

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**BATI TRAKYA TÜRK AZINLIĞI
HUKUKİ STATÜSÜ ÇERÇEVESİNDE
EĞİTİM HAKLARININ İHLALİ**

Ertuğrul ÇIZMAZ

**ULUSLAR ARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

DANIŞMAN

Doç. Dr. Veysel Karani BİLGİÇ

ANKARA – 2009

JÜRİ ÜYELERİ'NİN İMZA SAYFASI

Ertuğrul ÇİZMAZ'a ait "Batı Trakya Türk Azınlığı Hukuki Statüsü Çerçevesinde Eğitim Haklarının İhlali" adlı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç.Dr.Veysel Karani BİLGİÇ
Tez Danışmanı

Bu çalışma jürimiz tarafından oybirliği ile Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

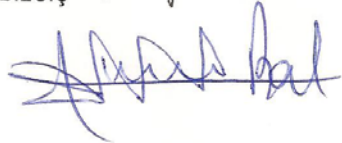
Başkan : Prof.Dr.Aykut KANSU

Üye : Doç.Dr.Veysel Karani BİLGİÇ

Üye : Doç.Dr.İdris BAL

Bu tez Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yayım kurallarına uygundur.

Prof. Dr. Şeref ÜNAL
Sos. Bil. Enstitüsü Müd.

İÇİNDEKİLER

Kabul ve Onay Sayfası	ii
İçindekiler.....	iii
Önsöz.....	vii
Kısaltmalar Dizini	ix
Şekiller ve Çizelgeler Dizini	x

I. BÖLÜM

1.GİRİŞ.....	1
--------------	---

II. BÖLÜM

2. BATI TRAKYA’NIN TANIMI

2.1. Batı Trakya’nın Coğrafi Konumu.....	4
2.2. Batı Trakya’nın Nüfus Yapısı	5
2.3. Batı Trakya Türk Tarihi	7

III. BÖLÜM

3. BATI TRAKYA TÜRK AZINLIĞININ HUKUKİ STATÜSÜ VE MARUZ KALDIĞI SORUNLAR

3.1. İkili ve Uluslar Arası Anlaşmalarda Batı Trakya Azınlık Hakları.....	14
3.1.1. 1830 Londra Protokolü	14
3.1.2. 1881 İstanbul Milletlerarası Sözleşmesi	15
3.1.3. 1913 Atina Anlaşması ve 3 Numaralı Protokol	16
3.1.4. 1920 Yunan Sevr Anlaşması.....	18
3.1.5. 1923 Lozan Barış Antlaşması....	21
3.1.6. 1923 Türk ve Yunan Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol.....	22
3.1.7. 1926 Atina İtilafnamesi.....	23
3.1.8. 1930 Ankara Mukavelenamesi.....	24
3.1.9. 1933 Ankara Antlaşması.....	24
3.1.10.1951 Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Krallığı Arasında Kültür Anlaşması.....	25
3.1.11.1968 Türk-Yunan Kültür Komisyonu Ankara ve Atina Toplantıları Protokolü.....	25
3.1.12. 2000 Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Arasında Kültürel İşbirliği Antlaşması.....	26
3.2. Uluslar Arası Belgelerde Azınlık Hakları.....	27
3.2.1. 1948 Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi.....	28

3.2.2.	1960 BM Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşme.....	29
3.2.3.	1950 İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme	30
3.2.4.	1975 AGİK Helsinki Sonuç Belgesi.....	30
3.2.5.	1989 AGİK Viyana Kapanış Belgesi.....	31
3.2.6.	1990 AGİK Kopenhag Beşeri Boyut Konferansı.....	32
3.2.7.	1990 AGİK Yeni Bir Avrupa İçin Paris Yasası.....	32
3.2.8.	1998 Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Sözleşme	33
3.3.	Batı Trakya Türk Azınlığı'nın Maruz Kaldığı Sorunlar.....	34
3.3.1.	Vatandaşlıktan Çıkarılma Sorunu.....	36
3.3.2.	Türk Kimliğinin Tanınmaması.....	37
3.3.3.	İfade ve Haber Alma Özgürlüğü Kısıtlamaları.....	38
3.3.4.	Yasak Bölge Uygulaması	39
3.3.5.	Pasaport Sorunu.....	40
3.3.6.	Seçim Sorunu.....	41
3.3.7.	Onur Kırıcı Muamele.....	42
3.3.8.	Can ve Mal Güvenliği Sorunu.....	42
3.3.9.	Basın Yayın Alanındaki Sorunlar.....	43
3.3.10.	Demografik Baskı.....	43
3.3.11.	Toprak Sorunu.....	44
3.3.12.	Kamulaştırma ve Toprak Satışı Uygulamaları.....	45
3.3.13.	İşsizlik Sorunu ve Kamu Görevine Girerken Ayrımcılık.....	46
3.3.14.	İş Sahası Darlığı.....	47
3.3.15.	Avrupa Birliği Fonlarının Kullanımı Sorunu	48
3.3.16.	Camiler ve Mukaddes Yerler Sorunu.....	49
3.3.17.	Din Eğitiminde Yapılan Baskılar.....	51
3.3.18.	Din Görevlilerine Yapılan Baskılar.....	52
3.3.19.	Vakıflar Sorunu.....	53
3.3.20.	Müftülerin Seçim Sorunu.....	54
3.3.21.	Dini İrşadın Engellenmesi	56
3.3.22.	Eğitim Hakları İhlalleri	57
3.4.	BTTA Hak İhlalleri Üzerine Ara Değerlendirme.....	58

IV. BÖLÜM

4. BATI TRAKYA TÜRK AZINLIĞI'NIN EĞİTİM DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1.	Ulusal Azınlıkların Eğitim Haklarına Genel Bakış.....	63
4.2.	Eğitim Alanındaki Anlaşmalar.....	64
4.3.	Yunanistan'ın Türk Azınlık Eğitimine Yön Vermiş Hukuk Uygulamaları.....	65
4.3.1.	2203/1952 ve 2567/1953 Sayılı KHK	66
4.3.2.	3065/1954 Sayılı KHK	66
4.3.3.	28767/1965 Sayılı Bakanlık Kararı	67

4.3.4.	31/1968 ve 725/1969 Sayılı Kral İdaresi Kararnamesi	67
4.3.5.	1109/1972 Sayılı KHK	67
4.3.6.	694/1977 Sayılı KHK	68
4.3.7.	695/1977 Sayılı KHK	69
4.3.8.	55367/1978 ve 553367 Sayılı Bakanlık Kararı.....	70
4.3.9.	55368/1978 Sayılı Bakanlık Kararı.....	71
4.3.10.	16287/1978 Sayılı Bakanlık Kararı.....	71
4.3.11.	Z2-15 / 9.1.1985 Sayılı Bakanlık Kararı.....	71
4.3.12.	Z2-141 / 31.5.1994 Sayılı Bakanlık Kararı	71
4.3.13.	2341 / 1995 Sayılı KHK	72
4.3.14.	Z2-412 / 8.11.1995 Sayılı Bakanlık Kararı	72
4.3.15.	F152-1 B3-790 / 28.2.1996 Sayılı Bakanlık Kararı.....	72
4.3.16.	2413 / 12.5.1996 Sayılı Kanun	72
4.3.17.	2621 / 23.6.1998 Sayılı Kanun	72
4.3.18.	Z2-182 / 29.4.1999 Sayılı Bakanlık Kararı	72
4.3.19.	G2-5560 / 25.11.1999 Sayılı Bakanlık Kararı	73
4.3.20.	Z2-583 / 27.12.1999 Sayılı Bakanlık Kararı	73
4.3.21.	G2-933 / 3.3.2000 Sayılı Bakanlık Kararı	73
4.3.22.	62092 / 10.06.2002 Sayılı Bakanlık Kararı	73
4.4.	Batı Trakya Türk Azınlığı'nın Eğitim Alanındaki Sorunları...73	
4.4.1.	Ders Kitapları Sorunu.....	74
4.4.2.	Öğretmen Sorunu.....	76
4.4.3.	Okul Encümeni Heyetleri Sorunu.....	79
4.4.4.	Ders Saatleri Sorunu.....	79
4.4.5.	Öğrenci Yetiştirme Düzeni.....	80
4.4.6.	Çocuk Yuvaları ve Anaokulları Sorunu.....	82
4.4.7.	Zorunlu Eğitimin Engellenmesi.....	84
4.4.8.	Giriş ve Bitirme Sınavları Sonucu Öğrenci Kaybı Sorunu.....	84
4.4.9.	Eğitim Araçları Sorunu.....	86
4.4.10.	Azınlık Dili Sorunu.....	86
4.4.11.	İrk ve Milliyet Şuuruna Saygı Gösterilmemesi.....	87
4.4.12.	Eğitim Kalitesi Sorunu.....	87
4.4.13.	Diplomaların Denkliği Sorunu	88
4.4.14.	Tatil Günleri Sorunu	88
4.4.15.	Yüksek Öğrenim Sorunu	89
4.4.16.	Okulların Bakımsızlığı	90
4.5.	Batı Trakya'da Eğitimin Mevcut Durumu.....91	
4.5.1.	Çocuk Yuvaları ve Anaokulları.....	92
4.5.2.	İlkokullar.....	93
4.5.3.	Ortaöğretim.....	95
4.5.4.	Ortaokullar (Jimnasyumlar).....	98
4.5.5.	Medreseler.....	99
4.5.6.	Yükseköğretim	100
4.5.7.	Selanik Özel Pedagoji Akademisi (SÖPA).....	101
4.6.	Batı Trakya Türk Azınlığı'nda Türkçe'nin Yeri	103

V. BÖLÜM

5. SORUNUN ÇÖZÜMÜNE YAPILAN ÖNERİLER

5.1. Azınlık Eğitim Haklarının Değerlendirilmesi	106
5.2. Ulusal Azınlıkların Eğitim Haklarına İlişkin Lahey Tavsiyeleri.....	107
5.3. Yunanistan'ın Azınlık Eğitimi Konusundaki Yaklaşımı.....	112
5.4. Batı Trakya Türk Azınlığı'nın İstekleri.....	117
5.4.1. BTTA'nın Belgelerle İstek ve Duyuruları.....	117
5.4.2. Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği ve Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği Raporu	126
5.4.3. Birinci Eğitim Şurası Sonuç Bildirisi	130
5.4.4. Beşinci Uluslar Arası Batı Trakya Türkleri Kurultayı	136
5.4.4.1. Eğitim Çalışma Grubu Raporu.....	136
5.4.4.2. Beşinci Uluslararası Batı Trakya Türkleri Kurultayı Eğitim ve Kültür Komisyonu Sonuç Bildirisi.....	139
5.5. Türkiye'ye Düşen Görevler	143

VI. BÖLÜM

6. SONUÇ.....	147
ÖZET	151
SUMMARY	152
EKLER	
Ek-1 1913 Atina Antlaşması 3 Numaralı Protokol Maddeleri.....	153
Ek-2 1923 Lozan Barış Antlaşması Maddeleri (37 - 45).....	155
Ek-3 1951 Türkiye Cumhuriyeti İle Yunanistan Krallığı Arasında Kültür Anlaşması	159
Ek-4 1968 Türk-Yunan Kültür Komisyonu Ankara ve Atina Toplantıları Protokolü.....	163
Ek-5 2000 Türk-Yunan Kültürel İşbirliği Antlaşması	169
Ek-6 1948 BM Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi.....	173
Ek-7 1950 İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme.....	179
Ek-8 1975 AGİK Helsinki Sonuç Belgesi Birinci Bölüm.....	196
Ek-9 1990 AGİK Yeni Bir Avrupa İçin Paris Yasası.....	198
Ek-10 1995 Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıkların Korunması İçin Çerçeve Sözleşme	213
Ek-11 Türk Köylerinde Yunanistan'ın Açtığı Anaokulları.....	224
KAYNAKLAR	227
ÖZGEÇMİŞ	231

ÖNSÖZ

“Batı Trakya Türk Azınlığı Hukuki Statüsü Çerçevesinde Eğitim Haklarının İhlali” isimli tez çalışmasıyla, Batı Trakya olarak bilinen Gümölcine, İskeçe ve Dedeğaç illerinden meydana gelen, bölgede yaşayan Yunan uyruklu Türk kökenli insanların Yunanistan tarafından benimsenmemesi sebebiyle maruz kaldığı sorunları, ulusal ve uluslar arası hukuk alanında var olan azınlık hakları çerçevesinde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Batı Trakya, yüzyıllar boyunca dünya siyasetine hükmetmiş olan Osmanlı Devleti'nin 20 yy. başlarında yaptığı ölüm kalım savaşları sonucunda hakimiyetinden çıkmış ve bölgede yaşayan binlerce Türk kökenli Müslüman Osmanlı vatandaşı, bir zamanlar hakim toplum oldukları topraklardan göçe zorlanarak azınlık toplumu haline getirilmişlerdir. Bölge halkı bir asırdır Yunanistan'ın vatandaşı olmasına rağmen Yunan hükümetleri tarafından siyasi, ekonomik, dini ve eğitim alanları gibi tüm yaşantılarında baskı, zulüm ve kötü muameleye maruz kalarak ikinci sınıf insan muamelesi görmüşlerdir.

BTTA' nın bu sorunlarını ortaya çıkarılması ve Batı Trakya Türkleri' nin kangren olan en önemli sorunlarını belirleyebilmek üzere, internet ve basılı yayınlar üzerinde yapılan araştırmaların yanı sıra, birebir irtibat kurulan Batı Trakya Türk Birliği Derneği Genel Başkanı Sayın Varol HALİLOĞLU ve elektronik mektup yoluyla irtibat kurduğum ASAM Yazarı ve Balkan Ülkeleri Uzmanı Sayın Erhan TÜRBEDAR'ın yol göstermeleri doğrultusunda, Batı Trakya Türk Toplumunu' nun eğitim alanında karşılaştığı sorunlar detaylı olarak incelenmiştir.

Araştırma yapılırken konu üzerinde birçok kişi tarafından, konunun farklı şekillerde ve farklı konular içinde ele alındığını tespit edilmiştir. Bu çalışmalar incelendiğinde Batı Trakya Türk Azınlığı sorunlarının tam bir kalıba sokulmadığı görülmektedir. Bunları göz önünde bulundurarak Batı Trakya Türk Azınlığı'nın uluslar arası ve ulusal antlaşmalarla haklarını tespit

ederek, bu haklarının Yunanistan tarafından nasıl ihlal edildiği ortaya konulmak istenmiştir. Bir azınlık unsurunun kendi benlik ve kültürünü koruyabilmesinin ve günlük yaşamında karşılaştığı tüm sorunları çzebilmesinin tek yolunun, eğitim alanındaki haklarının verilmesiyle sağlanacağı gerçeği Batı Trakya Türk Azınlığı'nın Eğitim Sorunlarını çalışmanın ana teması yapmıştır..

Bu çalışmada kaynak elde edilmesinde internet yoluyla yardımı istenen BTTDD Yönetim Kurulu yesi Sayın Erol KAŞIFOĞLU, Sayın Mustafa DEVELİ, bilgi edinme hakkı çerçevesinde yardım istenen Dış İşleri Bakanlığı yetkilileri, Batı Trakya Türk Birliği Derneği Başkanı Sayın Varol HALİLOĞLU ile çalışmanın şekillenmesinde yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Sayın Doç.Dr. Veysel BİLGİÇ Beyefendilere ve bölge hakkında güncel verilere ulaşılmasında yardımları sağlanan Batı Trakya Azınlığı Kültür ve Eğitim Şirketi adına Genel Müdür Pervin HAYRULLAH Hanımefendiye teşekkür ederim.

Ertuğrul ÇIZMAZ

Ankara, 2009

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD DİB	Amerika Birleşik Devletleri Dış İşleri Bakanlığı
ABTTF	Avrupa Batı Trakya Türkleri Federasyonu
AGİK	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı
BAKEŞ	Batı Trakya Azınlığı Kültür ve Eğitim Şirketi
BAV	Bilim Araştırma Vakfı
BM	Birleşmiş Milletler
BTTA	Batı Trakya Türk Azınlığı
BTTADK	Batı Trakya Türk Azınlığı Danışma Kurulu
BTTDD	Batı Trakya Türk Dayanışma Derneği
BTTÖB	Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği
DİB	Dış İşleri Bakanlığı
DİKATSA	Üniversiteler Arası Yabancı Öğrenim Diplomalarını Tanıma Merkezi
ECRI	İrkçılığa ve Hoşgörüsülüğe Karşı Avrupa Komisyonu
ECU	European Currency Unit
EİHB	Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi
ENYE	Yunan Ulusal İstatistik Servisi
FUEN	Federal Union of European Nationalities
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
HCMN	Office Of The High Commision National Minorities
İHF	İnsan Hakları Federasyonu
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
MC	Milletler Cemiyeti
MFA	Ministry of Foreign Affairs
SÖPA	Selanik Özel Pedagoji Akademisi
UAYK	Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiserliği
VİH	Vaaz ve İrşad Heyeti

ŞEKİLLER VE ÇİZELGELER DİZİNİ

Şekil 2.1 Batı Trakya Bölge Haritası	3
Şekil 2.2 Batı Trakya Türk Cumhuriyeti Bayrağı	8
Çizelge 2.1 19 yy. sonları Batı Trakya 'da milliyetlere göre nüfus dağılımı... .4	
Çizelge 2.2 1922 yılı Batı Trakya'da milliyetlere göre nüfus dağılımı	5
Çizelge 4.1 İkidilli ortaöğretim kurumlarındaki öğrenci ve öğretmen sayıları.93	
Çizelge 4.2 Yıllara göre azınlık-devlet okulları tercih dağılımı	95

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Dört kıtada hüküm sürmüş Osmanlı Devleti'nin emperyalist güçlere mağlup olması ve değişen dünya düzenine ayak uyduramayarak yıkılması sonucunda ortaya çıkan çöküntüleri üzerine, Yüce Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk, silah arkadaşları ve vatanın kahraman evlatları sayesinde yeni şekliyle kurulan Türkiye Cumhuriyeti, günümüzde bulunduğu bölgede siyasi, ekonomik ve askeri yönlerden güçlü bir ülke olmuştur. Ancak; Türkiye Cumhuriyeti, yıllar boyu emperyalist güçler tarafında kemirilerek, sadece dünya hakimi Osmanlı Devleti'nin Anadolu'da kalan son topraklarında yeşerebilmiştir. Osmanlı yıkıldıktan sonra Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda Kerkük'te, Süleymaniye'de, Gümölcine'de, Batum'da, Kıbrıs'ta, Girit'te, Kosova'da, Makedonya'da ve daha bir çok topraklarda Türk kökenli insanlar yüzyıllarca Osmanlı Devleti'nin hükmettiği, şu anda ise bulunduğu toprakların hakimi olan, Türklere karşı art niyetli hükümetlerce yönetilen devletlerin hükmü altında bırakılmak zorunda kalınmıştır.

Bu bölgelerde terk edilen insanlar azınlık kaldıkları topraklarda Türk olmalarının, bir zamanlar bu topraklara hükmetmenin acısını çekmişlerdir. Terk edilen topraklarda kurulan yeni devletler, hep korktuğu Osmanlının/Türklerin topraklarında hortlayacağını, Türkiye'nin ve Türklerin kendi varlıklarını tehlikeye düşüreceğini sanarak, topraklarında yaşayan, vatandaşları olan yörenin Türk halkına şüpheyle bakmışlardır.

Batı Trakya da, Balkan Savaşları sonrası Osmanlı Devleti sınırlarından çıkmış, sonrasında gerek Anadolu'dan gerekse Batı Trakya topraklarından bölgenin ilelebet Türk kalmasını isteyen kahramanlar tarafından defalarca bağımsızlık mücadelesine sahne olmuştur; ancak Birinci Dünya Savaşı sonrası bu çabalar boşa çıkarılarak, bölge Yunanistan topraklarına dahil edilmiştir.

Yunanistan, Batı Trakya'da kalan Türk Azınlığı'na o yıllardan günümüze değin şüpheyle bakarak baskı, zorla göç ve asimile etme yollarıyla

Türk nüfusunu eritmeye çalışmıştır. Şöyle ki; 20. yy. başlarında 150.000 civarında olan bölge nüfusunun günümüzde hala aynı seviyelerde olması bunun en büyük kanıtıdır.

Bu çekirdek veriden yola çıkarak, tezin yazılmasındaki amaç, Edirne'den sadece bir iki saatlik mesafede bulunan ve her yönüyle Anadolu şehir ve kasabalarını andıran Batı Trakya Türklerinin yaşadığı bu topraklarda yaşanan sıkıntıları ortaya koymaktır. Batı Trakya Türk Toplumunun ikinci sınıf vatandaş olarak görüldüğü kendi ülkeleri AB üyesi Yunanistan'da, hangi insanlık dışı muamelelere maruz kaldıklarının tespiti, bölge insanının sıkıntılarını ortaya koymak adına mağduriyetlerini duyurmak için bir yol olarak görülmüştür.

Bu kapsamda çalışma giriş bölümü dahil beş bölümden meydana gelmektedir. Konuya giriş yapılan birinci bölüm sonrası, ikinci bölümde kısaca Batı Trakya'nın tanımı ve bölgedeki Türk Tarihi ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, Batı Trakya Türk Azınlığı'nın uluslar arası antlaşma ve belgelerle sağlanan hukuki statüsü detaylarıyla açıklanarak, bu belgelerle doğan hakların nasıl ihlal edildiğinin tespiti için bölge halkının maruz kaldığı sorunlar ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde ise çalışmanın ana temasını oluşturan Batı Trakya Türk Azınlığı'nın gelişim ve yaşantısının hayat kaynağı olan eğitim alanında karşılaştığı ciddi sorunlar detaylı olarak incelenerek, Yunanistan'ın iç hukukunda azınlığın hakları aleyhine yaptığı hukuk uygulamalarına yer verilmiştir.

Beşinci bölümde sorunun çözümüne katkı sağlayacağı değerlendirilen Batı Trakya Türk Azınlığı mensubu sivil toplum kuruluşlarının, çeşitli tarih ve ortamlarda dile getirdiği öneri ve istekler belirtilmiştir.

Altıncı bölüm olan son bölümde de konunun kısa özeti yapılarak eleştiriler getirmiş ve önerilerde bulunulmuştur.

Tez çalışması temel olarak Batı Trakya Türk Toplumunun gayri ihtiyarı her isteğini ortaya koymak amacıyla değil de, ulusal ve uluslar arası anlaşma ve belgelerden kaynaklanan haklarının tespitine dayanmaktadır. Bu maksatla dayanak noktası ulusal ve uluslar arası anlaşma ve belgelerdir. Çalışmanın

ilgili bölümlerinde Batı Trakya Türk Azınlığı'nın istekleri sayılmadan önce, hukuken hakları sayılarak, olması gereken ile olan arasındaki fark gösterilmeye çalışılmıştır.

Çalışmayı şekillendirmek üzere Batı Trakya kaynaklı kişi ve kuruluşların görüşleri ve açıklamalarından yararlanılarak, dışarıdan bakan bir gözle değerlendirmek yerine, içeriden, sorunları yaşayan biri gibi bölge halkının sorunlarına ve çözüm isteklerine yer verilmiştir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki; Yunanistan'ın bölge üzerindeki politikalarını karşılıklılık ilkesine dayandırmak istediği çalışmada ortaya konmuştur. Bu konu, her ne kadar Türkiye'nin ülkesindeki Rumlara uyguladığı politikalarla, Batı Trakya Türk Azınlığı'nın sorunlarının çözümünü dolaylı olarak etkilediği düşüncesini akla getirirse de, tezin konusunu farklı ve geniş alanlara taşıyacağı düşüncesiyle bu husus çalışmanın konu kapsamına alınmamıştır.

II. BÖLÜM

2. BATI TRAKYA'NIN TANIMI

2.1. Batı Trakya'nın Coğrafi Konumu

Adını M.Ö. 2000-1200'lerde buraya gelip yerleşen "Trak" kabilelerinden alan Trakya bölgesi, ilk çağlardan beri doğuda Karadeniz, güneyde ise Marmara Denizi - Ege Denizi ile sınırlandığı kabul edilen bir toprak parçasıdır. Meriç Nehri ile Mesta - Karasu(Nestos) Nehri arasında kalan bölgedir ve günümüzde Yunanistan'ın egemenliği altındadır (Oran, 1986). Trakya bölgesi doğuda Türkiye, kuzeyde ise Bulgaristan ile ortak sınıra sahiptir. Kuzey sınırın karşı tarafı olan Bulgaristan'ın güney ve güneydoğusunda da, o ülkenin Türk azınlık nüfusunun oldukça büyük bir bölümünü teşkil eden, bölgesel olarak yoğunlaşmış Türk toplulukları yaşamaktadır. Trakya, Yunanistan'ın Doğu Makedonya ve Trakya idari bölgesinin bir bölümüdür ve Ksanthi (Merkezi: Ksanthi, İskeçe), Rodopi (Rodop-Merkezi: Komotini, Gümülcine) ve Evros (Meriç-Merkezi Aleksandrupolis, Dedeagaç) olmak üzere üç ilden oluşur (Triandafyllidou ve Anagnostou, 2007).

Şekil 2.1 Batı Trakya Bölge Haritası

Bölge halkı Batı Trakya'nın Ege denizine inen düzlük kısmına "Ova", Rodop Balkanlar'ı arasındaki kısma "Yaka ", Yaka'nın kuzeyindeki dağlık bölgeye ise "Balkan Kolu" veya "Cebel" adı verilmektedir. Bu bölge 8.578 kilometrekarelik dar bir şerit alanını kapsamaktadır (Armaoğlu, 1982).

2.2. Batı Trakya'nın Nüfus Yapısı

Batı Trakya'nın toplumsal yapısı, her verimli ve işlek toprakta olduğu gibi yüzyıllardır farklı insan topluluklarını barındırmıştır. Ancak aşağıda sunulacak bilgilerden de anlaşılacağı üzere bölge yüzyıllarca Türk hakimiyetinde kalması sebebiyle Türk toprağı denilecek bir vatan parçası niteliğindedir.

Şemseddin Sami'nin 1896 yılında basılan Kâmûs'ül Âlâm adlı eserine göre, Gümülcine Sancağı, doğuda Dedeoğaç ve kuzeydoğuda Edirne sancaklarıyla, kuzeyde Şarkî Rumeli ve batıda Selanik vilayetleriyle, güneyde ise Adalar Denizi'yle sınırlıdır. Gümülcine, Sultanyeri, Ahiçelebi, Robçoz, Eğridere, Darıdere ve İskeçe olmak üzere yedi kazaya ayrılan bu sancakta toplam 245.072 kişi yaşamaktadır. Milliyetlere göre nüfus sayısı Çizelge 2.1'de gösterilmiştir (Tay, 2002):

Millet Adı	Nüfus Sayısı:
Türk (Müslüman)	206.914
Bulgar	20.671
Rum	15.241
Çingene	912
Ermeni	360
İsrailî (Yahudi)	339
Ecnebi	235

Çizelge 2.1 19 yy. sonları Batı Trakya 'da milliyetlere göre nüfus dağılımı

Garbî Trakya Cemiyeti tarafından 1922 yılında yapılarak kamuoyuna duyurulan araştırmalara göre, Batı Trakya üzerinde (Batı Trakya'nın Bulgaristan idaresinde kalan Razlog, Nevrekop, Dövlén, Paşmaklı, Eğridere, Kırcaali, Darıdere, Koşukavak, Ortaköy gibi yerleşim birimleri dahil olmak üzere) Türk, Rum, Bulgar, Ulah, Musevi ve Ermeniler olmak üzere altı milletin yaşadığı, bunların da toplam sayısının 977.644 olduğu görülmektedir. Milliyet durumlarına göre ise nüfus sayısı ve oranları Çizelge 2.2'dedir:

Millet Adı	Nüfus Sayısı	Nüfus Oranı
Türk	747.628	% 76.5
Bulgar	110.741	% 11.3
Rum	110.041	% 11.2
Yahudi, Ermeni ve Ulah	9.234	% 1
Toplam	977.644	%100

Çizelge 2.2 1922 yılı Batı Trakya'da milliyetlere göre nüfus dağılımı

Bu raporu hazırlayan Türk heyeti Batı Trakya'da yer alan bütün şehir, kasaba ve köylerin nüfus durumunu ayrıntılı tablolarla sunmuştur. Burada Gümilcine, Dedeoğlu, Sofulu ve İskeçe kazalarında toplam nüfus sayısı milliyetlere göre 129.120 kişi Türk, 33.910 Rum, 26.266 kişi Bulgar, 1.480 kişi Yahudi ve 923 kişi de Ermeni kökenlidir. İncelemeler yapıldığında 1923 yılında Türkler nüfusun % 67'sini, Rumlar % 18'ini, Bulgarlar, Yahudiler ve Ermeniler geri kalan % 15'ini oluşturmaktadır. Böylece Türklerin Yunanlılar'a karşı dörtte birlik çoğunluğa sahip oldukları anlaşılmaktadır (Balgaç, 2002).

Türkler, 1923'te toplam nüfusun % 67'sini oluşturmakta iken, 2007'lere gelindiğinde ise, Batı Trakya'nın toplam nüfusu 350.000 kadar olup, bunun sadece 120.000 kadarı Türk'tür(Türklerin nüfus artışı ortalama %2.8 olduğuna göre, Türk nüfusunun bugünkünün üç misli olması gerekmektedir). Türk nüfusunun 85 yıl önceki düzeyde kalması ve oranının Yunanlılar karşısında giderek azalması, Yunan hükümetlerinin Türk Toplumunu eritmek ve kaçırmak için uyguladığı sistemli politikalar sayesinde olmuştur (DİB, 2008). Türkiye, Almanya, ABD, Avustralya vd. ülkelere yüzbinlerce bölge halkının göç etmek mecburiyetinde kalması da bundan dolayıdır. Tabii ki bu durum, azınlık üzerindeki Yunan hükümetlerinin uyguladığı asimilasyon ve baskı politikalarının boyutlarını ortaya koyması bakımından son derece dikkat çekicidir.

Yunanistan'da nüfus sayımı 10 yılda bir yapılmaktadır. Son sayım 2001 yılında yapılmıştır. Buna göre; Rodop İli 110828, İskeçe İli 101856, Evros(Meriç) İli 149354 kişi nüfusa sahiptir. Rodop ilinde bu nüfusun yaklaşık %52'si, İskeçe ilinde %45'i ve Evros (Meriç) ilinde %10'u Türk'tür. Buna göre Batı Trakya Bölgesinde 118400 Türk yaşamaktadır (BAKEŞ, 2009).

2.3. Batı Trakya Türk Tarihi

Bölgedeki Türk varlığının, M.Ö 2.yy.da Balkanlara ulaşan İskit Türkleri ve Orta Asya'dan batıya göç eden kavimlerin gelişiyle başladığı bilinmektedir. Hun Türkleri M.S. 4.yy.da, Avar Türkleri 5.yy.da, Peçenekler 9. yy.da ve Kuman Türkleri 11.yy.da buraya yerleşmişlerdir. Bugün bölgede Türk nüfusu içerisinde önemli bir orana sahip olan Pomak Türkleri Kuman Türklerinin soyundandır (Balgaç, 2002).

Bugün Yunanistan'ın sınırları içinde bulunan Batı Trakya, 1363 yılında I. Murat zamanında Evrenos Bey tarafından Osmanlı topraklarına katıldı. Bu toprakların fethinden itibaren bölgeye Anadolu'dan göçler başladı. Bu göçler devam ederken de Osmanlı yönetimi, yerli nüfusu yabancılaştırmayacak, diğer bir deyişle asimile etmeyecek şekilde davranmıştır. Batı Trakya'da Türk hakimiyeti 550 yıl devam etmiştir.

1363 yılında başlayan Batı Trakya'daki Osmanlı hakimiyeti, 1913 Balkan Savaşları sonuna kadar devam etmiş olmasına rağmen, bölgedeki asıl istikrarsızlıklar 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşından hemen sonra başlamıştır. Trakya, çeşitli devletlerin ve milletlerin ilgi alanı olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğuna karşı açılan ve "93 Harbi" adıyla da bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda "Trakya Meselesi" imzalanan Ayastefanos Antlaşması ile ilk kez ortaya çıkmıştır. Batı Trakya, Doğu Trakya ile Batı Rumeli'yi birleştiren bir kara köprüsü sayıldığından Avrupa politikasının en büyük davalarından biri haline gelmiştir. Çeşitli Balkan olayları ve Rusya'nın desteklediği "Panslavizm" akımı neticesinde ortaya çıkan bu savaş, Edirne'nin 20 Ocak 1878'de işgal edilmesi sonucu 31 Ocak 1878'de imzalanan Edirne Mütarekesi ile son buldu.

1877-1878 Savaşı sırasında 600 bin Türk asıllı halk, Bulgar ve Rus zulümlerinden kurtulmak için doğuya doğru göç etmek zorunda kalmışlardır. Bunlardan 100 bin kadarının Anadolu'ya, 150 bininin İstanbul'a, 150 bin kişilik bir grubun da Rodoplar ile Batı Trakya'ya sığındıkları bilinmektedir.

Bu antlaşma ile Batı Trakya'yı da içine alan büyük bir Bulgaristan Prensiği kurularak bu topraklarda yaşayan çoğu Türk olan milyonlarca insanın Bulgar ve Rus zulmüne terk edilmek durumunda kalındı. Antlaşmanın

imzalanmasından 40 gün sonra yani 12 Nisan 1878'de Rodoplarda ayaklanma başladı. Ayaklanma liderleri, 16 Mayıs 1878'de "Hükümet-i Muvakkate" mührünü taşıyan bir dilekçe yazarak birer nüshalarını 1856 Paris Antlaşmasını imzalamış olan İngiltere, Fransa, Rusya, Avusturya ve Prusya'nın İstanbul'daki büyük elçilerine gönderdiler. Böylece Batı Trakya'da ilk geçici Türk Hükümeti kurulmuştur. Rodop'ta kurulan "Geçici Hükümet", Berlin Antlaşması'yla (13 Temmuz 1878), ayrı bir yönetim altında "İmtiyazlı bir Osmanlı Vilayeti" olarak kurulan Bulgaristan Prensiği'nin topraklarına 1885'de katılmış ve böylelikle varlığı sekiz yıl süren Rodop Hükümeti de 20 Nisan 1886'da sona ermiştir (Kurtuluş,1979).

Balkan Devletleri kendi aralarında ittifaklar yaparak Osmanlı Devletine karşı savaş açtılar.17 Ekim 1912'de başlayan Birinci Balkan Savaşı tamamen Osmanlı Devletinin aleyhine sonuçlandı. Savaş sonunda Edirne 16 Mart 1913'de Bulgarların eline geçti. 30 Mayıs 1913'de imzalanan Londra Barış Antlaşmasına göre Osmanlı İmparatorluğu, Midye-Enez hattının ötesindeki Trakya ve bütün Rumeli'yi Balkanlı müttefiklere bırakmayı kabul etti. Balkan devletleri sınırların bu son halinden Bulgarlar lehine hiç memnun olmadılar. Diğer Balkan devletleri, Bulgaristan'a karşı birleşerek, bu devletle savaşmaya başladılar. Bunu fırsat bilen Osmanlı Devleti ise, Bulgaristan'a saldırarak, 25 Temmuz 1913'de Edirne'yi tekrar ele geçirdi.

İkinci Balkan Savaşı sonunda, ilkin Bulgaristan ile diğer Balkan devletleri olan Romanya, Yunanistan ve Sırbistan arasında 10 Ağustos 1913'de Bükreş Antlaşması imzalandı. Bükreş Antlaşması ile Bulgaristan, Doğu Trakya da dahil olmak üzere Birinci Balkan Savaşı sonunda kazandığı toprakların büyük bir kısmını kaybetti. Bulgarlar, Doğu Trakya'yı kaybedince, Batı Trakya'daki halka eziyetler yapmaya başladılar (Yılmaz, 2002).

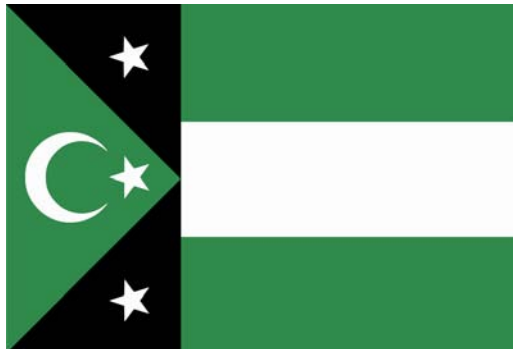
Edirne'nin kurtarılmasından sonra Bulgar zulmünü sona erdirmek üzere Hurşit Paşa Kolordusu emrindeki akıncı müfrezesinden 116 kişilik bir çete, Enver Bey'in emir ve talimatı ile Edirne'den Ortaköy'e gönderildi. Batı Trakya'ya 15 Ağustos 1913'de giren bu akıncı müfrezesinin başında Genel Çeteler Kumandanı Eşref Kuşçubaşı bulunuyordu. Müfreze, kısa zamanda Bulgar çetelerini yenerek, sırasıyla Ortaköy, Papazköy, Paşmaklı, Yenice,

Habibçe, Harmanlı, Eğridere, Koşukavak, Kırcaali, Mestanlı, Cumaibala, Darıdere ve Nevrokopi'yi işgal etti. Ardından 31 Ağustos 1913'de kısa bir çarpışma ile Batı Trakya'nın merkezi olan Gümülcine ve 1 Eylül 1913'de de İskeçe işgal edildi. Gümülcine ve İskeçe'nin kurtarılmasından sonra Batı Trakya'nın hakimiyeti tamamen milli kuvvetlerin eline geçmiştir. (Güner,1998).

İstanbul Hükümeti ise, bu başarıları Batılı devletleri ürkütmekten korktuğu için kabullenmeye yanaşmıyordu. Bu durumda Batı Trakya'daki milli birlikler için yapacak tek bir şey kalıyordu ki, o da bu bölgede bir Türk hükümeti kurmaktı. Gümülcine'nin işgalinden sonra 31 Ağustos 1913'de "Batı Trakya Geçici Hükümeti" kurularak, başkanlığına Hoca Salih Efendi getirildi.

Yeni kurulan hükümete Osmanlı Devleti, dış baskıların da etkisiyle olumlu bakmıyordu. Bu sebeple Batı Trakya'ya gitmiş olanların geri dönmelerini istedi. Fakat Batı Trakya Hükümetinin idarecileri bu isteğe Osmanlı Devleti ile ilişkilerini kesip Batı Trakya Geçici Hükümetinin bağımsızlığını ilan ederek cevap verdiler.

Bağımsız cumhuriyetin yeşil, beyaz ve siyah renkler üzerine ay ve üç yıldızlı bayrağı, resmi binalara çekildi. Yeni Cumhuriyet, 29.170 kişiyi hemen silah altına aldı. 51.000 kişilik bir orduyu beslemeyi öngören bir bütçe tasarısı yapmaya girişti. Bu amaçlarla pul çıkardı ve sesini Avrupa'ya duyurmak için, "Batı Trakya Ajansı" adlı resmi bir ajans kurdu. Fransızca ve Türkçe olarak "Independent" adlı bir gazete çıkarmaya başladı (Bıyıklıoğlu, 1955).

Şekil 2.2 Batı Trakya Türk Cumhuriyeti Bayrağı

Balkan Savaşları sonunda Osmanlı Devleti, Bulgaristan ile 29 Eylül 1913 tarihinde İstanbul Barış Antlaşması'nı imzaladı. İstanbul Antlaşması ile Osmanlı-Bulgar sınırı, Batı Trakya'yı Bulgaristan'a bırakacak şekilde çizildi. İstanbul Antlaşması'nın hükümlerine göre, Batı Trakya Hükümeti üyeleri ve görevlileri, en geç 25 Ekim 1913 tarihine kadar Batı Trakya'yı boşaltıp, Bulgaristan'a teslim edilecekti. Bu antlaşmalar sonucu, tarihteki "ilk Türk Cumhuriyeti" de 25 Ekim 1913'te siyaset sahnesinden silindi. Nitekim, Bulgaristan aynı tarihte Batı Trakya'ya yerleşmiştir. İstanbul Antlaşması'ndan sonra 14 Kasım 1913 tarihinde Yunanistan ile Atina Antlaşması imzalandı. İleride de değinileceği gibi bu Antlaşma ile buna bağlı Üç Numaralı Protokol, Batı Trakya azınlığının haklarını koruyan ve Yunanistan'a bu konuda en fazla yükümlülük getiren uluslararası belge niteliğindedir (Yılmaz, 2002).

Batı Trakya, 1913 yılından başlayarak Birinci Dünya Savaşının sonuna kadar Bulgaristan'ın egemenliği altında kalmıştır. Daha savaş sırasında bölge üzerinde hakimiyet kurmak için Türklerin, Yunanlıların ve Bulgarların yoğun faaliyetlere geçtikleri gözlenmektedir. Bu süre içinde Türklerin direnişi devam etti. Drama'da Yüzbaşı Fuat (Balkan), Şakir Zümre ve Cevat Beyler tarafından 29 Temmuz 1915' te "Garbi Kurtuluş Komitesi" kuruldu. İttihat ve Terakki'nin bundaki amacı, Bulgar çeteleriyle mücadele etmek ve siyasal olarak örgütlenmekti. Komite, "İl. Cunta Hükümeti" adıyla tanınmaktaydı. Bu yönetim, 27 Eylül 1917'ye kadar hükmi varlığını sürdürdü. (Aydınlı, 1975).

Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Bulgaristan, Barış Konferansı kararlarına göre, Batı Trakya'da Karaağaç, Dimetoka, Sofulu, Dedeağaç, Gümülcine ve İskeçe'yi boşaltarak Fransız askeri makamlarına devretti. Yunanistan galip devletler nezdinde yapmış olduğu diplomatik faaliyetler sonucu, bölgenin kaderi ile ilgili referanduma gidilmesini istedi ve Mayıs 1920'de yapılan referandumla bölge Yunan hakimiyetine girdi. Yunanistan satın almalar ve hilelerle bölge halkını Yunan idaresini istiyor göstererek referandumu kazandı. 14 Mayıs 1920'de Gümülcine'nin 8 km. batısındaki Narlıköy'deki karargahından hareket eden Yunan ordusu, önce Gümülcine'yi daha sonra da Dedeağaç ve Dimetoka'yı işgal etmiştir. Batı Trakya, 10

Ağustos 1920'de Sevr Antlaşmasının imzalanmasından sonra Müttefikler tarafından Yunanistan'a devredildi (Akyüz, 2007).

Böylece Batı Trakya tamamıyla Yunanlıların eline geçmiştir. Daha sonra 24 Temmuz 1923 Lozan Antlaşması'yla Batı Trakya Türklerinin durumları yeniden belirlenmiştir. Fakat ileride detaylı olarak ele alınacağı gibi Yunan makamları Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanmasından dolayı ortaya çıkan yükümlülüklerini bozmakta tereddüt etmemişlerdir.

Lozan Barış Anlaşması sonrasında Yunanlılar, Türkiye sınırına bitişik bu stratejik bölgede azınlığın gerek nüfus ve gerekse toprak mülkiyeti bakımından sahip bulunduğu büyük üstünlüğü ortadan kaldırmaya yönelmiştir. Lozan Konferansı sırasında Batı Trakya'da 129.120 Türk Müslüman'a karşılık, 33.190 Yunanlı bulunmaktaydı. Birincilerin toprak mülkiyeti oranı yüzde 84, ikincilerin ise yüzde 5 idi. Bu Yunan nüfusu, antlaşmanın hemen ertesi yılı (1924) 189.000'e fırlamıştır. Doğu Trakya'da oturan Rumlar, 1922 sonunda Meriç Nehri'ni geçerek Batı Trakya'daki Türklerin arazilerine el koyarak, evlerine zorla yerleşmiş ve sürülerine sahip çıkmışlardır. Batı Trakya Azınlığı evlerinin yarısına zorla yerleşen bu göçmenlerin yarattığı duruma katlanamayınca Türkiye'ye göçmüşler, böylece Türkler azınlıkta kalmışlardır.

1930 yılından itibaren Türk-Yunan ilişkilerinde bir yakınlaşma başlamıştır. Bu dönemde; mübadele sorununa çözüm getirecek, 10 Haziran 1930 Ankara Mukavelenamesi imzalanmıştır. Batı Trakya Azınlığına uygulanan politikada olumlu bir değişiklik olmuş, fakat azınlığın elindeki topraklar, tapular sorunu yapılarak ve özellikle kamulaştırma yoluyla azaltılmaya devam edilmiştir. 1930 öncesinde Rum göçmenlerinin zorla yerleşmesi sonucunda kamulaştırılarak Türklere alınan malların eski sahiplerince geri satın alınması engellenmiştir (Yılmaz, 2002).

İkinci Dünya Savaşı sırasında Yunanistan İtilaf Devletleri safında yer aldığından, Batı Trakya'da tüm ülke gibi işgal altında kalmıştı. Batı Trakya halkı, işgal altındaki ülkeleri Yunanistan'ı ne kadar vatan olarak benimsemeseler de işgal ordularıyla işbirliği yapmamış, sınırlı da olsa bu Trakya cephesine saldırılara karşı koymuşlar ve Yunanistan ordusunda

görev olarak 4450 zayıf vermişlerdir. Yunanistan'ın Almanların işgaline uğramasıyla, Almanya tarafından bölge Bulgarlara işgal ettirildi. Yıllar sonra halk yine Bulgarlar tarafından şiddete maruz kaldılar. Savaş sonrası Yunanistan'da iç savaş başlayınca, Türkler bu sefer kendilerini korumak için bölgede baş gösteren komünist çetelere karşı savaştılar (Balkaç, 2002).

1950'li yıllar Batı Trakya azınlığı arasında her zaman özlemle anılan bir devir olmuştur. Bu süre içinde Türk-Yunan ilişkilerinin iyiliği sonucu 1952 yılında Gümölcine'de ilk kez bir Türk Lisesi (Celal Bayar Lisesi) açılmıştır. 3065/1954 sayılı yasa sonucu "Müslüman" değil, "Türk" yazılı levhalar okullara asılmıştır. 1951 tarihli kültür antlaşmasıyla Türkiye'den kontenjan öğretmenleri gönderilmiştir.

1963 yılında Kıbrıs'ta Makarios'un anayasal düzeni değiştirmek için başlattığı saldırılar üzerine çıkan Türk-Yunan anlaşmazlığı karşılıklı azınlıkların olumsuz etkilenmesine yol açmıştır. Artık Türk Okulu ifadesi kaldırılmış, Müslüman Okulu deyimini kullanılmaya başlanmıştır. Okullarda bir çok öğretmene çalışma ruhsatı verilmemesiyle eğitim aksatılmıştır.

1967 yılında Cunta Yönetiminin işbaşına gelmesiyle bir daha cemaat yönetimi ve okul encümeni seçimleri yapılmamıştır. Bu kurullar Cunta tarafından atanmaya başlanmıştır (Oran, 1986).

1974 yılında Türkiye'nin Kıbrıs'a çıkartma yapması, Batı Trakya azınlığı üzerindeki Yunan baskılarını yeniden doruğa ulaştırmıştır. Yunan tezine Batı Trakya'yı Türk'lerden "temizleme" politikası için önemli bir dayanak verilmiştir. Devlet destekli oluşumlar tarafından çeşitli saldırılar düzenlenmiş, Türklerin mal ve mülkleri tahrip edilmiştir. 1974'ü izleyen yılların özelliği, o zamana dek kitabına uydurularak yürütülen baskıların açıktan açığa uygulanmaya başlamasıdır.

Ayrıca cami ve mezarlıklara saldırıları da bu döneme rastlamıştır. Azınlığın eğitim konusundaki Lozan sayesinde sahip olduğu hakları aşınmaya uğratan 694 sayılı yasa 1977'de çıkartılmıştır. 1980'de çıkartılan 1091 sayılı Vakıf Yasasının uygulanmaya konması, ancak Türkiye'nin çok sert tepkisiyle önlenbilmiştir (Kara, 2005).

1981 yılında iktidar gelen PASOK Hükümeti, 1980'lerde azınlıklar konusunun uluslar arası ilişkilerin merkezine yerleşmesi ve iktidara gelinen yıl Yunanistan'ın AT'ye üye olması sebebiyle, Batı Trakya politikası bir nebze yumuşasa da cunta dönemi politikası tamamıyla terk edilmemiştir (Aarbakke, 2001). Bu dönemde, bölgede Türk adı kullanılması yasaklanmış, Türklere ait toprakların istimlakı ve vatandaşlıktan çıkarma vakaları artmış, Türklerin mal-mülk satın alımlarında çeşitli sorunlar yaşanmıştır.

1980'li yıllarda azınlık kavramının uluslar arası arena da önemle üzerinde durulan konulardan biri olması sebebiyle, 1990'lı yıllardan sonra Batı Trakya sorununun artık uluslar arası platformlarda destek bulması ve Yunanistan'ın bölgeye yönelik takındığı politika sebebiyle kınanır olmasıyla bölge üzerinde görece iyileştirmelerin yapılmaya başlandığı tespit edilmiştir.

III. BÖLÜM

3. BATI TRAKYA TÜRK AZINLIĞININ HUKUKİ STATÜSÜ VE MARUZ KALDIĞI SORUNLAR

3.1. İkili ve Uluslar Arası Anlaşmalarda Batı Trakya Azınlık Hakları

Yunanistan, ülkesinde yaşamakta bulunan Müslüman Türklerin azınlık haklarıyla ilgili olarak aşağıda tarih sırasıyla sunulacak olan bir takım anlaşmaları imzalamış ve usulüne uygun olarak meclisinde kabul ederek kendi iç hukukunda bu konularda düzenlemelerde bulunarak yükümlülüğünü kabul etmiştir.

3.1.1. 1830 Londra Protokolü

Yunanistan'ın bağımsızlık savaşı, Osmanlı-Rus Savaşı'nın sonucuna bağlıydı. 1828'de vuku bulan savaş sonunda imzalanan Edirne Anlaşması (1829) ile Osmanlı Devleti Yunanistan'ın muhtariyetini tanımak zorunda kaldı. İngiltere hükümeti derhal harekete geçerek Londra'da Fransa ve Rusya'nın da katılımıyla bir konferans yapılmasını sağladı ve 3 Şubat 1830'da Yunanistan'ı bağımsız bir devlet olarak ilân eden Londra protokolü imzalandı. Büyük devletler, bu bağımsızlığı Mayıs 1832'de yapılan bir antlaşma ile Babiâlf'nin de tanımalarını sağladılar.

Yeni kurulan Yunanistan devletinin toprakları içinde kalan Müslüman azınlıklar bu 1830 Londra Protokolü ile birtakım güvenceler verilmiştir. Protokolün 5. maddesine göre Yunan hükümeti, aynen Osmanlı hükümeti gibi, derhal genel bir af ilan edecek ve kendisine karşı çarpışmış olanların mal-mülklerinden yoksun bırakılmamasını ve bu kişilere hiçbir nedenle ilişilmemesini sağlayacaktır. Yunanistan'a bırakılmış olan toprak ve adalarla yaşayan Müslümanlardan yerlerinde kalmak isteyenler mülkiyetlerini koruyacaklar ve aileleriyle birlikte tam bir güvenlikten yararlanarak yaşayacaklardır. Protokol 16 Nisan tarihinde Yunan meclisince, Yunanistan Valisi Kapodistrias tarafından Yunan Hükümeti adına resmen kabul edilmiştir (ABTTF, 2009). Hukuken, sonradan Yunanistan sınırlarına dahil edilen Batı

Trakya toprakları üzerindeki Türkler de, bu protokolle sağlanan haklardan yararlanma hakkına sahiptir.

3.1.2. 1881 İstanbul Milletlerarası Sözleşmesi

Yunanistan'ın topraklarının genişlemesi üzerine, kendisine bir takım yükümlülükler getirecek olan 24 Mayıs 1881 İstanbul Milletlerarası sözleşmesi imzalandı. Bir tarafta Fransa, Almanya, Avusturya, Macaristan, İngiltere, İtalya, Rusya, diğer tarafta Osmanlı Devleti arasında imzalanan bu sözleşme, 1878 Berlin Antlaşması'nın 24. maddesine öngörülen arabuluculuğu yerine getirmekte ve Yunanistan Krallığı ile Osmanlı Devleti arasındaki yeni sınırları tespitten sonra, Yunanistan'a terkedilen topraklar üzerindeki Müslümanların haklarını güvence altına almaktadır.

Antlaşmanın 3.maddesine göre bu Müslümanların hayat, mal, onur, din ve geleneklerinin saygı göreceğini, bu kişilerin Yunan kökenli yurttaşlarla aynı medeni ve siyasî haklara sahip olacaklarını belirtilmektedir. 4.maddeye göre Müslümanların çiftlikleri, otlakları, meraları, kışlakları, ormanları, her türlü toprak ve diğer taşınmaz malları üzerindeki mülkiyet hakları, ister özel kişilere ister cemaatlere ait olsun, Osmanlı hukukuna dayanan ferman, tapu vb. belgeler geçerli sayılmak suretiyle korunacağı belirtilmiştir. Gelirleri cami, okul vb. gibi kuruluşlara giden vakıf mallarının mülkiyeti de aynı madde ile korunmaktadır. 5.madde ile Sultan ve ailesinin malları aynı güvence altına alınmaktadır. 6.madde, hiç kimsenin yasayla kararlaştırılmış kamu yararı nedeni dışında ve tazminatsız mülkiyetinden yoksun bırakılamayacağı hükmüne getirmekte, hiçbir mal sahibinin toprağını köylülere satmaya zorlanamayacağını ve bütün Krallığa uygulanacak bir yasa çıkarılmadıkça toprak sahibi-toprağı işleyen ilişkilerine bir değişiklik getirilemeyeceğini, ayrıca Krallık dışında oturan toprak sahiplerinin taşınmaz mallarını üçüncü kişilere yönettirebileceklerini karara bağlamıştır. 7.madde, Yunanistan'a bırakılan topraklara komşu olan bölgelerde oturanların bu topraklarda bulunan otlaklara vb. eskiden beri göndermekte oldukları sürülerini göndermeye devam edebileceklerini söylemektedir.

Daha önemlisi, mevcut veya bundan sonra oluşacak Müslüman cemaatlerinin özerkliği ve hiyerarşik örgütlenmesi tanınmakta, bunlara ait fonlara ve gayri menkullere ilişilemeyeceği belirtilmektedir. Bu cemaatlerin din konularında manevi önderleriyle olan ilişkilerine hiçbir biçimde dokunulamayacak, yerel şariat mahkemeleri sırf dini konularda yetkilerini sürdüreceklidir. 11.maddeye göre, Müslümanları özellikle ve istisnai olarak hedef alan hiçbir silahtan arındırma önlemine başvurulmayacaktır. 13.madde hükmüne göre de, terkedilen topraklarda doğan veya halen oturan ve Osmanlı vatandaşlığını korumak isteyenlere, ikâmetgahlarını Osmanlı Devleti'ne taşımak için üç yıllık bir süre tanınmakta, bu kişilerin taşındıktan sonra 6.madde hükmünden yararlanacağı belirtilmekte, ayrıca bu süre içinde bu kişilere askerlik yükümlülüğü getirilemeyeceği karar altına alınmaktadır.

Bu sözleşme, 18.maddesi hükmünce, Yunanistan Krallığı ve Osmanlı Devleti arasında İstanbul'da 2 Temmuz 1881'de yapılan bir sözleşmeyle her iki ülke tarafından onaylanmış ve yürürlüğe konmuştur (Cin, 2004). Yunanistan, Batı Trakya bölgesi o zamanki sınırları içinde olmadığından, Batı Trakya Türkleri için bu sözleşmenin hüküm getirmediğini beyan etse de, Yunanistan'ın imza koyduğu Atina Antlaşması ile bu antlaşmaya atıf yapıldığı görülmektedir.

3.1.3. 1913 Atina Antlaşması ve 3 Numaralı Protokol¹

Bu antlaşma Yunanistan'ın, Müslümanlara vermek zorunda kaldığı azınlık hakları açısından en fazla yükümlülükler getiren uluslararası metin olması nedeniyle büyük önem taşımaktadır. Ancak Yunanistan, 1913 Atina Antlaşması ve 3 Numaralı Protokol'ün Lozan Antlaşması ile kaldırıldığını iddia etmektedir. Bu iddianın aksine Lozan Konferansı görüşmelerinde dönemin Yunan Başbakanı Venizelos'un , 19 Aralık 1922 oturumunda Türkiye'deki azınlıkların korunması hükümleri görüşülürken, 1913 metninin 11. maddesini okuması ve yeni Türkiye'nin de böyle geniş güvenceler vermesi gerektiğini örnek olarak göstermesi zamanın hükümetlerince kendi iddialarını çürüttüğünün kanıtıdır (Emin, 2004).

¹ Atina Antlaşması 3 Numaralı Protokol için Ek-1 'e bakınız.

Antlaşmanın 2.maddesi dolaylı olarak azınlıklar açısından 1830 Londra Protokolü ile 1881 İstanbul Sözleşmesini gündeme getirmektedir. Çünkü adı geçen maddede iki ülke arasında daha önce yapılmış ve yürürlüğe girmiş bütün antlaşmaların yürürlüğüne devam edeceği söylenmektedir. Antlaşmanın, ileriye dönük olarak sonradan kazanılacak topraklarda geçerli olup olmadığı Yunanistan tarafından tartışma konusu yapılmıştır. Bu antlaşma kapsamına bakıldığında “Yunanistan’ın bütün toprakları“ üzerinde geçerli olduğu anlaşılacaktır. Batı Trakya 1913 tarihinde her ne kadar Yunan egemenliğinde değilse bile yukarıdaki ifade nedeniyle Yunanistan’ın hakimiyetine geçecek her yeni toprak parçası bu madde kapsamına alınarak o bölgedeki halkın, azınlık haklarından faydalandırılması sağlanabilir (Oran, 1998).

Antlaşmanın 5.maddesinde, Yunanistan’a bırakılan topraklarda, Yunanistan’ın bu toprakları işgaline kadar edinilen hakların geçerli olacağı belirtilmektedir. 6.madde gereğince, Osmanlı uyrukluğunu taşıyarak, Yunanistan’dan ayrılmış olanlar bu topraklardaki gayrimenkullerini korumaya devam edecekler ve isterlerse bu mallarını başkaları yönetebileceklerdir. Ayrıca, hiç kimse yasal olarak belirlenmiş kamu yararı dışında, uygun ve peşin bir tazminat ödenmeden mülkiyetinden yoksun bırakılmayacaktır.

Antlaşmanın 11.maddesi, Batı Trakya’daki Müslüman-Türk azınlıklar açısından oldukça önemlidir. Buna göre Yunanistan’a bırakılan topraklarda kalanların yaşam, mal, din ve gelenekleri güvence altına alınacak ve Yunan kökenli vatandaşlarla aynı haklara sahip olacaklardı. Ayrıca, dinlerinin gereklerini de açık bir şekilde yerine getirebileceklerdi. Bu madde Müslüman toplumların yönetimi konusunda önemli hükümlerde getirmekteydi. Buna göre:

1) Halihazırda mevcut olan veya sonradan oluşacak bu Müslüman toplumların muhtariyetine ve hiyerarşik yapısına dokunulmayacaktı.

2) Sahip oldukları gayrimenkul ve fonlara el konulmayacaktı.

3) Müslümanların dini liderleri ile aralarındaki ilişkilere müdahale edilmeyecek, bu dini liderler, İstanbul’daki Şeyhülislamlık makamına bağlı olmaya devam edeceklerdi.

4) Müftüler oradaki Müslüman kişilerce seçileceklerdi.

5) Başmüftü, Yunanistan'daki bütün müftülerin seçecekleri üç aday arasından Yunan Kralı tarafından atanacaktır. Bu atamayla birlikte Osmanlı Padişahı, kendisine bir belge göndererek işlevlerini yerine getirmesini sağlayacaktır. Ayrıca, diğer müftülere karar ve fetva yetkisi vermesini sağlayacak bir mektup gönderecektir.

13.madde, buradaki vakıfların Evkaf Vekaleti tarafından satılana kadar Müslüman toplumlarca idare edileceğini belirtmekte, rejimin ancak uygun ve peşin tazminat verildiği takdirde değiştirilebileceğini hükme bağlamaktadır. Şayet din ve hayır kurumları yeterli gelirden yoksun kalırlarsa, Yunan Hükümeti bunlara yardım edecektir.

1913 Atina Antlaşmasına ek üç protokol mevcuttur. Antlaşmanın 2'nci maddesinde belirtildiği üzere 3 Numaralı Protokol, bütün Yunanistan topraklarında geçerlidir. Protokolün 7.maddesinden itibaren Yunanistan'daki azınlıklarla ilgili hükümler sıralanmaktadır (Yılmaz, 2002).

Bu antlaşmanın 3 Numaralı Protokol'ün 15.maddesi ile Yunanistan, Müslüman özel okullarını tanımakta, bunların gelir kaynaklarına saygı gösterileceğini ve buralarda eğitimin Türkçe yapılacağı hükmünü getirmektedir. Mevcut bulunan veya üçüncü kişilerce veya Müslüman esnaf tarafından oluşturulacak yerel komisyonlar tarafından bundan sonra kurulacak olan Müslüman özel okulları da aynı biçimde mütalaa edilecektir. Başmüftü, müftüler ve Helen Devleti'nin Kamu Eğitim Müfettişleri bu okulları teftiş edebileceklerdir. Eğitim, resmi programla uyarlı ve Yunan dili mecburi olarak yapılacaktır (Oran, 1986).

Antlaşma'nın eğitimle alakalı maddelerinde, Müslüman okulların gelir kaynaklarına saygı gösterileceği ve Yunanca mecburi eğitim dilinin Türkçe olacağı belirtilmesine rağmen antlaşmanın tam tersine uygulamalar olduğu ilerdeki başlıklar altında anlatılacaktır.

3.1.4. 1920 Yunan Sevr Antlaşması

Resmi adı, "Yunanistan'daki Azınlıkların Korunmasına İlişkin Antlaşma" olan Yunan Sevr'i, bir yanda İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya ve diğer yanda da

Yunanistan arasında imzalandı. Yunanistan ülkesindeki azınlıkların korunması konusunda önemli taahhütlerde bulundu ve yükümlülük altına girdi (Oran, 1986). Burada şunu belirtmek gerekir ki; Osmanlı Sevr'i ile Yunan Sevr'i aynı antlaşmalar değildir. Batı Trakya topraklarının Yunanistan sınırlarına dahil edilmesi sonucu, topraklarının büyümesine karşılık Sevr'de yapılan antlaşmada, Yunanistan'ın bölge halkına sağlamayı kabul ettiği hakları ortaya koyan bir antlaşmadır.

İki bölümden oluşan Antlaşmanın "Başlangıç" kısmında, Yunanistan Krallığının 1913 yılından beri topraklarını çok genişlettiğini, bu ülkede yaşayanlara eşit muamele yapılmasının sağlanmasını ve sağlanacak bu eşit hakların Krallığa eklenecek topraklarda da geçerli olacağını hükme bağlamıştır. Antlaşmanın azınlıklarla ilgili maddeleri özetle şu şekildedir (Yılmaz, 2002):

1) 2'inci ve 8'inci maddeler dahil, bu maddeler arasındaki hükümler temel yasa niteliğindedir (md. 1);

2) Ülkedeki bütün insanlar; din, dil, soy, yurttaşlık farkı gözetilmeksizin yaşama hakkına sahiptirler ve herkes dini ibadetlerini serbestçe uygulayabilir (md. 2);

3) Yunan uyruğundaki bütün insanlar, yasa karşısında eşit olup aynı siyasi ve kişisel haklardan yararlanırlar. Uyruklar arasındaki din farkı, memur olma, işe girme gibi durumlarda etkili olamayacağı gibi bu insanlar istedikleri dili de özel işlerinde ve yayınlarında kullanabileceklerdir (md. 7);

4) Azınlıklar, harcamaları kendilerine ait olmak üzere dinsel, toplumsal kurumlarla okullar kurma, denetleme ve iletme hakkına sahip olup burada kendi dillerini kullanabilirler (md. 8);

5) Azınlıkların düzenli olarak buldukları bölgelerdeki resmi okullarda o dilde eğitim yapılacaktır ve azınlıkların toplu olarak buldukları yerlerde bunlara devlet ve belediye gibi kamu bütçelerinden bir miktar ayrılacaktır. Bu hüküm, 1 Ocak 1913'ten sonra Yunanistan'a katılan topraklarda geçerli olacaktır (md. 9);

6) Müslümanlar, kişisel durum ve aile hukuku ile ilgili

sorunlarını İslam gelenekleri çerçevesinde çözebileceklerdi. Ayrıca cami, mezarlık gibi İslami kuruluşlar güvenceye alınıyordu. Vakıflar ve diğer dini ve insani kuruluşlar da tanınıyordu (md. 10);

7) Yunanistan ile imzacı devletler arasında veya Milletler Cemiyeti Konseyine üye olan herhangi bir devlet arasında bu hükümler konusunda bir anlaşmazlık çıkarsa bu ülkeler, istedikleri zaman Yunanistan'ı Uluslararası Sürekli Adalet Divanına götürebileceklerdi ve bu konuda Divanın kararı kesin olacaktı (md. 16).

Görüldüğü gibi, 1920 Yunan Sevr Antlaşması bu ülkeye üç tip sorumluluk getirmektedir. Birincisi, 2. madde olduğu gibi bu ülkede yaşayan herkese yaşama hakkı ve hürriyet tanınmaktadır. İkincisi, 7. maddede görüldüğü gibi din, dil ve soy azınlıklarına medeni ve siyasal haklardan ayırım yapılmaksızın yararlanma hakları getirilmektedir. Üçüncüsü de, 8. ve 14. maddelerde görülen azınlıkların eğitimi ile ilgili kendi dilinde eğitim, vakıfların tanınması vb. hakların varlığıdır. Bu hakları taşıyanlardan 9. madde, "1 Ocak 1913'ten sonra katılan topraklar içindir" hükmü nedeniyle, Batı Trakya için de özel bir nitelik göstermektedir (Oran, 1986).

Yunanistan, Lozan Barış Antlaşması'nın bu antlaşmayı kaldırdığını iddia etmektedir. Aksine Lozan Antlaşması, 16 Numaralı Protokol ile bu antlaşmayı yinelemiş ve onaylamıştır. 16 Numaralı Protokol'de "İngiliz İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya ve Yunanistan Hükümetleri, işbu konferansta yapılan barış antlaşmasıyla, öteki senetlerin yürürlüğe konulmasının, Yunanistan'daki azınlıkların korunması konusunda başlıca Müttefik Devletlerle Yunanistan arasında, 10 Ağustos 1920 tarihinde Sevr'de Trakya konusunda yapılmış antlaşmanın yürürlüğe konulmasını gerekli kıldığı" ifadesi yer almıştır (Oran, 1998).

Yunanistan, antlaşmayı geçersiz saydığını belirtmesine rağmen, belirli iç hukuk davalarında bu anlaşmaya atıfta bulunulması, ülkenin bu yöndeki tutarsızlığını göstermektedir (Oran, 1986).

3.1.5. 1923 Lozan Barış Antlaşması²

24 Temmuz 1923 yılında imzalanan Lozan Barış Antlaşması, Batı Trakya'da kalan Türklerin azınlık tarihinin de başlangıcı olmuştur. Lozan Barış Antlaşması'nda azınlıkların korunmasına ilişkin maddeler, Batı Trakya Türkleri için bir anayasa niteliğini taşımaktadır.

24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşması'nın "Siyasal Hükümler" adını taşıyan I. bölümünün III. kesimi "Azınlıkların Korunması"na ayrılmıştır. 37-44. maddeler Türkiye'deki gayrimüslim azınlıkların statüsünü belirlemekte, 45. madde ise söz konusu maddelerde yer alan hükümlerin Batı Trakya'daki Müslüman azınlık için de geçerli olduğunu ifade etmektedir. 45. madde hükmü, azınlıkların korunması konusunda Yunanistan'a, 34 - 44 maddelerle Türkiye'nin yüklenmiş olduğu yükümleri yüklemiştir (Emin, 2004).

Yukarıda dördüncü bentte anlatılanları desteklemek amacıyla Yunanistan Dışişleri Bakanlığı'nın Sevr Antlaşması'nın artık geçerli değil de niye Lozan Barış Antlaşması'nın geçerli olduğunu savunması hususunu iki nedene dayanmaktadır:

Birincisi, Sevr Antlaşması'nın tek yanlılık, azınlık türleri açısından genellik ve coğrafya açısından genişlik özelliklerine sahip olmasıdır. Lozan Barış Antlaşması'ndaki azınlık koruma hükümleri (Md.37-45) Yunanistan açısından bu niteliklerin tersi nitelikler taşımaktadır. Bir kez, Lozan tek yanlı olmayıp, karşılıklılık ilkesi üzerine kurulmuştur. İkincisi, Sevr'in aksine Lozan, Azınlık türleri açısından özel bir durumla, yalnızca Müslüman azınlıkların durumuyla ilgilidir. Üçüncüsü de, Müslüman azınlıklar 1923 Mübadele Sözleşmesi'yle Batı Trakya'dakiler dışında Türkiye'ye yollandığı için, Lozan coğrafi açıdan da sınırlı bir antlaşmadır.

İkinci neden, Yunanistan'ın bir gün Lozan Barış Antlaşması'nı yok saymak niyetinde olduğuna dayanmaktadır. Lozan'daki azınlık korumasının mütekabiliyet ilkesi üzerine kurulduğunu belirten Yunan yetkilileri, bunu resmen söylememekle birlikte, İstanbul'daki Rum azınlığının bir topluluk olarak ortadan kalkması üzerine bu mütekabiliyet bozulmuş olacağını ve

² Lozan Barış Antlaşması'nın ilgili maddeleri için Ek-2' ye bakınız.

kendilerinin de Lozan hükümlerini Batı Trakya'da uygulamamak hakkına sahip olacaklarını hissettirir bir tutum içerisinde gözükmektedirler. Lozan'ın 37.-45.maddelerini kendilerini bağlayan tek antlaşma olarak ilan etmeleri, Sevr'i tanımamayı karşılıklılık ilkesinin yokluğuna bağlamaları bu nedene dayanmaktadır (ABTTF, 2009). Lozan Barış Antlaşması'nda azınlık hakları ile ilgili hükümlerin "milletlerarası önemi haiz yükümlülükler " (Md. 44) olarak nitelendirilmiş olması, Birleşmiş Milletler Şartı'nın 2. maddesinin 7. fıkrasında öngörülen "özü itibariyle milli yetkiye giren konulara müdahale etmeme" yasağının dışına çıkacağı için BM organlarının bu husus hakkında yetkilerini kullanmalarına herhangi bir engel yoktur (Kaçar, 2001).

Sonuç olarak Batı Trakya Türkleri için Sevr Antlaşması genel bir azınlık koruma rejimi, Lozan Sistemi ise özel bir azınlık koruma rejimidir. Her ikisi de, azınlıkları koruma hükümlerinin temel yasa sayılacağını, bunlarla çelişen resmi metin çıkarmanın yasak olduğu kuralını getirmektedirler.

3.1.6. 1923 Türk ve Yunan Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol

Lozan Konferansı esnasında Türk-Yunan Savaşı sonrası 30 Ocak 1923 yılında imzalanan bu sözleşme ile iki ülke arasında zorunlu bir nüfus değişimi yapılmasına karar verilmiştir.

Yunanistan'ın Anadolu'daki savaş mağlubiyetle sonuçlanınca, bir milyonu aşkın Rum, Yunan ordularını izleyerek Yunanistan'a kaçmıştı. Lozan Konferansı'nda Türkiye bunların geriye dönmelerine hiçbir şekilde razı olmayacağını bildirdi. Yunanistan'ın o günkü nüfusunun dörtte birine ulaşan bu insanları yerleştirmek Yunanistan için büyük sorun olmuştu. Onun için Ankara'nın Lozan'da zorunlu bir değişim önereceğini öğrenir öğrenmez Venizelos bu değişimin barış imzalanmadan başlamasını istedi. Amacı, gidecek olan 350.000 Müslümanın yerlerini kullanarak Yunanistan'a kaçan Rumları yerleştirebilmektir.

Sözleşmenin 1.maddesi , Türkiye'deki Türk uyruklu Ortodoks Rumlarla, Yunanistan'daki Yunan uyruklu Müslümanların zorunlu olarak değişimini öngörmüştür. 2.maddesi ise İstanbul Rumlarının yanı sıra Batı

Trakya Müslümanlarını da etabli(yerleşik) sayarak değişimin dışında tutmuştur. 5.madde de, bu nüfus değişimi yüzünden Yunanistan'daki Müslümanların mülkiyet haklarına ve alacaklarına bir zarar verilmeyeceği hükme bağlanmıştır. Yunanistan'daki Müslümanlar derken, değişime katılan terimi eklenmemiş olduğu için bu madde ile Batı Trakya'da oturanların da korunduğu ortadadır (Oran, 1986). Bu sebeple bu anlaşma ve bu konunun çözümlenmesi için yapılan aşağıda dile getirilecek diğer 1926, 1930 ve 1933 Antlaşmaları da Batı Trakya Türklerinin statülerini saptayan uluslar arası metinlerdir.

3.1.7. 1926 Atina İtilafnamesi

Yunanistan, Türkiye sınırına yakın bir bölgede önemli sayıda bir Türk azınlığının yarattığı güvensizliği gidermek için, anlaşmalara aykırı biçimde, Batı Trakya'ya Rum göçmen yerleştirmek suretiyle "Helenleştirme"ye çalışmıştır. Bulgaristan ve Türkiye'den Rumların gelmesinden sonra Batı Trakya'daki Rum nüfusu artmış, Lozan'ın ertesinde, 1924 senesinde 189.000 kişiye, yani bölge nüfusunun yüzde 62.1'ine ulaşmıştır. 1928 nüfus sayımı, Batı Trakya'nın 303.171 olan nüfusunun 107.607'sinin göçmen olduğunu göstermektedir. Bu durumla meydana getirilen oldu bittiler, mübadele sözleşmesinin özellikle mülkiyetlerle ilgili hükümlerini etkisiz bırakmıştır. Çünkü Batı Trakya'ya yerleştirilen Rumlar Türklerin ev ve arazilerini işgal etmişlerdir. Bu gelişmeler iki ülke arasındaki gerginliği arttırmıştır. Bunun üzerine her iki taraf işi siyasi bir anlaşma ile çözümlene yoluna giderek ve Atina'da toplanan iki ülke temsilcileri 1 Aralık'ta, "Atina İtilafnamesi"ni imzalamışlardır.

Atina Antlaşması'nın 9. maddesine göre Batı Trakya'daki mülkler bir ay içinde sahiplerine geri verilecektir. 10.maddeye göre, Lozan Antlaşması'nın yürürlüğe girmesinden önce veya sonra Batı Trakya'daki Müslüman mülkleri ile ilgili olarak alınmış bütün "istisnai" karar ve tedbirler kaldırılacak, 11. maddeyle de kamulaştırılan malların geri verilmesi hükmü getirilmektedir. Bu anlaşma ile ahali mübadelesinin bir çok meselesinin

çözömlenmesi istenmişti. Fakat bunun yürürlüğe konması kolay olmadı (Oran, 1986).

3.1.8. 1930 Ankara Mukavelenamesi

Mübadeleden çıkan sorunların kesin bir çözüme ulaşması için 10 Haziran 1930'da imzalanan Ankara Mukavelenamesi'nin VI. Bölümü "Batı Trakya Müslümanlarının Malları" ile ilgilidir. 14. madde, şu anda Batı Trakya'da bulunan bütün Müslüman Yunan yurttaşlarına, doğum yerleri ve bölgeye geliş tarihleri ne olursa olsun, "etabli" (yerleşik) sıfatını tanımaktadır. 15. madde, yapılmış olan Sözleşme ve Anlaşmalarla "etabli"lere tanınmış olan hakların kullanılmasını engellemiş olan bütün önlemlerin kalkacağını söylemektedir.

Antlaşma, Batı Trakya'ya Yunan hükümeti tarafından Müslümanların mülklerini işgal ederek yerleştirilmiş olan Rumlar yerlerinden çıkarılmayacağından, bu malları tazmin etmek için Yunan Hükümetinin Batı Trakyalı mal sahiplerine yüzellibin İngiliz Lirası ödemesini öngörmekte ve değişim dışı kalmış olan Türklerin arazilerini tazminat vererek Rumlara mal etmiş olmaktadır.

Antlaşmanın 29. maddesi ise, bunlar olup bittikten sonra Batı Trakyalılara belirli bir güvence getirmeyi amaçlamıştır. Buna göre, bu anlaşma ile mülkiyeti Yunan hükümetine geçmeyen mallara bundan böyle hiçbir sınırlama ve elkoyma konusu olamayacak, sahipleri bu mülklerden istedikleri gibi yararlanacaklardır (Oran,1986).

3.1.9. 1933 Ankara Antlaşması

Etabli Sorununun kesin çözümü ile ilgili son antlaşma 9 Aralık 1933 tarihinde Ankara'da yapılmıştır. Antlaşma'nın Batı Trakya için önemli olan hükmünü 2. madde oluşturmaktadır. Bu maddeye göre, değişime giren ya da dönüş hakkından yoksun olan kişilere ait oldukları saptansa bile, Karma Komisyon'un dağılmasından sonra, Yunanistan'da oturan kişilerin (Batı Trakyalıların) 10 Haziran 1930 tarihinden önce Yunan hükümeti tarafından fiilen işgal edilmemiş olan malları hakkında hiçbir önlem ya da sınırlayıcı

işlem getirilmeyecektir (Oran, 1986). Antlaşmadaki bu beyana rağmen ileride görüleceği üzere aksi uygulamalara sıklıkla rastlanmıştır.

3.1.10. 1951 Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Krallığı Arasında Kültür Anlaşması³

Türkiye ile Yunanistan arasında 50'li yılların başında esen dostluk rüzgarları eğitim alanına da yansımış ve 20 Nisan 1951 tarihinde iki ülke arasında Kültür Anlaşması imzalanmıştır. İki tarafın da birbirine çeşitli burslar vb. vermelerini, ilişkileri artırmalarını, okul kitaplarındaki "yanlışlıkları" düzeltmelerini v.s. karara bağlayan anlaşma, bir "Daimi Muhtelit Komisyon" kurulmasını da öngörmektedir.

Bu Karma Komisyon iki ülkede sırayla toplanacak ve anlaşmanın uygulanmasına ilişkin ayrıntılı öneriler getirecektir. Nitekim, iki ülke azınlıklarının eğitimi için "kontenjan öğretmenleri" görevlendirilmiştir. 1952 yılında Batı Trakya'nın ilk Türk Lisesi, Celal Bayar ismini taşıyarak Gümölcine'de açılmıştır. Batı Trakyalı öğretmenlerin Türkiye'de mesleki kurs görmeleri, gene Batı Trakyalı öğrencilerin Türkiye'deki ilköğretim okullarında parasız yatılı okutulması "formasyonlu öğretmenler" haline getirilmeleri hep bu dönemde olmuştur. Belki daha da ilginç, 1954 yılında çıkarılan ve Batı Trakyalılar tarafından "Maraşal Papagos Kanunu" diye anılan 3065/1954 sayılı yasadır. Bu yasa Yunanistan'da ilk ve son kez (eğer bir değişiklik olmazsa) "Türk İlkokulları" deyimini kullanmıştır (Oran, 1986).

3.1.11. 1968 Türk-Yunan Kültür Komisyonu Ankara ve Atina Toplantıları Protokolü⁴

Kültür Anlaşması'nın öngördüğü Karma Komisyon tarafından, sırasıyla Ankara ve Atina'da toplanarak 20 Aralık 1968 tarihinde Kültür Protokolü kabul edilmiştir. Protokol, azınlık dilinin serbestçe kullanılmaya devam etmesini, görsel eğitim araçlarının karşılıklı denetimden geçip okullara dağıtıldıktan sonra sınırlanmaksızın serbestçe kullanılmasını, onaylanan kitaplardan

³ 1951 Kültür Antlaşması'nın tam metni için Ek-3'e bakınız.

⁴ 1968 Kültür Protokolü'nün tam metni için Ek-4'e bakınız.

oluşacak okul kitaplarına izin verilmesini, ders kitapları hakkında Viyana Raporunda yer alan önerilerin uygulanmasını, azınlık okullarında öğrencilerin dinsel, sosyal ve ulusal bilinçlerine saygı gösterilmesini ve bu okullarda iki ülke arasındaki dostluk bağlarının güçlendirilmesini gözönüne alarak hareket edilmesi ortaya konmuştur (Oran, 1986).

Ancak 1968'i takip eden yıllar içerisinde Yunanistan'ın atılan imzalara ters düşen davranışlara yöneldiği ve Batı Trakya Türkleri'nin eğitimine darbe vurmak amacıyla yeni hukuk uygulamaları yaptığı görülmektedir. Bu yasalar da yeri geldiğinde ileride sunulacaktır.

3.1.12. 2000 Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Arasında Kültürel İşbirliği Antlaşması⁵

4 Şubat 2000 tarihinde Atina'da Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Arasında Kültürel İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmada iki ülke hakları arasında mevcut dostane ilişkileri güçlendirmek ve daha da geliştirmek, aynı zamanda bilim ve eğitim, kültür ve sanat, gençlik ve basın yayın alanlarında işbirliğini zenginleştirmek hususunda karara varılmıştır.

Anlaşmanın 1.maddesinde birbirlerinin dil ve edebiyatının öğretimini geliştirmek amacıyla ilgili üniversite bölümlerindeki çalışmaların teşvik edilmesini, ilk ve orta öğretim ile eğitim makamlarında öğretmen ve uzman değişimde bulunulması, ayrıca okul kitaplarında, diğer ülkelerin tarihi, coğrafyası, kültürü ve ekonomisi hakkında bilgi sunumu konusunda işbirliği yapılması ve bu amaçla yanlışlıkların düzeltilmesine yönelik önerilerde bulunmak üzere okul kitaplarını inceleyecek ve mübadele edecek bir Karma Uzmanlar Komitesi oluşturulması kararına varılmıştır. Yine 1.maddenin k fıkrasında taraflardan biri tarafından verilen akademik derece, diploma ve mezuniyet belgelerinin ne ölçüde ve hangi koşullar altında diğer tarafça verilen benzeri akademik derece, diploma ve mezuniyet belgelerine denk olarak kabul edebileceğini incelemek üzere yetkili kuruluşları arasında işbirliğini teşvik etmeye karar vermişlerdir.

⁵ 2000 Kültür Antlaşması tam ve orijinal metni için Ek-5'e bakınız.

3.maddesinde taraflar, UNESCO, AGİT, Avrupa Konseyi ve diğer uluslar arası kuruluşlar bünyesinde kültür, bilim ve eğitim alanlarında kendi aralarındaki etkin ve dostane işbirliğini ve karşılıklı yardımlaşmayı geliştirecekler ve çıkarlarına aykırı olabilecek ayırimlardan kaçınacaklardır.

10. maddesinde ise 1951 tarihli Kültür Anlaşmasının işlerliğini kaybettiği, her iki tarafın 1952'den bu yana eğitim konularındaki azınlık hakları ile ilgili olarak daha önce üzerinde anlaşmaya vardıkları düzenlemelere hanel getirmeyeceği konusunda anlaşmışlardır.

Antlaşma çerçevesinde getirilen hükümler, Yunan Hükümetlerince göreceli olarak uygulanarak günümüzde halkın sorunlarına çözüm getirilmeye başlanmıştır.

3.2. Uluslar Arası Belgelerde Azınlık Hakları

Bu bölümde Yunanistan'ın imzacı olduğu Batı Trakya Türk Azınlığı haklarının, uluslar arası insan hakları açısından statüsünü belirleyen sözleşme ve anlaşmalara yer verilecektir. Bu belgelerin bir kısmı anlaşmalar gibi bağlayıcılık taşımamakla birlikte, devlet ve hükümet başkanlarını imzasını taşıyan bu belgelerin büyük manevi ve siyasal yükümlülük getirdiği açıklamaya değerdir.

Bu belgeler aşağıda kronolojik olarak sıralanmış olup Batı Trakya Türk Azınlığı'nın haklarının uluslar arası alanda korunmasına örnek teşkil edecek içerikte olan metinlerin bir kısmı sonraki bölümde açıklanacaktır (Balkaç, 2002):

- 1948 Soykırımın Önlenmesine Ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşme,
- 1948 BM Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi,
- 1950 BM İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme,
- 1960 BM Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşme,
- 1965 BM Her Türlü Irk Ayrımcılığının Kaldırılmasına İlişkin Uluslar Arası Sözleşme,
- 1966 BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslar Arası

Sözleşme,

- 1975 AGİK Helsinki Sonuç Belgesi,
- 1983 AGİK Madrid Sonuç Belgesi,
- 1984 BM İşkenceye ve Öbür Zalimce İnsanlıkdışı ya da Küçültücü

İşlem ya da Cezaya Karşı Sözleşme,

- 1989 AGİK Viyana Kapanış Belgesi,
- 1990 AGİK Kopenhag Beşeri Boyut Konferansı Toplantı Belgesi,
- 1990 AGİK Yeni Bir Avrupa İçin Paris Yasası,
- 1991 AGİK Moskova Beşeri Boyut Konferansı Toplantısı Belgesi,
- 1991 AGİK Cenevre Milli Azınlıklar Uzmanlar Toplantısı Raporu,
- 1992 Avrupa Konseyi Avrupa Bölgesel veya Azınlık Dilleri Şartı,
- 1992 AGİK Helsinki II.Belgesi,
- 1993 BM Ulusal veya Etnik veya Dini Azınlıklara Mensup Kişilerin

Hakları Hakkındaki Deklarasyon,

- 1998 Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin

Sözleşme.

3.2.1. 1948 Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi⁶

Birleşmiş Milletler bünyesinde 10 Aralık 1948 tarihinde kabul edilen "İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi"nin 26.maddesi eğitime ayrılmıştır. Bu maddenin 3.fıkrasının da "Kendi çocuklarına verilecek öğretimin şeklini seçmek hakkı öncelikle anne ve babalarıdır." diyerek, bu hak açıkça beyan edilmektedir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu; toplumların, bu bildiriye göz önünde tutarak eğitim ve öğretim yoluyla bu haklar ve hürriyetlere saygıyı geliştirmeye, gittikçe artan milli ve milletlerarası tedbirlerle, gerek üye devletler halkının, gerekse bu devletlerin idaresi altındaki azınlıklara bu hakların fiilen tanınmasını ve tatbik edilmesini sağlamaya gayret etmelerini üyelerinden açıkça istemiştir (Çobanlı, 1978).

20.maddenin 1.fıkrasında, herkesin eğitim hakkına sahip olduğu ve eğitimin serbest yapılması gerektiği hükme bağlanmıştır. Yunan devleti bu bildiriye imza koymasına rağmen, bildirin getirdiği yükümlülükleri yerine

⁶ BM Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi'nin tam metni için Ek-6'ya bakınız.

getirmemiştir. Anlaşılmaktadır ki, Yunanlılar, uluslararası camiadan tepki görmemek için bu antlaşmayı imzalamıştır. Antlaşmada belirtilen anne-babanın eğitim şeklini seçmesi ve herkesin eğitim hakkına sahip olması hükümlerine, Yunan Devleti'nin uyguladığı hukuksal yollarla ayrılıklar getirdiği görülmüştür.

3.2.2. 1960 BM Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşme

1960 tarihinde Paris'te toplanan Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin ayrımcılığı yadsıyarak herkesin eğitim hakkını ilan etmesinin doğrultusunda üye devletlere tavsiyelerin yanı sıra uluslar arası bir sözleşme olarak benimsemiştir.

Sözleşmenin 1.maddesinde herhangi bir kişi veya grubun eğitim hakkından yoksun bırakılmayacağı, düşük standartlı bir eğitime tabi tutulamayacağı vurgulanmıştır. 2.maddesinde din ve dil gerekçeleriyle ayrı eğitim sistem ve kurumlarının kurulması ya da sürdürülmesi kabul edilmiştir. 3.maddede öğrencilerin eğitim kurumlarına alınmasında hiçbir ayırım yapılmamasını, gereğinde yasa yoluyla güvenceye bağlamasını; 4. maddesinde herkesin eşit olarak görebileceği bir eğitim olarak gerçekleştirmeye ve yasanın öngördüğü okula gitme yükümlülüğünün herkese uygulanmasının sağlanması belirtilmiştir.

Bu maddeler incelendikten sonra, azınlıklara verilen hakların Batı Trakya Türk Azınlığı'na ne kadar tanındığı, ilgili bölümde incelenince durumun ne kadar içler acısı olduğuna kanaat getirilecektir.

Ulusal azınlık üyelerinin, okulların yönetimi dahil, kendi eğitim etkinliklerini yerine getirme ve her devletin eğitim politikasına göre kendi dillerini kullanma ya da öğretme haklarını tanımanın temel ilke olduğu 5. maddede vurgulanmıştır (Çeçen, 1995).

3.2.3. 1950 İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme⁷

Sözleşme Yunanistan'ında dahil olduğu Avrupa Konseyi üyesi devletlerin Dışişleri Bakanları tarafından 4 Kasım 1950 tarihinde Roma'da imzalanmış ve 3 Eylül 1953 günü yürürlüğe girmiştir. Sözleşmede kişi hakları ile siyasal haklara yer verilmiş, ancak sosyal ve ekonomik haklara yer verilmemiştir. Azınlık haklarıyla ilgili doğrudan bir hüküm bulunmamaktadır. Bireyler bazında ayrımcılığın önlenmesi ele alınırken, azınlığın korunmasına ilişkin hüküm mevcut değildir (Oran, 2000).

Sözleşmenin 14.maddesi; din, dil ve renk gibi birçok ölçütün yanı sıra, ulusal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma durumunda da hiçbir ayırım gözetilemeyeceği hükmünü getirmektedir (Oran, 1986).

Ancak sözleşme, insan hakları çerçevesinde bireye; yaşam, hürriyet ve güvenlik, insanlık dışı bir muameleye maruz bırakılmama, bağımsız ve tarafsız mahkemelerde adil yargılanma, din özgürlüğü, ifade ve örgütlenme serbestisi gibi haklar tanımaktadır (Duban, 1994). Sözleşmenin en önemli özelliği, kapsadığı hak ve özgürlüklerin garanti altına alınmasını sağlamak amacıyla getirdiği denetim mekanizmasıdır. Bu denetimi yapmak için bir Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve bir Avrupa İnsan Hakları Divanı kurulmuştur (Oran, 1986). Batı Trakya Türk Toplumunu fertleri de bu sözleşme çerçevesinde kurulan Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna başvurarak hukuk arama yoluna gitmişlerdir.

3.2.4. 1975 AGİK Helsinki Sonuç Belgesi⁸

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nın yayımladığı "Son Senet", iki ideolojik blok arasında imzalanmış ilk genel uzlaşma metni olması sebebiyle Soğuk Savaşın bitişini simgelemektedir.

⁷ İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşmenin tam metni için Ek-7'ye bakınız.

⁸ Helsinki Sonuç Belgesi İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklere Saygı Başlıklı Birinci Bölümü(I/VII.Maddeleri) için Ek-8'e bakınız.

Sonuç belgesinin önsözünde, Avrupa ülkeleri arasındaki ilişkileri geliştirip derinleştirerek, Avrupa ve Dünyada barış, güvenlik ve adaletin gerçekleştirilmesine baskı yapılmıştır (Ünal, 2001)

Belgenin birinci bölümünde, katılan devletlerin düşünce, vicdan, din ve inanç özgürlüklerini de kapsamak üzere, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı dile getirilmektedir. Son Senet, insan hakları konusunda kişiye doğrudan doğruya haklar tanımak yerine devletlere düşen ödevleri daha önceki insan hakları belgelerine gönderme yaparak pekiştiren bir belgedir (Oran, 1986). Burada Yunanistan'a düşen ödevler, kendi vatandaşı olan BTTA halkını, ikinci sınıf vatandaşlıktan kurtararak yasalar la kendilerine tanınmış haklarını iade etmektedir.

3.2.5. 1989 AGİK Viyana Kapanış Belgesi

Viyana İzleme Konferansı sonrası yayımlanan bu belge ile iki blokun aynı dili konuşmaya başlamasıyla AGİK'e bambaşka bir hava gelmiştir. Bu belgede yalnız genel olarak insan haklarına değil, azınlık haklarına ilişkin açık ifadeler de kabul edilmiştir. İnsan haklarının, üye ülkelerde tam olarak gerçekleştirilmesini sağlamak üzere çok ayrıntılı ve somut karar almıştır.

Viyana Kapanış Belgesi'nin 18. ilkesinde "Avrupa'da Güvenliğe İlişkin Sorunlar" başlığı altında yer alan "Katılan devletler... Toprakları üzerindeki ulusal azınlıklara mensup şahısların insan hakları ve temel özgürlüklerinin korunmasını sağlamak üzere, gerekli tüm yasal, idari, yargısal ve diğer önlemleri alacaklar ve bağlı oldukları uluslar arası anlaşmaları uygulayacaklardır. Söz konusu şahıslara karşı herhangi bir ayrımcı muameleden kaçınacaklar" dır ifadesine yer verilmekte, 19. ilke de ise "Katılan devletler, ülkelerindeki ulusal azınlıkların etnik, kültürel, dil ve din kimliklerinin geliştirilmesi için gerekli şartları koruyacaklar ve oluşturacaklardır" hükmünü getirmektedir.

Belgenin 16. ilkesinde fertlerin dinlerini ve inançlarını açığa vurma ve bunların icaplarını yerine getirme özgürlüğü verileceği, bu dinsel toplulukların serbestçe yararlanabilecekleri ibadet ve toplanma yerleri kurma ve sürdürme, kurumsal yapılarına göre örgütlenme, görevlilerini kendi icap ve ölçülerine ve

devletleriyle kendileri arasında özgür olarak kabul edilmiş düzenlemelere göre seçme, atama ve değiştirmeleri, gönüllü ve diğer yardımları talep ve kabul edebilmeleri ve yine 20. ilkesinde herkesin kendi ülkesi dahil herhangi bir ülkeden ayrılma ve kendi ülkesine geri dönme hakkına tam olarak saygı gösterileceği gibi haklar, Yunanistan'ın Batı Trakya Türk Azınlığı'na karşı uyguladığı politikalarının tam tersini ortaya koyarak, bu gibi ülkelerin azınlıkların haklarını korumasını benimsemektedir (Oran, 1986).

3.2.6. 1990 AGİK Kopenhag Beşeri Boyut Konferansı

AGİK süreci kapsamında, Kopenhag'ta yapılan konferansta kabul edilen belgenin 30. ilkesinde, ulusal azınlıklara mensup bireylerin haklarına evrensel olarak kabul edilmiş insan haklarının parçası olarak saygı gösterilmesinin imzacı ülkelerde barış, adalet, istikrar ve demokrasinin asli ögesi olduğu belirtilmiştir. 32.ilkesinde ulusal azınlıklara mensup kişilerin kendi isteklerine rağmen asimile edilmek girişimlerinden uzak olarak etnik, kültürel, dil ve dinsel kişiliklerini serbestçe ifade etme, koruma ve geliştirme hakları ve kültürlerini tüm görünümüleriyle devam ettirme ve geliştirme haklarının bulunduğu belirtilirken; 32.ilkenin 6.fıkrasıyla da kendi anadillerinde bilgileri yaymak, ülkelerinde dernekler ve birlikler kurmak ve bunları korumak, hükümetler dışı uluslar arası kuruluşların etkinliklerine katılmak, hakları bireysel veya grup halinde kullanabilme hakları Yunanistan'ın da içinde bulunduğu imzacı ülkeler tarafından kabul edilmiştir (Oran,1986).

3.2.7. 1990 AGİK Yeni Bir Avrupa İçin Paris Yasası⁹

Doğu Avrupa'da 1989 sonunda yaşanan halk ayaklanmaları sonucu bölgedeki rejimler yıkılınca, AGİK Kasım 1990'da Paris'te toplanarak "Yeni Bir Demokrasi, Barış ve Birlik Dönemi" başlığı altında insan ve azınlık haklarıyla ilgili olan ifadeleri iyice ortaya çıkarmışlardır. Belge AGİK üyesi Yunanistan Cumhurbaşkanı tarafından imzalanmıştır.

⁹ Yeni Bir Avrupa İçin Paris Yasası'nın tam metni için Ek-9 a bakınız.

Sonuç belgesinde, ulusal azınlıkların etnik, kültürel, dil ve dinsel kimliklerinin korunacağını, ulusal azınlıklara mensup kişilerin bu kimliklerini ayırma tabi tutulmaksızın ve kanun önünde tam bir eşitlikle, özgür olarak ifade etmeye, korumaya ve geliştirmeye hakları olduğu teyit edilmiştir.

Antlaşmaya bakıldığında imzayı koyan Yunanistan'ın bu doğrultuda uygulamalara gitmesi beklenmektedir. Ancak bu hükümlerdeki hakların verilmesinde oldukça gerisindedirler.

Bu belgede azınlıklarla ilgili sorunların ancak demokratik bir siyasi çerçevede doyurucu olarak çözümlenebileceği ve azınlığa mensup fertlerin haklarına, evrensel insan haklarının bir parçası olarak, bütünüyle saygı gösterilmesi gerektiği kabul edilmiştir (Oran, 1986).

3.2.8. 1998 Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Sözleşme¹⁰

Avrupa Konseyi'nin Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşmesi 1 Şubat 1998 tarihinden bu yana resmen yürürlüğe girmiştir ve şu anda 15 ülkeyi bağlamaktadır. Yunanistan da bu sözleşmeye imza koymuştur; ancak sözleşme iç hukukta bağlayıcı olmasının koşulu olan meclis onayından henüz geçmemiştir. Yunanistan, imzaladığı Çerçeve Sözleşmesi'ni meclisinde onaylamasıyla, sınırları içinde yaşayan etnik azınlıklara önemli bir takım haklar tanımak zorunda olduğunu bilmekte ve bu nedenle bu onayı mümkün olduğu kadar geciktirmektedir. Sözleşme ilk kez "ulusal azınlıklardan" bahsetmesi itibarıyla büyük önem taşımakta, imzacı devletlere diğer yükümlülüklerin yanında, eşitlik ilkesine uyma, ayrımcılığa son verme, azınlık grubunun kimliğini koruma zorunluluğu getirmektedir.

Çerçeve Sözleşmesi ulusal azınlıkların haklarının korunmasını, insan hakları çerçevesinden bir adım ileriye götürmektedir. Bireylerin kendi kendini tayin hakkı benimsenmekte, diğer anlaşmalardan farklı olarak sözü geçen hakların birey tarafından ya da toplu olarak kullanabileceğinden bahsetmektedir. Bu sebeple Batı Trakya Türklerinin, içinde "Türk" ifadesinin

¹⁰ Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşmesi'nin tam metni için Ek-10'ya bakınız

yer alacağı yeni dernekler kurması açısından önemli bir madde olması, bireyin yanısıra, insanların toplu olarak kendilerini tanımlama ve hak talep etme hakkını ortaya koymaktadır. Ayrıca müftülük ve vakıflar konusu için önemli bir hükümler getirmekte, bölgedeki yer isimlerinin Türkçe olarak levhalarda yer alması veya serbestçe kullanılmasını mümkün kılmaktadır (Emin, 2004).

3.3. Batı Trakya Türk Azınlığı'nın Maruz Kaldığı Sorunlar

9 Haziran 1975 tarihinde Yunan Parlamentosu tarafından kabul edilen Yunan Anayasası insan haklarına saygılı, modern bir anayasadır. Yunanistan, kendi vatandaşı olan ve farklı bir isteği bulunmayan Batı Trakyalı Türk vatandaşını, kendi anayasasında yazan temel hak ve hürriyetlerinde mahrum etmektedir. Anayasaya bakıldığında azınlığın hangi haklara sahip olduğu görülür:

Anayasanın 4/1 maddesi bütün Yunanlıların yasa önünde eşit olduklarını ilan etmektedir. Madde 4/3'e göre yasalarla belirtilmiş niteliklere sahip olanlar, Yunan vatandaşı sayılır. Yunan uyrukluğunun kaldırılması yalnız isteyerek başka bir devletin uyrukluğuna girmek ya da ulusal çıkarlara aykırı olarak yabancı bir memleketi hizmet etmek gibi hallerde yasanın özel olarak öngördüğü şartlar ve işlem ile mümkündür. Madde 5/1'e göre herkes başkalarının haklarına ve anayasa hükümlerine göre ya da ahlak kurallarına tecavüz etmemek şartıyla kendi kişiliğini geliştirme memleketin sosyal, ekonomik ve siyasal hayatına katılmak hakkına sahiptir. Madde 5/2'ye göre Yunan egemenliği altında bulunan herkesin hayatı, namusu ile özgürlüğü, milliyet, ırk, din, dil, inanç ve siyasi kanaat ayrıcalığı gözetilmeden devletin himayesindedir. Uluslararası hukukun öngördüğü durumlarda istisnalar olabilir. Özgürlük için yaptığı faaliyetlerden dolayı aranan yabancıların iadesi yasaktır (Koca, 2001).

Yunan Anayasası'ndan farklı olarak bir önceki bölümde de çeşitli uluslar arası hukuk belgesi tarafından güvence altına alınan ekonomik, sosyal ve kültürel hak ve statüleri itibariyle Batı Trakya Türkleri, uluslar arası kurallar yönünden bir etnik , yani ulusal azınlık grubudur. Söz konusu hak ve statülerinin gasp ve ihlal edilmesi, azınlık haklarının yanında insan ve

vatandaş haklarından da mahrum bırakılarak baskı ve ayrımlara tabi tutulması, bu grubun sosyolojik manada etnik azınlık grubu statüsünde bulunduğunu ortaya koymaktadır. Herhangi bir ülkede etnik, dini veya ırki bir grup hakkında bu tanımın yapılması, o grubun diğer vatandaşlara nazaran aynı haklara sahip olmadığını gösterir.

Batı Trakya Türkleri'nin, toplum yapısını çözülmeye, dağılmaya uğratma yönünde sosyal ve kültürel etkilerde bulunan, acil olarak çözülmesi gereken başlıca sorunları açıklamadan önce Yunanistan'ın gütmüş olduğu politikalar ana hatlarıyla çizilecektir:

1) İkili ve çok taraflı milletlerarası hukuk belgelerini doğrudan ihlal etmektedir.

2) İkili ve çok taraflı milletlerarası hukuk belgelerinin hükümlerine ve ruhuna uygun olarak daha önce çıkardığı iç hukuk düzenlemelerini iptal etmekte ve maksada uygun madde değişikliklerine giderek söz konusu belgelerin hükümlerine ve ruhuna aykırı hâle getirmektedir.

3) Boşluk olan yerlerde, ihlal ve gasları temin eden yeni iç hukuk düzenlemelerine başvurmaktadır.

4) Daha önce ve özellikle de iç savaş (1945-1949) yıllarında kuzeyde gerilla savaşı yürüten gruplara, bağımsız Makedonya mücadelesi veren Makedonlara ve İtalyanlar ile birlikte ülkenin orta kesimlerinde bir Ulah devleti kurma savaşı veren Ulahlar'a ve bunların mal varlıklarına karşı çıkarılmış olan iç hukuk düzenlemelerini Türk azınlığa da yöneltmektedir (BTTB, 2009).

Bu ana hatların çizgisinde Yunanistan, göç ettirmek ve asimile etmek suretiyle Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığını bölgeden tamamen silmek maksadıyla aşağıda bahsi geçen yolları izlemiş ve izlemektedir:

- Azınlığın farklılıklarını gündeme getirip müteşekkil homojen olmayan bir topluluk olarak azınlığı tanımlayarak bölünmesine zemin hazırlamak,

- Azınlığın dini kimliğini öne çıkararak, etnik kimliği olan Türk kimliğini silerek Türkiye ile bağlarını zayıflatarak bölünmeyi gerçekleştirmek,

- Azınlığın ekonomik gelişmesini engellemek ve sosyal güvenlik ve dayanışmasını sarsmak suretiyle göçü özendirmek.

Bir önceki bölümde hukuki statüsü oluşturulan bölge halkının yasal hakları göz önünde bulundurularak bu bölün incelendiğinde Yunanistan'ın hangi yollar ve yöntemlerle azınlığın üzerinde uyguladığı politikalarını görebilirsiniz:

3.3.1. Vatandaşlıktan Çıkarılma Sorunu

1955-1998 yılları arasında yürürlükte olan “Yunan olmayan kökenden bir kişi, geri dönme niyeti olmaksızın Yunanistan'dan ayrılırsa, bu kişinin Yunan vatandaşlığını yitirdiğine hükmedilebilir. Bu hüküm, yurt dışında doğmuş ve oturmakta olan Yunan olmayan etnik kökenli kişilere de uygulanır. Ana babasından ikisi birden veya hayatta olanı vatandaşlığını yitirmiş olan reşit olmayan çocuklardan yurt dışında yaşayanlar da vatandaşlığını yitirmiş olarak ilan edilebilir. Vatandaşlık Konseyi'nin aynı yönde alacağı karara dayanarak bu konuda İçişleri Bakanı hüküm verir.” (Gündem Gazetesi, 2004) yönündeki 1955 tarihli Yunan Vatandaşlık Yasası'nın 19. maddesi işletilmek suretiyle, genellikle gıyaben yapılan idari tasarruflarla çoğunluğunu Batı Trakya Türklerinin oluşturduğu onbinlerce kişi vatandaşlıktan çıkarılmıştır. Bu madde, Yunan Anayasası'nın bütün Yunan vatandaşlarının etnik köken, din ve dil ayrımı yapılmaksızın yasalar önünde eşit olduğunu ve seyahat özgürlüğüne sahip olduklarını bildiren 4, 5 ve 14. maddelerine aykırıdır.

Yunanistan İçişleri Bakanlığı verilerine göre, 19. madde yüzünden Yunan vatandaşlığını kaybedenlerin sayısı 46.638 olarak açıklanmıştır. ECRI (Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu) raporlarına göre ise sözkonusu rakam 60.000'e ulaşmaktadır. 19. madde mağdurları arasında halen çok sayıda Batı Trakya Türkü “vatansız” statüsündedir (DİB, 2009).

Sözkonusu madde, 1998 yılında yürürlükten kaldırılmış olmakla birlikte, 19. madde mağdurlarının tekrar Yunan vatandaşlığına alınmalarını sağlayacak ve Batı Trakya Türklerinin mağduriyetlerini “geriye dönük” olarak giderecek özel bir düzenleme öngörülmemiştir. 2007 yılı başında, 19. madde mağduru olup, Batı Trakya'da “vatansız” statüsüyle yaşayan 60 azınlık mensubuna Yunan vatandaşlığı verilmesi dışında, konunun çözümüne ilişkin olarak Yunan yönetimlerince herhangi bir açılım yapılmamıştır (DİB, 2009).

3.3.2. Türk Kimliğinin Tanınmaması

1923 Lozan Antlaşması'ndan bu yana Batı Trakya bölgesinde yaşayan Türklerin etnik kimliğinin inkarı Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerle paralellik göstermektedir.* 1950'li yılların ikinci yarısında, özellikle Kıbrıs konusu nedeniyle değişmeye başlayan ilişkilerin etkisi Batı Trakya'da da hissedilmeye başlanmış, bu dönemde "Türk" kimliğinin kullanılmasından duyulan rahatsızlıkların su yüzüne çıkmaya başladığı gözlenmiştir. Nitekim, 1954 tarihli Papagos Kanununun kimi maddelerini değiştiren 1109/1972 sayılı ve tarihli kararname ile de "Türk Okulları" ismi, "Azınlık Okulları" kavramıyla değiştirilmiştir (Emin, 2004).

Şu anda, azınlıklar konusundaki Yunan devlet politikasının çizgisinde hareket eden hükümet ve partiler, Batı Trakya Türk Azınlığının etnik kimliği kabul etmemektedir. Lozan Antlaşması'nın "Azınlıkların Korunması" başlıklı maddelerinde (md.37-45) "Müslüman" tabiri kullanılmışsa da, yine Antlaşma'da yer alan diğer hükümlerde geçen "Türk" sıfatından ve ayrıca Konferans tutanaklarında yer alan beyanlardan mübadele dışı bırakılan Batı Trakya Azınlığı mensuplarının Türk oldukları açıkça anlaşılmaktadır (DİB, 2009). Lozan Antlaşması'nda neden etnik değil de dini tanımlamaların kullanıldığını açıklamak pek de zor değildir. Herşeyden önce Osmanlı İmparatorluğu'nda "ulus" değil, "ümme" kavramı hakimdi. Bu durum Müslümanlar için geçerliydi. Yunanlılar için ise "Yunan ulusu" ile "Rum Ortodoksluk" tam bir özdeşlik gösteren iki terimdi (Emin, 2004).

Hatta azınlığın homojen bir yapıya sahip olmadığı, üç değişik etnik gruptan oluştuğu iddiası ortaya atılmaktadır. Yunanlı yetkililer Batı Trakya Müslüman-Türk azınlığının içinde 35.000 kadar başka etnik kökenli kişilerin bulunduğunu iddia etmektedir. Büyük çoğunluğu Türk etnik kökenden gelen Batı Trakya azınlığının 30.000 kadarı Türkleşmiş Pomak kökeninden, 5.000 kadarı da gene Türkleşmiş Çingene etnik kökeninden geldiği iddia edilmektedir (Oran, 1986). Yunanistan bu tezini, Lozan Antlaşması metninin

* Not: BTTA'nın maruz kaldığı sorunlar, Türkiye'nin Rumlara ve Kıbrıs sorunlarında takındığı politikalara karşı Yunanistan'ın göstermiş olduğu tepkilerin sonucuna bağlanabilir. Burada merak uyandırabilecek olan konu Yunanistan, Türklerin giriştiği hangi hareketler sonucu BTTA'na müdahalede bulunduğu. Ancak bu husus çalışmanın kapsamı dışında olduğundan çalışmada yer verilmemiştir.

"Müslüman Azınlıklar" dan bahsedildiğini iddia ederek kuvvetlendirmeye çalışmaktadır.

Türk yoktur iddialarının savunulabilmesi için 1927 yılında kurulan "İskeçe Türk Yurdu" (İskeçe Türk Birliği), 1928 yılında kurulan "Gümülcine Türk Gençler Birliği", 1936 yılında kurulan "Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği" kapatılmış, Rodop Bidayet Mahkemesinin Batı Trakya Türk Azınlığı mensubu 42 kadın tarafından yapılan "Rodop Türk Kadınlar Birliği" kuruluş müracaatını aynı nedenle reddedilmiştir (İHF, 2002). Batı Trakya'da Türk yok, "Türk" sadece Türk vatandaşlığını ifade eder fikrinden hareket edilerek Bidayet, İstinaf ve daha sonra da Temyiz Mahkemesi kararları ile bu birliklerin kapatılması onaylanmıştır.

Lozan Barış Antlaşması'nda Batı Trakya Türklerine atıfta bulunan Yunanistan'ın kurucusu Eleferyos Venizelos'un sözleriyle bölge halkının Türk olduğu Yunanlıların kendi devlet büyüklerinin ifadeleriyle belirtilmiştir: "İstanbul Rum Azınlığı ile Batı Trakya Türk Azınlığı vatandaşı oldukları devletlerin manevi ve maddi menfaatlerine sadakatle bağlılıkları ile buna en büyük katkıyı yapacaklardır. İki ulusal azınlık bu temel görevlerine uygun olarak şüphesiz iki ülke arasındaki dostluk ve işbirliğine katkıda bulunacaklardır." (Kara, 2005).

Burada dikkati çeken husus Baskın Oran'ın 5000 kadar Türkleşmiş Çingene diye tabir ettiği insanların aidiyetlikleridir. Bu halk Müslüman olmakla birlikte Türk kökeninden gelmediği kesindir. Acaba bu konu Yunanistan'ın savunduğu tezi doğrular nitelikte midir? Balkanlar'da yaşayan Arnavut, Boşnak gibi Türk kökenli olmayıp da yüzyıllar boyu Türk hakimiyetinde Müslüman olarak yaşamaları sebebiyle, Balkanlar'daki Hıristiyan toplumlar tarafından Türk diye tanımlanan toplumlar göz önüne alındığında, Baskın Oran'ın ifade ettiği Türkleşmiş Çingeneler kavramı, bu halkın kendisini ne hissettiği ile şekillendirilebilir.

3.3.3. İfade ve Haber Alma Özgürlüğü Kısıtlamaları

Yunanistan'ın da imzacı olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10.maddesinde; "Kamu otoritelerinin müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları

engel teşkil etmeksizin, herkesin görüşlerini açıklama, haber alma ve verme ile anlatım özgürlüğüne sahip olduğu” vurgulanmaktadır.

Batı Trakya’da Türkçe olarak çıkarılan gazete ve dergiler ile Türkiye’den gelen basılı ve görsel-işitsel malzemeler konusunda çeşitli yasaklar uygulanmaktadır.

Türkçe gazeteler, hükümeti eleştiren yazılar yazdıkları zaman takibata uğramakta, bu takibatları sonucunda da söz konusu gazeteler yalan haber yazma gibi gerekçelerle yüklü miktarlarda ceza ödemek zorunda kalmaktadırlar.

Türkiye’de yayınlanan kitapların ve özellikler de Batı Trakya’ya girmesi yasaklanmıştır. Türkiye televizyonlarının ve radyolarının izlenmesi de gerek parazit yaparak gerekse kahvehane gibi halka açık yerlerde polis ve jandarma marifeti ile engellenmiştir.

1994’den bu yana Frankfurt baskısı Türk gazeteleri getirmek mümkün hale gelmiştir. Bu tarihten sonra Türkçe radyo ve televizyonlarının izlenmesi de artık engellenmemektedir (Oran, 1999). Bugün için uydu aracılığıyla tüm Türk televizyonları izlenebilmekte ve Türk gazetelerinin büyük çoğunluğu günlük olarak (Pazar ve tatil günleri hariç) Batı Trakya’ya gitmektedir.

3.3.4. Yasak Bölge Uygulaması

1953 yılında Yunan Hükümeti 40 bin Türk Azınlık mensubunun yaşadığı Bulgaristan sınırı tarafında kalan Balkan Kolu’nda, Bulgaristan’a 8 km, Türkiye sınırına 38 km uzaklıkta, 30 km derinliği ve 50 km genişliği olan "Askeri Yasak Bölge" ilan etmiştir. Bölgenin yüzölçümü 2650 kilometrekaredir. Rodoplar adıyla da ifade edilen bu bölge, "Askeri Bölge" ilân edildiğinden, bölgeye dışarıdan girmek özel pasoya tabi olduğu gibi içeride yaşayanların çıkması da özel pasoya tabidir. Burada yaşayanlar evlerinden itibaren 30 km. yarıçaplı bir bölgede bulunmak zorundadırlar (Oran, 1999). Türk-Müslüman azınlığın yaşadığı bu bölgenin paralelinde Hıristiyanların yaşadığı bölge ise yasak kapsamında değildir. Bölge 24:00 ile 08:00 saatleri arası tümüyle kapatılmaktadır. 120 köy ve 60 bin dolayındaki Cebel Türkleri’nin (Pomak) yaşadığı bölgedeki azınlık, göçe zorlanmakta,

kendi ülkeleri içinde seyahat etme hakkında mahrum bırakılmaktadır (Akyüz, 2007). Söz konusu uygulama 1995 yılında kaldırıldığı halde bölgeye şu anda sadece özel pasoluların yanı sıra Yunan vatandaşları girebilmektedir (Oran,1999).

3.3.5. Pasaport Sorunu

Pasaport sorunu, 1980'li yılların ortasında üç yönlü olarak ortaya çıkmıştır. Bunlardan birincisini, dönüşü olmayan pasaport olarak nitelendirmek uygun olacaktır. Özellikle okuma yazma bilmeyen Batı Trakyalı Türklerin pasaportları, bütün pasaportlarda matbu olarak bulunan "dönüşü dahil birden fazla seyahat için geçerlidir. İbaresindeki "dönüş dahil" sözcükleri karalanarak verilmiştir. Bunu fark etmeden çıkış yapan kişi Yunanistan'a sokulmamış ve sonrasında 19.madde ile vatandaşlıktan çıkarılmıştır (Oran, 1999).

Yunan makamlarınca yapılan ikinci uygulama ise, azınlık mensuplarının pasaportlarına süresiz el koyma şeklinde vuku bulmuştur (Oran, 1999).

Üçüncü uygulama da pasaport vermeme şeklinde yaşanmaktadır. Batı Trakya Türklerinin, Türkiye ile irtibatını kesme düşüncesi temelinde, Yunan makamlarına başvuruda bulunan Türklere çeşitli zorluklar çıkarılarak bürokratik engel yaratarak süreci geciktirme yoluna giderek şahsın kendiliğinden vazgeçmesine sebep olmuştur. Bunun yanında Yunanistan genelinde pasaport geçerlilik süresi beş yıl olmasına rağmen azınlık mensuplarına, tek çıkışlı, tek gidiş-dönüşlü ve bir yıllık pasaport verme uygulamasıyla karşılaşmıştır (Ünay, 2006).

Pasaport uygulamaları, başta "Kimse, yurttışı olduğu devletin ülkesine girme hakkından yoksun bırakılamaz" diyen , Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 4 numaralı protokolü olmak üzere pek çok uluslar arası belgeye aykırıdır (Oran, 1999).

3.3.6. Seçim Sorunu

Yunanistan nüfusunun %2'sini oluşturan 120.000 nüfuslu Batı Trakya Türkleri'nin Yunan Parlamentosu'nda ilk bağımsız temsilcileri, Haziran 1989 ve Nisan 1990 seçimlerinde bağımsız listelerle kazanan Dr. Sadık Ahmet ve Ahmet Faikoğlu'dur.

Azınlık mensuplarının bağımsız milletvekilleriyle temsil edilmeleri üzerine Yunan makamları 1990 sonrasında hukuk dışı engeller koyarak sınırlamalar uygulamıştır. Türkiye'de bulunan Yunan vatandaşı Türk Azınlık mensuplarının gelmesini önlemek için sınır kapıları seçim öncesi "grev" gerekçesiyle kapatılmış, uçakla Atina üzerinden gelebilecek olanları önlemek için de bu kent ile Batı Trakya arasındaki uçak ve otobüs seferlerini seçim öncesi iptal edilmiştir. Bu engellemeler de başarılı olamayıp azınlık, bağımsız milletvekillerini çıkarınca Yunan Parlamentosu, milletvekili çıkarmak için 240.000 oyun kazanılmasını gerektiren % 3'lük genel seçim barajı uygulaması, Türk'lerin parti veya bağımsız milletvekili yolu ile siyasal temsil olanaklarını ortadan kaldırmıştır. Böylece 22 Eylül 1996 seçimlerinde Türkler, Yunan Parlamentosuna, ancak PASOK, Yeni Demokrasi ve Sinaspismos listelerinden aday olarak Türk milletvekilleri olarak girebilmişlerdir.

Türk kimliğinin varlığı resmen kabul edilmediğinden dolayı temsile esas konu edilen, dinsel kimliği ile öne çıkarılan Müslüman topluluğudur. Ülke çapında %3'lük baraj sistemine göre bir bağımsız milletvekilinin seçilebilmesi için Yunanistan'daki tüm oyların en az %3'ünü alması gerekmektedir. Bağımsız milletvekilleri için ülke barajı getirilmesi, dünyanın hiçbir yerinde görülmemiştir (Sönmezoğlu,1998).

Seçim yasasındaki değişiklik sonrası 1996 seçimlerinde azınlığı temsilen Gümölcine bölgesi PASOK Partisinden Galip Galip, Sol İttifak Partisinden Mustafa Mustafa ve İskeçe bölgesinden Yeni Demokrat Partisinden Birol Akifoğlu milletvekili seçilmişlerdir. Bugün ise 2007 yılı seçimlerinde halihazırda Rodop İlinde Ahmet Hacıosman ve İskeçe İlinde Çetin Mandacı PASOK'dan milletvekili seçilmişlerdir.(BAKEŞ, 2009).

3.3.7. Onur Kırıcı Muamele

Batı Trakya Türk Azınlığı son yıllara kadar sürekli olarak polis baskısı altında yaşamış ve mütemadiyen onur kırıcı muameleye maruz kalmıştır. Azınlık mensuplarına hiçbir gerekçe gösterilmeden, kasıtlı olarak trafik cezaları kesilmiş, esnafın dükkanı sürekli bir şekilde maliye denetimine tabii tutulmuş, Türk-Yunan ilişkilerinin bozulmasına paralel olarak kişilere veya mal mülke saldırılar düzenlenmiş, azınlık insanı haddini bildirmek ve dövülmek şeklinde polis tehditlerine maruz kalmış, kahvelerde Türkçe kasetlerin dinlenmesi yasaklanmış ve KKTC'nin ilanı sonrasında da camilerden hoparlörle ezan okunması engellenmiştir (Oran, 1986).

1999 yılında iki ülke arasında yaşayan olumlu gelişmeler ve Yunanistan'ın Avrupa Birliği'nden gördüğü baskı ile söz konusu uygulamaların eski hızını yitirmiş olmasının yanında, tamamen ortadan kalktığını söylemek zordur.

Yunan ordusunda askerlik hizmetlerini yapan Türkler de genellikle geri hizmetlere atılmaktadırlar. Yunan kökenli askerler ailelerinin bulunduğu bölgelerde askerliklerini yapabilmekte iken, Türk soylu askerler ailelerinden uzakta sınır bölgelerine gönderilmektedir (BTDD, 2009).

3.3.8. Can ve Mal Güvenliği Sorunu

ABD Dışişleri Bakanlığı, 2002 yılında "2001 yılında Ülkelerde İnsan Hakları Uygulamaları" raporunu yayınlamıştır. Raporda, anarşist ve terör gruplarının aktivitelerinin bu yıl da sürdürdüğü anlatılırken "Son 25 yıl içinde 22 kişinin öldürülmesinin sorumluluğunu üstlenen, 17 Kasım adlı terör örgütü mensubu olarak tutuklanan ve cezalandırılan herhangi bir kimse olmamıştır" ifadesine yer verilmiştir. Yunan Anayasasının özellikle yasaklamasına rağmen güvenlik güçlerinin taciz ve işkencelerinin devam ettiği bildirilen raporda, BM İşkenceyi Önleme Komitesi tarafından 2001 yılında yayınlanan rapora vurgu yapılarak, polis tarafından yabancılar ile etnik ve milli azınlık mensuplarına yönelik haksız ve aşırı zor kullanılmasının endişe verici boyutta olduğu belirtilmiştir.

3.3.9. Basın Yayın Alanındaki Sorunlar

Yunanistan'ın Batı Trakya'daki Türkçe yayınlar için de keyfi bir tutum sergilediği dönem dönem görülmüştür. Yunanistan'ın, Batı Trakya'daki Türkçe yayınlar arasında bir taraftan Yeni Ziya, Batı Trakya, Ülkü, Yeni Yol hatta çocuklara yönelik yayın yapan Alış gibi dergi ve gazeteleri kapattığını, diğer taraftan da Batı Trakya Türkleri'ni bölmek, parçalamak ve Anavatan Türkiye ile irtibatını azaltmak amacıyla kasıtlı yayınlar yaptığı görülmüştür. Ayrıca bu noktada Yunanistan yönetiminin, Türkçe yayınların hemen hemen tamamına ağır maddi para cezaları verdiğini, özellikle hassas dönemlerde katı bir sansüre tabi tutulduğunu ve hatta Selahaddin Galip, Salih Halil gibi gazetecilerin zaman zaman hapse attığı haberleri bildirilere ve basına yansımıştır. Yunan yönetimleri, Batı Trakya Türk Azınlığının Türkiye kaynaklı gazete okumalarını dahi sakıncalı bularak Türkiye'den serbestçe dergi, gazete getirilip satılmasını da son yıllara kadar engellemiştir (ABD DİB, 2002).

Yunanistan Hükümeti radyolara da çeşitli baskılar yapmaktan geri kalmamıştır. 18 Şubat 1997'de, Batı Trakya'daki Türk azınlığın radyolarından Işık Radyosu lisansı olmadığı için kapatılırken, aynı günlerde çok sayıda Yunan radyosu lisanssız yayın yapmaya devam etmiştir. Isık Radyo ile lisanssız yayın yapan diğer radyolar arasındaki tek fark, belki de Isık'ın Türkçe yayın yapmasıydı. 1997 yılı basında, yine Batı Trakya Türklerinin gazetelerinden biri olan "Trakya'nın Sesi" gazetesi hakkında da dava açıldı (Kara, 2005).

3.3.10. Demografik Baskı

Batı Trakya bölgesindeki demografik yapıyı Yunan unsurlar lehine değiştirmek isteyen Yunanistan, bölgedeki Türk Azınlığı baskı politikası ile göçe zorlarken, diğer bölgelerden buraya göçü teşvik etmektedir.

SSCB'de yaşayan Yunan kökenliler çeşitli vaatlerle getirilerek, bu bölgeye yerleştirilmektedir. Batı Trakya Azınlığına ait bir kısım arazilerin kamulaştırılarak bu göçmenlere dağıtımı yoluna da gidilmiştir. Batı Trakya'da

Rodop iline “Romania” ile İskeçe’de “Eketenepo” adlı göçmen yerleşim birimleri kurulmuştur.

Bölgedeki demografik yapıyı değiştirmeye yönelik bir diğer uygulama da, Yunanistan Başpiskoposu Hristopulos’un Batı Trakya’da 01 Ocak 1999 tarihinden itibaren üç çocuğa sahip “Elen-Ortodoks” ailelere yerel metropolitliklerce ayda 40.000 Drahmi maddi yardım yapma kararı alması gösterilebilir. İlk yıllarda Batı Trakya’daki nüfus oranını Hristiyanlar lehine değiştirme amacını güden tamamen ırkçı bir karakter gibi görülen bu uygulama sadece Elen-Ortodoksları kapsamakta iken 2005 yılına gelindiğinde, yani altı yıl sonra Batı Trakya Türkleri de bu maddi yardımdan faydalanmaya başlamıştır (BTTDD, 2009).

3.3.11. Toprak Sorunu

Batı Trakya’daki Türk asıllı nüfusun ana özelliği, tarıma dayalı bir toplum olmasıdır. Bu nedenle, nüfusun büyük çoğunluğu şehir dışındaki yerleşim bölgelerinde oturmaktadır. Tepelik ve dağlık bölgelerdeki nüfusun büyük çoğunluğunu ise, Türk asıllılar oluşturmaktadır. Yunan Anayasasınının 17. maddesinde, “Mülkiyet hakkı, devletin himayesindedir. Hiç kimse bu haktan mahrum edilemez” denilmesine rağmen bu Türk toplumu için tam olarak uygulanmamaktadır. Batı Trakya sınırları içerisinde taşınmaz mal edinme izne tabidir. Bu uygulamanın Türklerin taşınmaz mal edinmelerini kontrol etmek için yapıldığı kanaatini uyandırmaktadır. Bölgede uygulanan istimlaklarla Türklere ait en kıymetli topraklar üniversite sahası, askeri saha, sanayi bölgesi, tapusuz malların devlet arazisi sayılması gibi bahanelerle kamulaştırılmış sonradan bir kısmı Yunan soyundan olan kişilere dağıtılmıştır. Tarla bütünlemesi (ıslahı) bahanesi ile Türklerin elindeki verimli topraklar alınarak Yunanlılara, Yunanlıların verimsiz toprakları da Türklere verilmiştir (Kara, 2005).

Yunanistan’ın Trakya’yı en kısa zamanda toprak ve halk olarak tamamen Yunanlılaştırabilmek amacıyla olduğunu beyan eden İsmail

Rodoplu, bunu gerçekleştirmek için Yunanistan'ın dört ana planından bahsetmektedir:

- 1) Türklerin elindeki ekilebilir arazilerin alınması,
- 2) Türkleri Batı Trakya'dan göçe zorlamak,
- 3) Bölgenin demografik yapısını değiştirmek,
- 4) Dağlık bölgede yaşayan Türkleri Yunanlılaştırmak ,
Hristiyanlaştırmak (Rodoplu, 2000).

Resmi kayıtlara göre, Lozan Antlaşması imzalandığında, Batı Trakya'daki toprakların yüzde 84'ü Türkler'e aitken Yunanistan'ın sürdürdüğü politika sonunda şimdi Türkler'in elinde kalan toprak oranı yüzde 25'e düşmüştür.

3.3.12. Kamulaştırma ve Toprak Satışı Uygulamaları

1920 öncesi ve sonrası, Batı Trakya'da toplam tarımsal arazi yaklaşık 2.260.190 dönüm olup bunun 1.250.514 dönümü işlenir arazi idi. O tarihlerde, şehirlerde oturan Türk asıllı nüfusun önemli bir kısmının da tütüncülük yapmış olduğu dikkate alınırsa, tarımsal üretime katılan Türk asıllı nüfusun %85 civarında olabileceği tahmin edilebilir. Arazinin %85'inin, yani 1.921.161 dönüm arazinin Türk asıllı nüfusa ait olabileceği ileri sürülebilir. Rum mültecilerinin bir kısmının Batı Trakya'ya yerleştirilmesiyle birlikte, toprak oranının büyük ölçüde Yunan asıllı nüfus lehine değiştiğinden bahsedilmiştir. Ülkeye yığılan yaklaşık bir buçuk milyon mültecinin yerleştirilme sorunu, toprak reformu kanununu tekrar gündeme getirdi. 3437/1923 sayılı "Topraksız Köylüyü Topraklandırma Kanunu" çerçevesinde, zorunlu ve gönüllü olarak Türk asıllı nüfusun elinden alına araziler mültecilere dağıtıldı ve bu arazilerin bir kısmı üzerinde mülteciler için yeni yerleşim birimleri kuruldu. Türk asıllı nüfusun sahip olduğu toprağın miktarı 1920'lerde %85 iken 1990'larda elinde ancak %17 civarında toprak kalmıştır. Üstelik, bu da giderek azalmaktadır (Ömeroğlu, 1998).

Yukarıda da değinildiği üzere toprak yitirilmesinde en büyük rolü kamulaştırma oynamıştır. Azınlık mensuplarının tarlaları, üniversite ya da cezaevi yapmak bahanesiyle siyasal olarak kamulaştırılmıştır. Kamulaştırma

bir devletin içerdeki egemenliğinin kaçınılmaz sonucu olmakla birlikte, azınlık arasında yaygın kanı, uygulamaların haklı bir neden veya gereksinmeye dayanmaksızın sırf topraklarını azaltmak amacıyla yapıldığı yolundadır (Oran, 1999).

Azınlık mensupları, sahibi buldukları arazileri satabilme hakkından mahrum kalmışlardır. Yunanistan bölgedeki Türk çiftçiyi topraksız bırakarak Türkiye'ye göç etmesini hedeflemektedir. Türk'ün Türk'ten ve Yunanlı'dan toprak alımı neredeyse imkansız durumdayken, Yunanlı' nın Türk'ten alımı çok daha kolay olmuştur (Oran, 1986). Batı Trakya'nın da içinde bulunduğu Yunanistan topraklarının yarısından fazlası 1938 tarih ve 1366 sayılı yasayla sınır bölgesi olarak ilan edilmiş ve bu bölge içinde taşınmaz alıp-satmak isteyen Yunan vatandaşlarının ilgili vilayetlerde bu amaçla kurulmuş bulunan bir komisyondan izin almaları zorunluluğu getirilmiştir. Son yıllarda azınlık bireyleri arasında veya Yunan kökenliden azınlık bireyelerine taşınmaz satışına kısmi olarak izin verilmeye başlandı. Ancak, izinlerin verilmesinde ayları bulan uzun bekletmeler gibi caydırıcı önlemler sürdürülmektedir (Akalin, 2008).

3.3.13. İşsizlik Sorunu ve Kamu Görevine Girerken Ayrımcılık

Türk Azınlık Batı Trakya bölgesindeki nüfusun önemli bir bölümünü teşkil etmektedir. Ancak yerel ve devlet seviyesinde kamu hizmetlerindeki istihdam paylarına bakıldığında, aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Bunun nedenlerinden birisi, Türklerin okullarda yetersiz eğitim almalarıdır. Bu faktör azınlığın iş bulma şansını oldukça azaltmaktadır. Ancak, işe girerken kasti olarak ayrımcılık yapıldığı yönünde raporlar da göze çarpmaktadır. İskeçe ve Gümülcine'de yerel yönetimlerde hiçbir Türk çalışmamakta, çalışanlarda temizlik işçiliği gibi marjinal işlerde istihdam edilmektedir. Belediyeler, Türkleri sadece mevsimlik işler için işe almaktadır.

AB destekli vatandaşlık danışma büroları tarafından 2002 ve 2003 yılları içerisinde, azınlığın yaklaşık 100 genç üyesine çeşitli mahalli idari işlerinde geçici iş bulunması ilk olumlu gelişme olarak azınlık mensuplarına cesaret vermiştir. Ayrıca, sembolik sayıda azınlık gencine, Rodop, İskeçe

Valiliklerinde ve Doğu Makedonya ve Trakya Genel Sekreterliği'nde iş verilmiştir. Azınlık, bu tür uygulamaların genişletilmesine yönelik dengeli ve tutarlı bir yaklaşım beklemektedir (Alioğlu, 2005).

Yunan Ulusal İstatistik Servisi ENYE'nin Aralık 2006 itibariyle yayınlanan verilerine göre, Batı Trakya'da işsizlik oranı %12.4 'tür. Kamu personeli sınavlarında Batı Trakya Türk Azınlığı için binde beşlik kontenjan ayrılacağı yönünde Şubat 2007'de açıklanan karar, henüz uygulamaya konulmamıştır (DİB, 2009).

3.3.14. İş Sahası Darlığı

Yukarıda ele alınan sebeplerin varlığının da büyük pay oluşturduğu iş sahalarının bölge insanı için darlığı nedeniyle insanların büyük çoğunluğunu iş veren durumundan ziyade işçi, küçük esnaf ve çiftçi gibi düşük ücrete tabi olanlar oluşturmaktadır.

Batı Trakya'da geçmişte, Türk çiftçisi tarafından kalitesi dünyaca meşhur olan basma çeşidi tütün üretilmekteydi. Bir dizi neden yüzünden geçmişteki kalite korunup geliştirilemedi. Batı Trakya'da tütüncülerin %97'sinin Türk asıllı olduğu ileri sürülebilir. Günümüzde, Batı Trakya Türklerinin üretimini yaptığı tütünün değeri 4 Avro'dan 1 Avro'ya kadar gerilemiştir. Fiyatlardaki bu düşüş çiftçilerin mazot ve gübre masrafını dahi karşılamamaktadır. Durumun böyle olması çiftçileri tam bir çıkmazın içine itmiştir. Çünkü, ürettikleri üründen para kazanamaz hale gelmişlerdir.

Sektörde, Türk asıllı sanayiciye rastlanmamaktadır. Türk asıllı işçilerin en fazla çalıştığı alan inşaattır. Bölgedeki inşaat işçilerinin yaklaşık %80'i Türk asıllıdır. Ksanthi İşçi Merkezinde altı bin Türk asıllı inşaat işçisi kayıtlıdır. Bunların büyük bir çoğunluğu, ülke genelindeki inşaatlarda çalışmaktadır. İşçiliğin ve kadın işçiliğinin en yaygın olduğu il, Ksanthi'dir. Türk asıllı kadınlar, genellikle tekstil ve yiyecek fabrikalarında çalışmaktadır (Ömeroğlu, 1998).

Avrupa Birliği ile beraber 90'lı yılların sonuna doğru Batı Trakya Türklerine kısmen de olsa bazı hakları (ehliyet, inşaat ruhsatı, işyeri açma, vb.) verilmiştir. Bu gelişmelerle beraber Batı Trakya'da ekonomide küçükte

olsa hareketlenme başlamış, gençler de ticarete yönelmişlerdir. Türkiye'den her çeşit ticari malları(mobilya, tekstil, gıda, vb.) önce Batı Trakya'ya ithalatını gerçekleştirerek oradan da tüm Yunanistan'a satışını gerçekleştirmektedirler.

Türk asıllı nüfusun hizmet sektöründeki yerine bakıldığında, şöyle bir tablo ile karşılaşılr: Devlet dairelerinde ve bankalarda çalışan Türk asıllı memurlara rastlanmaz. Sahibi Türk asıllı olan banka, sigorta şirketi, otel yoktur. Rodopi ve Ksanthi illerinde, çeşitli mesleklerde faaliyet gösteren Türk asıllı esnaf ve zanaatkarlar vardır. Bunlardan, ancak %2'si büyük, %30'u orta, %68'i küçük sınıfa ile tanımlanabilir. Batı Trakya Türk Azınlığı'nın ekonomik yapısı, nüfusun çoğunluğu çiftçi, geri kalan kesim ise küçük esnaf ve işçi sınıfı şeklinde gözükmetedir (Ömeroğlu, 1998).

Ayrıca Türk azınlığı, iş alanında yararını görebileceği araç ehliyeti alma konusunda da yıllar boyu sorun yaşamışlardır. Yazılı sınavları geçmelerine rağmen kasti olarak ehliyet almaları engellenmiştir.

3.3.15. Avrupa Birliği Fonlarının Kullanımı Sorunu

Ağır ilerleyen Yunan ekonomisinin geri kalmış bir bölgesi olan Trakya, AB'nin kişi başına düşen gelir ve genel kalkınmayla ilgili derecelendirmelerinde de düşük sırada olduğundan, bir "çifte çevre" bölgesi veya "çevrenin çevresi" bir bölge niteliğine sahiptir. AB'nin 2000-2006 dönemi Destek Çerçevesi'nde kullanılan rakamlara göre, Doğu Makedonya ve Trakya bölgesinde kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi hâsıla (GSYİH) Yunanistan'ın geneli için hesaplanmış kişi başına GSYİH'nin %79'una eşittir. (D. Makedonya ve Trakya, Yunanistan'ın 13 idari bölgesi arasında kişi başına GSYİH açısından sondan ikinci durumdadır.) Yine bu bölgedeki kişi başına GSYİH, (Eurostat'ın 2001 rakamlarına göre) AB'nin geneli için hesaplanmış ortalama kişi başına GSYİH'nin %58.6'sı düzeyindedir (Triandafyllidou ve Anagnostou, 2007).

Avrupa Birliği bu dengesizliğe giderebilmek amacıyla bölgenin kalkınması için Yunanistan'a bölgede kullanılmak üzere fonlar tahsis etmektedir. Bu fonların kullanımıyla ilgili Yunan yönetimi tarafından haksızlıklar yapılmaktadır. Şöyle ki; Avrupa Komisyonu'nun hazırladığı bir raporda, Yunanistan'ın 1997 yılında Pontuslu göçmenler için AB'den

sağlanan ödeneğin yalnızca %21'ini, etnik azınlıklar için ise, %23'ünü amacına uygun olarak kullandığı belirtiliyor. Avrupa Birliği'nin geri kalmış bölgeler sıralamasında liste başında bulunan Batı Trakya'nın kalkındırılması amacıyla alınan yardımların, Batı Trakya Türk Toplumuna yönelik hizmetlerde kullanılmamasına, azınlık artık göz yummak istenmemektedir. İskeçe İl Meclisinin Türk üyeleri, Doğu Makedonya ve Trakya Bölge Genel Sekreterliği'ne gönderdikleri bir mektupta AB'nin I. ve II. Paket programlarından bugüne kadar Trakya'ya hangi desteklerin verildiğini ve III. Paket programından hangi desteklerin verileceğini, şimdiye kadar sağlanan yardımlardan azınlığa neler verildiğini açıklanmasını istemişlerdir. Azınlıktan bir kısmının düşüncesine göre Yunan Yönetimi, AB'den temin ettiği fonları azınlıkların kültürel varlığını koruma maskesi altında, Türk azınlığı bölüp parçalamak için ürettiği projelerin gerçekleştirilmesinde kullanıyor. Bunların en önemlisinin de, Pomak Türkleri'ni ayrı bir etnik unsur olarak kabul ettirmek için aralıksız sürdürdüğü proje olduğu söylenmektedir (Ayışığı, 2003).

Hristiyan güney ve Müslüman kuzey bölgeler arasında AB fonlarının paylaşılmasındaki eşitsizlik ve azınlık bireylerinin programlara sınırlı katılımı, bir tarafta hem çoğunluğun hem azınlığın yaşadığı büyük belediyeler ve kentsel bölgeler fonlardan yararlanıp zenginleşirken, diğer tarafta nüfusunun neredeyse bütünü azınlık mensuplarının oluşturduğu dağlık yerleşim birimleri yalıtılmışlığını ve marjinalliğini kıramamış, genel kalkınma sürecine yeteri kadar iştirak edememiştir. Dolayısıyla da Trakya'nın bu iki farklı kesimi arasında zaten var olan iktisadi uçurum daha da büyümüştür (Triandafyllidou ve Anagnostou, 2007).

3.3.16. Camiler ve Mukaddes Yerler Sorunu

Batı Trakya'da Osmanlı Devletinden kalma ibadete açık 300'e yakın cami ve mescit bulunmaktadır. Mevcut olan bu camileri tamir etmek veya genişletmek için birçok güçlüklerle karşılaşmaktadır. Cami inşaat izinleri bugün bile belediyelerin onaylanma şartına bağlanmıştır.

İskeçe'nin Ortakol Bölgesinde bulunan Hemitli köyündeki tarihi cami çökmek üzere olduğu halde 25 yıl kadar önce

Müftülüğün tamir izni için yaptığı müracaatlara hala cevap verilmemiştir ve yıkılmaya mahkum edilmiştir.

İskeçe'nin Samakof Camii'nin tamiri için, 1994 yılı yerel seçimler öncesinde seçim malzemesi olarak tamir izni verilmiş ve cami tamir edilmiştir. Aynı zamanda minare için izne başvurulduğu halde, iznin verileceği ifade edilmiştir. Hatta minarenin temelleri bile atılmıştır. Ancak bugüne kadar hala izin verilmemektedir.

En son örneklerden biri de Koyunköy Camii olayıdır. Uluslararası platforma taşınmış olan bu caminin inşaatı tamamlanmak üzere iken, çatı safhasında çalışılırken, izinde minare için verilen metrelerin yüksekliği nedeniyle başka bahaneler göstererek inşaat durdurulmuş, emniyet güçleri çalışanları tutuklamış ve suçüstü mahkemesine sevk edilerek mahkemece cezalandırılmışlardır. Akabinde caminin çevresi bir yıla aşkın bir süre polis çemberi altında tutulmuştur. Cemaat ibadetlerini, 1997 Ramazanını dahil bir mağaza deposunda ifa etmiştir.

Bunların yanı sıra çeşitli bahanelerle Batı Trakya'daki camiler defalarca saldırılara uğramıştır:

-1972 yılında, İskeçe'nin Merkez Camilerinden Tabakhane Camii, istimlak gerekçesiyle yıkılmıştır. Resmi makamların İskeçe Müftülüğüne gönderdikleri yıkım kararında belirtilen süre dolmadan cami bir gecede yıkılmış ve sabaha kadar enkazı taşınarak yeri düzlenmiştir. Cemaatin yoğun tepkisi üzerine, Yunan hükümeti İskeçe'nin münasip bir yerine aynı büyüklükte bir cami yapılacağı taahhüdünde bulunduğu ve Türkiye Cumhuriyeti devletine de söz verdiği halde, bu taahhüdünü hala yerine getirememiştir.

-1987 yılında İskeçe'nin Hürriyet Mahallesi camii bombalanarak kundaklanmıştır.

-1988 yılında Gümölcine'nin Tabakhane Camiine tahrip gücü yüksek bir bomba konmuştur ve camide büyük bir hasar meydana gelmiştir.

-12 Mart 1993 tarihinde, mübarek Ramazan ayının son günlerinde gece yarısı Dedeagaç'taki tarihi cami kimliği bilinmeyen kişiler tarafından yakılmıştır.

-1995 Ramazanında İskeçe Vilayeti Boyacılar Köyü camisi üç defa saldırıya uğramıştır. Yine 1995 Ramazanında İskeçe Hürriyet Mahallesi Camiinde Teravih namazı kılınırken cami taşlanarak camları kırılmış ve saldırganlar "Türlere ölüm" diye bağırarak olay yerinden ayrılmışlardır.

-Batı Trakya'daki birçok Müslüman Türk mezarlığında taşların kırılması, ardı kesilmeyen bir devamlılık arz etmektedir. Eylül 1994 tarihinde Gümölcine'ye bağlı Şapçı İlçe Mezarlığında 70 mezar taşının balyozla kırılması, 1995 Ramazanında İskeçe'nin Ahiryan Mahallesi mezarlığının bir kısım mezar taşlarının tahrip edilmesi mezarlıklara yapılan saldırıların bariz örnekleridir. Bütün tecavüzlerin faileri meçhul kalmıştır.

-1989 yılı sonlarında Gümölcine'de 600 yıllık tarihi Poşpoş Tekkesi hükümet tarafından yıktırılmıştır. Batı Trakya Türk Cemaatinin bu haksız tecavüze gösterdiği sert tepkiye karşı Yunan hükümet, Tekke'nin tekrar inşa edilmesi niyetiyle yıktırıldığını beyan etmişse de şimdiye kadar geçen zaman içinde herhangi bir olumlu gelişme olmamıştır.

-Tarihi Gazi Evrenos Bey İmarethanesi de restore edilip Kilise Müzesine çevrilmiştir (BTTA VİH, 2000).

3.3.17. Din Eğitiminde Yapılan Baskılar

1940'lı yılların sonuna kadar Batı Trakya Müslüman Türk Toplumunun, yetişmiş insan ihtiyacına yanıt verecek bir ortaokul bile açılmamıştır. Bu büyük boşluğun doğurduğu sıkıntıların sonucu olarak Müftülerin teşebbüsleriyle 1949 yılında Gümölcine'de ve 1956 yılında İskeçe'nin Şahin

Nahiyesinde birer medrese açılmıştır. Bu kuruluşlar ilk dönemlerde verdikleri eğitimle, toplumun din görevlisi ve öğretmen ihtiyacını karşılayacak eleman yetiştirmişlerdir.

Ancak 1960'lı yılların sonlarında Selanik'te açılan Özel Pedagoji Akademisi, medrese mezunlarını, sınavsız olarak almaya başlayınca, medreseler Müslüman Türk Cemaatinden koparılarak, devletin himayesine alındı. Akademi mezunları devletin ödediği yüksek bir maaşla Türk okullarına öğretmen olarak tayin edilmeye başlanınca medresedeki dini ve Türkçe öğretim asgariye indirildi ve medreseler açılış amaçlarından tamamen saptırıldı. Bugün medreseler, medrese adı altında Yunanca öğretim yapan toplumla ilişkisi olmayan, hiçbir ülkede benzeri bulunmayan bir programsızlıkla çalışan birer öğretim ucubesi olarak çalıştırılmaktadır.

Bunun yanında Batı Trakya'daki Müslüman Türk çocuklarının asgari dini bilgilerini ve milli şuurlarını geliştirmek için müftülerin girişimleriyle din eğitimi görmüş görevlilerin, cami odalarında öğretim yaptıkları kurslar açılmıştır. Kur'an Kursu adı altında yürütülen bu dini ve milli eğitim faaliyetlerini baltalamak ve görevlileri yıldırım için, açılışlarından hemen sonra 1992 yılında, maliyenin yaptığı operasyon neticesinde; İskeçe Sünne, Dolaphan ve Ketenlik kursları öğretmenleri 5 ila 10 milyon Drahmi para cezasına çarptırılmışlardır. Ödeme gücünü aşan ve ödenmesi mümkün olmayan bu haksız cezalar ödenmediği için, öğretmenler hala taciz ve tehdit edilmektedir. Bir ara yurt dışına çıkışları yasaklanmıştır. Yine maliyeye olan borçlarını ödememeleri nedeniyle tutuklanmak üzere mahkemelere sürüklenmişlerdir. Bu Kur'an Kursu davaları en yüksek yargı organı olan Danıştay'a kadar varmış olup hala sonuçlanmamıştır (BTTA VİH, 2000).

3.3.18. Din Görevlilerine Yapılan Baskılar

Seçilmiş müftü olarak görevini yapan Mehmet Emin Ağa'nın "dini bir sıfatı yasadışı kullandığı" gerekçesiyle Lamia Mahkemesi tarafından dört ay hapse mahkum edildiği, Ağa'nın "mahalli Müslümanlar tarafından Müftü olarak seçilmesine rağmen bu görevinin devlet tarafından tanınmadığı ve İskeçe Müftüsü olarak imzaladığı dini içerikli mesajları dolayısıyla mahkum edildiği"

bilgisi Uluslararası Af Örgütü'nün raporunda beyan edilmiştir. Raporda Mehmet Emin Ağa'nın daha sonra konuyla ilgili dört ayrı davadan beraat ettiği de belirtildi.

Yunanistan'da din görevlilerinin örgütlenip bir dernek kurması engellenmektedir. "Batı Trakya Camileri Din Görevlileri Derneği" adında bir dernek kurulmuş olup 30.06.1995 tarihinde mahkemeye verilmiştir. 19.09.1995 tarihinde görüşülen davada, tayinli müftü tarafından tayin edilmeyen din görevlilerinin kurucu listede bulunduğu gerekçesiyle savcılık red kararı vermiştir. Daha sonraları mahkemede çeşitli tarihlerde beş defa görüşülmüş, aşağı yukarı aynı gerekçelerle reddedilmiştir. Bidayet Mahkemesi'nin verdiği en son karar, 02.02.1999 tarihinde İstinaf Mahkemesi'ne aksetmiştir. 21.05.1999 tarihinde İstinaf'ın verdiği karar da aynı yönde olmuştur (BTTA VİH, 2000). Yukarıda ifade edildiği gibi çeşitli zamanlarda görüşülen dava ile, azınlığa, yıllardan bu yana din görevlilerini bir çatı altında toplayacak bir derneğin kurulmasına izin verilmemiştir. Böylece, Yunan Anayasası'nda ve diğer insan hakları ile ilgili belgelerde bulunan azınlığın örgütlenme hakkı da kısıtlanmaktadır.

3.3.19. Vakıflar Sorunu

Lozan Antlaşmasına göre Batı Trakya Müslüman Türk Cemaati kendi vakıflarını idare etme hakkına sahiptir. Ayrıca AGİT Paris Şartı ve 1991 Cenevre Raporu'nda da Azınlıklara kendi eğitim, kültürel ve dini kurumlarını kurmak, devam ettirmek ve yaşatmak hakkı olduğu bir önceki bölümde dile getirilmiştir.

21 Nisan 1967 darbesiyle Yunanistan'da iktidara gelen Yunan cuntası, Lozan Antlaşması'nın 40. maddesi (Batı Trakya Türk azınlığının giderlerini kendileri karşılamak üzere, her türlü hayır kurumları, dinsel ve sosyal kurumlar, her türlü okullar ve buna benzer öğretim ve eğitim kurumları kurmak, yönetmek, denetlemek ve buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak ve dinsel ayinlerini serbestçe yapmak konularında eşit hakka sahip olması) hilafına, seçimle işbaşına gelmiş olan Gümülcine ve İskeçe Türk Cemaati Vakıfları İdare Heyetlerini azletmiş ve bu heyetlere kendi

belirlediği kişileri tayin etmiştir. 1980 yılında kabul edilen 1091/1980 sayılı ayırıcı nitelikteki “Batı Trakya’daki Müslüman Azınlığa Ait Vakıfların ve Bunların Servetlerinin İdaresi ve Kullanılmasına İlişkin” Yasa’yla Azınlığın, Vakıfları üzerinde Yunan yönetiminin denetimi amaçlanmıştır.

Batı Trakya Türk Azınlığı vakıflarına ilişkin bir Yasa Yunan Meclisi’nde 13 Şubat 2008 tarihinde kabul edilmiştir. Yasa, Azınlığa vakıfların yönetim kurullarının üyelerini seçmek fırsatını sunmaktadır. Bununla birlikte, vakıfların işleyişi Trakya Bölgesi Genel Sekreteri ve Azınlığın tanımadığı ‘atanmış müftülerin’ denetim ve onayı altına alınmaktadır. Yasa, ayrıca, vakıf mallarının idaresini bölmekte ve okul vakıflarını üyeleri doğrudan Azınlık tarafından seçilmeyen okul yönetim kurullarının denetimi altına koymaktadır. Buna ilaveten, belirtmek gerekir ki, okul yönetim kurulları okulların faaliyetlerinin gözetimiyle yetkili olup, okul mallarının sahibi değildir.

Diğer bir deyişle, Batı Trakya’daki Türk Azınlık Vakıfları bir kez daha AB standartlarında otonom bir statüden mahrum bırakılmıştır (DİB, 2009). Yunan yönetimi, kendisine yakın kişileri müftü olarak atamakla, Türk vakıfları üzerinde de önemli bir kontrol sağlanmış durumdadır. Gerek müftülük, gerekse Vakıf İdare Heyetleri’nde yapılmayan seçimler sonucu, azınlığın ata yadigarı mirasını eritmek amaçlanmaktadır. Nitekim, Yunan yönetimi tarafından atanan müftüler döneminde, birçok vakıf malına el konulduğu, bu alandaki uygulamaların adım adım devam ettiği dikkati çekmektedir (Emin, 2004).

3.3.20. Müftülerin Seçim Sorunu

Yunan yönetimi, 1913 Atina Antlaşmasıyla öngörülmuş, 1920 yılında kabul olunan bir yasayla Yunan iç hukukuna dercedilmiş ve 1923 Lozan Antlaşması’yla güvence altına alınmış olan “Azınlık’ın dini liderleri olan müftülerini seçme hakkını”, 1920 tarihli yasayı ilga eden 1990 tarihli bir Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile BTTA’nın elinden almış ve Müftülerin Yunan yönetimince tayinle işbaşına getirilmelerine yönelik yeni bir uygulama başlatmıştır. Bunun neticesinde bugün Gümölcine ve İskeçe’de biri Yönetim

tarafından tayin edilmiş, biri de Azınlık'ın seçmiş olduğu ikişer müftü bulunmaktadır (DİB, 2009).

Batı Trakya'da müftülerin önemini anlamak amacıyla yetkilerini sıralamak önem arz etmektedir. Müftüler, yönetsel-yargısal yetkilere sahiptirler. Bu yetkiler; görev bölgelerinde şeriat hükümlerini uygulamak, öğretim ve din görevlilerini denetlemek, Cemaat İdare Heyetlerinin vakıf gelirlerini kontrol etmek, şahsın hukuku ve aile hukuku konusunda çıkacak sorunları çözmek, yani evlenme, boşanma, nafaka, vesayet, velayet, miras gibi konularda karar vermek ve Camilere ait vakıfları yöneten komisyonları atamak ve bunlara başkanlık yapmaktır.

Yunan yönetimi kendisini uluslararası kamuoyuna karşı savunmak için, müftülerin atanması konusunda bir dizi iddialar ortaya atmaktadır. Bunlardan birincisi, İslam ülkelerinde müftülerin seçimle değil, atama ile işbaşına geldiği iddiasıdır. Ancak bu iddiayı çürütmek çok kolaydır. İslam ülkelerinde müftüler, yine aynı dinden olan kişiler veya kurumlara tarafından görev başına getirilmektedir. Ancak Türklerin yaşadığı diğer Balkan ülkelerinde ve hatta Avrupa ülkelerinde olduğu gibi hakim dinin İslam olmadığı ülkelerde, müftülerin seçimle işbaşına gelmesi sözkonusudur. Bu durum, uluslararası insan hakları kuruluşlarının raporlarında da yer almış ve hakim dinin İslam olmadığı ülkelerde Müslümanların dini liderlerini seçme hakkına sahip oldukları, ancak Yunanistan'ın bu hakkı Batı Trakya Türklerine tanımadığı vurgulanmıştır.

Yunan yönetiminin ortaya koyduğu bir diğer iddia da, müftülerin medeni hukukla ilgili yetkileri olması nedeniyle atanmaları gerektiği iddiasıdır. Ancak bu görüşler de tatmin edici değildir. 1923-1985 yılları arasında azınlığın arzuladığı müftüler işbaşına getirilmiş ve bu dönem zarfında medeni hukuk açısından sorun yaşanmamıştır.

Yunan yönetiminin müftü olarak atadığı kişilerin niteliklerini inceleyecek olursak, Arap ülkelerinde eğitim almış ve yönetime yakınlığı ile tanınan kişilerin bu göreve getirildikleri görülmektedir. Yunan yönetimi, bu ülkelerde eğitim almış kişilerin Şeriat yasalarını daha iyi bildiği gerekçesiyle böyle bir tercih yaptığını savunmaktadır. Ancak, tabii ki burada da asıl olan,

Türkiye'de eğitim görmüş kişileri bu makamdan uzak tutmak isteğidir. Amaç, azınlığın etnik kimliğini ön plana çıkarmayacak bir düzeni müftülük kurumuna yerleştirmektir (Gündem Gazetesi, 2004)

Yunan makamları, İskeçe ve Gümölcine seçilmiş Müftülerinin dini bayramlar ile kutsal günler vesilesiyle yayınladıkları mesajlardan yola çıkarak, "atanmış resmi Müftülere" (182 sayılı kararname uyarınca Yunanistan tarafından atananlar) rağmen görevi gasp ettikleri gerekçesiyle, seçilmiş Müftüler aleyhine çok sayıda dava açmıştır. Bu çerçevede, merhum İskeçe Müftüsü Mehmet Emin Aga, Ocak 1995'den itibaren altı ay Larisa Cezaevinde yatmıştır. Bunun üzerine, Uluslararası Af Örgütü, 24 Şubat 1998 tarihinde, Müftü Aga'yı "Vicdan Mahkumu" ilan etmiştir (DİB, 2009).

3.3.21. Dini İrşadın Engellenmesi

T.C. Diyanet İşleri Başkanları sıfatıyla 1977'de Sayın Süleyman Ateş, 1980 ve 1983'te Sayın Tayyar Altıkulaç, Ramazan münasebetiyle Batı Trakya'yı ziyaret etmişlerdir ve bu kutsal ziyarete engel çıkarılmamıştır. Ayrıca T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan gelen vaizler de Ramazan aylarında Batı Trakya'da dini görev yapmışlardır. Ancak 1990 Ramazanından sonra, Batı Trakya'ya gelmek isteyen vaizler hudut kapısından geri çevrilmiş ve Yunanistan'a girmelerine izin verilmemiştir. 1993 Ramazanında hizmet pasaportları ile Atina üzerinden Batı Trakya'ya gelen Diyanet İşleri Başkanlığına mensup üç vaiz, tayinli müftü Meço ve Şinikoğlu'nu ziyaret etmedikleri için, polis arabasına bindirilerek hudut dışı edilmişlerdir (BTTA VİH, 2000)

1994 yılı sonbaharında Balkan ülkelerini ziyaret eden T.C. Diyanet İşleri Başkanı Sayın Mehmet Nuri Yılmaz'ın Yunanistan'ı ziyaret talebi reddedilmiştir ve Batı Trakya'dan geçmesine bile izin verilmemiştir.

Yunanistan bu ayıbını örtmek ve dini özgürlüklerin kısıtlanmadığını göstermek için, sinsi bir politika ile 1995 Ramazanında Anavatan Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığından gelen resmi din görevlilerini hudut kapısından çevirince, vaiz ünvanı altında Almanya yoluyla Türkiye'den getirilen bazı

kimselere toplum tarafından tepki gösterilerek camilerde konuşmalarına izin verilmemiştir.

1999 Ramazan Ayı'nda uzun yıllardan sonra T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan üç vaiz gönderilmiştir. Ancak bu din görevlileri, seçilmiş müftülerden ısrarla uzak tutulmuş ve toplum içinde pasif kalmaları için her türlü girişimler yapılmıştır (BTTA VİH, 2000).

3.3.22. Eğitim Hakları İhlalleri

Batı Trakya Türk Azınlığı'nın eğitimle ilgili olarak karşılaştığı problem sahaları üçüncü bölümde ayrıntılarıyla belirtilecektir. Burada, azınlığın sorunlarından bahsederken eğitimle ilgili kopukluk olmaması düşüncesiyle Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği Başkanı Sadık Salih'in, Batı Trakya Azınlığı'nın Eğitimi'nin günümüz durumu ile ilgili beyanını arz etmek sanırım yerinde olacaktır: "Batı Trakya Azınlığı Eğitiminin bugünkü durumu istenilen seviyede değildir. Pek tabii ki bunun nedenleri vardır. Başta öğretmen sorunu yaklaşık 200 okulu bulunan azınlığımızın mevcut yetenekli öğretmen sayısı (görevli olan) altmış civarındadır. Aslına bakarsanız, öğretmen enflasyonu var. Bu şişkinliği Selanik Özel Pedagoji Akademililer yapmaktadır. Ancak bu öğretmenler Yunan diliyle öğretmenlik belgesi alarak azınlığımızın okullarımızda Türk dili ile okutulan derslerin öğretmenliğini yapmaktadırlar. Ne kadar başarılı olabilirler ki? Kitap sorunu, ilkokullarımız için T.C. devletin girişimleri sonucu halledilmiş durumda. Orta ve lise kitapları çağdaş değil, yenilerini beklemekteyiz. Ders saatlerine ve Türkçe okutulan dersler, bugünkü durumuyla hiç de statümüze uygun değil. Hayat Bilgisi temeldir. Beden eğitimi, resim ve müzik dersleri dört derslikli ve daha yukarısı olan okullarda Yunanlı branş öğretmenlerine verilmiştir. Ders saatleri çok kırpılmıştır. Haftalık ders çizelgelerinde 15 dakikaya sığdırılmış ders saatleri bulunmaktadır. Bu gülünçtür. Eğitimimizin neresinden tutsak, öğretmen sorunu mu, kitap sorunu mu, Türkçe okutulması gereken dersleri mi, ders saatlerini mi? Hepsi didiklenmiş durumda." (Kara, 2005).

3.4. BTTA Hak İhlalleri Üzerine Ara Değerlendirme

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, TBMM çatısı altında 20 – 22 Haziran 2000 tarihlerinde Batı Trakya Türk Azınlığını temsilen Rodop Milletvekili Sayın Galip Galip'in başkanlığında davet üzerine Türkiye'ye gelmiş olan ve eski milletvekilleri, parti başkan ve başkan vekilleri, müftüler, belediye başkanları, belediye meclis üyeleri, dernek başkanları, hukukçular ve diğer seçkin üyelerden oluşan Heyeti dinledikten sonra, aşağıdaki gerçekleri saptamış ve bunları Türk ve dünya kamuoyuna "İnsan Hakları ve Batı Trakya Türkleri" Konulu Çalışma Toplantılarına Ait Basın Açıklaması şeklinde duyurmuştur:

Batı Trakya Türkleri, Yunanistan'daki nüfuslarının artık azalmamasını istemektedirler. Bu nedenle, Yunan Hükümeti tarafından toplumlarına karşı uygulanan maddi ve manevi baskılara, eğitim ve mülkiyet hakları konusunda gözlenen bazı gelişmelere rağmen, tümüyle son verilmesini talep etmektedirler.

Batı Trakya Türkleri, Yunan soyundan gelen diğer Yunan uyrukları ile kendileri arasında medeni, siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik ve dini haklar konusunda ayırım yapılmamasını hukukun ve insan haklarının bir gereği olarak talep etmektedirler. Çünkü, Batı Trakya Türkleri, Yunan uyruğudurlar ve Yunan Devleti'ne karşı sadakat bağı ile bağlıdırlar. Yunan Hükümeti, çeşitli uluslararası belge ve antlaşmalarla, Yunan vatandaşları arasında "din" veya "soy"a dayalı ayırım yapmamayı ve ülkesinde bulunan tüm azınlıklara da kendi kimliklerini geliştirebilme hakkını açıkça tanımıştır. Batı Trakya Türkleri, bu konulardaki uluslararası yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirmesini Yunan Hükümeti'nden istemektedir.

Yunanistan'ın taraf olduğu uluslararası belgelerin "azınlık"lara tanıdığı haklar, Yunan yasalarından da üstün bir değere sahiptir. Bu husus antlaşmalarda açıkça ifade edilmiş ve Yunanistan bu yükümlülüklerini ilgili antlaşmaları onaylarken bunları iç hukukun bir parçası haline de getirmiştir. Bu durumda Yunanistan'ın yapması gereken uluslararası yükümlülüklerine ters düşen ulusal düzenlemelerine son vermektir.

Batı Trakya Türkleri, uluslararası antlaşmalardaki hakları konusundaki güvencelerin uluslararası toplum tarafından da titizlikle izlenmesini ve bunlara uyulmasının sağlanmasını bu antlaşma ve belgelere taraf olan devletlerden talep etmektedir.

Batı Trakya Türkleri, uluslararası antlaşmalarda da belirtildiği üzere, Yunan soyundan gelen Yunan vatandaşları ile eşit haklara sahiptirler. Onlar, asla ikinci sınıf Yunan vatandaşı değildirler. Aksine, etnik kimliği titizlikle korunması gereken bir toplumdurlar.

Yunan uyruğu olan Batı Trakya Türkleri, 1913 “Atina Antlaşması” ve bunun “3 Numaralı Protokolü”nün, 1920 yılında imzalanan “Yunanistan’daki Azınlıkların Haklarını Güvence Altına Alan Sevr Antlaşması’nın (Yunan Sevr’i)” ve Türkiye’nin de taraf olduğu “Lozan Barış Antlaşması” hükümlerinin değerini çok iyi anlamakta ve bu antlaşmaların hükümlerinin uygulanmasının izlenmesini devletlerden talep ederken, Yunanistan’dan da bu ve taraf olduğu diğer antlaşmalara ters düşen uygulamalarına son vermesini istemektedirler.

Batı Trakya Türkleri, uluslararası antlaşmalarla tanınmış olan haklarını savunmak amacıyla uluslararası platformlarda girişmiş oldukları “hak arama mücadelesi” nedeniyle Yunanistan’dan, Avrupa Konseyi Statüsü’ne ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına saygı duyulmasını talep etmekte ve Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği üyesi devletleri bu konuların takipçisi olmaya davet etmektedirler.

Yunanistan, Batı Trakya Türkleri’nin Türk kimliğini inkar etmektedir. 1987 yılında Yunan Hükümet sözcüsü Yannis Rubatis “Batı Trakya’da Türk yoktur” sözü ile Yunan Hükümeti’nin resmi görüşünü ortaya koymuş ve “kimlik tartışması”nı başlatmış ve körüklemiştir. Bu beyan, uluslararası belgelerle (30 Ocak 1923 tarihli Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol, Lozan Barış Antlaşması, 1951 Ankara Antlaşması, 1968 Atina Protokolü gibi) ve Yunanistan’ın bu tarihten önceki uygulaması ile (Türk azınlığı için açılmış olan Celal Bayar Lisesi, Türk azınlığının devam ettiği okullardan mezun olanlara verilen Rumca ve Türkçe basılı diplomalar ve 1954 yılında kabul edilen 3065 sayılı “Türk Okullarında

Türk İsmi Kullanılmasına Dair Yasa – kamuoyu tarafından bilinen ismiyle Mareşal Papagos Yasası –” gibi) çelişmektedir.

Türkiye ve Yunanistan’ın taraf olduğu Lozan Barış Antlaşması’nın azınlıklar ile ilgili hükümleri (madde 37-44) iki ülke açısından da büyük bir önem taşımaktadır. Yunanistan, anılan antlaşmanın 45. maddesi hükmü ile, azınlıklar konusundaki hakların kendisi tarafından da uygulanacağını Türkiye ve antlaşmaya taraf devletlere karşı üstlenmiş bulunmaktadır. 45. Madde hükmü nedeniyle, antlaşma ifade edilen Türk Hükümeti ve Türkiye deyimlerinin, hukukun temel ilkeleri gereği, Türk Hükümeti ve Yunanistan Hükümeti ve Türkiye ve Yunanistan şeklinde okunması, yorumlanması ve değerlendirilmesi gerekir.

Lozan Barış Antlaşması’na göre Türkiye ve Yunanistan’da bulunan azınlıklar bu devletlerin soyundan gelen kişiler gibi medeni ve siyasi haklardan yararlanmada eşittirler, kamu hizmetlerine katılmada eşittirler ve kanun önünde eşittirler. Ayrıca, kültürel kimliklerini geliştirebilmek için kendi ana dillerini kullanma, bu dilde eğitim yapma ve hatta yargı organları önünde kendilerini daha iyi savunabilmek için ana dillerini sözlü olarak kullanma hakkına da sahiptirler.

Lozan Barış Antlaşması’na göre Türkiye ve Yunanistan’da bulunan azınlıklar kimliklerini geliştirmenin, sosyal ve kültürel haklarının güvencesi olan dernek kurma, toplanma, okul, din ve hayır kurumları kurabilme ve bunları da bizzat yönetebilme hakkına sahiptirler. Türk ve Yunan hükümetleri, Rum ve Türk azınlıkların yoğun olarak yaşadıkları yörelerde, devlet katkısı ile, bu tür hizmetleri üstlenme ve bunlara katkı getirme konusunda da açık yükümlülükler altındadırlar. Bu bağlamda Batı Trakya Türkleri, dini kurumlarının ve vakıflarının yönetimi ve dini liderlerinin seçimi konusunda antlaşmalara aykırı olarak ellerinden alınmış olan haklarının kendilerine iadesini istemektedirler.

Lozan Barış Antlaşması’nın azınlıklara tanımış olduğu haklar, bu antlaşmada açıkça belirtildiği gibi, uluslararası yükümlülükler doğurmakta ve uluslararası bir nitelik taşımaktadır. Ayrıca, Türkiye ve Yunanistan, antlaşmanın azınlıklara tanımış olduğu haklar konusundaki yükümlülüklere

aykırı davranmamak ve bu yükümlülüklere ters düşen ulusal düzenlemeler de yapmama konusunda açık taahhütler altına girmişlerdir. Lozan Barış Antlaşması'nın çok taraflı bir uluslararası antlaşma olduğu dikkate alındığında, bu antlaşmaya taraf tüm devletlerin üstlenmiş oldukları yükümlülükleri yerine getirmeleri onlar için yalnızca bir siyasal ve hukuksal yükümlülük değil, aynı zamanda insan haklarına da saygının bir gereğidir.

Avrupa'nın demografik yapısı, insan haklarına saygıya paralel olarak, kültürel kimliğin korunmasının bir aracı olarak, azınlıklara da saygı ilkesinin Avrupa forumlarında kabul edilmesine neden olmuştur. Avrupa örgütleri, çeşitli belgelerle, üye devletlerden bu yükümlülüklerini yerine getirmelerini istemiş ve istemektedirler. 1975 Helsinki Nihai Senedi, 1990 Paris Şartı, 1993 Viyana Deklarasyonu ve 1993 Kopenhag Kriterleri ile azınlıklara saygı Avrupalı olmanın ve Avrupalılaştırmanın temel bir koşulu olarak görülmüştür. Bu nedenle, anılan bu belgelere taraf olan devletleri Batı Trakya Türkleri'nin hakları ve Türk kimliği konusunda üzerlerine düşen siyasal yükümlülükleri yerine getirmeye çağırarak da, Avrupalı olmanın bir koşuludur.

Uluslararası belgelerin taraflara yüklediği yükümlülüklerin yerine getirilmesi konusunda uluslararası platformlarda gereken siyasal çabalar gösterilmeli ve hükümet dışı örgütler de (uluslararası niteliğe sahip olan Helsinki İzleme Komitesi, Uluslararası Af Örgütü gibi ve ulusal nitelikteki çeşitli baskı grupları) bu çabalara etkin olarak katılmaya çağırılmalı ve katılmaları sağlanmalıdır. Bu tür girişimlerin Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği ve AGİT gibi kuruluşlar nezdinde yapılmasında yarar görülmektedir. Bugüne kadar, bu tür girişimler, bir çok devlet üzerinde caydırıcı bir etki yapmıştır ve yapmaya da devam etmektedir.

Yunanistan, Haziran 1998'den önceki uygulaması ile Türk soyundan gelen yaklaşık 60.000 vatandaşını vatandaşlıktan çıkarmış ve bu kişileri "vatansız (haymatlos)" durumuna düşürmüştür. Haziran 1998'de vatandaşlık yasasında yaptığı değişiklikten günümüze kadar geçen süre içinde halen Yunanistan'da yaşayan ve bu durumda olan kişilerden çok azını tekrar Yunan vatandaşlığına almıştır. Yunan Hükümeti, vatandaşlıktan çıkarmış olduğu ve halen Yunanistan'da veya başka ülkelerde yaşayan bu nitelikteki kişilere

daha çabuk bir Şekilde Yunan vatandaşlığını tekrar vermeli ve bu kişilerin “vatansız” olarak geçirmiŐ oldukları zaman içerisinde uğradıkları maddi ve manevi kayıpların giderilmesinin yollarını aramalıdır. Bu husus, hukuk mantığının ve Avrupa İnsan Hakları Sözlüşmesi ile üstlenilmiş olan yükümlülüklerin bir gereğidir.

Yunan Devleti’ne karşı bugüne kadar sadakat duygusundan başka bir duygu beslememiş olan Batı Trakya Türklerinin, antlaşmaların kendilerine tanıdığı tüm hakların eksiksiz olarak kendilerine tanınmasını ve uygulanmasını talep etmeye hakları vardır. Bu bağlamda 1951 Ankara Antlaşması ve 1968 Atina Protokolü hükümlerinin titizlikle uygulanması ve bunların içeriklerinin geliştirilmesi, Batı Trakya Türk toplumunun eğitim ve kültür düzeyinin geliştirilmesinin temel koşullarından biri olarak görülebilir.

Yukarıda ifade edilen gerçekler karşısında TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, insan hakları konusundaki belgelere taraf olan devletleri ve bu konularda duyarlılık gösteren devletleri ve hükümet dışı örgütleri de hükümlülüklerini titizlikle yerine getirmeye davet etmiştir (Halil, 2009).

IV. BÖLÜM

4. BATI TRAKYA TÜRK AZINLIĞI'NIN EĞİTİM DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. Ulusal Azınlıkların Eğitim Haklarına Genel Bakış

Eğitim hakkı, insana ait evrensel ve ayırım gözetilmez bir haktır. Her insan eğitim hakkına sahiptir.

Eğitim;

- Kişiliğin, yeteneğin, zihinsel ve fiziksel kabiliyetlerin ve kişinin şahsi onur duygusunun tamamen gelişmesi için,
- İnsan haklarına ve temel özgürlüklere saygı için,
- Çocuğun, özgür, açık ve demokratik topluma, sorumluluk duygusu verilerek kazandırılması, anlayışlı olması ve huzur, tolerans, eşitlik unsurlarına, insanlar arasındaki farklı dil ve dinlere saygı duyması için,
- Kişinin, bireysel saygınlığını ve kültürel değerlerini, kendisinden farklı diğer bireylere saygıya dönüştürebilmesi için bir şarttır (FUEN, 2005).

Eşit prensip fırsatına bağlı olarak eğitim, herkes için elde edilebilecek, ulaşılabilecek ve benimsenecek şekilde organize edilmelidir ki eğitim hakkı uygulanabilsin.

Eğitim topluma faal bir katkıda bulunmak, toplumsal değişiklikler yaratmak ve hayatın büyük sorumluluklarına hazırlık yapmak için önemli bir etkidir.

Eğitim, azınlıklara ait bireylerin kimliklerini güçlendirmeye ve bu kimliklerin gelenek ve değerlerini sağlamlaştırmaya yarar. Eğitim, azınlıkların kendi kimliklerini, kültürlerini, dillerini, tarihlerini ve kültürel miraslarını oluşturan, güçlendiren ve bu unsurların devamlılığını sağlayan bir temel taşıdır.

Eğitim hakkının uygulanması konusunda ülke azınlıkları ve çoğunluk halk arasında eşitlik sağlanması için devlet, azınlıklara ait eğitimin

uygulanabilir, erişilebilir ve uyum sağlanabilir olması yolunda gerekli tüm tedbirleri almalıdır.

4.2. Eğitim Alanındaki Anlaşmalar

Batı Trakya'da yaşayan Müslüman Türk Azınlığın eğitimi, ikinci bölümde detaylarıyla izah edildiği üzere, uluslararası anlaşmalar ve Yunanistan ile Türkiye arasında imzalanan ikili anlaşmalarla garanti altına alınmıştır. Lozan Barış Anlaşması'nın yanı sıra, 1913 Atina Anlaşması'nın 3 Numaralı Protokolü'nde ve 1920 Yunan Sevr'inde azınlık eğitiminin ne şekilde olacağı açıklanmıştır. 1913 Atina Anlaşması'nın 3 Numaralı Protokolü, 15. madde ile Müslüman özel okullarını tanımakta, bunların gelir kaynaklarına saygı gösterileceği ve bu okullarda Türkçe eğitim yapılacağı hükmünü getirmektedir.

1920 tarihli Yunan Sevr'inin 8. ve 9. maddeleri ile 1923 tarihli Lozan Barış Anlaşması'nın 40. ve 41. maddeleri Müslüman Türk azınlığa eğitim konusunda daha geniş haklar tanımıştır. 8. ve 40. maddelerde Müslüman Türk azınlığın kendi dilini serbest şekilde kullanabileceği okulları kurma, yönetme ve denetleme hakkına sahip olacağı, 9. ve 41. maddelerde ise devletin, Müslümanların önemli oranda buldukları yerlerde kendi dillerinde eğitim görmeleri için gereken kolaylıkları sağlayacağı ve Müslümanlara genel ve yerel bütçeden pay ayrılacağı belirtilmektedir.

1950'li yılların sonuna kadar, Batı Trakya'da yaşayan azınlık, eğitim ile ilgili olarak çok ciddi sorunlar yaşamamıştır. Türkiye ile Yunanistan arasında 20 Nisan 1951 tarihinde imzalanan Kültür Anlaşması ile dostane ilişkiler içinde azınlık eğitim hakları bir bir belirlenmiştir. 1967 yılında Cunta yönetiminin göreve gelmesiyle beraber azınlığın yaşamı ve özellikle de eğitimi kötü bir döneme girmiştir. Okulların yönetim sorumluluğunu taşıyan kurullar Cunta yönetimi tarafından atanmaya başlanmıştır. Türklerin kurmuş oldukları çeşitli dernek ve birliklerin tabelalarındaki Türkçe yazılar kaldırılmış ve Türkçe okul tabelaları Yunan yetkilileri tarafından indirilmiştir.

“Türk” ifadesinin kullanılması ile ilgili yasak başta olmak üzere, 1964'te yaşanan Kıbrıs Krizi'nden sonra Türk-Yunan ilişkilerinin giderek bozulmasıyla

Türkler üzerindeki baskılar artmıştır. Uluslararası anlaşmalarda kendi okullarını kendisinin kuracağı, yöneteceği ve denetleyeceği söylenen azınlık çocuklarının eğitimi, Türk okullarındaki birçok öğretmene çalışma izni verilmemesi yüzünden giderek aksamaya başlamıştır. Azınlık eğitim haklarının ihlal edildiği bu durumda 1968 tarihinde Türkiye - Yunanistan Kültür Komisyonu Ankara ve Atina Toplantıları Protokolü imzalanarak eğitimle ilgili yeni düzeltici tedbirler alınması kararlaştırılmıştır. Ancak Yunanistan imza koyduğu bu protokole ters düşerek kendi çıkardığı kanunlarla azınlık eğitim haklarına darbe vurmuştur.

Yunanistan tarafından eğitim alanında yapılan değişikliklerden en önemlilerinden biri, 1972 yılında 1954 Mareşal Papagos Yasası'nın bazı maddelerini değiştiren 1109/1972 sayılı bir kararnamenin çıkarılmasıdır. Bu kararname ile "Türk Okulları" adının resmen bırakılarak "Azınlık Okulu" deyiminin benimsenmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca öğretmen atanması konusunda okul encümenlerinin zaten sınırlı olan yetkileri fiilen ortadan kaldırılmıştır. Türk azınlık okullarının Yunan devleti vesayeti altına tam manasıyla alınmasıyla bir sonraki bölümde kronolojik olarak sunulacak olan, imza koyduğu ve taraf olduğu tüm anlaşmalara ters düşen kanunlar çıkararak Yunanistan, azınlığa kendi asimile edici emellerini yerine getirmede yararlı olacak bir eğitim sistemi/sistemsizliği ortaya çıkarmıştır.

4.3. Yunanistan'ın Türk Azınlık Eğitimine Yön Vermiş Hukuk Uygulamaları

Gerek azınlık eğitiminde gerekse azınlık içinde sürüp giden bugünkü yaşanan problem sahalarının ortaya çıkması, 1964'ten sonraki bütün Yunan hükümetlerinin tutumundan kaynaklanmaktadır. Hükümetler, uluslar arası anlaşmalardan doğan yükümlülükleri yalnız uygulamamakla kalmamakta, olan bazı kanunlar, kral iradeleri, cumhurbaşkanı iradeleri, bakanlık kararları ve kararnameleriyle de bu belgeleri ihlal etmektedirler. Yunanistan'ın bahse konu hukuk uygulamaları temel kanun hükümlerine aykırı oldukları halde, çeşitli Yunan hükümetleri bunları azınlık eğitimi alanında uygulamışlardır. Bunun sonucu olarak da azınlık eğitiminde pek çok sorunlar doğmuştur. Bu

sebeplerle de eğitimin bugünkü durumu bir çıkmaza yaklaşmış bulunmaktadır. Şimdi Yunanistan'ın yıllardan bu yana Batı Trakya Türk Azınlığı'nın eğitimine yön vermiş hukuk uygulamalarının önemli olanların sırasıyla ele alınacaktır:

4.3.1. 2203/1952 ve 2567/1953 Sayılı KHK

Türkiye-Yunanistan arasındaki dostane ilişkiler sonucu Yunanistan'ın 2203 / 15. 8. 1952 sayılı kararnamesi Gümölcine'de (Komotini) "Celâl Bayar Lisesi" adıyla bir lise kurulmasını izin vermektedir. Yine 2567 / 3.9.1953 sayılı kararname ile bu 1952 sayılı kararnamenin iyi yönde değiştirilmesi ve tamamlanması yapılmıştır (Şerafettin, 2008).

4.3.2. 3065/1954 Sayılı KHK

Batı Trakya Türk İlkokullarının kuruluş ve faaliyet şekli ile bunların idarecilerini ve Batı Trakya Türk İlkokulları müfettişlerini ilgilendiren meselelerin düzenlenmesi hakkında 6/9 Ekim 1954 tarih ve 3065 sayılı kanun hükmündeki kararname kabul edilmiştir. Batı Trakya Türkleri'nin eğitimi ile ilgili ilk iç düzenleme bu kanun ile olmuştur. Bu kanun Azınlık Okullarının Türk Okulu olarak tanımaktaydı. Onüç maddeden oluşan bu kanun hükmündeki kararnamenin içeriği şöyle özetlenebilir:

1) Batı Trakya'da herhangi bir Türk İlkokulu'nun kurulması ile ilgili olarak, medeni ve siyasi haklara sahip kişilerde aranacak vasıflar.

2) Batı Trakya'da Türk İlkokulları'nın kurulmasında Trakya Genel valisinin müsaadesi ile Türk Okulları Müfettişliği'nin onayının gerektiği.

3) Milli Eğitim Bakanlığı'nın kararına istinaden, Trakya Genel Valisinin Türk Azınlık okulları müdürlerinden teşkil ve tayin edeceği heyet tarafından müfredat programı tanzimi.

4) Devlet okullarındaki öğrencilerin mecburi eğitim, kayıt, derslere devam, sınav ve terfi, okulların kapanış tarihlerini belirleyen kanun, azınlık okullarına da uygulanması.

5) Türk okullarında okuyan çocukların bir üst sınıfa geçebilmesi için, her iki lisan dersinden aldığı notların beşer (5'er) olması gerektiği.

- 6) Türk İlkokulları son sınıf çocuklarının katılacağı sınavların usulü.
- 7) Türk İlkokullarına üç üyeden oluşan encümen seçimi.
- 8) Türk okullarında görev alacak öğretmenlerin tayini ve alınması encümen tarafından yapılarak müfettişin onayına sunulacağı.
- 9) Türk okullarında görevli öğretmenlerin Türk okulları müfettişliğince teftiş edilmesi.
- 10) Türk okullarının tatil günleri.
- 11) Türk okullarının teftişini Türk okulları müfettişinin yapması.
- 12) Türk okullarını ilgilendiren konular görüşülürken, Gümülcine ve İskeçe Türk Okulları müfettişlerinin de oy sahibi oldukları (Aliosman, 2002).

4.3.3. 28767/1965 Sayılı Bakanlık Kararı

Milli Eğitim ve Din İşleri Bakanlığının Resmi Gazete(142/3)'de yayımlanan 27.4. 1965 tarih ve 28767 sayılı bakanlık kararnamesi İskeçe'de bir Azınlık Lisesi'nin açılması için izin verilmektedir (Halil, 1998).

4.3.4. 31/1968 ve 725/1969 Sayılı Kral İdaresi Kararnamesi

31 numaralı 10 Ekim 1968 ve 725 numaralı 22 Ocak 1969 tarihli Kral İradesi ile Selânik şehrinde Özel Pedagoji Akademisi şubesinin kurulması izin verilmiştir (Halil, 1998). Selanik Özel Pedagoji Akademisi (SÖPA), Türkiye'de okumuş Batı Trakyalı öğretmenleri devreden çıkararak, yerine Yunan fikirlerini benimsemiş öğretmenleri ön plana çıkarma amacıyla kurulmuştur. Bu okula yalnızca yasak bölgede doğmuş Pomak kökenli gençler alınmaktadır. Yunan yönetimi Pomak'ları daha kolay elde edebileceğini düşünmektedir. Pomakların Türk olmadığını, Müslümanlaştırılmış Helenler olduğunu iddia ederek onları, kendi politikaları doğrultusunda kullanmak istemektedir (Akyüz, 2007).

4.3.5. 1109/1972 Sayılı KHK

1109/1972 sayılı yasanın görünen yönü "Türk Okulları" adının resmen "Azınlık Okulu" olarak değiştirilmesidir. Batı Trakya Türk Okulları'nın tabelaları 1968 tarihli Türk-Yunan Kültür Antlaşması'nın 5.maddesinde; "İki

taraf din, ırk ve milliyet şuuruna saygı gösterecektir." şeklindeki beyan ve ayrıca 1954 yılında, azınlığın bazı haklarını düzenleyen 3065 sayılı kanuna göre "Türk Okulları" olarak düzenlenmiştir. Hem ikili antlaşmalarda, hem de Yunanistan'ın kendi kanunlarında "'Türk Okulları" adı kabul edilmesine rağmen "Azınlık Okulları" olarak değiştirilmesinin sebebi izlenen politikalardaki değişmelere bağlanabilir.

Yine bu antlaşma ile devlet ilkokullarında yapılan bitirme sınavlarının bundan sonra komisyon huzurunda yapılması kararlaştırılmıştır. Bu kanunla Yunan yönetimi azınlığın eğitim kurumları üzerindeki tasarrufunu kendi tekeline almaktadır. Devlet ilkokullarında yapılan bitirme sınavlarının komisyon huzurunda yapılması ve oluşturulacak komisyonda Rum kökenli üyelerin çoğunlukta olması, Azınlık Okulu öğrencilerini Rum üyelerin inisiyatifine terketmektedir. 1109/1972 sayılı kanun, hiçbir tesadüfe yer bırakmayacak şekilde Azınlık Okulları üzerinde Yunan yönetimine çok geniş yetkiler vermekte ve azınlığın eğitimini Yunanistan denetimine almaktadır (Oran, 1992).

4.3.6. 694/1977 Sayılı KHK

Azınlık Okullarında büyük değişiklikler yapan 694/1977 sayılı yasada dikkat çeken birinci unsur "idari takdir" kavramının hakimiyeti, ikinci unsur "devletlerarası karşılıklılık ilkelerinin" çokça tekrarlanmasıdır. Buda Batı Trakya Azınlığı eğitiminin Türk-Yunan ilişkilerinin durumuna bağlı olduğunun işaretidir. Azınlık okulunun açılabilmesiyle ilgili olan 5.madde, bundan önceki yasa ve uygulamalar onbeş kişinin imzasını yeterli görmesine karşılık, yeterli imza sayısını "takdir ve tespit" etmeyi yine "devletlerarası karşılıklılık ilkesi göz önünde bulundurularak" bölgenin valisine bırakmaktadır. Azınlık Okulu kurucusunun seçilmesi ve Azınlık Okulları'nın hangi koşullarda kapatılabileceği de valinin takdirine bırakılmıştır.Yine bu madde de Azınlık Okulları'nın devlet okullarına denkliği konusunu, yine devletlerarası karşılıklılık ilkesinin göz önünde bulundurulması suretiyle idari makamların takdirine bırakmaktadır.

İskeçe ve Gümölcine gibi büyük kentler dışındaki ilkokulların yönetimini üstlenen okul encümenleriyle ilgili olan 6. maddede; öğrenci velileri en az beş, en çok onbeş kişilik bir liste yapılmasını, üç kişilik okul encümeninin bunların arasından vali tarafından seçilmesini öngörmektedir. Valinin takdirini kazanmış kişilerden oluşan bu encümenin görev ve yetkileri, bakan tarafından belirlenmektedir. Yasada, kent okullarını yöneten Cemaat Yönetim Kurullarından hiç söz edilmemektedir. Yasanın 7.maddesi, Azınlık Okulları'nın bütün düzenlemesini Milli Eğitim ve Mezhepler Bakanı'nın takdirine bırakmaktadır. Bu düzenlemeler:

- 1) Öğretmen kadroları,
- 2) SÖPA'lılar dışında Müslüman öğretmenlerin hakları, yükümlülükleri ve atanmalarında izlenecek yöntem, iş sözleşmeleri,
- 3) Azınlık öğretmenlerinin asgari ücreti,
- 4) Müdür ve müdür yardımcıları atamaları ve bunların yetki ve yükümlülükleri,
- 5) Müfredat programları, Türk ve Helen dillerinde okutulan derslerin kaçır saat olacağı, okul kitaplıkları, sınavlar vb.,
- 6) Din dersi öğretimine Müslüman din görevlisinin katılması, alfabenin Latin veya Arap harfleriyle olması (Oran, 1992).

Bu yasa Azınlık halkının kendi okullarını açabilmesi ve bu okulları kendi seçtikleri encümen heyeti ile idare edebilmesi hakkını elinden almaktadır.

4.3.7. 695/1977 Sayılı KHK

Azınlık Okulları ile Selanik Özel Pedagoji Akademisi öğretim ve denetim görevlileri sorunlarının düzenlenmesine ilişkin 695/1977 numaralı yasa, Azınlık Okullarına Müslüman öğretmen atamaları ve görevlendirmeleri yapılırken, Selanik Özel Pedagoji Akademisi mezunlarının tercih edileceği belirtilerek, bu yasayla; sözü edilen akademiden mezun öğretmenlerin devlet memuru statüleri, terfi durumları, atamaları ve Selanik Özel Pedagoji

Akademisi'ne alınacak öğrencilerin vasıfları düzenlenmektedir (Halil, 1998). Bu yasa Türk Azınlığı'nın kültür hayatında, Türk kültürü ve öğretmenini değil, Rum kültürü ve memurunu aktif kılmaya yönelik bir diğer kasıtlı uygulamayı ortaya koymaktadır.

4.3.8. 55367/1978 ve 55367 Sayılı Bakanlık Kararı

Batı Trakya Türk Azınlık okulları ile ilgili 1978 yılında 55369 ve 55367 numaralı Bakanlık Kararnameleri çıkarılmıştır. 55367 numaralı kararname Batı Trakya'daki Azınlık okullarının öğretim görevlilerinin kadrolarına ilişkindir. Batı Trakya Müslüman Azınlığı Azınlık okullarının kayıt, nakil, öğrenim, sınav, eğitim belgeleri ve diğer öğrenci sorunlarına ilişkin 55369 numaralı kararnamesi ise özetle şöyledir:

4.maddede, ilk eğitim çağında bulunan çocukların oturdukları yer bölgesinde okullara kaydedilmeleri; 5.maddede, azınlık okullarında öğrenci kayıtlarının, 1-14 Eylül arasında yapılmasını, aksi halde sürenin bitmesinden sonra ilgili müfettiş tarafından onaylanmadan okula yapılacak kayıtların yasadışı sayılacağı; 7.maddede, özel ya da devlet ilkokullarından azınlık okullarına öğrenci nakline izni verilmeyeceği; 9.maddede, Elen dilinde okutulan derslerin değerlendirilmesinin, Elen okulları öğrencilerinin değerlendirilmesine ilişkin yürürlükteki hükümlerde olduğu gibi yapılacağı; 11.maddede, Hristiyan ilkokullarının tatil oldukları günlerde Batı Trakya Azınlık Okullarının da tatil olacağı ve ayrıca Şeker Bayramında beş gün, Kurban Bayramında beş gün ve dört Kandil gecesinde de (Regaip, Mevlit, Berat ve Miraç geceleri) dört olacak şekilde ilave tatilleri olacağı; 12.maddede, azınlık okullarında terbiyenin yurda güven ve saygının güçlenmesi ve gelişmesini öngörmesi gerekir. Özellikle, ulusal bayramlarda, adalet, barış ve özgürlük uğruna Yunanlıların büyük savaşmaları ve kurbanları yüceltirmeli ve insanlığın uygarlık yolunda ilerlemesi için, Eski Yunanlılık ruhunun tüm dünyaca tanınan katkısının dile getirileceği, 14. maddede, azınlık okulları öğrencilerinin, okul kurucuları tarafından saptanan ve ilgili valilikçe onaylanan yıllık öğretim ücretlerini ödeyecekleri; 18.maddede

ise her sabah ve derslerin başlamasından önce ya sınıflarda ya da okulun tüm öğrencileri bir arada toplu dua yapılacağı belirtilmektedir (Halil, 1998).

Batı Trakya Türk Azınlığı'nın Yunan Kültürü, Tarihi ve asimile edici eğitim anlayışı içinde azınlığın çocuklarına uygulanan bu yasanın, Türk benliğini ve Türk Tarihini silmeyi amaçladığı aşikardır.

4.3.9. 55368/1978 Sayılı Bakanlık Kararı

Batı Trakya'da Azınlığın eğitim ve öğretimine yön veren kararnamelerden birisi de, 16 Mayıs 1978 yılında çıkarılan 55368 numaralı Bakanlık Kararnamesidir. Milli Eğitim ve Dinişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan; sözleşmeli Müslüman öğretmenlerin göreve kabul edilmeleri, öğretmenlerin yer değiştirmesi, okula gelmeyen öğretmenlerin yerinin doldurması ve çalışma izninin sona ermesi konularına ilişkindir (Halil, 1998).

4.3.10. 16287/1978 Sayılı Bakanlık Kararı

16287 / 1978 sayılı yasa ile "Okul Müdürü ve yardımcısının görevlerini belirlerken okul müdürünün akademi mezunu olması tercih edilecektir" hükmü getirilmiştir (Halil, 1998). Bu yasayla da, SÖPA'da kendi politikaları doğrultusunda yetiştirdiği Azınlık içinden kişilerin yönetimde söz hakkı elde etmesini sağlamıştır.

4.3.11. Z2-15 / 9.1.1985 Sayılı Bakanlık Kararı

Bu karar ile Batı Trakya Türk İlkokullarındaki Hayat Bilgisi dersinin Türkçe işlenmesinin kaldırıldığını belirtmektedir. Hayat Bilgisi dersinin yerine Çevre dersi getirildiğini ve bu Çevre dersinin Yunanca işleneceği belirtilmektedir (Halil, 1998).

4.3.12. Z2-141 / 31.5.1994 Sayılı Bakanlık Kararı

Bu karar ile sözleşmeli öğretmenlerin nasıl atanacağını belirtmektedir. Öğretmenlerin atanması ve ceza almasının kontrolü tamamen valinin eline geçmiştir. Ayrıca sözleşmeli öğretmenlerin işleyecekleri suçlardan dolayı alacakları ceza hükümlerini içermektedir (Halil, 1998).

4.3.13. 2341 / 1995 Sayılı KHK:

Bu yasayla Batı Trakya Türk İlkokullarında görev yapan öğretmenlerin değerlendirilmesi, SÖPA okuluna girişler ve yapısal düzenlemeler ile öğretmenlerin görevlerini yerine getirip getirmediğinin değerlendirilmesi konularında düzenlemeler yapılmıştır (Halil, 1998).

4.3.14. Z2-412 / 8.11.1995 Sayılı Bakanlık Kararı

Bu kararla Batı Trakya Türk İlkokullarında ve Liselerinde öğretmenlerin yer değiştirmesi ile ilgilidir (Halil, 1998).

4.3.15. F152-1 B3-790 / 28.2.1996 Sayılı Bakanlık Kararı

Bu karar Yüksek Okullara ve Üniversitelere girişte uygulanan %0,5'lik kontenjan uygulaması ile ilgilidir. Yunan Üniversitelerinin her bölümüne bir öğrenci alınabileceğini belirtmektedir (Halil, 1998).

4.3.16. 2413 / 12.5.1996 Sayılı Kanun

Bu kanun dış ülkelerde eğitim gören çocuklarla ilgili ve Batı Trakya Türk İlkokullarına S.Ö.P.A. mezunu öğretmenlerin sekreter olarak yerleştirilmesi ile ilgilidir. Bu sekreterlerin sayısı 40 adettir (Halil, 1998).

4.3.17. 2621 / 23.6.1998 Sayılı Kanun

Bu kanun medreselerdeki işleyişi ve yapılanmayı yeniden oluşturur. Medreselerin Papaz Okullarıyla eşdeğer olduğunu belirtir. Dolayısıyla kız öğrencilerin de medreseye alınması konusunda yasal düzenleme getirmiştir (Halil, 1998).

4.3.18. Z2-182 / 29.4.1999 Sayılı Bakanlık Kararı

Batı Trakya Türk İlkokullarında kaç öğrenciye, kaç öğretmen atanacağını belirleyen düzenlemedir. 55367/1978 sayılı Bakanlık Kararının tamamlayıcısıdır (Halil, 1998).

4.3.19. G2-5560 / 25.11.1999 Sayılı Bakanlık Kararı

Bu karar medreselerde uygulanan ders programını yeniden düzenlemektedir (Halil, 1998).

4.3.20. Z2-583 / 27.12.1999 Sayılı Bakanlık Kararı

İlk ve Ortaokulların temizliği için temizlikçi istihdam edilmesi ve okullardaki tamiratlar ile ilgilidir (Halil, 1998).

4.3.21. G2-933 / 3.3.2000 Sayılı Bakanlık Kararı

Bu karar Azınlık Lise 1, 2, 3 sınıflara ait ders programını içerir (Halil, 1998).

4.3.22. 62092 / 10.06.2002 Sayılı Bakanlık Kararı

Batı Trakya Türk İlkokullarında görev yapan encümenlerin görev ve sorumluluklarını düzenler. Tayin edildikten sonra encümen heyetinin yetkileri 62092/2002 sayılı Bakanlık Kararının 3.maddesine göre Milli Eğitim Bakanlığı'nın izniyle ve Trakya Azınlık İlk ve Ortaokulları Koordinatörünün, devletlerarası mütekabiliyet esasına dayanarak verilen, onayından sonra eğer aynı hak Türkiye'deki soydaş azınlık okullarında da varsa okulun taşınmaz mallarını ve malzemelerini ucuza satabilmesi ve yine 4.maddesinde de okulun taşınmaz mallarının kiraya verilebilmesi encümene verilen görevlerdendir. Encümen Başkanının görev ve yetkileri incelendiğinde okul kurma, yönetme ve denetleme yetkisi görülmemektedir. Lozan Antlaşması tarafından Encümenlere verilen yetkiler bu kararla tümden yok edilmiştir (Halil, 1998).

4.4. Batı Trakya Türk Azınlığı'nın Eğitim Alanındaki Sorunları

Yunanistan'ın Trakya bölgesinde Azınlık Eğitimi, ileride detaylı olarak açıklanacağı üzere yıllardan beri birikmiş, çok sayıda ve çeşitli sorunların baskısı altında bulunmaktadır. Azınlık Eğitiminin statüsü ve yönetim esasları, bölgeye hakim olan siyasi, sosyal ve ekonomik şartların ve sorunların zaman içerisindeki bir uzantısı olan müdahaleler sonucu önemli değişikliklere

uğramıştır. Bunun sonucunda, kendi içinde çelişkili ve anlaşmalarla kurulan hassas dengelere uymayan, son derece karmaşık bir mevzuat yumağı ortaya çıkmıştır. Yunanistan'ın bir azınlık olarak kabul ettiği Batı Trakya Türkleri'nin, ikili antlaşmalarla ve uluslar arası belgelerle tanınan haklarını hiçe sayarak, Yunan hükümetlerince çıkarılan ve uygulanan yasalarla ortaya çıkan azınlık eğitiminin bugünkü çarpık yapısı, Yunanistan'ın olduğu kadar Avrupa Birliği'nin de vatandaşı olan azınlık çocuklarını yetersiz ve uyumsuz ikinci sınıf vatandaşlara dönüştürmektedir.

Bugünkü haliyle Azınlık Eğitim Sistemi, Azınlıkla devlet arasındaki bağları güçlendiren değil, aksine gerginleştiren ve güven bunalımı doğuran bir mahiyet taşımaktadır. Bu durum sadece Yunanistan'ın anlaşmalarla üstlenmiş olduğu yükümlülüklerle çelişmekle kalmamakta, aynı zamanda Avrupa Birliği'nin yerleşik mevzuat, direktif ve kriterleriyle de bağdaşmamaktadır.

Azınlığın bu alandaki sorunlarına mevcut Antlaşmalar ile Avrupa'da geçerli yüksek hukuki ve insani standartların önyargısız, adil, güvenli ve aydınlık bir görüşle bakılması mümkün olabildiği takdirde, geleceğe dönük çözüm arayışlarının daha makul bir zemine oturtulabileceği ümidedilmektedir

4.4.1. Ders Kitapları Sorunu

Kitaplar önceleri hiçbir denetime tabi olmaksızın (Lozan Antlaşmasının uygulandığı ilk yıllarda) Türkiye'den getirilmekteydi, daha sonra Yunanlı yetkililer ders kitaplarında Yunanistan aleyhinde ifadeler var gerekçesi ile kitapları denetime tabi tutmuş ve sakıncalı sayfaları yırtma yoluna gitmişlerdir. Bir ara Türkiye'den kitap gelişine izin verilmemiş ve kitaplar Yunanistan'da basılmış; ancak 1951 Antlaşması'nın imzalanmasından sonra ders kitapları tekrar Türkiye'den gelmeye başlamıştır (Achmet, 2005). Sonraları kitap sorunu azınlık hakkı ihlallerinin en yoğun şekilde yaşandığı Cunta döneminde, Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan bir protokolle (1968) çözümlenmeye çalışılmıştır. O tarihe kadar 1952'de basılmış ders kitaplarını kullanan öğrencilerin sorunu, protokolü izleyen yıl getirilen kitaplarla çözülmüş, bu konuda süreklilik sağlanamadığından azınlık

mensubu öğrenciler çağın oldukça gerisindeki kitaplarla eğitim görmek zorunda kalmışlardır (Şentürk, 2006). Bu tarihlerden sonra ilkokullarda okutulan Türkçe Okuma ders kitapları 30/7/1968 tarih ve 611-1/263-12254 sayılı T.C. Milli Eğitim Bakanlığı emri ile ve daha sonraları 1973,74,75 ve en son 1978'lerde altıncı kez basımları yapılmış kitaplardı. Türkiye'den kontrol için gönderilen ders kitapları çeşitli nedenlerle geri gönderilmekteydi (Halil, 1998).

1990'da bölgeyi ziyaret eden Helsinki Watch Komitesi'nin bildirildiğine göre; öğrencilerin eğitim gördükleri Yunanca okuma kitapları yeniyken, Türkçe kitaplar eski ve kullanılmıştır. Bunlar 1970 ve daha eski tarihli olup, çoğunlukla sayfa eksikleri bulunmaktadır. Fotokopi yoluyla çoğaltılan, elden ele geçerek iyice yıpranmış kitaplarda geçen "insanoğlu bir gün aya gidecektir" gibi ifadelerin bulunması, bu kitaplarla yürütülen eğitimin çağın ne derecede gerisinde kaldığını göstermektedir. Yunanistan 80'li yılların sonunda uygulamaya çalıştığı politika Yunanlı yazarlara Türkçe kitaplar hazırlatarak, azınlık eğitimine sunulmak istenmiş, ancak azınlığın yoğun tepkisini çeken bu kitaplar, yaygınlık kazanamamıştır.

2000'li yılların başında Türkiye ve Yunanistan arasındaki iyi ilişkiler sonucu kitaplar konusu ayrıntılı olarak düzenlenmiş ve okullara kitaplar dağıtılarak kitapların yenilenmesi mümkün olmuştur (Achmet, 2005). Ondokuz çeşit Türkçe ders kitabı, 2000 yılının ilk aylarında bölge okullarına dağıtılarak azınlık çocuklarının çağa uygun bilgilerle donatılmış kitaplarla eğitim görmeleri sağlanmıştır. Antlaşma ve Kültür Protokollerine uygun olarak basımı Türkiye'de yapılan ilkokul 1.,2.,3.,4.,5. ve 6. sınıf Matematik ile 1.,2.,3.,4.,5. ve 6. sınıflar için Türkçe ders kitaplarının yanı sıra 1. sınıflar için Okumaya Başlıyorum kitabı, 4.,5. ve 6. sınıf Fen Bilgisi, 4.,5. ve 6. sınıf Din ve Ahlâk Kültürü kitapları ile azınlık çocukları bugün eğitimlerini sürdürmektedirler. Ortaöğretim ders kitaplarının hazırlanma ve onay işlemi ancak 2006 yılı Mart ayında tamamladıktan sonra dağıtılabilmektedir (Halil, 2009).

2000 yılında azınlık eğitiminde kullanılmak üzere ülkeye sokulan ilkokul kitapları, Türkiye'de eğitim- öğretimde kullanılan kitaplarla aynı içeriği

izlemekte olup, Türk ulusal sembollerinden arındırılmıştır. Daha önce onaylanarak azınlık eğitiminde kullanılması istenen kitapların geri çevrilmesinde bu gerekçenin önemli olduğu değerlendirilmektedir (Şentürk, 2006)

4.4.2. Öğretmen Sorunu

Öğretmen konusu azınlık eğitimi için hayati önem taşıyan bir konudur. Öğretmen sorunu, daha doğrusu donanımlı ve nitelikli öğretmen sorunu bugün de azınlığın gündemini meşgul etmeye devam etmektedir. Resmi makamlara göre Türkçe programı uygulamakla görevli öğretmenler konusunda sorun yoktur. Fakat gerçek resim açıklamaların yansıttığı kadar sorunsuz değildir.

Bugün Batı Trakya' da 2008-2009 öğretim yılında 193 Azınlık ilkokulu faaliyet göstermektedir. Bu okullarda Rodop İlinde 2922, İskeçe İlinde 3041 ve Evros (Meriç) İlinde ise 461 azınlık mensubu öğrenci öğrenim görmektedir. 2008-2009 Öğretim yılı itibarıyla Batı Trakya Türk Azınlık İlkokullarında Türkiye Öğretmen Okulu mezunu yalnızca 2 öğretmen, SÖPA mezunu 456 öğretmen görev yapmaktadır. Yunanlı öğretmen sayısı bilinmemektedir (BAKEŞ, 2009).

Bu okullarda görev yapan Türk Dilinde okutulan derslerin öğretmenleri de, yetiştirme tarzlarına göre altı guruba ayrılmaktadırlar:

- 1) Batı Trakya Azınlık mensubu olup 1951 Kültür Anlaşması uyarınca Türkiye'ye gidip ilk öğretmen okullarından mezun olan öğretmenler.
- 2) Selanik Özel Pedagoji Akademisinden mezun olanlar.
- 3) Zamanın çeşitli Medreselerinden mezun olanlar.
- 4) Değişik Lise ve Orta Okullardan mezun olanlar.
- 5) Yalnız İlkokuldan mezun olanlar.
- 6) İlkokul mezunu bile olmayanlar.

Beşinci ve altıncı guruptaki öğretmenlerin hemen hemen hepsi bugün emekli olmuşlardır. Bu denli farklı öğretmenlerle eğitim

yapan ilkokullarımızda eğitim kalitesi her gün biraz daha düşmekte, ayrıca Yunan Hükümetleri tarafından çıkarılan yeni yasalar da bu sorunlara katılınca eğitim sorunu içinden çıkılmaz bir hal almaktadır (Halil, 1998).

“Kontenjan öğretmenleri” olarak adlandırılan bir kısım öğretmenler belli bir kontenjan dahilinde Türkiye’den gönderilen Türk uyruklu öğretmenlerdir. Maaşları Türkiye tarafından ödenmekte ve her ders yılının başında çalışma ve ikamet izinleri yenilemekte olan bu öğretmenlerin bir bölümü her yıl, Yunan yetkililerce çeşitli nedenler gösterilerek reddedilmektedir. Bu öğretmenlerin sayılarının, İstanbul’da iyice azalmış olan Rum öğrencilere yetecek Yunanlı öğretmen sayısını aşmamasına özen gösterilmektedir. Bu doğrultuda 1955 yılında Türk-Yunan hükümetleri arasında varılan mutabakat gereği her yıl azınlık okullarına gönderilmesi kararlaştırılan 35 öğretmen sayısı Türkiye’deki azınlık okullarının sayısal azlığı nedeniyle 1988-89 öğretim yılından itibaren 16’ya düşürülmüştür.

Bir diğer öğretmen grubu olan “Formasyonlu Öğretmenler”, Türkiye’deki öğretmen okullarında eğitim görmüş olan Batı Trakyalıdır. Formasyonlu öğretmenlerin maaşları, sözleşmeli olarak çalıştıkları okul encümeni tarafından ödenmektedir (Cihan, 2007). Türkiye ile yapılan 1951 Kültür Antlaşması kapsamında Türkiye’deki öğretmen okullarından mezun bu formasyonlu Batı Trakyalı öğretmenler de öğretmen ihtiyacının karşılanmasında çok önemli bir işlev görmekteydiler. İkili Antlaşmalar kapsamında Türkiye’deki öğretmen okullarından 1960-66 yılları arasında mezun olarak 300’ü aşkın Batı Trakyalı, öğretmenlik yapmak üzere Batı Trakya’ya geri dönmüştür (Aarbakke, 2000). 1973 yılından beri, Türkiye’de okumuş hiçbir Batı Trakyalı öğretmenin Batı Trakya’da Türkçe eğitim yapan okullarda çalışmalarına izin verilmemiştir.

Azınlık arasında “Akademililer” olarak adlandırılan Selanik Özel Pedagoji Enstitüsü (SÖPA) mezunları da azınlık eğitiminde ayrı bir yer tutmaktadır. Bu grup, formasyonlu öğretmenlere alternatif yaratmak amacıyla medrese çıkışlı öğrenciler arasından alınarak Yunanca dilinde eğitilen, Türkçeleri yetersiz, Yunan devlet memuru statüsünde şahıslardan

oluşmaktadır. Çıkarılan yasalarla Azınlık okullarında öğretmen olmak isteyenlerin, SÖPA'nın mezuniyet standartlarını taşımalıdır. Ancak Türk azınlığa göre, SÖPA mezunu bu öğretmenler yetersiz bilgi birikimine sahiptirler ve bu uygulama, Türk çocuklarına yönelik asimilasyon amaçlı propaganda niteliğindedir (Cihan, 2007). Bu eğitim kurumunun, niteliksiz olduğu ve amaca uygun çağdaş eğitimin ve özellikle de anadilli eğitiminin gereklerini yerine getirecek vasıflara sahip öğretmenler yetiştiremediği, bölge halkı nazarında yaygın ve kabul gören bir görüştür. Akademiden mezun öğretmenlerin yetişme biçimi, derslerin içeriği ve eğitim dilinin Yunanca olması, onların anadilli öğretimde yeterli olmalarını engellemektedir.

Diğer bir grup medrese mezunlarıdır. Akademi kurulana kadar Azınlık okullarının öğretmen ihtiyacının bir bölümünü medrese mezunu öğretmenler karşılamaktaydı.

Yunan Devleti azınlık okullarında görev yapacak öğretmenler konusunda, Türkiye'ye bağımlı olmanın sakıncalarını göz önünde bulundurarak yukarıda bahsedilen Selanik Özel Pedagoji Akademisini (EPATH-SÖPA) kurma yoluna gitmiştir Akademinin kuruluşu ile Batı Trakya'daki okullar için öğretmen yetiştirmede Türkiye'nin inisiyatifine son verilmesi amaçlanmıştır. Baskın Oran'ın SÖPA konusundaki tespitine göre; Akademi, kuruluşundan sonraki süreçte tüm Yunan Hükümetlerinin azınlığa dönük politikalarının hayata geçirilmesinde kullanılmışlardır. Bu okuldan mezun olan öğretmenlerin 1951 Kültür Antlaşması'nın hükümleri ihlal edilerek yasa ile korunup kayırlmakta olduğu belirtilmektedir. 695/1977 sayılı Kanunun 3. maddesinin 7. paragrafına göre "Azınlık okullarına öğretmen atanmasında Selanik Özel Pedagoji Akademisi mezunu öğretmenler tercih edilir." denmektedir. Aynı maddenin 9. paragrafına göre de "Özel Pedagoji Akademisi mezunları azınlık okullarına devlet memuru olarak atanmaktadırlar" (Oran, 1986). Bu düzenleme Türkiye'deki Eğitim Fakültelerinden mezun Batı Trakyalı öğretmenlerin ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı öğretmenlerin ilkokullara atanmasının önünü kesmiştir. Yukarıda da arzedildiği üzere 1972-73 sonrasında Türkiye'de öğretmen yetiştirmeye izin verilmemeye başlanmıştır. Tek öğretmen kaynağının Akademi mezunları

olacağına anlaşılması üzerine Türkiye, Akademinin öğretim kadrosuna Türkiye'den öğretim üyelerinin katılmasını önermiş; fakat bu öneri Yunan Hükümetince reddedilmiştir (Aarbakke, 2000).

Sonuç olarak, Azınlığın eğitim yaptığı okullardaki öğretmenler, devlet memuru statüsünde okul encümenlerinin görüşü ve onayı olmaksızın doğrudan atanmaktadırlar ve okullar öğretmen seçme ve öğretmenler arasında tercih yapma hakkından mahrumdur. Bu yasal düzenlemeler aşamalı bir şekilde okulların Lozan Antlaşması ile temeli atılan ve özerk olması gereken statüsünü ortadan kaldırmış ve öğretmen atanması gibi en hayati bir konuda Azınlığın karar sürecindeki etkisini işlevsiz hale getirmiştir.

4.4.3. Okul Encümeni Heyetleri Sorunu

Lozan Antlaşması'nın 40 maddesi uyarınca bir özel okul konumunda olan Batı Trakya Türk İlkokullarının yönetimi, öğretmen sözleşmeleri vs. konular öğrenci velilerinin temsilcileri konumunda olan ve öğrenci velileri tarafından seçilen Okul Encümenleri tarafından yürütülmekteydi. Bu durumdan rahatsız olan Yunan yönetimi 1977 yılında çıkarılan 694 sayılı yasanın 6. maddesi ve 70464 sayılı Bakanlık kararı uyarınca okul encümenlerinin seçimi ve bunların yetkilerinin belirlenmesini öngörüyordu. Söz konusu yasa hükmü ve ilgili Bakanlık kararı her ne kadar encümen kurullarının belirlenmesi için seçim öngörmekteyse de, öğrenci velilerinin seçtiği en az 5 ve en çok 15 kişilik bir listeden vali, sıralama söz konusu olmaksızın, istediklerini encümen tayin edebilmektedir. Encümen heyetlerinin yetkileri 62092/2002 sayılı Bakanlık Kararıyla belirlenmiştir. Böylece, 694 sayılı yasa okulların yönetimini öğrenci velilerinin seçmiş oldukları kişilerin ellerinden alarak valinin tayin edeceği kişilere vermiştir.

4.4.4. Ders Saatleri Sorunu

İkili anlaşma ve hazırlanan müfredat programına göre Batı Trakya Türk ilkokullarında sadece, Rumca, Coğrafya ve Tarih derslerinin Yunan dilinde okutulması, diğer derslerin de Türk dilinde yapılması öngörülmekteydi. 1954 yılında çıkarılan 3065 sayılı yasaya uygun olarak hazırlanan Milli Eğitim

Bakanlığı'nın 14925 sayılı kararnamesine göre azınlık okullarında okutulacak ders saatleri belirlenmiştir:

İki dersaneli bir okulda birinci, ikinci ve üçüncü sınıflar için Yunanca okutulacak dersler haftada 8 saat Rumca olarak belirlenmiş, Türk dilinde okutulacak dersler de, Din Bilgisi 3 saat, Türkçe 10 saat, Hayat Bilgisi 4 saat, Matematik 4 saat, Güzel Yazı 2 saat, Resim, Müzik, Beden Eğitimi de birer saat olmak üzere 26 saat olarak belirlenmiştir. Bunun yanında, dördüncü, beşinci ve altıncı sınıflar için de, Yunan dilinde okutulacak dersler, Rumca 8 saat, Tarih ve Coğrafya ikişer saat olmak üzere 12 saat olarak belirlenirken; Türk dilinde okutulacak dersler de, Din Bilgisi 4 saat, Türkçe 7 saat, Tabiat Bilgisi 2 saat, Matematik 5 saat, Resim, Müzik, Beden Eğitimi ve Güzel yazı da birer saat olmak üzere toplam 22 saat olarak belirlenmiştir (Halil, 1998).

Sonuç olarak bu kararnameye göre, ilkokullarda haftalık Yunan dilinde okutulan ders saatleri toplamı 20 saat, Türk dilinde okutulan ders saatleri toplamı da 48 saat olarak belirlenmiştir. Buna karsın 1975'den 1995'e kadar geçen yirmi yıllık süre zarfında yapılan kanun değişiklikleri ve çıkarılan kararnamelerle Türkçe ders saatleri % 40 oranında erozyona uğrarken, Yunanca ders saatlerinde % 50'lik bir artış göstererek Türkçe ve Yunanca ders saatleri sayısı eşitlenmiştir.

Son olarak 1995 yılında Milli Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı'nın genelgesine göre, ilkokullara İngilizce dersi konulmuştur. Bu ders, Türkçe ders saatleri azaltılarak haftalık programda yerini almış ve yine aynı genelgeye göre, Beden Eğitimi, Resim, Müzik derslerini Yunanlı öğretmenlerin yapmaları öngörülmüştür.

4.4.5. Öğrenci Yetiştirme Düzeni

Lozan Antlaşmasınının 41. maddesinin 1. fıkrası uyarınca Yunan Devleti kamusal eğitim konusunda Müslüman olan vatandaşlarının önemli bir oranda oturmakta oldukları il ve ilçelerde, Yunan vatandaşı olan bu Müslümanların çocuklarına ilkokullarda anadillerinde eğitim verilmesini sağlamak

bakımından, uygun düşen kolaylıkları gösterecektir derken, Türkçe azınlığın tamamı için anadili olarak kabul edilmektedir. Bu madde ağırlıklı olarak öğretim programının Türkçe olacağı hükmünü getirmektedir. Ancak bir önceki madde de ders saatlerinin oranlarından anlaşılacağı gibi uygulama hiç de bu şekilde değildir.

Eğitim programının uygulamaya konulduğu tarihte cumartesi günleri de okullar faaliyette iken bugün haftalık eğitim süresi beş gündür. Bu programa göre öngörülen haftalık birinci sınıf için 27 saatlik, diğer sınıflar için sırasıyla 32, 32, 33, 33 ve 31 saatlik programın uygulanması öğrencilerin neredeyse her gün 7 saat ders görmeleri demek olmaktadır ki bu yönü ile programın pratikte uygulanmasında güçlükler ortaya çıkmaktadır.

İlkokullarda uygulanan eğitim programına göre derslerin bir kısmı Yunanca bir kısmı Türkçe okutulmaktadır. Türkçe dil dersi, Din Bilgisi, Matematik, Tabiat Bilgisi, Teknik derslerinin eğitim dili Türkçe'dir. Bu arada resmi eğitim programına göre Müzik dersi yarım saat Türkçe ve yarım saat Yunanca olarak öngörülmekte, aynı durum Beden Eğitimi dersi için de geçerlidir. Yunanca dil dersi, Çevre Bilgisi, Tarih, Vatandaşlık Bilgisi ve Coğrafya dersinin eğitim dili Yunanca'dır. İlkokul eğitim programına yeni giren İngilizce dersi üçüncü sınıfta iki saat, dört, beş ve altıncı sınıflarda haftada üçer saat olmak üzere Yunanlı öğretmen tarafından verilmektedir (Achmet, 2005).

2004 yılında Milli Eğitim Bakanlığı F.50/66/38514/51/26.04.2004 sayılı genelgesine göre İlkokullarda tamgün eğitime geçildiğini duyurmuştur. Bu genelge Yunan İlkokullarında velisi çalışanları kapsarken, Batı Trakya Türk İlkokullarında tüm öğrenciler üzerinde uygulamaya konularak Batı Trakya Türk Ailelerine çalışan anne baba muamelesi yapılmaktadır (Şerafettin, 2008).

Azınlık okulları eğitim programının yürürlüğe girdiği 1957 tarihinden bu yana geçen sürede meydana gelen gelişmeleri ve bilimsel birikimi görmezden gelen ve öğrencilerde eleştirel ve yaratıcı düşünceyi, bilişsel ve yeteneksel güçleri dengeli bir şekilde geliştirmeyi, onları içinde bulunduğumuz 21. yüzyılın gereklerine uygun kişilikler olarak topluma

kazandırmayı amaçlamayan bu eğitim programının günün koşullarına cevap verebilmesi için Yunan Devleti'nin azınlığı diğer Yunanlı vatandaşları gibi ayırım yapmadan vatandaşı olarak kabul edip eğitim tek elden anlaşmalar doğrultusunda harekete geçmesiyle olabileceği herkes tarafından kabul edilebilecek bir görüştür.

4.4.6. Çocuk Yuvaları ve Anaokulları Sorunu

Azınlığa ait okul öncesi eğitim okulları ile ilgili herhangi bir özel düzenleme şu anda yoktur. Okul öncesi eğitimin, 2007 eğitim ve öğretim ders yılından itibaren zorunlu eğitim kapsamına alınmasından sonra, anaokulları tartışması yoğun bir şekilde azınlığın gündemine oturdu. Bu sebeple azınlık tarafından iki dilli azınlık anaokulları isteminin önemi arttı. Bu istemi karşılayacak, bir kurumsallaşmaya henüz gidilememiştir. Anaokullarının kurulması ve faaliyete geçirilmesi konusu Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan 1968 tarihli Kültür Protokolü'ne dahil edilmemiştir. Batı Trakya Türkleri anaokulların, çift dili eğitim verecek şekilde açılması taraftarıdır. Fakat Yunanistan yönetiminin bu istekleri dikkate almadığı değerlendirilmektedir. Anadilin gelişmesine yer veren okul öncesi eğitim programlarında doğal olarak dil yanında çocukların kültürlerini geliştirecek faaliyetler de yer alacaktır. Bu olmadığı takdirde Yunan dilinde sağlanan okul öncesi eğitim çocukların anadillerinin gerilemesini hızlandıracaktır.

Hali hazırda Batı Trakya'da anaokul çağındaki Türk çocukları Yunan Anaokullarına, Yunan çocukları ile karışık olarak gitmeye devam etmektedirler. Ayrıca Türklerin yoğun olduğu bölgelerde, velilerin dilekçe ile başvurmaları halinde o yere devlet tek dilde (Yunanca) eğitim veren anaokulları açmaktadır. Bugün bölgede Yunanca eğitim veren 1000 aşkın kamusal anaokuluna 2004 yılı verilerine göre azınlık mensuplarının okul öncesi çağıdaki çocuklarından tahmini olarak 800 kadarı gönderilmektedir (Achmet, 2005).

Verilen rakamdan da anlaşıldığı gibi anaokullarına yönelim kısıtlıdır. Bunun temel nedeni, çocukların uzun süre Yunanca konuşan bir çevrede bulunmasının etnik kimliklerine yönelik oluşturacağı tehditle ilgili olarak,

velilerin duyduğu kaygılardır. Bundan dolayı azınlık çevreleri haklı olarak ikidilli anaokullarının açılmasını istemektedir. Faaliyette olan, Yunan dilinde eğitim veren anaokullarının sayısı zaman içinde artacak gibi görünmektedir. Çünkü 1995'ten sonra Yunanca'nın çok prestijli bir konuma gelmesi ve velilerin çocuklarının Yunanca öğrenmesi konusunda göstermeye başladıkları hassasiyet anadili olan duyarlılığı zedelemiştir.

Ayrıca Yunanca eğitim veren bu anaokullarının, toplum üzerinde Yunanistan tarafından güdülen politikalarının uygulama alanlarından biri olduğuna azınlık mensupları tarafından inanılmaktadır. Nitekim Yunan Hükümeti'nin Rodop yaylasındaki Pomak Türkleri'ni Rumlaştırmaya çalıştığı ve bu gaye ile bölgedeki azınlıklar için Elmalı, Kozluca, Memkova, Yassıören nahiye merkezlerinde Çocuk Bakımevleri'nin açıldığı düşünülmektedir. Bu doğrultuda Yunanistan, bakımevlerindeki Türk çocuklarına güttüğü politikalar doğrultusunda bir program uygulamaktadır. Belli yasa gelmiş insanlara bazı düşünceleri kabul ettirmek zor olacağından Yunan yönetimi, bu işi küçük yaşlarda halletmek istemektedir. Çocuk yuvalarında görevli şahıslar, bu küçük beyinlere Türk Kültürü ile çelişen Yunan zihniyetinin uydurma ürünlerini empoze ederek meseleyi kökten çözmek istemektedirler. Amaç, uzun vadede Türk azınlığını Rumlaştırmaktır (Merçil, 1968).

İkidilli azınlık anaokullarının kurulmamasının nedenini resmi makamlar Lozan Antlaşması'nın bunu öngörmemiş olmasına bağlamaktadırlar. Fakat bu gerekçe çok inandırıcı değildir. Lozan Antlaşması'nın 41. maddesine göre Yunanistan azınlığa anadilinde eğitim vermekle yükümlü kılınmıştı. Bu yükümlülüğün eğitim kademeleri bağlamında ilk dereceli okullarla (ilkokullarla) sınırlı olduğu doğrudur. Ancak bugün Yunanistan'da mecburi temel eğitim 1985'ten beri dokuz yıldır. 1566/85 sayılı yasanın 2.maddesinin 1. ve 3. fıkralarındaki "Temel eğitim (ilk derece eğitim) anaokullarında ve ilkokullarda verilmektedir". "İlkokullarda ve ortaokullarda eğitim zorunludur" hükümlerince yasa açıkça 9 yıllık temel eğitimi öngörmekte ve anaokullarını da buna dahil etmektedir. Temel eğitimin bir parçası olmasına rağmen azınlık anaokullarının kurulması öngörülmemektedir (Achmet, 2005).

Bugün Yunanistan'da Türkçe eğitim veren anaokulu bulunmamasına karşın, Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği ve Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği'nin girişimleri ile 2004 yılından beri köylerde çocuk kulüpleri oluşturulmaya başlanmıştır. Uzman gönüllülerce idare edilen bu kulüpler pratikte anaokulu işlevine sahiptir. Ancak bu kulüplerin sayısı henüz sadece dokuzdur. Ancak bu kulüplerin açılış ve faaliyetlerine ilişkin hukuki sorunlar asılamadığından, bunlar Yunan makamlarının çeşitli baskılarına maruz kalmaktadır (Şentürk, 2006). Şu anda faaliyetlerine devam eden çocuk kulübü sayısı 8'dir. Bunlardan İskeçe Merkez Çocuk Kulübü 2007-2008 öğretim yılı sonunda İskeçe Valisinin kararıyla kapatılmıştır (BAKEŞ, 2009)

4.4.7. Zorunlu Eğitimin Engellenmesi

Azınlık okullarında kan kaybına yol açan bir diğer neden de, Yunanistan'da zorunlu eğitim süresi 9 yıla çıkarılırken, Azınlık Okullarının bu kapsama alınmaması olmuştur. İkiyüz civarında ilkokula karşın iki medrese ile birlikte yalnızca iki ortaöğretim kurumunun (ortaokul-lise) bulunması pek çok azınlık mensubunun ortaöğretim imkânından yararlanmasını güçleştirmiştir. Yunanistan'da 1977'de 9 yıllık zorunlu eğitime geçişle birlikte lise giriş sınavı kaldırmış, ancak bu uygulama Azınlık Liseleri için devam ettirilerek, bu okullara giriş de zorlaştırılmıştır. 15 yıl süren uygulama 1992'de kaldırılarak ve okullara giriş kura usulü ile yapılmaya başlandı. "Her iki uygulamanın neticesi, azınlık okullarında eğitime başlayanların %23,5'inin okulu bitirememesi olmuştur. Yunanistan'daki genel başarısızlık ortalaması ise %1,2'dir" (Şerafettin, 2008).

4.4.8. Giriş ve Bitirme Sınavları Sonucu Öğrenci Kaybı Sorunu

1977 yılına kadar Yunanistan'daki bütün ortaokullara öğrenci kaydı giriş sınavı ile yapılmaktaydı. 1977 yılında dokuz yıllık mecburi eğitim yasasının yürürlüğe girmesiyle Yunan ortaokullarına giriş sınavları ülke genelinde kalkmış oldu. Yalnız Gümülcine ve İskeçe Azınlık Liseleri bu uygulamanın dışında tutularak bu liselerin orta bölümlerine giriş sınavları kaldırılmadı ve bu okullara öğrenci kayıtları giriş sınavları ile belirlendi. Bu uygulamanın sonucu

olarak da iki Azınlık ortaokuluna da az sayıda öğrenci alınmaya devam edildi. Azınlığın yoğun tepkilerine neden olan bu uygulama 1992 yılına kadar devam etti. 1992-93 öğretim yılında da bu uygulama değiştirilerek giriş sınavı yerine kura usulü getirildi. Bu durum da, her iki lisede az sayıda öğrencinin öğrenim görmesine neden oldu.

1983 yılında çıkarılan bir yasa ile bütün Yunanistan'daki özel liselerin her üç sınıfında yıl sonu sınıf geçme sınavları; okul dışından gelen devlet memuru iki lise öğretmeni ve ders öğretmeninden oluşan üç kişilik bir kurul tarafından yapılmaya başlandı. Azınlık Liselerinde Türk Dili ve Din Dersi dışındaki bütün derslerin yıl sonundaki sınıf geçme ve mezuniyet sınavlarının kurul tarafından yapılmaya başlanması öngörüldü. Bu düzenleme sonucu ders öğretmenin yazılı sınav kâğıtlarını notlama yetkisi geniş çapta kısıtlanmış oldu. Böylece Yunanlı öğretmenler tarafından okutulan Yunanca derslerin yanında, Türk öğretmenlerin okuttukları Türkçe derslerinin de yıl sonu sınavlarının Yunanca yapılması zorunluluğu doğdu.

Bu uygulamanın sonucu olarak; "Gümölcine Azınlık Ortaokul-Lisesinde 1984 yılında 320 olan öğrenci sayısı, 1987 yılında 39 öğrenciye düşmüştür ve lise kısmı üç yıl kapalı kalmıştır. 1984 yılında İskeçe Azınlık Ortaokul-Lisesinin de, 235 olan öğrenci sayısı 1987 yılında 84 öğrenciye düşmüştür. Yunanistan genelinde özel liselerde kurul sınavları uygulaması 1982 yılında kaldırılmış olmasına rağmen, iki Azınlık Lisesinde lise I ve lise II. sınıflarında bu uygulama 1995 yılına kadar sürdürülmüştür. Azınlığın tepkisi üzerine söz konusu komisyon sınavları bugün sadece Lise 3. sınıf öğrencileri için uygulanmaya devam etmektedir" (Halil, 1998).

Sınıf geçme standartlarının oldukça sert olması ve eğitim kalitesinin yetersizliği sebebiyle Uluslararası Helsinki İnsan Hakları Federasyonu'nun 2002 yılında yayınlanan İnsan Hakları raporuna da yansıdığı gibi 2000-2001 öğrenim yılında ortaokul birinci sınıfa başlayan öğrencilerden sadece yüzde 26'sının bu yılı başarı ile tamamlayabildiği, yüzde 30'unun sınıfı geçemeyerek yeniden yıl sonu sınavına girmek zorunda kaldığı, öğrencilerin yüzde 44'ünün ise başarısız olduğu görülmüştür.

Bu vahim durumu rağmen seksenli yılların ortalarında kapanma sınırına yaklaşan bu liselerin öğrenci sayılarında son yıllarda önemli artış gözlenmektedir. Bunun sebebi büyük ihtimalle koşullardaki görece iyileşme ile birlikte, azınlık mensuplarına üniversiteye girişte kontenjan ayrılmış olmasıdır (Şentürk, 2006). 2008 – 2009 Öğretim yılında Celal Bayar Azınlık Ortaokul ve Lisesi'nde 580, Muzaffer Salihoğlu Azınlık Ortaokul ve Lisesi ise 432 öğrenci öğrenim görmektedir (BAKEŞ, 2009).

4.4.9. Eğitim Araçları Sorunu

1968 Kültür Protokolüne göre eğitim araçlarıyla ilgili maddede, azınlık diliyle yapılan derslerde kullanılacak ders araç ve gereçlerinin kontrollerden sonra serbestçe kullanılmasına ve sözü edilen araçların tüm okullara yetkililerce dağıtılmasının öngörümü ile 1969-70 yıllarında Türkiye'den tüm azınlık okullarına dağıtımı için pek çok ders araç gereçleri gelmiş, fakat bunlardan ne yazık ki bugüne kadar pek çok okul yararlanamamıştır. Ders kitapları konusunda olduğu gibi eğitim yardımcı malzemelerinde de beklenildiği gibi eksiklikler fazla, olanlar da kullanılamaz halde bulunmaktaydı.

4.4.10. Azınlık Dili Sorunu

Azınlık eğitiminin düşük kalitede ve anadilleri olduğu için Türkçe, resmi dilleri olduğu için Yunanca öğrenmek zorunda olan azınlık öğrencilerinin, yeterli öğretmen bulunamayan bu okullarda sonunda ikisini de yeterince öğrenememeleri, azınlık gençlerinin Yunanistan'da yüksek öğrenim yapma şanslarını da kaybettirmektedir.

Avrupa Konseyi'nin uyarıları sonucu 1999'da, Yunanistan, finansmanı Avrupa Birliği tarafından karşılanılacak bir program dahilinde, Türk öğrencilerin üniversiteye giriş ve diğer kamu ve özel sektör sınavlarında başarısız olmalarında etkisi olan dil sorununu giderme çalışmalarını yapar. Bu program dahilinde Türk öğrencilere, Yunanca ikinci dil olarak öğretilmektedir (Cihan, 2007).

4.4.11. Irk ve Milliyet Şuuruna Saygı Gösterilmemesi

Yunan ders kitaplarında Türkleri hedef alan yanlı, tamamen yanlış saldırılar yer almaktadır. Açıkça tarihin tahrifi yapılmaktadır. Yunanlı Tarihçiler zihinlerinden tasarladıkları hikâyeleri ders kitaplarına dahi sokmakta, barış içinde yaşaması gereken iki toplumun geleceği olan gençler Türk düşmanlığına itilmektedir. Türklerin yoğun buldukları İskeçe ve Gümölcine'de kitap piyasasına çıkan hikâye ve masallardan bazıları tamamen Türk düşmanlığını körüklemektedir (Akyüz, 2007).

Bölgenin kuzeyinde yaşayan ve kendilerini Türk olarak tanımlayan Pomaklara ayrı bir etnik bilinç kazandırmak üzere “Yasak Bölge“ uygulamasıyla azınlığın geri kalanından izole edilerek, Türkçe ve Türk etnik bilincinden koparılmak istenen insanların milliyet şuuruları yok edilmek istenmektedir. Yunanistan'da Türk adı ile kurulmuş dernekler yasaklanır, bunlar olmayan bir azınlık sorunu yaratmakla itham edilirken, Gümölcine'de Pomak Araştırmaları Merkezi adlı bir kuruluş serbestçe faaliyet gösterebilmektedir (Şentürk, 2005).

4.4.12. Eğitim Kalitesi Sorunu

ABD Dışişleri Bakanlığı'nın her yıl yayımladığı insan hakları raporlarından “2001 yılında Ülkelerde İnsan Hakları Uygulamaları” başlıklı 2002 raporunda Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının dini, sosyal, kültürel ve eğitim haklarının 1923 Lozan Antlaşmasıyla garanti altına alındığının hatırlatıldığı raporda, Türk ilkokullarında 8000 öğrencinin bulunduğu, Türkçe eğitim verilen azınlık ortaokul ve liselerinde ise yaklaşık 700 öğrencinin öğrenim gördüğü bilgisi yer almıştır. Raporda, dini içerikli iki azınlık orta öğretim kurumuna (medreseler) giden 150 öğrenci olduğu bunun yanında Yunanca eğitim verilen ortaokul ve liselere ise yaklaşık 1300 azınlık öğrencisinin devam ettiği kaydedilerek okullarda verilen eğitim karşılaştırarak “Azınlık okullarında verilen eğitim Yunan liselerine göre daha düşük kalitededir” denilmiştir.*

4.4.13. Diplomaların Denkliği Sorunu

---

* Not: Okullara devam eden öğrencilerin güncel mevcutları bir sonraki 4.5.Eğitimin Mevcut Durumu başlığı altında verilmiştir.

Eğitim meselesinin iyice çıkmaza girdiği 1980'li yıllarda Batı Trakyalı aileler çocuklarını ilköğretimden itibaren Türkiye'deki okullara göndermeye başlamışlardır. Türkiye'deki ortaöğretim kurumlarına yerleştirilen bu çocuklara Milli Eğitim Bakanlığı gerekli kolaylıkları sağlamıştir. Türkiye'deki liselerden mezun olan bu çocuklar ÖSYM'nin açmış olduğu Yabancı Öğrenci Sınavına (YÖS) girmek kaydıyla Türkiye'nin seçkin üniversitelerine kaydolabilmektedirler. Ancak Türkiye'den mezun olan gençler için asıl problemler diplomalarını alıp Batı Trakya'ya döndüklerinde başlamaktadır.

Son yıllarda Yunanistan'daki şartların değişmesiyle orta öğretimde Türkiye'yi seçenlerin sayısı oldukça azalmıştir. 1990'ların ikinci yarısından itibaren Yunanistan'da yüksek öğrenim imkanı da bulan bölgedeki liselerden mezun Türk çocukları için Türkiye'deki üniversiteler cazibesini yitirse de YÖS sınavıyla Türkiye'yi tercih edenler hala mevcuttur.

Ancak Türkiye'den mezun gençlerin, çalışmak üzere memleketlerine döndüklerinde, diplomalarının denkliğinin onanması için DİKATSA (Üniversiteler Arası Yabancı Öğrenim Diplomalarını Tanıma Merkezi), yeni adıyla DOATAP (Yunanistan'da Üniversitelerarası Diploma Denkliğini Onaylayan Kurul) adında bir kuruma başvurmaları gerekmektedir. Bu kurum mezun olmuş adayın bölümüne göre fark dersleri çıkarmakta , bu dersleri geçebilmek için Yunan üniversitelerinden birine kaydolarak dersleri görmeleri istenmektedir (Kara, 2005).

Azınlık içindeki üniversite mezunlarının çoğunun Türkiye'deki üniversitelerden mezun olması ve bunlardan da büyük bir kısmının Yunanca'sının yetersiz olduğu düşünülürse adayın sınırsız sınav hakkı olsa da bu fark derslerini geçmek, için uzun yıllar çaba sarf etmek gerektiği açıktır.

4.4.14. Tatil Günleri Sorunu

3065/1954 sayılı kanun hükmünde kararname ile Batı Trakya Türk okullarının kapalı olması gereken günler, şu şekilde belirtilmiştir:

- 1) 28 Ekim ve 25 Mart Milli yortuları ve Majeste Kralın isim günlerinde,

2) Müslüman bayramlarında (Şeker ve Kurban bayramında 5 gün, Hz. Muhammedin mukaddes kandil günlerinde dört gün), Hafta sonları ve 1 Ocak günlerinde,

3) Rum öğretmenler, Hıristiyan Ortodoks ve Milli yortularda da (Üç Azizler yortusu da dahil) tatil yaparlar (Oran, 1992).

Bu sayılan 3065/1954 yasa ve 1109/1972 sayılı kararname ile Azınlık okullarında eğitim öğretim kasıtlı veya bilinçsizce kısaltılmış, eğitimin verimliliği hesaba katılmayarak Türk öğrencilerin bir eğitim yılında olması gerekenden fazla tatil yapması istenmiştir.

4.4.15. Yüksek Öğrenim Sorunu

Öğrencilerin üniversiteye girememeleri, yasak olusundan değil, çeşitli zorluklarla karşılaşmalarından kaynaklanmaktadır. Bu zorluklar arasında; azınlık eğitiminin kalitesinin olağanüstü düşüklüğü, ana dilleri Türkçe olmasına rağmen resmi dilin Yunanca olması ve öğretmen yokluğundan her ikisinin de yeterli derecede öğrenilememesi, ilkokulların bir bölümünde ve iki medresede Arap harfleriyle eğitim yapılması, dökülen okul binaları ve parça parça olan okul kitapları ilk akla gelenleridir.

Yukarıda sayılan nedenler sebebiyle azınlık içinde yükseköğrenim seviyesinin çok düşük olması, Avrupa Birliği'nin azınlıklara verilen eğitim konusundaki Yunanistan'a yaptığı baskıların bir sonucu olarak 2341/1995 sayılı Yüksek Öğrenim Yasası'nda değişiklik yapılarak, 1996-1997 öğretim döneminde üniversite seçme sınavına katılacak Türk azınlığa Yunan üniversitelerine girişte %0,5 oranında kontenjan ayrılmıştır. İlk uygulamanın yapıldığı 1996-1997 akademik yılında 70 öğrenciye üniversite öğrenim görme şansı tanınmıştır. 2000 yılında bu imkândan yararlanan azınlık mensuplarının sayısının 400'e ulaştığı bildirilmektedir. Günümüzde kontenjandan yararlanarak üniversitelere giren Batı Trakya Türk Azınlığı mensuplarının sayısının 3000'e ulaştığı tahmin edilmektedir (Cihan, 2007).

Azınlığa Yunan üniversitelerinin kapılarının açılması, eğitim seviyesinin yükselmesi açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmekle birlikte, uzun vadede bu uygulama asimilasyon

politikalarının bir parçası haline gelme potansiyeli taşımaktadır. Nitekim 1990 öncesinde, Batı Trakya Türkleri çocuklarını Türkiye'ye göndermeyi tercih etmekteydiler. Türkiye'ye çocuklarını gönderemeyen aileler ise Yunan okullarına göndermektense çocuklarını hiç okula göndermemeyi bile tercih edebilmekteydiler. Bugün ise, üniversite eğitimi için Türk öğrenciler, AB imkanlarını ve Yunanca bilmenin imkanlarını da göz önünde bulundurarak Yunan okullarını tercih etmektedirler. Bu durum halihazırda kaçınılmaz gibi görünmekle birlikte, çocukların benliklerini koruyarak asimilasyon politikasının bir mağduru olmaması için aile içinde tedbirler alınmasını gerektirmektedir.

4.4.16. Okulların Bakımsızlığı

1990 yılında bölgeyi ziyaret eden Helsinki Watch Komitesi'nin düzenlediği rapordaki tespitlerinden biri de bölgede faaliyet gösteren okulların kötü koşullarıdır. Hem eğitim yapılan alanın darlığı, hem de eskiyen yıkılan bölümlerin tamiri için izin alınamadığı dile getirilen konulardır. Daha sonraki uluslararası raporlarda da eğitim koşullarının yetersizliği konusu yer almaya devam etmektedir. Son yıllarda Avrupa Birliği'nden sağlanan fonlarında katkısı ile bu alanda iyileşmeler gözlemlenmeye başlanmıştır. "1998 rakamlarıyla azınlık okulları için ayrılan yaklaşık 2 milyon dolarlık fonun 450 bin dolarlık bölümü tamirat masrafı ve 325 bin doları eğitim materyalleri için harcanmıştır. Ancak burada dikkat çeken nokta aynı yıl içinde 940 bin dolarlık fonun yeni okul inşası için ayrılmış olduğudur. Yunanistan'ın verdiği rakamlara göre 1994-95 yılında var olan azınlık okullarının tamir ve bakımı için 1,7 milyar ECU fon ayrılmışken, yeni okul inşası için 6,7 milyar ECU kullanılmıştır." (Şentürk, 2006). Bu durum ilk bakışta pozitif bir gelişme gibi görülse de, din dersi haricinde tüm eğitimin Yunanca sürdürüldüğü eğitim kurumları için harcanmıştır. Azınlık okullarının kötü koşulları karşısında, tam teçhizatlı bu modern okullar cazibe merkezleri yaratarak, azınlık okullarında kan kaybına neden olmaktadır.

4.5. Batı Trakya'da Eğitimin Mevcut Durumu

Bu bölümde ele alınacak olan Azınlık okullarında eğitimin kalitesinin düşük olması, yeterince Türkçe ve Yunanca'nın öğretilmemesi ve buradan mezun olan çocukların üniversiteye devam etme konusunda yetersiz kalmaları gibi pek çok nedenin yanında, Yunan hükümetinin Yunan okullarını tercih eden azınlık mensuplarına özel ayrıcalıklar tanıması ve üniversiteye geçiş konusunda teşvik edici kolaylıklar sağlaması azınlık mensubu bazı ailelerin Türkçe eğitim veren okulları seçmelerindeki hassasiyetlerinin körelttiği düşünülmektedir..

On yıl öncesinde lise düzeyinde sadece birkaç yüz çocuk Yunan devlet okullarına devam ederken, on yıl önce başlayan ve AB desteği ile yürütülen Müslüman Çocukların Eğitimi Programı çerçevesinde bu sayı 3.000'in üzerine çıkmıştır. Öte yandan 200'e yakın ilkokuldan mezun olan öğrenciler için sadece iki lisenin bulunması ve bu ilkokullardan mezun olan öğrencilerin sadece %10'u bu iki liseye kayıt yaptırabilmeleri Yunan okullarında eğitime devam etmeyi bir zorunluluk haline getirmektedir.

Bir taraftan kimliği muhafaza etme kaygısıyla çocuklarını eğitim kalitesi düşük azınlık okullarına gönderme, öbür taraftan ise sosyoekonomik refah ve eğitim düzeyinin yükselmesi karşılığında asimilasyon tehlikesi ile karşı karşıya kalan Müslüman Türk aileleri, çocuklarını ne şekilde okutmaları gerektiği konusunda ikilem yaşamaktadırlar. 2006-2007 öğretim yılında Yunan Liselerine devam eden öğrenciler için "Seçmeli Türkçe" dersi konulmuştur. Yunanistan devlet okullarında Türkçe seçmeli ders uygulaması, M.E.B.'in 61539/G2/1.7.2006 sayılı kararıyla başlatmıştır. Buna göre 2006 – 2007 öğretim yılında Gümölcine'de 1. 2. ve 4. ortaokullarda 1,2, ve 3. sınıflarda, İskeçe'de 4. ve 6. ortaokulların keza 1,2, 3. sınıflarında bu uygulama başlamıştır (BAKEŞ, 2009)

Yunan Liselerine konulan "Seçmeli Türkçe" dersi, Batı Trakya Azınlık Orta ve Liselerine öğrenci talebinin azalmasına neden olabileceği düşünülmektedir.

Azınlığın eğitim sürecinde yaşanan bu gelişmeler, Batı Trakya'da ve Yunanistan'da hem resmi düzeyde hem de gündelik yaşamda Türkçe'nin

kabul gören bir dil olması yönündeki duruşunu da zedelemektedir. Nitekim, geçmişte Batı Trakya'da Türkçe'yi çok iyi bilen öğretmenler olmasına rağmen ders kitaplarının yetersizliği çok büyük bir problem teşkil ederken, bugün en önemli sorunlardan biri Türkçe'ye hakim öğretmenlerin bulunmadığı gerçeğidir (Kara A., 2009).

Aşağıda Batı Trakya'da eğitimin parçası olan eğitim kurumlarının neler olduğu, ne maksatla, ne zaman ve nasıl kuruldukları, eğitim şekilleri açıklanacaktır:

4.5.1. Çocuk Yuvaları ve Anaokulları

Batı Trakya Türk Toplumunun çoğunluğunun kıyı kesiminde yaşaması, tarımla ve hayvancılıkla kendi isinde uğraşması, kadının fabrikada veya dairede çalışmaması, bilhassa köylerde hemen her evde çocuk bakıcılığını yapabilen bir nine, hala ve abla bulunması gibi nedenlerle, genelde Batı Trakya'da anaokullarına ihtiyaç duyulmamıştır (Akyüz, 2007). 21 Nisan 1967 Cuntası akabinde devlet tarafından açılmak suretiyle, Batı Trakya'da anaokulları denemesi birkaç köyde yapılmıştır. Bu okullarda maksatlı olarak Hıristiyanlık propagandası yapılmaktadır. Buralarda okuyan çocuklara, "Siz Türk değilsiniz, Rumsunuz, Türkler sizi zorla Müslümanlaştırdı." denilmekte, Rumca şiirler, şarkılar, Yunan Mitolojisine ait hikâyeler okutulmakta ve İslamiyet'e aykırı propaganda yapılmaktadır (Aydınlı, 1971).

Yunan Yönetimi Türk köylerine 65 adet¹¹ Yunan dilinde eğitim veren Yunan Anaokulları açmıştır. Bunlara yalnız Batı Trakya Türk çocukları gitmektedir. Bu okulların öğretmenleri de Yunanistan üniversitelerinde yetişen Yunanlı öğretmenlerdir. Okullarda çalışan öğretmenler, Yunan kökenli, çoğu zaman ajan, rahibe ve misyonerlik yapan şahıslardır. Yunanlılar özellikle Cebel köylerinde faaliyetlerini yoğunlaştırmış ve Yunanca konuşmayı mecbur etmişlerdir. Asıl amaç, yeni Neo-Helen unsurları tedrici olarak yetiştirerek çocuklara Yunan dili ve kültürünü aşılmasıdır (Akyüz, 2007).

Batı Trakya'da Azınlık Anaokulu diye bir kurum oluşturulmamıştır. Batı Trakya Türkleri, anaokullarının çift dili eğitim verecek şekilde açılması

¹¹ Türk köylerinde Yunanistan'ın açtığı anaokullarının hangi bölgelerde olduğunu görmek için Ek-11'e bakınız.

tafaftarıdır. Rumlara ait devlet ve özel anaokulları vardır. Az da olsa bazı Türk aileleri bakım ihtiyacında veya daha bilgili yetişmesi düşüncesiyle çocuklarını bu anaokullarına göndermektedirler. Çocuklarını Yunan Anaokullarına gönderen anne babalar ileride büyük güçlüklerle karşılaşacakları muhakkaktır. Yunan kültürü ile yoğrulmuş bu çocukların kültür erozyonu ile karşı karşıya kalacakları aşikârdır. Terbiye ve eğitim hususunda bu ailelerin çok dikkatli olmaları gerekmektedir.

Önceki bölümde de dile getirildiği gibi bugün Yunanistan'da Türkçe eğitim veren anaokulu bulunmamasına karşın, Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği ve Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği'nin girişimleri ile 2004 yılından beri köylerde çocuk kulüpleri oluşturulmaya başlanmıştır. Bu kulüplerin sayısı henüz sadece dokuzdur ve şu anda faaliyetlerine devam eden çocuk kulübü sayısı sekizdir. Bunlardan İskeçe Merkez Çocuk Kulübü 2007-2008 öğretim yılı sonunda İskeçe Valisinin kararıyla kapatılmıştır (BAKEŞ, 2009)

4.5.2. İlkokullar

Yunan eğitim sistemine göre zorunlu eğitim dokuz yıldır. Bu ilkokul ile ortaokul eğitimini kapsar. Yapılan ayırmamada ilkokul ilk derece eğitimi olarak ortaokul ise liseyi de kapsayacak şekilde orta dereceli yada ikinci kademe eğitim olarak adlandırılır. Temel eğitim dokuz yıl olmakla birlikte uygulamada Türkiye'de olduğu gibi ilk ve ortaokulların birleştirilerek tek çatı altında eğitim verilmesi uygulaması yoktur. İlkokulu bitiren öğrencinin belgesi bu ilkokulun idari olarak bağlı olduğu ortaokula gönderilir. Öğrenci kayıt döneminde o ortaokula giderek kaydını yaptırıp zorunlu eğitimin ikinci kademesi olan ortaokula devam eder. Bu sistem Yunan okullarında aksamadan çalışır. Azınlık okullarında ise beş farklı şekilde bir tercih yapılması mümkün olmaktadır: Birincisi öğrencilerin tercihi devlet okulları olabilir. İkincisi Gümölcine ve İskeçe kent merkezlerinde bulunan ikidilli lise kısımları da olan azınlık ortaokulları olabilir. Üçüncüsü birinci kademeyi bitiren öğrenciler Gümölcine ve İskeçe'nin Şahin ilçesinde bulunan ortaokul ile lise kısmı da olan ve 1998 yılına kadar eğitim süresi toplam 5 yılken bu

tarihten sonra orta ve lise kısmı için eğitim süresinin 3+3 altı yıla çıkarılan medreselere devam edebilirler. Dördüncüsü Gümülcine'deki Türk Başkonsolosluğundan eğitim vizesi alarak Türkiye'deki bir ortaokula devam edebilirler ve son olarak da tercih edilmeyen yol hiçbir orta dereceli eğitim kurumuna başvurmayarak ilkokuldan sonra eğitimi terk edebilirler.

Bölgedeki uygulama çocukları ikidilli azınlık ilkokullarına gönderilmesidir. Türkçe sadece bölgedeki ikidilli azınlık okullarında eğitim dili olarak kullanılır. Azınlık çocuklarının sınırlı da olsa bir bölümünün öğrenim görmeyi tercih etmeye başladığı egemen dilde eğitim veren devlet ilköğretim okullarında ve öğrenim çağındaki çocukların yarısından fazlasının devam ettiği devlet ortaokullarında şu anda Türkçe yabancı dil olarak bile okutulmaz. Batı Trakya dışında bir bölgede bulunanlar, buldukları yerlerdeki devlet okullarına devam etmek zorundadırlar. Onlar buldukları yerlerde kendi anadillerinde eğitim hakkına sahip değildirlere, devam ettikleri okullarda Türkçe ne seçmeli ders olarak ne de herhangi başka bir ad altında okutulur (Ahcmet, 2005).

Batı Trakya'da Türk ilkokullarının sayısı 200 civarındadır. Buralarda okuyan öğrenci sayısı ise günümüzde 7000 civarındadır (BAKEŞ, 2009). Bu öğrencilerin dörtte birine yakın bölümü Gümülcine, İskeçe ve Sapçı gibi merkezlerde, en az dörtte biri Yunan makamlarınca ilke olarak formasyonlu öğretmen atanmayan Yasak Bölge'de, geriye kalan yarısı işe Yaka ve Ova köylerinde bulunmaktadır (Akyüz, 2006). Bunlardan başka Gümülcine'de Celal Bayar Lisesi ve İskeçe'de de Muzaffer Salihoğlu Lisesi ile biri Gümülcine Medresesi ve İskeçe Şahin'de bulunan Şahin Medresesi'nde öğretim devam etmektedir. Bu okulların yüzde yetmişbeşinde iki öğretmenle öğrenim verilmektedir. Yunanistan'da ilkokul eğitimi 6 yaşında başlamaktadır. Yunan anayasasına göre eğitim 9 yıl zorunlu iken Türk okullarında ise 6 yıldır.

Azınlık ilkokullarının bugün çoğu gayri sıhhi şartlar altında eğitim yapmaktadır. Okul binalarının %90'ı eski, köhne, rutubetli

ve okul olmaya elverişli değildir. Bir kısım mahalle ve köylerde, böyle okullar da bulunmadığı için öğrenciler camilerde ders yapmaktadır. Namaz vakti öğrenciler dışarı çıkmakta, sıralar kaldırılıp hasırlar serilmektedir. Namazdan sonra, öğrenciler tekrar içeri alınmakta, hasırların yerine sıralar konularak eğitim ve öğretim tekrar başlamaktadır. Azınlık Okullarında yeteri kadar Rum öğretmen bulundurulmaktadır. Türk öğretmen sayısı yetersizdir. Olan öğretmenlerin de günümüzün eğitim ve öğretim koşullarına ayak uydurması imkânsızdır (Akyüz, 2006).

4.5.3. Ortaöğretim

Yunanistan'da ortaöğretim 12 yaşında başlar ve 18 yaşına kadar sürer. Bunun ortaokul kısmı ilköğretimin ikinci kademesini oluşturur ve zorunludur. Gümülcine'de ve İskeçe'de ikidilli eğitim programı uygulayan, birer ortaokul ve lise bulunmaktadır. Bu okullar özel okul gibi algılansa da devlet tarafından kontrol edilmektedirler ve ilkokulların tabi olduğu yasal rejime bu okullar da tabidir (Achmet, 2005). Batı Trakya'da azınlık ilkokulu sayısı 193 iken ortaöğretim veren okul sayısının sadece iki adet olması, 2008-2009 yılı itibarıyla 580 Celal Bayar Lisesinde, 432 İskeçe Lisesinde olmak üzere sadece toplam 1012 öğrencinin öğrenim görmesi bölgedeki diğer öğrencilerin eğitim şeklinin ne şekilde olduğu konusunda merak uyandırmaktadır (BAKEŞ, 2009). Bu iki azınlık ortaöğretim kurumu yanında bir sonraki kısımda açıklanacak olan Batı Trakya'da azınlık öğrencilerinin devam ettiği iki de medrese bulunmaktadır.

Batı Trakya'da 2001-2002 öğretim yılına ait ikidilli ortaöğretim kurumlarının öğrenci ve öğretmen dağılımı, güncelliğini yitirse de okul tercihlerinde karşılaştırma yapılmasını sağlamak amacıyla, Yunan Eğitim Bakanlığının verilerine göre Çizelge 4.1 de verilmiştir (Achmet, 2005).

İki ülke arasındaki iyi ilişkiler sonucu 1952 yılında Gümülcine'de, zamanın Cumhurbaşkanı Celal Bayar adı ile bir ortaokul-lise açılmıştır. 1951 yılında Kültür Anlaşmasının imzalanmasından sonra iki ülke arasındaki ilişkiler o denli iyileşmiş ki Yunanistan bu anlaşmayla da yetinmeyip 1954

yılında eğitim konuları üzerine bir yasa çıkarmıştır. İkinci bölümde de bahsedildiği üzere 1954 yılında çıkarılan bu 3065-54 sayılı yasada, okullar için “Türk okulları” ifadesi kullanılmıştır. O tarihten 1967’li yıllara kadar okullarda pek sorun yaşanmamış, 3065 sayılı yasaya, diğer adıyla Mareşal Papagos Kanunu hükümlerine uyulmuş ve bağlı kalınmıştır. Orta ve lise kısımları olarak altı (6) yıllıktır.

Gümölcine Azınlık Ortaokulu	375 öğrenci
İskeçe Azınlık Ortaokulu	287 öğrenci
Gümölcine Azınlık Lisesi	110 öğrenci
İskeçe Azınlık Lisesi	107 öğrenci
Gümölcine Medresesi Orta Kısım	156 öğrenci
Şahin Medresesi Orta Kısım	10 öğrenci
Gümölcine Medresesi Lise Kısım	90 öğrenci
Şahin Medresesi Lise Kısım	17 öğrenci
Yunanlı Hıristiyan Öğretmen Sayısı	61
Müslüman Türk Öğretmen Sayısı	31
T.C. Vatandaş Öğretmen Sayısı	9

Çizelge 4.1 İkidilli ortaöğretim kurumlarındaki öğrenci ve öğretmen sayıları

Ayrıca 01.05.1965 tarihinde 28767 protokol numarasıyla İskeçe’de (Ksanthi) bir özel lise açılmasına izin verilmiştir (Halil, 1998). Azınlığın ikinci ikidilli ortaöğretim kurumu İskeçe Azınlık Lisesi ve Ortaokulu 28767/5-4-1965 sayılı Bakanlık Kararı ile özel okullar yasasına göre “İskeçe Azınlık Lisesi ” adı altında İskeçe’de Muzaffer Salihoğlu tarafından kurulmuştur. Okul 1964-65 öğretim yılından itibaren faaliyete geçmiştir. Okul fiziki şartlar açısından yetersizdir; çünkü eski bir tütün deposu düzenlenerek derslikler oluşturulmasıyla yapılandırılmıştır. Okul, özel okul statüsünde olduğu için yeni bir okul binasının finansmanını devlet üstlenmemektedir (Achmet, 2005).

Okullarda verilen dersler Azınlık Ortaokullarında; Eski Yunanca, Yeni Yunanca, Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık dersleri Yunan öğretmenler tarafından Yunan dilinde; Fen dersleri, Din dersi ve Türkçe dersi de Türkiye’den gelen kontenjan öğretmenler ile Azınlık mensubu öğretmenler tarafından Türkçe olarak okutulmaktadır. Sanat dersleri ve müzik dersleri de öğretmen yokluğu nedeniyle boş geçmektedir. Liselere gelince;

Yunanistan'daki devlet liselerinde uygulanan ders programı aynen Gümülcine Azınlık Lisesi ve İskeçe Azınlık Lisesinde de uygulanmaktadır. Programın öngördüğü devlet memuru Yunan öğretmenler tarafından Eski Yunanca, Yeni Yunanca, Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık dersleri Yunanca okutulmakta; fen dersleri, Türk Dili ve Edebiyatı dersi her sınıfta haftalık 4'er saat, her sınıfta 2'şer saat, lise son sınıfta 1 saat olan Din dersi de Türk öğretmenler tarafından Türkçe okutulmaktadır (Halil, 1998).

Bu iki azınlık okulunda Yunanca eğitim programı Yunan devlet okullarının uyguladığı eğitim programı ile aynıdır. Ancak ikidilli azınlık ilkokullarından gelen öğrencilerin Yunanca düzeylerinin yeterli olmaması nedeniyle öğrencilerin özellikle ortaokul birinci sınıfta, sınıfta kalma oranlarının yüksek olduğu görülmektedir.

Zorunlu eğitim dokuz yıla çıkarıldıktan sonra bile ikidilli azınlık ortaokullarının derslikleri ve kapasiteleri oranında öğrenci alımı için önceleri giriş sınavı uygulaması varken, sonra kura sistemi ile öğrenci alımına geçilmiştir. Şu anda resmi açıklamalara göre başvuran tüm öğrencilerin okula kaydının yapıldığı okul yöneticileri tarafından belirtilmektedir. Azınlık ilkokullarından binin üzerinde öğrencinin mezun olduğu düşünüldüğünde ve 2002-2003 öğretim yılında Gümülcine ve İskeçe Azınlık Ortaokul'larına ortalama 200 dolayında öğrencinin başvurduğu göz önüne alınırsa kalan 800 dolayında öğrencinin durumunun ne olduğu sorusu akla gelebilir. (Çizelge 4.2 'ye bakınız.) Bu öğrencilerin çok önemli bir bölümü Yunan devlet ortaokullarına devam ederken, bir kısmı eğitimine Türkiye'deki ortaokullarda devam etmektedir, bir bölümü de eğitimi terk etmektedir.

	1989- 1990 Öğretim Yılı		2000-2001 Öğretim Yılı		2002-2003 Öğretim Yılı	
	Azınlık Ortaokulu	Devlet Ortaokulu	Azınlık Ortaokulu	Devlet Ortaokulu	Azınlık Ortaokulu	Devlet Ortaokulu
İskeçe	83	282	302	1271	312	1237
Gümülcine	145	108	493	738	514	852
Toplam	228	390	795	1955	826	2089
Genel Toplam	618		2750		2915	

Çizelge 4.2 Yıllara göre azınlık-devlet okulları tercih dağılımı

Yunanlılar ve Türklerin müşterek yaşadığı Rodop ilinde nüfusun % 52'sini Türkler oluşturmasına rağmen yalnızca 1 Azınlık ortaokul ve lisesi, Yunanlı nüfus % 48 civarında olmasına rağmen 24 devlet ortaokul ve lisesi mevcuttur. Yine Yunanlılar ve Türklerin müşterek yaşadığı İskeçe ilinde nüfusun % 45'ini Türkler oluşturmasına rağmen yalnızca 1 Azınlık ortaokul ve lisesi, Yunanlı nüfus % 55 civarında olmasına rağmen 37 devlet ortaokul ve lisesi mevcuttur. Aynı şekilde Yunanlıların ve Türklerin birarada yaşadığı Evros (Meriç) ilinde nüfusun %10'nu oluşturan Türklerin hiç bir ortaokul ve lisesi mevcut değildir. Buna karşın 42 devlet ortaokul ve lisesi mevcuttur (BAKEŞ, 2009). İkidilli azınlık okulları ile aynı bölgede faaliyet gösteren ve sadece Yunanca'da eğitim veren bu devlet okulları arasında azınlığın tercihi yukarıdaki tabloya bakıldığında açıkça görülecektir (Achmet, 2005). Son yıllarda devlet okullarının tercih sıralamasında azınlık ortaokullarından fazla olması azınlık arasında Yunanca'nın kazandığı önemin açık bir belirtisini göstermektedir.

4.5.4. Ortaokullar (Jimnasyumlar)

1983 yılında, Gümülcine ve İskeçe' nin dağlık bölgelerine yalnız Azınlık çocukları için yeni tip devlet okulları açıldı. İskeçe bölgesinde; Şahin (Ehinos), Gökçepınar (Glafki), Dolaphan (Sminthi), Ilıca (Therma), Gümülcine'de ise Hemetli (Organi) 'de faaliyet gösteren bu beş okul, Yunan devleti tarafından Lozan Antlaşması'nın 40.maddesi ihlâl edilerek eğitime başlamıştır. Bu okulların açılmasıyla, masrafları Azınlığa ait olmak üzere okulları kurmak, idare etmek, denetlemek ve bu okullarda Türk dilini serbestçe kullanmak gibi Lozan Antlaşması'nın 40. maddesiyle Azınlığa verilen temel haklardan biri ihlâl edilmektedir. Ayrıca bölgede sadece Yunanca olarak derslerin işlendiği tamamen Türk şehri olan İskeçe' de de teknik lise açılmıştır.

Bu ortaokullar açılırken; diğer Azınlık ortaokullarının tabi olduğu özel statüye uyulmamış ve yönetim bu ortaokulları açmakla; okul açma hakkını Azınlık'tan alarak doğrudan devletin yetkisine vermek istemiştir.

Bu ortaokullarda; bütün dersler Yunanlı öğretmenler tarafından Yunanca olarak yapılmaktadır. Türkçe olarak, Din Dersi dışında hiçbir ders okutulmamaktadır.

Yunan hükümetleri açmış oldukları bu devlet okullarının yaşatılması için, tüm olanakları seferber ederken; bu okullar Azınlık insanı tarafından kabul görmemiştir. Çünkü; halk adı geçen okullara şüphe ile bakmakta ve çocuklarını bu okullara göndermek istememektedir. Bunun nedeni bazı çevrelerin savunduğu gibi Azınlık insanının çocuklarını okutmak istemediğinden değil, bu ortaokulların kuruluşları, çalışmaları ve müfredatı yönünden Azınlığın sosyal yapısına uymadığından ve ikili antlaşmalara ters düşüşündendir (Halil, 1998).

4.5.5. Medreseler

Batı Trakya'da Türk Azınlığa ait ilkokuldan sonra eski Türkçe yazıyla eğitim yapan, biri Gümülcine'de diğeri de İskeçe Şahin (Ehinos) nahiyesinde olmak üzere iki medrese faaliyet göstermektedir (Akyüz, 2007).

Gümülcine Medresesi; 1949 yılında Gümülcine Müftülüğü tarafından Softalar Medresesi binasında gayri resmi olarak, din görevlisi ve ilkokul öğretmeni yetiştirmek amacıyla açılmış, ilk açıldığı yıllarda öğretim süresi iki yıl, daha sonra da üç yıl olarak belirlenmiştir. 1957 yılında da beş yıla çıkarılmıştır. Şahin Medresesi de, 1956 yılında İskeçe' nin Şahin (Ehinos) nahiyesinde din görevlisi ve ilkokul öğretmeni yetiştirmek amacıyla açılmıştır. Bugün Gümülcine Medrese-i Hayriyesi'nde 430 (140 kız), Şahin Medresesi'nde 28 (4 kız) öğrenci mevcuttur (BAKEŞ, 2009).

Medreseler, 1950'den sonraki yıllarda Azınlıkta din adamı gereksinimini karşılamak amacıyla açılmışlardır. Alman işgali ve iç karışıklıklardan sonraki yıllarda Medrese mezunları geçici olarak ilköğretim alanında çalışmışlardır. Türkiye'den (1960-1969) yılları arasında Öğretmen Okullarından mezun olan Batı Trakyalı öğretmenlerin gelmesiyle, medreselerin eğitimi yine Azınlığın kutsal mabetleri olan camilerde yalnız dini görev yapacak din görevlileri yetiştirmeye yönelmiştir. Bugün için de SÖPA'ya öğrenci yetiştiren kurum haline gelmişlerdir.

Medreselerde, Tarih, Coğrafya, Matematik, Fen ve Yunanca Dil dersleri Yunan öğretmenler tarafından okutulmaktadır. Türkçe Dil dersi, Din dersi ve Arapça da Türk öğretmenler tarafından okutulmaktadır. Yönetimin sinsi uygulamaları sonucu amacından saptırılan medreselerde bugün; haftalık ders programında Yunan dili ile okutulan derslerin saati çok fazla olup Türk dili ile okutulan din kültürü dersleri (Kur'an-ı Kerim, Arapça, İslâm Tarihi, Din Dersi, Türkçe, Tefsir, Fıkıh ve Hadis) 1999-2000 ders yılının haftalık ders saatlerinin 88'ini oluştururken, Yunanca dersleri ise 115'ini oluşturmaktadır (Çavuşoğlu, 2000).

Göstermelik birkaç saat Türkçe dersi dışında Yunanca eğitim yapan SÖPA'nın açılmasından sonra Yunan yönetimi görüldüğü üzere her iki medresenin haftalık ders programlarına ciddi şekilde müdahale ederek Yunanca ders saatlerinin çoğaltılmasını sağlamıştır.

1998'de çıkarılan 2621 tarih/sayılı yasa ile ortaöğretim kurumu statüsü verilerek eğitim süreleri altı yıla çıkarıldı. Yunan Hükümeti bu yasayla medreselerin statülerinin değiştirildiğini, bundan böyle medreselere kız öğrencilerin de alınacağını ve medreselerin normal lise statüsüne getirildiğini kabul etmiştir.

Bugün ülkede bir benzeri olmayan ve yetersiz bir müfredat programı ile eğitim veren bu medreseler için yapılan son kanun değişikliğindeki amacın medreselerin artık modern-çağdaş birer eğitim kurumu durumuna getirildiğini ispatlamak ve buralardaki eğitimin cazip hale getiriliğini göstermektir. Yunan hükümeti, bu kanun değişikliğiyle Azınlığın eğitim ve din hayatında Lozan Anlaşması ile verilen haklarına yeni bir müdahalede bulunduğu açıkça ortadır.

4.5.6. Yükseköğretim

Yunanistan'da bazı üniversitelerde bulunan Türk Dili bölümleri ve azınlığa öğretmen yetiştirmek üzere kurulmuş SÖPA (Selanik Özel Pedagoji Akademisi)'nde tamamı Yunanlı eğitimcilerce verilen Türk dili dersleri

haricinde Türkçe eğitim veren yüksek öğretim kurumu bulunmamaktadır (Kaşifoğlu, 2000).

Azınlık eğitiminin kalite düşüklüğü nedeniyle, azınlık mensuplarının üniversite öğrenimi görme olanakları da oldukça dardır. Bu sıkıntıyı gidermek üzere 1995 yılında çıkarılan bir yasa ile yüksek okullara girişte azınlık mensuplarına kontenjan uygulaması getirildiği açıklanmıştı. “İlk uygulamanın yapıldığı 1996/1997 akademik yılında 70 öğrenciye üniversite öğrenimi görme sansı tanındı. 2000 yılında bu imkândan yararlanan azınlık mensuplarının sayısının 400’e ulaştığı bildirilmektedir. 2005 itibariyle kontenjandan yararlanarak üniversitelere devam eden Batı Trakya Türk azınlığı mensuplarının sayısının 2500’e ulaştığı tahmin edilmektedir” (Kaşifoğlu, 2000). 2008 yılında 15-16 Aralık tarihinde Cenevre’de düzenlenen BM Azınlıklar Forumunda sunulan bir rapora göre 1996-2008 yılları arasında %0,5’lik kontenjanla Yunan üniversitelerine giren öğrenci sayısı 2925’tir. Ancak bugün bu öğrencilerden yalnızca 1500 civarında öğrencinin eğitimine devam ettiği söylenmektedir (BAKEŞ, 2009).

Esasen, bölgedeki Azınlık eğitiminin düzeyinin düşüklüğü, öğrencilere Yunan Üniversitelerinde sağlanan binde beşlik kontenjanın etkin kullanımını engellemekte ve üniversitelere kaydolan öğrencilerin büyük bir kısmı yüksek öğretimlerini tamamlayamamaktadırlar (DİB, 2009) Yunanistan’daki üniversitelerde rahat öğrenim imkânı bulamayan Batı Trakya Türkleri daha çok Türkiye’de öğrenime devam etmektedir. Yunan Üniversiteleri’ni tercih edenlerin, genelde hukuk ağırlıklı tercihler yapması, toplumun ihtiyacı olan meslek alanlarında personel sıkıntısına yol açmıştır. Türkiye Üniversiteleri’nden mezun olanlara Batı Trakya’da meslekleri icra ettirilmemektedir. Örneğin, inşaat mühendisleri’nin projeleri, Yunan asıllı mühendislerin onaylaması ile ancak hayata geçirilebilmektedir (Akyüz, 2007).

4.5.7. Selânik Özel Pedagoji Akademisi (SÖPA)

Yunan Hükümeti tarafından 1968 yılında 31 numaralı ve 10 Ekim 1968, 22 Ocak 1969 tarihli Kral İradesi ile Selânik şehrinde “Selânik Özel Pedagoji Akademisi” kurulmuştur. Bu okula yalnızca Yasak Bölge’de doğmuş Pomak

kökenli azınlık gençleri alınmaktadır. Selanik Özel Pedagoji Akademisi tüm Batı Trakya gençliğine açık gibi görünse de görünüşte bu şekilde değildir. Lise mezunları için tahsil süresi iki yıldır. Medrese mezunları içinse üç yıl sürelidir. Akademiye, lise mezunlarına açık olmasına rağmen ne Gümülcine Azınlık Lisesi'nden, ne de İskeçe Azınlık Lisesi'nden şu ana kadar hiçbir öğrenci alınmamıştır (Akyüz, 2007). İlk kurulduğu yıllarda öğrenci sayısı on-on beş civarında iken 2008-2009 verilerine göre okulda öğretmen sayısı 18 iken öğrenci sayısı hazırlık sınıfı 16, birinci sınıf 20 ve ikinci sınıf 20 kişiden oluşmaktadır (BAKEŞ, 2009)

Batı Trakya Türk okullarına öğretmen yetiştirmek için açılmış bir kurumdur. Bu okulun amacı, Türkiye'ye gidip eğitim görmüş ya da Türkiye'deki öğretmen okullarında okumuş olan Batı Trakyalıların yerine eğitim verecek öğretmenler yetiştirmektir. Yunan Devleti bu akademide; Batı Trakya Türk Azınlığı'na mensup öğrencileri üç yıl "eğitip" Türk ilkokullarına tayin ederek Lozan Antlaşması'nı ihlâl etmektedir. Bu öğretmenler; altı yıllık ilk öğrenimlerini tamamladıktan sonra, kendilerine has öğretim programlarıyla beş yıllık bir öğretim yapan Batı Trakya Türk Azınlığı'na ait iki medreseden birinde öğrenimlerine devam ederler ve beş yıl sonunda Selânik Özel Pedagoji Akademisi'ne girerek öğrenimlerini burada Yunanlı eğitimcilerle tamamlayarak Türk ilkokullarına, öğretmen olarak tayin edilirler (Halil, 1998).Türkçe'den çok Yunanca öğrenen ve Türk azınlık okullarına atanan SÖPA mezunları, bu okullarda Yunanca konuşmak ve ders vermek zorundadırlar (Akyüz, 2007).

Azınlığa öğretmen yetiştirme fonksiyonunu pratikte üstlenmiş olan medreselerde yeterince Türkçe eğitim alamayan mezunlar, SÖPA'da 3 yıl burslu olarak Yunanca eğitim aldıktan sonra azınlık okullarına atanmaktadır. Bu durum haliyle azınlıktan ciddi şikâyetler gelmesine yol açmaktadır. Bu nedenle çok sayıda Batı Trakyalı Türk, bu durumu boykot etmek amacıyla çocuklarını SÖPA mezunu öğretmenlerin atandığı okullara göndermemiştir. Böylece birçok okul öğrencisizlikten dolayı kapanmıştır. Bu durum, SÖPA öğrencileri arasında da huzursuzluklara neden olmuş ve öğrenciler 1981 ve 1982 yıllarında hem Akademi Müdürlüğü'ne hem de Yunan Eğitim

Bakanlığı'na verdikleri dilekçelerle şikayetlerini dile getirmişlerdir (Şerafettin, 2008).

Akademi öğrencilerini yetiştirdiği ortamı anlayabilmek amacıyla bir örnek vermek konunun anlaşılmasına fayda sağlayacaktır: Selanik Özel Pedagoji Akademisi Müdürü Bay İnnis Koliças 1971/72 ders yılından itibaren asıl görevini bırakarak sınıfta ders kürsüsünden:" Tarihin akışı içinde bazı istilacı güçlerin idaresi ve etkisi altında dininizi ve dilinizi kaybettiniz. Sizler Türkofonan Müslümansınız. Yani aslen Yunanlısınız." demesinin ardından öğrenci sıralarında homurdanmalar ve itirazlar görülünce kızarak; "Beyler Yunanistan'da Türk yoktur. İçinizde Türk'üm diyen varsa işte Ankara! Türkler orada. Burada durmasın!..." diyerek Türkleri rencide etmiştir (Akyüz, 2007). SÖPA, eğitimiyle, öğrencilerin dünya görüşünü değiştirecek, imanı ilişkilerini zayıflatacak ve onları benliğinden koparacak kadar etkili ve tesirlidir

Bölge Azınlık halkı da bu akademi yönetimini bildiğinden SÖPA' ya karşı tavır almaktadır. Vaaz ve İrşad Heyeti (VİH) "azınlık mensuplarına çocuklarını amacından sapmış" medreselere göndermemelerini vaaz ederken ve SÖPA'ya tamamen karşıt bir tutum takınırken, kimi azınlık mensupları SÖPA'nın ıslah edilerek Türkiye'den gelecek eğitimcilerle desteklenerek bir yüksek öğretim kurumuna dönüşmesi gerektiğini düşünmektedir (Şerafettin, 2008).

4.6. Batı Trakya Türk Azınlığı'nda Türkçe'nin Yeri

İnsanoğlunun en önemli özelliklerinden ve iletişim araçlarından olan dil büyük önem taşımaktadır. İnsan kendi anadilinde yazıp konuştuğu zaman en güzel eserler bu şekilde ortaya çıkar. Bu açıdan Batı Trakya Türkleri anadilleri Türkçe'yi gerçekten de bütün olanaksızlıklara rağmen özenle muhafaza etmişler ve Türk kimliklerini korumuşlardır. Örneğin ; Litvanya'da, Polonya'da, Finlandiya'da vb. şu veya bu sebeplerle anadilleri Türkçe'yi koruyamayarak asimile edilen Türk topluluklarının varlıklarını da hatırlatırsak Batı Trakya Türklerini takdir ve tebrik etmek gerekir (Kara, 2005).

Atina Antlaşması ve Üç numaralı protokol, Müslüman özel okullarını ve bunların gelirlerini tanıyan ve Müslüman azınlık tarafından kurulacak okulların

da bu statüde olacağını belirten ve buralarda eğitimin resmi programa uymak kaydıyla Yunanca zorunlu olmak üzere Türkçe yapılacağını güvence altına alınmasını hükme bağlamıştır. Bu hükümlerle, okulların özerk yönetimine, eğitimin Türkçe yapılmasına olanak verilmektedir. Türkçe bir azınlık dili ve aynı zamanda eğitim dili olarak devletin güvencesi altına girmektedir.

Türkçe 1830'lardan başlayarak Yunanistan'da bir azınlık dilidir ve ilk olarak Türkçe eğitim olanağı 1913 tarihli Atina Antlaşması ile tanınmaktadır. Yunan Sevr Antlaşması ve Lozan Antlaşması'da Türkçe'yi bir azınlık dili olarak ve eğitimde anadili olarak kabul etmektedir. Azınlıkla ilgili yasal düzenlemeler azınlığın anadilinde eğitim hakkını güvence altına almıştır. Yunanistan, Türkler dışında başka hiçbir etnik gruba azınlık statüsü tanımamaktadır. Bu nedenle başka hiçbir azınlık dilinde eğitim de verilmemektedir.

Türkçe bugün Yunanistan'ın Batı Trakya bölgesinde yaşayan yüz binin üzerinde Türk tarafından konuşulmaktadır. Batı Trakya'da Yunanca konuşan Hıristiyan nüfusun üçte birden fazlası ve özellikle 50 yaşın üzerinde olan bireyler temel iletişim becerisi düzeyinde de olsa Türkçe iletişim kurabilmektedirler. Yunanistan'da eğitimde Türkçe ile ilgili hazırlanmış 2003 yılı raporuna göre resmi olmayan verilerden hareketle, ülkede toplam nüfusun yüzde üçüne denk düşen 300.000 dolayında kişi Türkçe konuşma ya da değişik düzeylerde Türkçe'yi anlama açısından Türkçe konuşucusu olarak kabul edilmektedir (Achmet, 2005).

Türkçe resmi yazışmalarda tahmin edileceği gibi kullanılmamaktadır. Tabelalarda ve yol işaretlerinde de Türkçe kullanılmamaktadır. Azınlığın müftülükler ve dernekler gibi kuruluş ve örgütlenmeleri iç prosedürde Türkçe'yi kullanırken resmi makamlarla yazışmalarında Yunanca'yı kullanmaktadırlar. Batı Trakya'daki Türk Azınlığın Yunanistan'da kurumsal olarak tanınan tek azınlık grubu olması Türkçe'nin geleceği açısından bir güvence olarak görülebilir. Eğitim dili olması Türkçe'nin öneminin korunmasının devamını sağlayacaktır.

Batı Trakya Türkçesi yazı dili olarak standart Türkçe'den farklı değildir ve eğitimde ilk ve orta dereceli ikidilli azınlık okullarında öğretilen Türkçe de

Türkiye Türkçesi'dir. Ancak konuşma dili doğal olarak ağız özellikleri göstermektedir. Azınlığın Türkiye'ye çok yakın bir coğrafyada bulunması ve Türkiye ile ulaşımın sorunsuz ve kolay olması, ona hem dilini hem de kültürel kimliğini korumasında çok önemli bir katkı sağladığı gerçektir. Tabi ki Türkçe'nin bir eğitim dili olması, tüm aksaklıklarına rağmen anadilini korumayı hedefleyen bir ikidilli eğitim modelinin uygulanıyor olması ve İkidilli Eğitim Programı'nda Türkçe'nin Yunanca ile dengeli sayılabilecek bir ders saati dağılımına sahip olması, niteliği tartışma götürür olsa da Türkçe'nin ilkokul 1. sınıftan itibaren okutulması da azınlığın anadili olan Türkçeyi korumasında yadsınamaz bir ağırlığa sahiptir. Azınlık mensuplarının kendi gruplarından insanlarla evlenmeleri ve çoğunluğu oluşturan Yunanlı Hıristiyanlarla Türkler arasında evliliklerin çok az (yok denecek kadar az) rastlanan bir olgu olması ve bunun sonucunda Türkçe'nin aile içinde nesilden nesile aktarılmasında kesinti yaşanmaması da anadilinin korunmasında önemli bir güvence oluşturmaktadır denebilir (Achmet, 2005).

V. BÖLÜM

5. SORUNUN ÇÖZÜMÜNE YAPILAN ÖNERİLER

5.1. Azınlık Eğitim Haklarının Değerlendirilmesi

1948 tarihli Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi (EİHB), eğitimin bir insan hakkı olduğunu ifade eden ilk uluslararası belge olduğu için bu alanda yeni bir çığır açmıştır. Bildirge'nin 26.maddesi, ilk öğretimin zorunlu olduğuna işaret eder. Devletlere, genel olarak teknik ve mesleki eğitim alabilme imkanını yaratma ve yüksek öğrenimin, yeteneğe göre, herkese açık olmasını sağlama yükümlülüğü getirir. Ayrıca, eğitimin amacının insan kişiliğinin tam gelişiminin sağlanması ve insan hakları ve temel özgürlüklerin güçlendirilmesi olması gerektiğini açıkça belirtir.

26.maddesi eğitimin uluslar, ırksal ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştireceğini ve barışın korunmasına katkıda bulunacağını ifade eder. Ailelerin çocuklarına verilecek eğitim biçimini seçme konusunda öncelik hakkına sahip olduklarını da açıkça belirtir.

26.madde, zamanla ortaya çıkan ve eğitim hakkının hem genel anlamda herkes için hem de özel olarak azınlıklar için bir hak olduğunu teyit eden ve bu hakları daha ayrıntılı bir şekilde ele alan daha sonraki uluslararası belgeler için açıklık ve kapsamlılık vurgusunu yapmıştır: Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 27. Maddesi ile Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 30. Maddesi, azınlıkların kendi dillerini, mensubu oldukları grubun diğer üyeleriyle birlikte kullanma hakkını garanti etmektedir.

Aşağıdaki maddeler, kendi bağlamlarında, ulusal azınlıkların ana dillerini öğrenme veya ana dillerinde öğrenim görme olanaklarına ilişkin güvenceler sağlar:

- Eğitimde Ayrımcılığa Karşı UNESCO Sözleşmesi'nin 5. Maddesi.
- AGİK İnsani Boyut Konferansı Kopenhag Toplantısı Belgesi'nin 34. Paragrafı.
- BM Ulusal veya Etnik, Dinsel ve Dilsel Azınlıklara Mensup Kişilerin Hakları Bildirgesi'nin 4.Maddesi.

- Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşmesi'nin 14. Maddesi.

Bu belgelerin tümü, azınlıkların kendi kolektif kimliklerini ana dilleri vasıtası aracılığıyla sürdürme hakkını farklı derecelerde ifade etmektedir. Bu hak her şeyden önce eğitim yoluyla gerçekleştirilir. Ancak bu belgeler, azınlık dili kullanımı ile kolektif kimliği sürdürme hakkını temin ederken, diğer yandan daha geniş ulusal topluma entegrasyonları ve katılım sorumlulukları ile dengelenmesi gerektiğini kabul eder. Böylesi bir entegrasyon, hem o toplum hem de devletin dil(ler)i hakkında sağlam bilgi sahibi olmayı gerektirir.

Azınlık dili eğitime gönderme yapan uluslararası insan hakları belgeleri bir nebze belirsiz ve genel kalmaktadır. Ne bu eğitimin hangi ölçüde erişilebilir olduğuna özellikle işaret etmekte, ne de azınlıklara ana dil eğitiminin hangi düzeylerde ve hangi araçlarla sağlanması gerektiğini düzenlemektedirler. Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşmesi'nin 14.maddesinde belirtilen ve azınlık dilini öğretme veya bu dilde öğrenim görme için "yeterli fırsatlar" sağlama gibi kavramlar, aynı Sözleşmenin 5.maddesinde belirtilen dilin ve kültürün korunması, sürdürülmesi ve geliştirilmesine olanak sağlayacak koşulların yaratılması gerekliliği veya AGİK İnsani Boyut Konferansı Kopenhag Toplantı Belgesi'nin 33.Paragrafında ön görülen, ulusal azınlıkların etnik, kültürel, dilsel ve dinsel kimliklerinin korunması için gerekli önlemlerin alınması ihtiyacını kapsar (HCMN, 1996).

Devletlerin olanakları dahilinde sağlayabileceği yararlanabilme düzeyi ne olursa olsun, bunun keyfi bir şekilde belirlenmemesi gerekir. Devletlerin, bunları sürekli olarak ifade eden ve ortaya koyan ilgili ulusal azınlıkların ihtiyaçlarına gerekli özeni göstermesi gerekir.

5.2. Ulusal Azınlıkların Eğitim Haklarına İlişkin Lahey Tavsiyeleri

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Temmuz 1992 tarihinde aldığı Helsinki Kararları ile "mümkün olan en erken aşamada çatışmaları önlemenin bir aracı" olarak Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiserliği pozisyonunu kurdu. UAYK denetleyici bir mekanizma olmamakla beraber; analizlerinin temel

çerçevesi ve özel tavsiyelerinin dayanağı, her bir devletin kabul etmiş olduğu uluslararası standartlardır. AGİT üyesi bütün Devletler, azınlık hakları da dahil olmak üzere Birleşmiş Milletler'in insan haklarıyla ilgili taahhütlerini yerine getirmekle ve yine AGİT üyesi Devletlerin büyük bir çoğunluğu Avrupa Konseyi standartlarına uymakla yükümlüdürler (HCMN, 1996).

Ulusal bir azınlığa mensup kişilerin kimliklerinin korunması ve güçlendirilmesi açısından eğitimin çok önemli bir faktör olduğu gerçeği doğrultusunda azınlık eğitimi, özellikle azınlık dili eğitimi büyük bir öneme sahiptir.

UAYK, Ulusal Azınlıkların Eğitim Haklarına İlişkin Tavsiyeler adlı belgeyi, azınlıklara ilişkin genel uygulanabilir eğitim haklarının içeriğini sade bir dille açıklığa kavuşturmak amacıyla kaleme alınmıştır.

Uluslararası Belgelerin Özü :

1) Ulusal azınlıklara mensup kişilerin kendi kimliklerini sürdürme hakkı ancak eğitim sürecinde ana dillerinin doğru bilgisini kazanmalarıyla tam olarak gerçekleşebilir. Ulusal azınlıklara mensup kişiler, aynı anda Devlet dilini yeterli düzeyde öğrenerek daha geniş anlamda ulusal topluma entegre olmakla da sorumludurlar.

2) Devletler, ulusal azınlıklara mensup kişilerin yararına olabilecek uluslararası belgeleri uygularken, eşitlik ve ayırım gözetmeme gibi temel ilkelere daimi olarak bağlı kalmalıdır.

3) İlgili uluslar arası yükümlülüklerin ve taahhütlerin uluslararası düzeyde minimum standartları oluşturduğu unutulmamalıdır. Bu yükümlülük ve taahhütlerin kısıtlayıcı bir şekilde yorumlanması bu belgelerin özüne ve amacına aykırı olur.

Önlemler ve Kaynaklar :

4) Devletler, azınlıkların eğitim hakları konusuna etkin bir şekilde yaklaşmalıdırlar. Devletler, gerektiği yerde mevcut kaynaklarını maksimum düzeyde kullanarak ve özellikle ekonomik ve teknik alanlarda uluslararası yardım ve işbirliğine giderek

azınlık dilinde eğitim haklarının aktif bir biçimde uygulanmasını sağlayacak özel önlemler almalıdırlar.

Ademi Merkeziyetçilik ve Katılım :

5) Devletler, ulusal azınlık üyelerini temsil eden kuruluşların azınlık eğitimi ile ilgili politika ve programların geliştirilmesi ve yürütülmesine anlamlı bir biçimde katılımlarını sağlayacak koşulları yaratmalıdırlar.

6) Devletler, bölgesel ve yerel yönetimlerini, azınlık eğitimi konusuyla ilgili gerekli yetkilerle donatmalı ve bu yetkilere uygun olarak azınlıkların bölgesel ve/veya yerel düzeyde politikaların belirlenmesi sürecine katılımlarını sağlamalıdır.

7) Devletler, azınlık dilinde eğitim alanı dahil olmak üzere, yerel düzeyde anne-babanın eğitim sistemine dahil edilmesini ve bir tercihte bulunmasını teşvik edecek önlemler almalıdır.

Kamu Kuruluşları ve Özel Kuruluşlar:

8) Uluslar arası hukuka göre, ulusal azınlıklara mensup kişilerin, diğer kişiler gibi iç hukuka uygun olarak kendi özel eğitim kurumlarını oluşturma ve yönetme hakları vardır. Bu kurumlar azınlık dilinde eğitim veren okulları içerebilir.

9) Ulusal azınlık mensubu kişilerin kendi özel eğitim kurumlarını açma ve yönetme hakkı söz konusu olduğunda, Devletler bu eğitim kurumlarının kuruluşunu ve yönetimini düzenleyen yasal ve idari şartlarda gereksiz yükümlülükler getirerek bu hakkın kullanımını engellememelidirler.

10) Azınlık dilinde eğitim veren özel kurumların herhangi bir engellemeye veya ayrımcılığa maruz kalmaksızın Devlet bütçesinden, uluslar arası kaynaklardan ve özel sektörden fon temin etme hakları vardır.

İlk ve Ortaokul Düzeyinde Azınlık Eğitimi :

11) Eğitimin ilk yılları, bir çocuğun gelişiminde temel bir öneme sahiptir. Eğitim alanında yapılan araştırmalar, okul öncesi ve anaokulu döneminde öğrenim dilinin, çocuğun konuştuğu kendi

dili olması gerektiğini göstermektedir. Devletler mümkün olan her yerde, ailelerin bu seçenekten yararlanmalarını sağlayacak koşulları yaratmalıdırlar.

12) Araştırmalar ayrıca, ilkokulda müfredat programının azınlık dilinde verilmesinin de ideal olduğunu göstermektedir. Azınlık dili müfredat programı dahilinde, düzenli bir ders başlığı olarak öğretilmelidir. Devletin resmi dili de, tercihen her iki dile vakıf ve çocukların kültürel, dilsel geçmişleri hakkında yeterli bilgiye sahip öğretmenler tarafından aynı şekilde düzenli bir ders olarak öğretilmelidir. İlkokul sürecinin sonuna doğru, bir kısım uygulamalı veya kuramsal olmayan dersler Devletin resmi dili ile öğretilmelidir. Devletler, mümkün olan her yerde, ailelerin bu seçenekten yararlanmalarını sağlayacak koşulları yaratmalıdırlar.

13) Ortaokulda, müfredat programının önemli bir bölümü azınlık diliyle öğretilmelidir. Azınlık dili düzenli bir ders olarak öğretilmelidir. Devletin resmi dili de, tercihen her iki dile vakıf ve çocukların kültürel, dilsel geçmişleri hakkında yeterli bilgiye sahip öğretmenler tarafından düzenli bir ders olarak öğretilmelidir. Bu süreç boyunca, Devletin resmi dilinde verilen ders başlığı sayısı aşamalı olarak arttırılmalıdır. Araştırma sonuçları, resmi dilde öğretim ne kadar aşamalı olarak arttırılırsa bunun çocuk için o kadar yararlı olacağını ortaya koymaktadır.

14) İlk ve ortaokul düzeylerinde azınlık dilinde eğitimin sürdürülebilmesi, büyük ölçüde, tüm disiplinlerde azınlığın ana dilinde iyi eğitilmiş öğretmenlerin mevcudiyetine bağlıdır. Bu nedenle, Devletler, azınlık dilinde eğitim için gerekli olanakları yaratma yükümlülüklerinden yola çıkarak, bu öğretmenlerin uygun bir eğitim alması için yeterli koşulları sağlamalı ve bu tür bir eğitim alınmasını mümkün kılmalıdır.

Meslek Okullarında Azınlık Eğitimi:

15) Ulusal bir azınlığa mensup kişiler, bu yönde bir talepte bulunmuşlarsa, bunun bir ihtiyaç olduğunu ortaya koymuşlarsa ve

bu azınlığa mensup kişilerin sayısal büyüklüğü böyle bir talebi haklı kılıyorsa, belirli konularda azınlık dilinde mesleki eğitime olanak sağlanmalıdır.

16) Ana dilde eğitim veren meslek okullarının müfredat programları, bu eğitim programları tamamlandığında öğrencilerin hem azınlık dilinde hem de Devletin resmi dilinde mesleklerini icra etmelerini sağlayacak şekilde planlanmalıdır.

Üniversite Düzeyinde Azınlık Eğitimi:

17) Ulusal azınlıklara mensup kişiler, buna ihtiyaç olduğunu ortaya koydukları ve sayısal büyüklükleri bu ihtiyacı haklı kıldığı zaman, kendi dillerinde yükseköğrenim görebilmelidirler. Mevcut eğitim yapısı içinde söz konusu ulusal azınlığın gereksinimlerine yeterli düzeyde cevap verecek şekilde gerekli imkanların sağlanması suretiyle, ulusal azınlıkların azınlık dilinde üniversite düzeyinde eğitim almaları hukuken mümkün hale getirilebilir. Ulusal azınlıklara mensup kişiler de, kendi üst düzey eğitim kurumlarını oluşturmanın yol ve yöntemlerini araştırabilirler.

18) Bir ulusal azınlığın yakın tarihte kendi yüksek öğretim kurumlarını kendi muhafaza edip kontrol ettiği durumlarda, bu olgu gelecekte sağlanacak kaynakların modelinin belirlenmesinde belirleyici olmamalıdır.

Müfredat Programı Geliştirme:

19) Uluslar arası belgelerin kültürler arası eğitime ve azınlık tarihi, kültürü ve geleneklerinin ön plana çıkmasına verdiği önem ve değer dikkate alınarak, Devletin eğitimle ilgili makamları, genel zorunlu müfredat programının, kendi ulusal azınlıklarının tarihi, kültürü ve geleneklerinin öğretilmesini kapsayacak şekilde olmasını güvence altına almalıdırlar. Çoğunluk üyelerini o Devlette yaşayan ulusal azınlıkların dilini öğrenmeye tevsik etmek, söz konusu Devlet içerisinde hoşgörünün ve çok kültürlülüğün güçlenmesine katkı sağlayacaktır.

20) Müfredat programının azınlıklarla ilgili kısmı, söz konusu azınlığı temsil eden kurumların aktif katılımıyla geliştirilmelidir.

21) Devletler, azınlık dili eğitime ilişkin müfredat programlarını geliştirme ve değerlendirme merkezleri kurulmasına olanak sağlamalıdır. Bu tür merkezlerin, müfredatla ilgili hedeflere ulaşılmasına yeterli düzeyde katkı sunmaları koşuluyla, var olan kurumlara bağlanması mümkündür (HCMN, 1996).

5.3. Yunanistan'ın Azınlık Eğitimi Konusundaki Yaklaşımı

Yedi yıllık bir dikta rejiminden sonra Yunanistan'da 1974 yılında demokrasiye geçişe rağmen, Türkiye'yle Kıbrıs ve Ege sorunları yüzünden derinleşen krizden dolayı ve azınlığın Türkiye'nin Batı Trakya ile ilgili talepleri için bir "Truva atı" rolü oynayacağı korkusuyla, Yunan devletinin Trakya'daki azınlıkla ilişkileri öncesinden daha da gerginleşmiştir. Önceden olduğu gibi bu olayların da katkısıyla, Yunan hükümetleri Müslüman nüfusu sosyal ve ekonomik haklardan yoksun bırakan bir takım kısıtlayıcı ve baskıcı önlemler almıştır. Batı Trakya'ya yönelik özel politikalar geliştirmek maksadıyla "Kuzey Yunanistan Bakanlığı" adlı bir teşkilât kurmuştur. Bu teşkilât öncelikle Batı Trakya'nın Türkler'den arındırılması ve hızlı bir şekilde "Yunanlılaştırılması" tarzındaki devlet politikasını destekleyici faaliyetlerde bulunmaktadır (Akyüz, 2007).

Tespit edilen politikalar neticesinde de Yunan yönetimi, hukukî statüleri ve hakları, ikili ve milletlerarası antlaşmalarla güvence altına alınmasına rağmen, Azınlığın üzerinde devlet terörü estirmekte, asimilasyon, baskı ve zulüm uygulamaktadır. Yunanistan'ın Batı Trakya Türk Azınlığı üzerindeki sistematik baskı ve insan hakları ihlalleri, ikinci bölümde detaylarıyla açıklandığı üzere vatandaşlıktan atılmaldan yasak bölgelerin oluşturulmasına, arazi kamulaştırmalarından eğitim ve vakıflara müdahaleye, milliyet ve din ifadesinden siyasî ve hukukî özgürlüklerin kısıtlamasına kadar gitmektedir.

Yunanistan, Azınlığı bir cemaat olarak denetim altına alabilmek için gerekli bütün alanlarda gerekli önlemleri tamamlamıştır. Azınlığın eğitimi 1977'de, vakıflar 1980 ve 1991'de, müftülük 1990'da denetim altına alınmıştır. 1990'da çıkarılan yeni seçim yasası da azınlığın bağımsız milletvekili sahibi olmasını önlemiştir (Oran, 1986),

Bunlara tepki olarak, azınlık da 1980'lerin ikinci yarısında Türk milliyetçiliği temelinde politik açıdan harekete geçmiştir. 1980'lerin sonunda Trakya'daki kargaşa ve iki toplum arasında artan gerginlik nedeniyle büyük endişeye kapılan Yunan devleti, 1991'de (AB'ye de artık tam anlamıyla entegre olduktan sonra) ayrımcı önlemleri yürürlükten kaldırmaya karar vermiştir. Bunu sağlamak üzere azınlık için "kanun önünde eşitlik" ve "eşit vatandaşlık hakları" (isonomia-isopolitia) ilkelerine dayalı yeni bir yaklaşım benimsemiştir. "Bu yeni yaklaşım, ilk defa 1992'de sınır bölgeleri için yeni bir bölgesel kalkınma stratejisi olan Sınır Bölgeleri için Partilerarası Komite Bulguları'nın Yunan Parlamentosu'na sunulmasıyla uygulamaya geçmiştir" (Akyüz, 2007).

Günümüzde varılan nokta, geçmişe kıyasla çok daha iyi görünmekle birlikte, 25 yıldan beri Avrupa Birliği üyesi olan ve temel insan haklarının korunmasını amaçlayan uluslararası metinlerin çoğunu imzalayan Yunanistan'da, Türkler ve diğer azınlıkların sorunları bitmemiştir (Türbedar, 2006). Zira, BTTA'yı ilgilendiren hakların kullanılması yönünde atılan adımlar Azınlık'ın bugüne kadar Yunan yönetiminin ayrımcı politikası nedeniyle esasen kullanamadığı vatandaşlık haklarının, başka bir deyişle asli hak ve özgürlüklerinin kullanılması ile ilgilidir (Tay, 2006).

Azınlık politikasındaki değişiklikler, entegrasyon süreçlerinin yoğunlaştığı ve Yunanistan'a yapısal fonlardan artan miktarda finansman transferinin yaşandığı zamana rastladı. Yapısal fonlardan gelen kaynaklar, Soğuk Savaş sonrası Balkanlarda artan stratejik öneminden dolayı Trakya'ya da tahsis edildi ve bölgenin kalkınması ve altyapısının geliştirilmesine yönelik yoğun çabalar için gereken para bu şekilde büyük ölçüde sağlanmış oldu.

AB Fonlarının en önemli kısmının, İskeçe ve Rodop illerinde Müslümanların yaşadığı kuzey bölgeler yerine, Hristiyanların da ikamet ettiği

güney bölgelere verildiği bilinmektedir. Bu sebeple bir tarafta hem çoğunluğun hem azınlığın yaşadığı büyük belediyeler ve kentsel bölgeler fonlardan yararlanıp zenginleşirken, diğer tarafta nüfusunun neredeyse bütünü azınlık mensuplarının oluşturduğu dağlık yerleşim birimleri yalıtılmışlığını ve marjinalliğini kıramamış, genel kalkınma sürecine yeteri kadar iştirak edememiştir. Dolayısıyla da Trakya'nın bu iki farklı kesimi arasında zaten var olan iktisadi uçurum daha da büyümüştür.

Azınlık üyeleri, geçen on beş yılda değişen şartlar ve ortamda, yerel ve ulusal seçimlerde aday olarak, giderek artan bir sayıda Yunan partilere katılmış olsalar da, partilerle henüz istikrarlı ya da sağlam bir ilişki kurmuş değillerdir. Birçok Azınlık üyesi, kendilerini "Türk" olarak tanımlama hakkını inkâr eden ya da bunu kabul etmekten çekinen Yunan politik partilerine karşı kalıcı bir güvensizlik hissetmektedir. Buna rağmen, Müslümanların Yunan partilerine katılımı ve bu partilerle azınlık üyeleri arasındaki işbirliği, şu an geçmişe kıyasla nispeten daha fazladır.

Yerel ve özerk il yönetimlerini destekleyen reformlar Trakya'da azınlığın katılımını arttırmış, yerel siyaseti demokratikleştirmiş, iki toplum arasında köprüler kurmuştur. Buna mukabil, il ve belediye yönetiminin yetkilerini azaltma girişimleri, azınlığın güvensizliği ve şüpheciliğini güçlendirmiştir (Triandafyllidou ve Anagnostou, 2007).

Öbür taraftan, azınlığa tanınan 5/1000'lik kontenjanla azınlık çocuklarının Yunan Üniversitelerine girmelerini ve Türkiye-Yunanistan arasındaki Kültür Antlaşması gereği okullara bazı kitapların girmesi, yeni kitapların verilmesi memnuniyet verici gelişmelerdir. Bunun yanında vakıflar sorununun, müftülük sorununun, öğretmen sorunlarının halledilmemiş olduğunu, azınlık haklarının hala 1991 öncesinde olduğu gibi devam ettiği görülmektedir (Tay, 2006).

Altyapının, ders kitaplarının ve diğer öğretim araçlarının büyük oranda düzeldiğini kabul etmekle beraber, eğitim müfredatının genel yapısını ve azınlık öğretmenlerini yetiştiren sistemi eleştirmekte, özellikle azınlık çocuklarına Türkçe öğretecek öğretmenler için Thessaloniki (Selânik) Üniversitesi'nde bir Türkoloji ve Türk Dili bölümü kurulması Azınlık tarafından

istenmektedir. Azınlık mensupları, hem etnik kültürlerini koruyabilmek, hem de aynı zamanda yerel ve ulusal topluma, işgücü piyasasına daha iyi entegre olabilmek için eğitimin tamamen ikidilli olmasını talep etmektedirler (Triandafyllidou ve Anagnostou, 2007). Bu isteğe karşılık, 2006-2007 eğitim yılında pilot bölge olarak Batı Trakya'daki bazı Yunan ortaokul/liselerinde seçmeli Türkçe dersi uygulaması başlatılmıştır. Yunan yönetimi sözkonusu kararı Azınlık eğitiminde bir hamle olarak göstermek eğilimindeyse de, BTTA, Yunan makamlarının, yeni Azınlık ortaokul/lisesi açılması talebini gözardı ederken, devlet ortaokullarına seçmeli Türkçe dersi koyma kararı almasını art niyetli bir girişim olarak eleştirmiştir. (DİB, 2009)

Sonuç olarak sıralamak gerekirse Yunanistan'ın uyguladığı politikalar; azınlık haklarına ve Lozan hükümlerine aykırı, din ve vicdan hürriyeti ile bağdaşmamakta, Yunan yönetiminin kendi anayasası ve milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerine ters ve Yunan mahkemelerinin aldığı kararlar devamlı olarak Türk Azınlığının temel insan haklarına aykırıdır.

Yunanistan, çalışmanın ilgili bölümlerinde de arz edildiği üzere Batı Trakya Türk Azınlığı üzerinde planlı ve hesaplı bir şekilde güttüğü politikalarını tüm hukuk kurallarını görmezden gelerek uygulamış ve günümüzde de değişen küresel sisteme, yapılan uluslara arası baskı ve eleştirilere, azınlığın asimile olmamak gayesiyle sebatkar duruşuna yukarıdaki paragraflarda da belirtildiği gibi yavaş yavaş cevap vermeye başlamıştır. Unutmamak gerekir ki aşağıda sıralanacak olan Yunanistan'ın Batı Trakya Türk Azınlığı üzerindeki tarihten gelen emellerinin sönmediği düşünülmekte, verilen hak ve güvencelerin arkasında bu emellerinin ve düşüncelerin olabileceği unutulmayarak temkinli davranılmak zorunluluğundadır. BTTA yönelik uygulanan politikaların genel amaçları arasında;

- 1) Yunanistan'ın "Megali İdea" hedefini gerçekleştirme hayali,
- 2) Yunanistan'da Türk, Arnavut, Makedon, Bulgar ve diğer azınlıkları ortadan kaldırarak tek bir "Ortodoks-Helen Milleti" meydana getirme düşüncesi,

3) Batı Trakya'daki Türk varlığını yok ederek asırlarca Türk yurdu olan bölgeyi, Yunan toprağı hâline getirme çabaları,

4) Yunan toplumunun, özellikle idarecilerinin fanatik Türk düşmanı olması,

5) Yunanistan'ın 500 yıl Türk idaresinde kalmasının ve Yunanlılar'ın Türkler'e karşı tarihteki mücadelelerde daima yenilmesinin yarattığı aşağılık kompleksi,

6) Avrupa devletlerinin, Türk azınlığına yapılan baskılar karşısında ses çıkarmamaları, hatta zaman zaman Yunanistan'a destek vermeleriyle "Doğu Meselesi"ni sinsice devam ettirmeleri,

7) İstanbul'da sadece 5-6 bin Rum'un kalmasından dolayı, bunlara karşı mütekelimlik çerçevesinde alınacak önlemlerin caydırıcı niteliğini kaybetmesi,

8) Yunanistan'ın Türkiye ile olan diğer meselelerini Batı Trakya'ya yansıtması ve Kıbrıs konusunda Batı Trakya'yı bir koz olarak kullanması gibi hususlar yer almaktadır (Tay, 2006),

Bunların yanında Yunanistan'ın Azınlık mensuplarına karşı giriştiği davranışlarda;

1) Batı Trakya Bölgesi'nin, Doğu Trakya'nın tabii bir uzantısı olması ve Türkiye'ye yakın bulunması,

2) Batı Trakya'da yaşayan Türk nüfusunun oldukça yüksek oranda bulunması,

3) Batı Trakya Türkleri'nin, 1913 yılındaki Batı Trakya Türk Devleti gibi, bir devlet kurabilecekleri endişesi,

4) Türkiye ile Yunanistan arasında çıkabilecek bir savaşta, bölgedeki Türkler'in Türkiye'nin yanında yer alabileceği şüphesi,

5) Türkiye'nin Kıbrıs konusunda olduğu gibi, Batı Trakya Türkleri'ni kurtarmak için müdahalede bulunabileceği korkusu (Tay, 2006),

gibi konularda bölge Türk halkının hiçbir şekilde aklına bile gelmeyen ve Türkiye'nin dış politikası olan "Yurtta Barış-Dünyada Barış" ilkesine tamamen ters düşen gereksiz düşüncelerle kendi vatandaşlarına yeterli ilgiyi göstermemesi hakikaten üzücüdür.

Yunanistan'ın 1990'ların sonlarından itibaren bölgeye büyük yatırımlar yaparak azınlığın ekonomik yaşamını rahatlatmaya çalışması ve yaptığı baskıları azaltarak azınlığın toplumsal yaşamını iyileştirme çabasında gözüküyor olması gereksiz düşünceleri bıraktığını, belki uzun yıllar olsa da Batı Trakya Türk toplumunu, her Yunanlı Yunanistan vatandaşı gibi kabul ederek haklarını iade edilebileceği sevindiricidir.

5.4. Batı Trakya Türk Azınlığı'nın İstekleri

Batı Trakya Türk Toplumunu, kendisini Türk asıllı Müslüman bir Yunan vatandaşı görmek istemiş ve bu şekilde görülebilmek içinde hiçbir şekilde Yunanistan'ın düşündüğü gibi Türkiye'nin bir uzantısı yada "Truva Atı" olarak hareket etmemiştir. Gayesi vatandaşı olduğu ülkede insan gibi muamele görmek ve uluslar arası anlaşmalardan doğan haklarına saygı gösterilmesidir. Bu amaç doğrultusunda Batı Trakya Türk Toplumunu ulusal ve uluslar arası alanlarda sıkıntılarını dile getirerek ülkesinin artık bunu kabul etmesini istemektedir. İşte bu bölümde Azınlık mensuplarının değişik zamanlarda temsilcileri vasıtasıyla dile getirilen istekleri zikredilecektir.

5.4.1. Batı Trakya Türk Azınlığı'nın Belgelerle İstek ve Duyuruları

Batı Trakya Türk Azınlığı Yüksek Kurulu ve Batı Trakya Türk Azınlığı Danışma Kurulu Türk toplumunun (genel olarak her azınlık mensubu kabul etmese de) birer temsil organıdır. Azınlık Yüksek Kurulu, Batı Trakya Türk Azınlığı Danışma Kurulu'nun geniş katılımlı istişare organıdır. BTTADK üyeleri (30) ve Danışma Kurulu üyesi olmayan diğer yerel yöneticiler (34), Dedeoğaç Azınlık temsilcileri (3), Kalkanca temsilcileri (2), gençlik temsilcileri (5), kadın kolları temsilcileri (6), meslek temsilcileri (60), İşkeçe ve Gümölcine Azınlık kuruluşları temsilcileri (9) ve Şapçı belediye azalarından oluşur.

Danışma Kurulu yıllar boyunca Yunanistan tarafından yapılan hak ihlallerine karşı susup kalmamış, gerek Danışma Kurulu'nca, gerekse müftülükler ve azınlık dernekleri yönetimlerinde, devletin uygulamalarına cevap veya red olarak değerlendirilebilecek kamuoyuna bildiriler yayımlamışlardır. Danışma Kurulu bu belgeleri "Batı Trakya Türk Azınlığı

Yüksek Kurulu Yürütme Komitesi Danışma Kurulu (1984-2005) Belgeleri” adı ile bir kitap halinde toplamıştır. Aşağıda eğitim sorunlarıyla ilgili adı geçen eserde yayımlanmış belgeler örnek olarak verilmiştir:

- Belge: 18 24.11.1989 Okul Boykotu Hakkında Y.Komitesi Kararı,
- Belge: 25 27.09.1991 Kitaplar Hakkında Müdür ve Öğretmenlere Duyuru,
- Belge: 31 08.10.1992 Zenginis’in Kitapları Hakkında Duyuru,
- Belge: 32 01.11.1992 Zenginis’in Kitapları Hakkında Duyuru,
- Belge: 34 02.12.1992 Kitapların Atina’ya Teslim Edilmesi Hakkında Duyuru
- Belge: 35 02.12.1992 Valilikler Tarafından Okulların Tamiri Hak. Duyuru
- Belge: 36 16.01.1993 SÖPA Öğrencilerinin Strazburg Ziyareti Hak. Duyuru,
- Belge: 38 26.01.1993 Eğitim Boykotu Hakkında Duyuru ,
- Belge: 39 29.01.1993 Kitapların Teslim Alınmaması Hakkında Duyuru,
- Belge:45 Mayıs 1993 SÖPA’lı Öğretmenlerin Cezalandırılması Hak.Duyuru,
- Belge: 47 09.09.1993 SÖPA’lı Öğretmenler Hakkında Duyuru,
- Belge:49 18.09.1993 Devletin Hazırlattığı Kitaplar Hakkında Duyuru,
- Belge: 57 24.09.1995 Eğitim Boykotu Hakkında Duyuru,
- Belge: 75 04.09.1997 Eğitim Yılı Mesajı,
- Belge: 86 21.09.1998 Ortaokul Kuralları Hakkında Duyuru,
- Belge: 105 27.11.2000 Açılan Anaokullar Hakkında Duyuru,
- Belge: 120 23.04.2003 Okullarda Tam Gün Uygulaması Hakkında Duyuru,
- Belge: 124 14.05.2003 İskeçe Azınlık Ortaokulu Hakkında Kınama,
- Belge: 127 14.06.2003 Türkçe Konuşanların Durumu Hakkında Açıklama,

- Belge: 131 15.09.2003 Azınlık Eğitim Sorunları Hakkında Açıklama,
- Belge: 148 13.07.2004 Celal B. Yurdunun İstımlâki Hakkında Açıklama,
- Belge: 150 13.08.2004 İskeçe Mrkz. İlkokulu Hakkında Açıklama ,
- Belge: 151 13.08.2004 Öğretmen Kıyımı Hakkında Kınama,
- Belge: 152 16.08.2004 Eğitim Seferberliği Hakkında Açıklama,
- Belge: 156 29.11.2004 İlhan Ahmet ve Okul Giderleri Hakkında Açıklama ,
- Belge: 175 20.09.2005 Azınlık Basınında Yazılanlar Hakkında Açıklama,
- Belge: 184 Aralık 2005 Eğitim ve Dinişleri Bakanı Hakkında Kınama ,
- Belge: 188 Kitap Sorunu Hakkında Duyuru ,
- Belge: 190 Azınlık Eğitimi Hakkında Kamuoyuna Duyuru,
- Belge: 195 Eğitim ve Kitaplar Hakkında.

Bu belge ve bildirilerden en dikkati çeken ve konumuza temel teşkil eden Danışma Kurulu'nun 190 belge numaralı "Azınlık Eğitimi Hakkında Kamuoyuna Duyuru"sı aşağıda sunulmuştur:

BELGE: 190

KAMUOYUNUN DİKKATİNE

Hukuk düzenine saygılı, yasal yükümlülüklerini yerine getiren Yunan vatandaşları ve aynı zamanda 150.000 kişilik Batı Trakya Türk Azınlığı olarak ülkemizde yaşadığımız sorunları dile getirmek üzere sunduğumuz dilekçelere, Hükümet ve yetkili makamlar nezdinde yaptığımız başvurulara hiç bir olumlu yanıt verilmemekte, demokratik ilkeler çerçevesinde sesimizi duyurmak için gerçekleştirdiğimiz boykotlar Yunan basın ve yayın organlarında çarpıtılarak yansıtılmaktadır.

Batı Trakya Türk Azınlığı'nın en önemli sorunları, Eğitim alanın-da karşılaştığımız anti-demokratik ve çocuklarımızın kültürel kimliklerini yok etmeyi amaçlayan uygulamalar teşkil

etmektedir. Yıllardan beri devam eden sorunlarımızı ve zaman içinde arttırılan baskıları dikkatinize sunarak, çözüm bulunmasında yardımcı olmanızı istiyoruz.

Yönetim, 1923 Lozan Antlaşması, 1951 Türkiye-Yunanistan Kültür Anlaşması, 1968 Türk-Yunan Kültür Protokolü hilafına bugüne kadar çıkardığı kanunlar ve Bakanlık kararlarıyla, 150.000 kişilik Batı Trakya Türk Azınlığı'nın ikili ve çok taraflı uluslararası anlaşmalarla korunan haklarını ihlal etmektedir.

"Türk Okulu" adıyla faaliyet gösteren okullarımızın tabelaları Cunta döneminde indirilmiş, Cunta'nın devrilmesinden 10 yıl sonra Azınlık dernekleri ismindeki "Türk" tanımlaması yüzünden yasadışı ilan edilmiştir. 1967-74 Cunta Yönetimi Batı Trakya Türk Azınlığı için devam etmektedir.

1960'lardan bu yana okullarımızda görevlendirdiğimiz öğretmenler keyfi yöntemlerle azledilmiş, çocuklarımızı eğitmesini istediğimiz Türkiye'nin çeşitli akademilerinden mezun olan, mesleki eğitim görmüş Azınlık mensubu öğretmenlerimizin atanması yapılmamış, 1977 yılında çıkartılan 694 sayılı yasayla okullarımıza temel eğitim niteliklerinden yoksun ve anadilimizi dahi bilmeyen Selanik Özel Pedagoji Akademisi mezunlarını atamıştır. Hemen her yıl bir grup Azınlık mensubu öğretme-ne öğretim yılı başında okulları yıl sonunda terk etmeleri emredilmektedir.

Yönetimin kendi yetiştirdiği SÖPA'lılar da Azınlık okullarında görev yapmaya başlayınca gerçekleri görmüşlerdir. Yönetim bunlardan 14'ünü eğitim boykotlarına önderlik ettikleri gerekçesiyle görevden almıştır.

Batı Trakya Türk Azınlığı okullarının encümen kurulları, 1977 yılında çıkarılan 694 sayılı yasa ve Milli Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı kararıyla okullarımızın idaresinde yetkisiz kılınmış, encümen kurullarının oluşumu dahi Valilerin takdirine bırakılmış, kendisini "uygarlıkların beşiği" şeklinde tanımlayan ülkemizde Vali

ve Bakanlık kararları uluslararası antlaşmaların üzerinde addedilmiştir.

1957-58 öğretim yılında ilkokullarda okutulacak haftalık ders programında Türkçe derslerin toplam saati 126 iken, Milli Eğitim Bakan-lığı'nın kararları sonucu bugün 83'e düşürülmüş, Yunanca ders saatleri 69'dan 112'ye çıkarılmıştır. Çocuklarımıza Yunanca öğretmek bizim de arzumuzdur. Ancak, Yönetimin amacı Yunanca öğretmek değil, etnik benliğimizi yok etmek, kültürel değerlerimize bağlılığımızı koparmaktır.

Yetkili makamlar, 1951 Türk - Yunan Kültür Anlaşması ve 1968 Kültür Protokolü'nde öngörülen şekilde Türkiye'den gönderilmekte olan ders kitaplarının gelişini 1970'lerden bu yana engellemekte, kitapların çoğaltılmasına dahi izin vermemektedir. Azınlık, çocuklarına okutacağı kitapları seçme hakkından yoksun bırakılmış, Avrupa Birliği'ne mensup ülkemizde, ders kitaplarına yasaklar konulmuştur. Yönetim kitaplardan korkmakta, kendi bastırıldığı kitapları okullara zorla sokmakta, çocuklarına bu kitapların okutulmasını istemeyen velileri hapis cezalarına çarptırmaktadır.

Aynı ikili anlaşma ve protokollerde, Türkiye'den gelecek okullarımızda görevlendireceğimiz kontenjan öğretmenlerinin sayısının 35 olarak kararlaştırılmış olmasına rağmen, 1974 yılından bu yana Yönetim bu öğretmenlere ya kısmen izin verip, ya hiç vermemekte, ve her yıl gelişlerini geciktirmektedir.

Yunanistan'da 1976 yılından bu yana zorunlu yasal eğitim süresi 9 yıl iken bu yasa Azınlık öğrencilerine uygulanmamaktadır. 150 bin kişilik Batı Trakya Türk Azınlığı için 6 yıldır her sene ilkokullardan mezun olan bin civarındaki çocuğumuzdan yalnızca" onda biri Gümölcine ve İskeçe'deki toplam iki Azınlık lisesine devam edebilmektedir. Yönetim'in Azınlık liselerine girişte 1992 yılından bu yana uyguladığı kur'a sisteminden, her sene 100'lerce

Azınlık öğrencisi mağdur olmaktadır. Azınlığın eğitim hakkı bir şans oyunu haline getirilmiştir.

Yunanistan Yönetimi, Batı Trakya Türk Azınlığı'nın Lozan Antlaşması'nda kendine tanınan haklar çerçevesinde kurduğu İskeçe Azınlık Lisesi ve Türk-Yunan dostluğunun simgesi olarak kurulan Gümülcine (Celal Bayar) Azınlık Lisesi'nin işleyişine müdahale edip, bu liselere alınacak öğrenci sayısını kısıtlarken, Dağlık yasak bölgelerde ortaokullar açarak, Azınlık öğrencilerini buralarda okumaya zorlamaktadır. Yönetim bu amaçla, çocuklarımızın diplomalarını kendilerine vermeyip jimnasyumlara göndermektedir. Yönetim, jimnasyumlara devam eden öğrencilerin ev-okul arasındaki ulaşımını taksi şoförleri aracılığıyla sağlamaktadır. Taksi, şoförlerine verilen paralar Yunan halkının cebinden çıkmaktadır. Amaçlanan, çocuklarımızın kültürel değerlerini yozlaştırmak, Azınlık içinde yapay bölünmeler yaratmak ve bilinçsiz bir insan grubu yaratmaktır.

Yönetim, Azınlığımızın dini eğitim hakkına da saygı göstermemekte, bu hakkımızı da sinsice yöntemlerle elimizden almaya çalışmaktadır. Kur'an dersi hocalarına 10 milyonlarca Drahmi tutarında vergi tahakkuk ettiren Yönetim, bu hocalara yurtdışına çıkış yasağı koymakta ve hapse atmakla tehdit etmektedir.

Yönetim, bu yıl çıkardığı son eğitim yasasıyla, haklarımızı Lozan Antlaşması sistemi dışına ve insan haklarıyla ilgili temel uluslararası belgelerdeki hükümlerin ihlallerini oluşturacak adımlar atmıştır. Bu yasayı protesto etmek için gösterdiğimiz demokratik tepki sizlere çarpıtılarak yansıtılmış, yasada öngörülen Azınlık öğrencilerine Üniversiteye girişlerdeki kontenjan hakkı ön plana çıkartılarak, adeta Azınlığa bir nimet bahşedildiği şeklinde gerçekdışı bir görüntü verilmeye çalışılmıştır.

Yunan kamuoyu, Azınlığa haklarının verilmesi konusunda tedirgin olmamalıdır. Azınlık statümüzden doğan haklarımızın

verilmesi, her zaman arzulanan barış ve uyum içinde yaşamın temel araçlarından birisidir. Esasında Azınlığın talepleri, 1993 yılında o zamanki Başbakanımız Sayın Mitsotakis'in, Arnavutluk'taki Elen Azınlığı için talep ettiklerinden daha fazla değildir. Sayın Başbakanımız, 14 Temmuz 1993 tarihinde, Yunanistan ile Arnavutluk arasında Lozan'a benzer herhangi bir anlaşma olmamasına rağmen, aşağıdaki taleplerde bulunuyordu:

Arnavutluk Hükümeti, resmi ve özel Azınlık okullarının kurulma-sına izin vermelidir. Ayrıca, mevcut okullarda ve yalnızca Azınlık bölgelerinde değil, Elen Azınlığın bulunduğu tüm okullarda Yunanca eğitimi verilmelidir. Arnavutluk Hükümeti, Elen Azınlığın tüm eğitim, kültürel ve toplumsal kurumlarının serbestçe işleyişini sağlamalı ve gelişmesine izin vermelidir.

Başbakanımızın bu taleplerine rağmen, Arnavutluk'taki Yunan Azınlığı bizimle mukayese edildiğinde ibret verici imkanlardan yararlanabilmektedir. Arnavutluk'taki Yunan Azınlığına mensup öğretmenler, Yunanistan'da staj yapıp, seminerlere katılabilmekteyken, Türkiye'de seminerlere katılan öğretmenler görevlerinden azledilmektedir. Yunan üniversitelerinde bir tek Azınlık mensubu öğrenci giremezken, Arnavutluk üniversitelerinde Yunan Azınlığına mensup pek çok öğrenci ve öğretim görevlisi mevcuttur.

Ayrıca, Yunan üniversitelerince verilen diplomaların denkliği Arnavutluk'ta kısa sürede kabul edilmekte, ancak, Yönetim'in yukarıda anlattığımız engellemeleri sonucu Türkiye Üniversitelerinde okumak durumunda kalan öğrenciler diplomalarının denkliklerinin onaylanması için defalarca sınavlara girip çıkmakta ve yaşamlarının en verimli dönemini bu sınavlarla harcamaktadırlar., Diploma denkliği kabul edilen Azınlık mensuplarının, sorunları bununla da bitmemekte, bazılarının çalışma izinleri geciktirilmekte, sosyal yaşamın her alanında önlerine çeşitli engeller çıkartılmaktadır.

Danışma Kurulu olarak biz, Batı Trakya'da yaşayan 150 bin Türk adına şu çözümleri öneriyoruz:

1) Devletimiz, Türk Azınlığı'nın özerk eğitim hakkına müdahale etmekten vazgeçmeli, Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği veya Azınlığın temsili kurumlarını bir araya getiren Batı Trakya Türk Toplum Danışma Kurulu ile diyaloga girerek bugüne kadar verdiği zararları telafi edecek biçimde sorunlarımıza çözüm bulmalıdır.

2) İskeçe ve Gümülcine Azınlık Liselerine girişte kur'a sistemin-den vazgeçilmelidir. Bu liselerdeki öğretmen açığı formasyonlu Azınlık öğretmenleriyle kapatılmalı, Yönetim bu liselere Azınlığın istemi dışında öğretmen atamamalıdır. Bu liselerde her dersin sınavı, dersin verildiği dilde yapılmalıdır. Azınlık liseleri son sınıf öğrencileri kurul uygulaması sisteminin dışında tutulmalıdır.

3) İlkokulu bitiren Azınlık öğrencilerinin tahsillerine devam edebilmeleri için kur'a sistemi kaldırılmalıdır. Yönetim, Azınlığın Gümülcine ve İskeçe'de mevcut ortaokul ve liselerin imkanlarını genişletmesine izin vermeli, yeni okullar açması ve bu okulları anlaşmalarla tanınan haklar çerçevesinde yönetmesine imkan tanınmalıdır. Yönetim öğretmen azletmekten vazgeçmeli, Türkiye'de yetişen öğretmenler okullarımızda görev alabilmelidir.

4) Yönetim, Türkiye'den gelen kitaplar üzerine koyduğu yasağı kaldırmalı, Azınlık okullarına zorla kitap sevketmekten vazgeçmeli ve kitaplar yüzünden cezalara çarptırdığı velilere tazminat ödeyerek bu ayıbını ortadan kaldırmalıdır.

5) Yönetim Azınlığın kendi dilinde öğrenim görme hakkını iade etmeli, 1958 yılından bu yana çıkarılan, kararnamelerle azalttığı Türkçe ders saatlerini arttırmalı, başta Hayat Bilgisi olmak üzere, Beden Eğitimi, Resim, Müzik gibi dersler de evvelce olduğu gibi Türk öğretmenler tarafından Türkçe olarak verilmelidir.

6) Dağlık bölgede Azınlığın iradesi dışında açılan beş ortaokul, Azınlık ortaokullarına dönüştürülmeli, bu ve diğer Azınlık okullarında, okul encümen kurulları 1954 yılında çıkarılan 3065 sayılı yasayla düzenlendiği gibi görev yapacak öğretmenler ile okulların işleyişi konusunda tam yetkili kılınmalı, okul encümen kurullarının oluşumuna Hükümetler müdahale etmemelidir.

7) Vergi Daireleri Kur'an dersi hocalarına vergi tahakkuk ettirmekten vazgeçmeli ve Azınlığın dini eğitim hakkına müdahale etmemelidir.

8) Yunan kamuoyu ve yetkili makamlar, Türk etnik kimliğinin ifadesinden rahatsız olmamalıdır. Bu çerçevede okullarımız 1950'li yıllarda olduğu gibi Türk okulu olarak faaliyet göstermeli, aynı tanımlamayı kullanan Derneklerimizin yeniden açılmasına izin verilmelidir.

9) Son yasada öngörülen Üniversitelere girişte Azınlık öğrencilerine kontenjan uygulamasına bir an önce açıklık getirilerek bu kontenjan-dan İskeçe ve Gümölcine Azınlık Liseleri öğrencilerinin yararlanıp yararlanamayacağını kamuoyuna duyurulmalıdır.

Yönetim, Azınlığın anlaşmalar ve insan haklarıyla ilgili temel belgelerle öngörülen haklarını kullanmasına izin verdiğini göstermek için bu ilk adımları atmalıdır. Avrupa Birliği'ne üye olan ülkemiz için bu yönde atılacak adımlar uluslararası alanda da Yunanistan'a yarar sağlayacaktır. "Uygarlıkların beşiği" olan ülkemizde uygarlığın ve çağdaş değerlerin beşikten çıkartılarak yürütülmeye başlanması her hal ve karda tüm ülkeye onur kazandıracaktır.

Günümüzde İnsan ve Azınlık hakları kavramları ulusal yorumların sınırlarını çoktan aşmıştır. Bu bağlamda, Yunan Kamuoyu'ndan, Yönetim'in bu çağrılarımıza kulak vermesini, Azınlığın eğitim ve diğer alanlarda gaspedilen haklarının iadesi ile bu ihlallerden kaynaklanan sorunlarımıza çözüm getirmek üzere

Azınlıkla diyaloga girmesini sağlama yönünde çaba sarfetmesini rica ediyoruz (Ahmet, 2005).

5.4.2. Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği ve Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği Raporu

Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği ve Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği, 2002 yılında Gümülcine’de Batı Trakya’da azınlık eğitiminin çağın ihtiyaç ve koşullarına uygun şekilde ve sorunsuz yürütülebilmesi için gerekli görülen azınlığın öncelikli talep ve beklentilerini bir raporla kamuoyuna beyan etmişlerdir. Bu raporun hazırlanmasından güdülen amaç, azınlığın, kendisini doğrudan ilgilendiren eğitim gibi yaşamsal önemdeki bir konuda yapılmakta ve yapılacak olan çalışmalara gerçekçi ve yapıcı bir anlayışla katkıda bulunulmaktadır. Önceki bölümlerde bahsedilen Batı Trakya Türk Azınlığı’nın sorunlarına, azınlık sivil toplum kuruluşlarının çözüm isteklerini adı geçen rapordan alıntılarla inceleyelim:

1) Genel Durum:

Azınlık okullarının ciddi boyutlara varan kitap, öğretmen, bina ve ders aracı sorunları bulunmaktadır. 1964 yılından sonra yürürlüğe konulan çok sayıda kanun ve yönetmelik, azınlık eğitimine dair uluslararası antlaşma ve sözleşme hükümleri ile bazı temel Yunanistan yasalarına, eski tarihli Kral İradelerine ve Cumhurbaşkanlığı Anlaşmalarına dahi ters düşmüştür. Cunta Yönetiminin devrilmesinden sonra demokratik esaslara dayalı bir rejime dönüldüğü halde, azınlık eğitimiyle ilgili olumsuzluklar maalesef düzeltilememiştir. Hatta bu aykırılık ve bozukluklardan bazıları Cunta idaresinden sonra işbaşına gelen hükümetlerin karar ve tasarruflarına da yansımış, zaman içerisinde çıkartılan mevzuat ve yönetmelikler, azınlık eğitiminin özerk yapısında büyük tahribata sebep olmuştur. Belirsizlik ve bozukluklar, bugün de pek çok konuda devam etmekte, azınlık eğitimi, içinden çıkılmaz bir görünüm arz etmektedir.

2) Ders Kitapları Sorunu:

Yeni Türkçe ilkokul kitapları 2000 yılında bölgeye gönderilerek okullara dağıtılmıştır. Şimdi azınlık öğretmenlerinin bu kitapların verimli bir şekilde uygulanabilmesi için tamamlayıcı mesleki eğitim programlarına devam etmelerinin sağlanması gerekmektedir.

Hali hazırda azınlık ortaokul ve liseleri de yetersiz ve çağdışı kalmış ders kitapları sorunuyla karşı karşıya bulunmaktadır. İlkokullarda olduğu gibi, ortaokul ve liselerde okutulacak ders kitaplarının da iki ülkenin ilgili makamlarının mutabakatıyla hazırlanarak bastırılması ve çağdaş standartlara uygun yeni Türkçe ders kitaplarının bir an önce Gümülcine ve İskeçe Azınlık Ortaokul ve Liselerine kazandırılması temenni edilmektedir.

3) Öğretmen Sorunu:

Öğretmen atama konusundaki okul encümenlerinin yetkisi, diğer bir deyişle öğrenci velilerinin “takdir ve tercih hakkı” yönetmeliklerle kısıtlanarak kağıt üzerinde bırakılmıştır. Azınlık öğretmenlerinin encümenlerin yetkileri çerçevesinde atanmak amacıyla yapmış oldukları başvurular kabul edilmemektedir. Azınlık, Yunanistan’ın mer’i hukuk düzeni içerisinde bu soruna adil ve kalıcı bir çözüm bulunması ümidini korumaya çalışmaktadır.

4) Öğretmen Yetiştirme Düzeni:

21. yüzyılda Avrupa Birliği üyesi Yunanistan’da azınlık eğitiminin sorunlarına kabul edilebilir ve kapsamlı çözümler getirilmek isteniyorsa, siyasi otoritenin Selanik Özel Pedagoji Akademisi konusunda radikal bir anlayış değişikliğini kabul etmesi gerekmektedir.

Azınlık eğitiminin Türkçe müfredatı konusunda SÖPANın yerine ikame edilebilecek öğretmen yetiştirme mekanizmasının belirlenmesinde, hükümetin, bugüne kadar yaşanan olumsuz

tecrübeleri göz önünde tutması ve azınlığın görüş ve beklentilerine kulak vermesi beklenmekte; ayrıca, gerek planlama, gerekse uygulama alanında Türkiye ile diyalog ve işbirliği içerisinde olması arzu ve temenni edilmektedir.

5) Yurt Dışında Eğitim Gören Öğretmen Adayları:

Yeterli vasıfları haiz çağdaş yeni nesil öğretmenlerin yetiştirilebilmesi için gereken zaman göz önünde tutularak, bu alanda da iyileştirme yapılmasında, özellikle de diploma denkliği DİKATSA sürecinin hızlandırılmasında ve okul encümenleri vasıtasıyla tayinlerin kolaylaştırılmasında zorunluluk görülmektedir.

6) Okul Encümen Heyetleri :

Önümüzdeki dönemde encümen seçimlerinin demokratik bir biçimde gerçekleştirilerek, seçilecek heyetlerin hak ve yetkilerini yeterli bir biçimde kullanmalarına izin verilmesi, öğretmen atamaları dahil, eğitim sorunlarına çözüm aranması sürecine iyimserlik aşılacak, hiç kuşkusuz vatandaşla devlet arasında diyalog ve işbirliğini güçlendirecektir.

7) Ders Saatleri Sorunu:

Azınlık okullarında uygulanan Yunanca ve Türkçe müfredat programı, Yunanistan ile Türkiye hükümetleri arasında imzalanan anlaşmalarla belirlenmiş hassas bir dengeye oturtulmuştur. Bu denge içerisinde Türkçe olarak okutulması gereken derslerin sayısı zaman içinde azaltılmış, bazılarının saatleri kısaltılmıştır. Azınlık eğitim sistemini kuran anlaşmaların lafzına ve ruhuna aykırı düşecek bu tür uygulamalardan özenle kaçınılması gereklidir.

8) AB Desteğiyle Azınlık Okullarının Eğitim Kalitesinin Yükseltilmesi Çabaları:

Azınlık eğitim müfredatını etkileyebilecek türden kapsamlı projeler hazırlanırken, eğitim sisteminin yerleşik prensiplerine ve hassas dengelerine uygun davranılması, şeffaf olunması, aynı

zamanda Yunanca ve Türkçe eğitimin seviyesinin birbirine paralel olarak yükseltilmesine özen gösterilmesidir. Azınlık bu anlayışla yürütülecek çalışmalara katkıda bulunmaya hazırdır.

9) Çocuk Yuvaları ve Ana Okulları:

Okul öncesi çocuk bakım ve eğitim kurumlarının, azınlığın sosyal ve kültürel yaşamının bir parçası haline gelmesi ve azınlık eğitim sisteminin bu kurumları da içerecek şekilde genişletilmesi mümkün ve yararlı olabilir. Bu konuda izlenecek yöntem ve çerçevenin, azınlığın görüş ve talepleri ile uyumlu olacak şekilde belirlenmesi; uygulamanın da, belli bir plan ve takvim dahilinde, gerekli hazırlıklar yapıldıktan sonra tedricen başlatılması gereklidir. Yuva ve ana okullarında verilecek eğitim ve hizmetlerin de, azınlığın statüsüne uygun şekilde, iki dilde Türkçe ve Yunanca olarak yürütülmesi; uygulamanın hukuki çerçevesinin ise, Lozan ve konuyla ilgili diğer anlaşma ve protokollerde olduğu gibi, Yunanistan ve Türkiye arasında varılacak bir mutabakata dayandırılması önem arz etmektedir.

Bu konudaki uygulamanın, okullarda görev alacak yeterli sayıda azınlık öğretmenin süratle yetiştirilmesini mümkün kılacak bir proje ile irtibatlı kılınması, nitelikli öğretmen bulunan mahallerde yerel yönetimlerle işbirliği yapılarak hareket edilmesi gerçekçi bir yaklaşım olacaktır.

10)Öneriler:

a) Yunanistan ve Türkiye'nin Dışişleri ile Milli Eğitim ve Din İşlerinden sorumlu Bakanlıkları arasında azınlık eğitiminin kalite ve koşullarının iyileştirilmesi amacıyla diyalog başlatılmalıdır.

b) Bölgede yaş ve eğitim durumu müsait olan işsiz azınlık mensubu öğretmenlerin belirlenerek okullarda görevlendirilmeleri amacıyla bir çalışma başlatılmalıdır.

c) Yunanistan'da görev yapacak Türkiye vatandaşı kontenjan öğretmenlerinin sayısı 1952 tarihli mutabakatta olduğu gibi yeniden 36'ya yükseltilmeli, bu öğretmenlerin bölgedeki

okullarda dengeli bir şekilde görevlendirilmelerine imkan sağlanmalıdır.

ç) 9 yıllık zorunlu ilköğretim uygulamasının Azınlık ilkokullarını da içerecek şekilde genişletilmesi amacıyla bir çalışma başlatılmalıdır.

d) Gümölcine ve İskeçe'deki ortaokul ve liselerin fiziki altyapıları, eğitim araçları ve kadroları geliştirilmelidir.

e) Mülkiyet ve yönetimi azınlığa ait olacak şekilde, iki dilde eğitim verecek 4 yeni ortaokul, 4 lise, 1 sanat lisesi ve bir de kız lisesi açılması devlet imkanlarıyla desteklenmeli ve bu kurumlar himaye edilmelidir.

f) İskeçe Azınlık Ortaokul ve Lisesi öğrencileri için bir yurt açılmalıdır.

Bu görüşlerin geçmişteki hatalı uygulamaların doğru bir biçimde teşhis edilerek giderilmesine, keza uygulamadan kaynaklanan sorunların yol açtığı sıkıntı ve gerginliklerin bertaraf edilerek, sağlıklı ve güvenli yeni nesiller yetiştirilmesine yardımcı olacağına samimiyetle inanılmaktadır (BTTÖB, 2002)

Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği Başkanı - Cahit ALİOSMAN

Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği Başkanı - Mehmet BAĞDATLI

5.4.3. Birinci Eğitim Şurası Sonuç Bildirisi

"Batı Trakya Türk Azınlığı - Birinci Eğitim Şurası" azınlık eğitimi alanında yaşanan problemlerin ortaya konmasında ve bu problemlere çözüm önerileri belirlenmesinde önemli bir dönüm noktası olması münasebetiyle inceleme içerisinde yer verilmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir. Batı Trakya Türk Azınlığı - Birinci Eğitim Şurası 26 - 27 Kasım 2005 tarihlerinde, Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği ve Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği tarafından Gümölcine'de yapılmıştır. Azınlık eğitiminin 1923 Lozan Antlaşmasından başlayarak çeşitli belgelerle esasa bağlanan bütün yönleri, bu çerçevede Batı Trakya Türk Azınlığı'nın talep, ihtiyaç ve arzuları Şura'da

tartışılmıştır. Şurada dile getirilen konular aşağıda sonuç bildirisi ile tam metin olarak sunulmuştur:

Eğitim Şurası Sonuç Bildirisi, Batı Trakya Türk Azınlığı'nın en yüksek temsil organı olan Batı Trakya Türk Azınlığı Danışma Kurulu ve bütün diğer dernek ve birlikler tarafından desteklenmektedir.

Batı Trakya Türk Azınlığı her vesileyle yinelediği gibi, Şura çerçevesinde de ülkemiz ilgili makamlarını azınlığın gerçek temsilcileriyle ve Türkiye Cumhuriyeti ile eğitim alanında ivedilikle diyalog ortamı tesis etmeye davet etmektedir.

1) Okul Öncesi Eğitim:

Türk Azınlığın yoğun olarak yaşadığı bölgelerde çocuk yuvaları ve anaokullarının açılması zaruret arz etmektedir.

Aile ortamının doğal uzantısı olan yuva ve anaokullarında eğitim dili hususunda azınlığımızın temel tercihi anadili olan Türkçe'dir. Bununla birlikte arzu eden ebeveynler için çift dilli (Türkçe-Yunanca) yuva ve anaokullarının kurulması imkanı da tanınmalıdır.

Açılacak çocuk yuvaları ve anaokullarının; azınlık eğitim sistemi dahilinde olması, azınlık eğitimimizin hukuki çerçevesini oluşturan Lozan antlaşması ve diğer anlaşma ve protokollere dayanması gerekmektedir.

Bu okullarda görev alacak eğitim kadrolarının yetiştirilmesi amacıyla gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Bu okullarda görev alacak öğretmenler arasında yurtdışında eğitim görmüş ve formasyon kazanmış soydaş eğitimcilerin de yer alması gerekmektedir.

Soydaş yerel yöneticiler azınlık eğitime katkılarını arttırmalı, çocuk yuvaları gibi okul öncesi eğitim kurumlarını faaliyete sokarak azınlık eğitim sürecine destek sağlamalıdır. Şuramız, soydaş yerel yöneticilerin bu yöndeki çalışmalarını teşvik etmektedir.

2) İlköğretim:

a) Ders Kitapları Sorunu: Azınlık eğitiminin yıllarca Türkçe ders kitaplarından mahrum bırakılması azınlık eğitiminin kalite ve seviyesinin düşmesine yol açmıştır. Son yıllarda Türkiye ile Yunanistan arasında yapılan görüşmeler sonunda 2000 yılında azınlık okullarına Türkiye'den yeni Türkçe ilkokul kitapları gönderilmiştir.

Ancak bu aşamadan sonra önem arzeden konu, bu kitaplarla verilen eğitimin verimli bir şekilde uygulanabilmesi için Türk Azınlık öğretmenlerine yönelik tamamlayıcı mesleki eğitim programlarının başlatılması ve bu programın periyodik olarak devam ettirilmesidir.

Azınlık ortaokul ve liselerindeki kitap sorunu hala devam etmektedir. Kitapların onay ve basımı için Yunanistan ile Türkiye arasında devam eden görüşmelerin biran önce tamamlanarak ortaokul ve liselerde okutulacak Türkçe ders kitaplarının okullarımıza ulaştırılması gerekmektedir.

b) Öğretmen Sorunu: Bu alanda yaşanan en önemli ve en büyük problem 1968 yılında Cunta Yönetimi tarafından, azınlık eğitim sisteminin özelliklerine ters düşen, Selanik Özel Pedagoji Akademisi'nin (SÖPA) kurulması olmuştur. Öğretmenlik formasyonu kazandırması bakımından son derece yetersiz bir kurum olan Selanik Özel Pedagoji Akademisi, azınlık eğitiminin en önemli pürüzlerinden biri olmuştur.

Azınlığın görüşü alınmadan Cunta Yönetimi tarafından kurulan Selanik Özel Pedagoji Akademisi kapatılmalıdır. Bu kurumun yetersizliği Batı Trakya Türk Azınlığı'nın yanısıra çok sayıda Yunanlı yetkili, eğitimci ve aydınının kabul ettiği bir gerçek olduğu gibi, bu yetersizliği SÖPA'dan mezun olan Türk Azınlık üyesi öğretmenler de defalarca dile getirmişlerdir. Öğretmen yetiştirme konusunda azınlığın görüş ve talepleri dikkate alınmalı ve siyasi otorite eğitim sorunlarını çözmeye gerekli olan radikal

kararları almaktan çekinmemelidir. Yeni öğretmen yetiştirme mekanizmasının hayata geçirilmesi amacıyla yüksek okul seviyesinde dört yıllık özel bir fakülte kurulmalıdır. Söz konusu eğitim kurumu Yunanistan ile Türkiye üniversiteleri arasında yapılacak işbirliği ile hayata geçirilmeli ve bu fakültede Türk ve Yunanlı öğretmenler görev yapmalıdır.

c) Encümen Heyeti Kararıyla Öğretmen Tayini: Azınlık eğitimi belirleyen temel metin olan Lozan Antlaşması'nın 40. Maddesi, azınlığa kendi okullarını ve eğitim kurumlarını açmak, yönetmek ve denetlemek hakkını vermektedir. Konuyla ilgili olarak yürürlükte olan kanun ve yönetmelikler azınlığın bu hakkını elinden almaktadır. Azınlığın kendi öğretmenini seçme ve belirleme hakkının kısıtlanması demokrasiyle bağdaşmadığı gibi, çağdaş eğitim anlayışına da ters düşmektedir.

Azınlık okul encümenlerinin kanunlardan kaynaklanan yetkilerini kullanarak öğretmen atamak amacıyla yaptıkları başvurular kabul edilmemektedir. Bu konuda encümen heyetlerinin haklılığını ispatlayan "Yunanistan Vatandaşın Avukatı" (Ombudsman) kurumunun raporları mevcuttur. Öğretmen belirleme ve tayin etme alanında azınlığın takdir ve tercih hakkına saygı gösterilmeli ve Türkçe eğitim verecek azınlık üyesi öğretmenlerin okul encümenleri ve öğrenci velileri tarafından belirlenmesi talep edilmektedir.

Son yıllarda azınlık ortaokul ve liselerine fakülte mezunu genç soydaş eğitimcilerin tayin edilmesi azınlık eğitimi adına sevindiricidir. Eğitim fakültelerinden mezun olan formasyon sahibi genç soydaş eğitimciler azınlık ilkokullarına da tayin edilmelidir. Bu alanda diploma denkliği aranmamalı veya denklik süreci hızlandırılmalı ve okul encümenleri vasıtasıyla tayinler kolaylaştırılmalıdır.

ç) Ders saatleri: Yunanistan ile Türkiye hükümetleri arasında imzalanan anlaşmalarla belirlenmiş ve hassas bir

dengeye oturtulmuş ders saatlerindeki bu denge zamanla Türkçe ders saatleri aleyhine tahrif edilmiştir. Türkçe olarak okutulması gereken derslerin sayısı zaman içinde azaltılmış bazı derslerin ise saatleri kısaltılmıştır.

Azınlık eğitimini belirleyen anlaşmalara aykırı düşen bu tür uygulamalardan kaçınılması ve sözkonusu yanlış uygulamaların düzeltilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda azınlık okullarındaki Beden Eğitimi, Müzik ve İngilizce derslerinin azınlık mensubu öğretmenler tarafından okutulması talep edilmektedir.

d) Azınlık Eğitim Kalitesinin İyileştirilmesine Yönelik Programlar: Azınlık eğitiminin güçlendirilmesi amacıyla yürütülecek programlar tek taraflı değil, azınlıkla diyalog dahilinde ve Türkçe ile Yunanca müfredatı kapsayacak şekilde planlanmalıdır.

e) Kontenjan Öğretmenler: Yunanistan'da görev yapacak Türkiye vatandaşı kontenjan öğretmenlerinin sayısı 1952 tarihli mutabakatta olduğu gibi yeniden 35'e yükseltilmeli, bu öğretmenlerin eskiden olduğu gibi İskeçe, Rodop ve Evros illeri köylerinde görevlendirilmesi uygulamasına dönülmelidir.

f) Okullarda Kültürel Faaliyetler – Müsamereler: İlkokullarda kültürel faaliyetlerin düzenlenmesinde bugüne kadar yaşanan çeşitli bürokratik engeller giderilmeli, bu tür etkinlikleri gerçekleştirmede encümen heyetlerine gerekli tüm kolaylıklar sağlanmalı ve kültürel etkinliklerin düzenlenmesi encümen heyetlerinin yetkisine bırakılmalıdır.

g) Özürülüler okulunun kurulması : Azınlık eğitim sistemine göre faaliyet gösterecek mülkiyeti ve yönetimi azınlığa ait olacak bir özürülüler okulunun kurulması için Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği ile Batı Trakya Yüksek Tahsilliler Derneği tarafından bir fizibilite çalışması yapılmalı ve böyle bir okulun kurulması için imkanlar araştırılmalıdır.

3) Ortaöğretim:

Ülkemizde geçerli olan dokuz yıllık zorunlu ilköğretim uygulamasının azınlık eğitimini de kapsamaması bir zorunluluktur. Rodop ilinde genel, teknik ve mesleki eğitim veren toplam 25 devlet ortaöğretim kurumuna karşın bir azınlık ortaokulu ve lisesi, İskeçe ilinde de genel, teknik ve mesleki eğitim veren toplam 37 devlet ortaöğretim kurumuna karşın, bir azınlık ortaokulu ve lisesi mevcuttur. - Gümülcine Celal Bayar Azınlık Ortaokul ve Lisesi'yle, İskeçe Muzaffer Salihoğlu Azınlık Ortaokul ve Lisesi'nin, azınlık öğrencilerinden gelen ihtiyacı karşılamakta görülen yetersizlik gözönünde bulundurularak, mülkiyeti ve yönetimi azınlığa ait olacak şekilde, azınlık nüfusunun Rodop, İskeçe ve Evros illerinde yoğun olarak yaşadığı yerlerde Türkçe ve Yunanca eğitim verecek yeni ortaokul ve liselerin açılması ya da Rodop ve İskeçe illerinde Türk öğrencilerine yönelik olarak açılan devlet ortaokul - liselerin Gümülcine Celal Bayar Azınlık Ortaokul - Lisesi ve İskeçe Muzaffer Salihoğlu Azınlık Ortaokul - Lisesi statüsüne dönüştürülmesi zaruret arz etmektedir.

Kendi binası bulunmayan İskeçe Muzaffer Salihoğlu Ortaokul ve Lisesi'nin bina sorunu en kısa sürede giderilmeli ve yeni bir binaya kavuşturulmalıdır.

Halen faaliyet gösteren Gümülcine Hayriye Medresesi ile Şahin Medresesi, Gümülcine Celal Bayar Azınlık Ortaokul - Lisesi ile İskeçe Muzaffer Salihoğlu Azınlık Ortaokul - Lisesi statüsüne sahip eğitim kurumu haline dönüştürülmelidir.

Ayrıca Batı Trakya'daki camilerde görev yapacak din görevlilerini yetiştirmek amacıyla bir okul kurulmalıdır.

4) Okul Binaları Onarımları Ve Okul Araç Gereçleri:

Azınlık okulları çağın gereklerine uygun eğitim araç - gereçleri, bilgisayar laboratuvarları ile Türkçe ve Yunanca kaynakların yeralacağı kitaplıklarla donatılmalıdır.

Tamir ve onarıma ihtiyacı olan azınlık okulları tespit edilmeli ve bu okullar zaman harcanmadan onarılmalıdır.

5) Okul Tabelaları

Azınlık ilkokullarında halen asılı bulunan "Müslüman Okulu" veya "Azınlık Okulu" şeklindeki tabelaların 3065/1954 sayı ve tarihli yasa hükümlerine uygun olarak "Türk İlkokulu" şeklinde değiştirilmesi talep edilmektedir.

İşbu sonuç bildirisinin Rodop Milletvekili Sayın İlhan Ahmet başkanlığında bir heyet tarafından azınlık adına, Yunanistan ve Türkiye Hükümetlerine, ilgili kurum ve kuruluşlara ulaştırılması kararlaştırılmış, ayrıca basın - yayın organlarında geniş şekilde yansıtılması uygun görülmüştür (BTTÖB, 2005)

5.4.4. Beşinci Uluslar Arası Batı Trakya Türkleri Kurultayı

Beşinci Uluslar Arası Batı Trakya Türkleri Kurultayı 15-17 Eylül 2006 tarihleri arasında geniş katılımlı olarak İstanbul'da icra edilmiştir. Batı Trakya Türkleri'nin tüm sorunları, komisyonların çalışma gruplarınca ortaya konularak kurultay sonunda her komisyon bir sonuç bildirisini yayımlamıştır. Bu bildirimler Türk Azınlığın mağduriyetlerinin giderilmesinde Azınlık mensuplarının istek ve konulara katkılarını içermektedir. Bu bölümde Kurultay'da oluşturulmuş olan Eğitim Çalışma Grubunun Raporuna ve akabinde Eğitim ve Kültür Komisyonu'nun Sonuç Bildirisine tam metin olarak yer verilecektir.

5.4.4.1. Eğitim Çalışma Grubu Raporu

1) Giriş : Batı Trakya Türkleri'nin eğitim haklarını ve uygulamalarını düzenleyen antlaşmalar ve protokol hükümleri Yunan hükümeti tarafından çeşitli gerekçelerle yer yer ihmal edilmekte veya aslından uzaklaştırıcı, çok taraflı yorumlara tabi tutularak düzensizliklere, karışıklığa sebep vermektedir. Halbuki Batı Trakya Türkleri'nin eğitim hakları da bir çok konuda olduğu gibi uluslararası antlaşmalar, ikili antlaşmalar, protokoller ve diğer

bağlayıcı hükümler çerçevesinde teminat altına alınmış bulunmaktadır. Bunlara tam olarak uyulmamakta ısrar edilmesi, eğitim konusunda ana hatlarıyla aşağıdaki problemlere çözüm aranmasını gerekli kılmaktadır.

2) Anaokulları: Yukarıda sayılan resmi mevzuata göre azınlık anaokulları açmalarına mani bir hüküm bulunmamaktadır. Bu konudaki ihtiyaçlar dolayısıyla Batı Trakya azınlık anaokullarının ve kreşlerinin açılmasına gidilmelidir.

3) İlkokul : Batı Trakya azınlık ilkokullarında, çağdaş eğitim için sayı ve kalite açısından öğretmen açığı vardır. Buna ait alınacak tedbirler içerisinde bilhassa meslek içi eğitime önem verilmelidir.

Bina ve eğitim araçları bakımından da eksikler mevcuttur. Tamir ve bakım işlemlerinde bile, encümenin devre dışı bırakılması ve yetkilerin valiliklerde toplanması, azınlık hakları ile ilgili hukuki düzenlemelere aykırıdır.

Tüm Batı Trakya'daki okul binaları, azınlığın kendi malıdır. Tamiri, idaresi ve gerekli yardımların kabulü ve diğer işlemler, okul encümeni tarafından yürütülmelidir.

Halk tarafından seçilen encümen üyelerinin valiler tarafından göreve başlatılmalarına son verilmelidir. 9 yıllık temel eğitim süresinin, Türk okullarında da istisnasız uygulanmasına geçilmelidir.

4) Ortaokullar : Azınlığa ait medreselerin, eğitim dili Türkçe ağırlıklı olmak kaydıyla, kadro ve binaları da gözetilerek ve gerekli eksikliklerin giderilmesi programı çerçevesinde, imam hatip okullarına dönüştürülmesi sağlanmalıdır. Mezunların ilahiyat fakültelerine ve diğer fakültelere girerek eğitim almalarının, Türk cemaati için daha faydalı olacağı anlaşılmaktadır. Öğrencilerin okula kabullerindeki az sayıdaki kontenjan kura usulüne son verilerek, okul ve öğretmen yeterliliğinin dikkate alınıp, zaman içerisinde okumak isteyen herkese bu imkanın sağlanmasına

çalışılmalıdır. Bu imkanı sağlamak için gerekirse çift tedrisata geçilmelidir.

Maaşları azınlık tarafından ödenen, sözleşmeli öğretmenlerin atanması için, memuriyete kabuldeki yaş haddinin yükseltilmesi talep edilmelidir.

Meslekten ayrılan ve azledilen öğretmenlerin mesleklerine dönmeleri için, gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Antlaşmalarla sağlanan okulları yönetme, denetleme ve öğretmenleri atama yetkisi encümenlere iade edilmelidir.

Türkiye ve Yunanistan'da okutulacak ders kitaplarının her iki ülke tarafından oluşturulacak komisyonlarca çağdaş gelişmeler ışığında yenilenerek, yeniden yazılması ve dağıtılması gerekmektedir.

Yunanistan'ın uluslararası antlaşmalara (1951, 1968 Eğitim ve Kültür Protokollerine) aykırı olarak tek taraflı istediği biçimde kitap basarak, dağıtması önlenmelidir.

Uluslararası antlaşmalarla belirlenen müfredat programlarına uyulması ve Türkçe aleyhine bozulan dengenin düzeltilmesi yoluna gidilmelidir. Ders kitaplarında Türk düşmanlığı içeren ifadelerin, resim ve şekillerin çıkartılması hususu, ilgili uluslararası şikayet mercilerine gönderilmelidir.

Türkçe okutulan derslerin, imtihanları da Türkçe yapılmalıdır. Türkçe okutulan derslerin, Yunan diliyle yapılan heyet sınavları kaldırılmalıdır.

SÖPA mezunlarına, Türkçe formasyon verilmesi ve meslek içi eğitim kurslarına tabi tutulmaları için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Selanik Özel Pedagoji Akademisi (SÖPA) mezunlarının azınlık okullarına öğretmen olarak atanmalarına öncelik tanıyan 695/1977 sayılı kanunun iptali istenmelidir.

5) Üniversite : Azınlık lisesi mezunu Batı Trakyalı öğrencilere sınavsız kontenjan ayrılmalı (azınlık liselerinin

yaşamalarının teşvik edilmesi için) Batı Trakya'daki istihdam ve ihtiyaçlar göz önüne alınarak öğrencilere ilgili kuruluşlardan destek alınarak, mesleki rehberlik programları düzenlenmeli ve yönlendirme yapılmalıdır.

Türkiye'deki üniversitelerde 3 yıl uygulanmakta olan "Gece Üniversitesi" uygulamasına YÖS sınavını kazanamayan azınlık öğrencilerinin de alınması konusunda YÖK ve diğer ilgili makamlarla görüşülmelidir.

6) Koordinasyon Ve Devamlılık : Türkiye'de ve Batı Trakya'da eğitim çalışmalarının koordinasyonunu sağlamak, ortak hedef ve politikalar tespit etmek amacıyla, komisyonların kurulması ve bu komisyonların ayrı ayrı ve birlikte çalışma yapmak üzere yılda en az bir kez toplantı yapmaları tavsiye edilir.

7) Sonuç : Uluslararası ve ikili antlaşmalarla sağlanan ve Yunanistan tarafından ihlal edilen eğitim haklarının iadesi için Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na bireysel başvuru hızla denemeli ve gerekirse kurulacak komisyonların denetiminde bir fon oluşturulmalıdır (BTTK, 2006).

5.4.4.2. Beşinci Uluslararası Batı Trakya Türkleri Kurultayı Eğitim ve Kültür Komisyonu Sonuç Bildirisi

1) Bölgede milli menfaat, bütünlük, güç ve stratejilerin oluşturulması için Türk kültürünün "kültürel çerçevesi"nin geliştirilmesi ve eğitimde kalitenin yükseltilmesi,

2) Batı Trakya Türklerinin bugünü ve geleceği açısından eğitimin her tür ve kademesinde; ana-baba ve öğretmenlerin mesleki bilgi, Türk kültürü ve değerler, yeni eğitsel yaklaşımlar, özel eğitim ve eğitimde psikolojik hizmetler ile eğitimde karşılaşılan problemlerle baş etme hususlarının çağın gereklerine göre uyarlanması, aynı zamanda da eğitim-öğretimin hizmetlerinin izlenmesi,

3) Bölgede görev yapan sınıf ve branş öğretmenlerinin, periyodik aralıklarla hizmet içi eğitime alınması,

4) Batı Trakya Bölgesindeki Türk azınlığı eğitim kurumları ile Türkiye'deki eğitim kurumları arasında "kardeş okul" işbirliğinin geliştirilmesi,

5) Batı Trakya Türk Azınlığın eğitiminde bugünü ve geleceği değerlendirmek amacıyla, Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı ile ilgili kurum ve kuruluşların koordinatörlüğünde "Batı Trakya Türklerinin Eğitim Şûrası" nın en kısa sürede yapılması,

6) Batı Trakya bölgesine eğitimde kalitenin artırılması ve ihtiyacın karşılanması için yatılı ortaöğretim kurumlarının kurulması,

7) Batı Trakya Türklerinin eğitiminde, akademik-bilimsel araştırmalar ile diğer araştırma ve yayın çalışmalarına ağırlık verilmesi,

8) Bölgede, Türk sivil toplum kuruluşları ve azınlık okulları bünyesinde çocuk ve gençlere koruyucu ruh sağlığı kapsamında, eğitimde psikolojik hizmetlerin yaygınlaştırılması,

9) Batı Trakya da Türk okulları bünyesine eğitimde psikolojik hizmetleri yaygınlaştıracak birimlerin (okul rehberlik ve psikolojik danışma servisi) ivedi olarak kurulması,

10) Bölgedeki eğitim kurumlarının ders araçları ve donatım, öğretmen yeterlilikleri bakımından desteklenmesi,

11) Üstün ve özel yetenekli çocukların uzmanlarca tespitinin en kısa sürede yapılması,

12) Özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara ve ailelerine Türk sivil toplum kuruluşları bünyesinde destek hizmetlerinin geliştirilmesi,

13) Türk kültürünün yaşatılması amacıyla kurulmuş olan okul öncesi eğitim birimlerinin (çocuk kulübü) yaygınlaştırılması ve

Türkiye'deki okul öncesi eğitim kurumlarıyla işbirliğinin sağlanması,

14) Batı Trakya Türklerinin eğitiminde; toplumsal ve evrensel değerlerin kazandırıldığı, geçmişten gelen ve geleceğe aktarılan kültürel değerlerimizin yaşatıldığı, olumlu davranışların kazandırıldığı, idealist ve ahlâklı bireyler yetiştirmek için müfredat programının “değerler eğitimi” ile zenginleştirilmesi,

15) Yunanistan'ında taraf olduğu Avrupa Konseyi Avrupa Kültür Sözleşmesi kapsamında, Avrupa Konseyi' nin Eğitim Personeli Hizmetiçi Eğitim Programına Batı Trakyalı Türk öğretmenlerinde katılımının sağlanması,

16) Batı Trakyalı Türklerin eğitiminin “Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları, Socrates, Comenius, Erasmus, Grundtving, Arion, Lingua, Leonardo da Vinci ve Gençlik Değişim Programları” ile kuvvetlendirilmesi,

17) Bölgede Türk sivil toplum kuruluşları ve azınlık okulları bünyesinde öğrencilere meslekî yöneltme hizmetlerinin sunulması,

18) Başta Batı Trakya Türk Azınlık Liseleri olmak üzere; ortaöğretim kurumlarından mezun olan Türk gençlerine, Türkiye Yükseköğrenim kurumlarında kontenjan kotasının yükseltilmesi hususunun Yükseköğretim Kurulu (YÖK)'na bildirilmesi ve biran önce Batı Trakya Türk Toplumunun gençlerinin üniversite okuma olanaklarının artırılması,

19) Yunanistan ve Türk Eğitim Bakanlığı yetkililerinden oluşturulmuş bir komisyon maharetiyle Batı Trakya Türk azınlığının eğitiminin değerlendirilmesi,

20) Bölgede aile eğitimi etkinliklerinin organize edilmesi,

21) Eğitim kurumlarına devam eden çocukların izlenmesi ve yeni stratejilerin belirlenmesi için bölgede çalışma yapılması,

22) Batı Trakyalı eğitimcilerin akademik becerilerini arttırmak için Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kurumlarında

lisansüstü ve doktora programlarına teşvik edilmesi ve bu hususun Yükseköğretim Kurulu (YÖK) yetkilileri ile müzakere edilerek ivedi olarak hayata geçirilmesi,

23) Özellikle yüksek öğrenimlerini Türk Üniversitelerinde tamamlamış mezunlara, eski adıyla DİKATSA yeni adıyla DOATAP (Yunanistan'da Üniversitelerarası Diploma Denkliğini Onaylayan Kurul) tarafından üniversitelerin bazı bölümlerinden mezun olanlara uygulanan hukuk dışı şartlar nedeniyle yıllarca diploma denkliği alamayan bireylerin mağduriyetlerinin önlenmesi amacıyla Yükseköğretim Kurulu (YÖK)'nce gerekli girişimlerin yapılması,

24) Batı Trakya bölgesi Yunan devlet okullarına Türk çocuklarını özendirmek için, 2006–2007 eğitim-öğretim yılında pilot olarak seçilmiş (3'ü Gümülcine, 2'si İskeçe ortaokulları) ortaöğretim kurumları müfredat programına Türkçe' nin seçmeli ders olarak konulması uygulamasının; Batı Trakya Türk Toplumunun Lozan Barış Antlaşması ile kazanılmış Türkçe eğitim-öğretim hakkının gasp edilmesine yönelik sinsice bir oyun olduğu görülmektedir. Biz Batı Trakya Türk Toplumunu olarak seçmeli Türkçe dersi uygulamasına karşı olduğumuzu vurgular, Bizans oyunları ile Türklerin eğitim haklarının hiçbir suretle engellenemeyeceğini dünya kamuoyuna duyururuz,

25) Batı Trakya Türklerince gerçekleştirilen sportif ve kültürel faaliyetlerin devam ettirilebilmesi ve geliştirilmesi için ilgili kurumlarla işbirliğine gidilmesi ve bu tür faaliyetlerin desteklenmesinin sağlanması gerekmektedir.

Azınlık okullarında kurulacak olan öğrenci velisi dernekleri yalnızca öğrenciler ile öğretmenler arası olan münasebetlere bir çözüm değil, aynı zamanda azınlık çocuklarının Lozan Antlaşmasından ve ikili protokollerden kaynaklanan özel ve özerk haklara da bir çözüm arayacaktır.

Azınlığın eğitim hususundaki sorunlarını dile getirmek ve azınlık çocuklarının en iyi şekilde eğitim ve öğretim görmesini talep etmek bu derneklerde yer alacak olan her anne ve babanın asli görevi olacaktır.

Her okulda bir öğrenci velisi derneği kurulabilmeli ve buna müteakiben bütün Batı Trakya Türk Azınlığı'nda var olan okullarda kurulacak olan bu derneklerin bir federasyon çatısı altında birleşmelidir.

Eğitim alanında kurulacak olan bu derneklerin ülke içindeki mevcut hükümetlere ve diğer yabancı ülkelerde yer alan sivil örgütlere ve kurumlara demokratik olarak sorunları dile getirmede büyük katkıda bulunacağı kesindir (BTTK, 2006)

5.5. Türkiye'ye Düşen Görevler

Türkiye'nin coğrafi konumu, jeopolitik özellikleri, toplumsal dokusu ve bazı devletlerin olumsuz politikaları gözönünde bulundurularak, karar alıcı konumdaki yetkililerin işin uzmanı çevrelerle ortak çalışmalar yaparak Türkiye'nin geleceği ile ilgili öngörülerde bulunmaları, gelecek ortamında Türkiye'nin avantajlar elde edebilmesini sağlamak için gerekli stratejiler geliştirmeleri gerekmektedir. Batı Trakya Türk Toplumunu ve yaşadığı bölgenin de Türkiye açısından önemi tartışmasız olup bölgenin kaderi tecrübesiz ve plansız politika yapıcılara bırakılmayıp uzun soluklu, kararlı ve gelişen durumlarda çabucak değiştirilmeyecek işinin ehli uzmanlarca belirlenmiş milli bir politika çerçevesinde davaya sahip çıkılmalıdır.

Türkiye'nin Yunanistan ile olan ilişkilerini geliştirmesi, sorunlarını çözmesi, Batı Trakya'daki Türkler'in huzur ve güveni açısından da son derece gereklidir. İki ülke arasında yaşanan herhangi bir gerginlik, ister istemez, Batı Trakya'daki Türkleri zor durumda bırakmaktadır. Nitekim önceki bölümlerde görüldüğü üzere Yunanistan çıkardığı çeşitli iç huku uygulamalarında, Rum olaylarının, Kıbrıs ve Ege sorunlarının etkileri gözlenmektedir. Bu nedenle -ve ekonomik, siyasi ve askeri nedenle- tüm

Balkan ülkeleriyle olduğu gibi, Yunanistan'la da iyi ilişkiler içinde olmak, Türkiye için son derece önemlidir.

Türkiye, yaşanan sorunlara çözüm bulunması için uzun zamandan beri diyalog ve müzakereleri savunmuştur. Türkiye böyle bir süreci başlatabilmek için Yunanistan'a defalarca diyalog çağrısında bulunmuş, ancak olumlu yanıt alamamıştır. Türk yaklaşımının aksine, Yunanistan bu sorunların çoğunun varlığını reddeden yararsız bir politika izlemektedir (BAV, 2009).

Aynı ittifaklar içinde yer alan, aynı hedeflere yönelmiş, yüzyıllara dayanan komşuluk ilişkilerine sahip iki ülke, aralarındaki bilinen sorunları çözdüğü takdirde, sadece iyi birer dost değil aynı zamanda güçlü birer müttefik olacaklardır. Bu sayede Batı Trakya'da yaşayan Türk azınlık üzerindeki baskılar tamamen kalkacak, Türklerin bütün hakları iade edilecek ve bölge insanının sosyoekonomik refaha kavuşması sağlanacaktır.

Bu doğrultuda Türkiye Cumhuriyeti'nin öncelikli amacı Batı Trakyalı Türklerin Yunanistan'ın saygın ve eşit vatandaşları olarak başta Lozan Barış Antlaşması olmak üzere ikili ve uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan haklarından yararlanmalarını sağlamaktır (Erdoğan, 2009).

Batı Trakya Toplumunun Yunanistan tarafından ihlal edilen hakları çözülmediği takdirde Türkiye de müteakabiliyet anlayışından hareketle mutlaka Yunanistan aleyhine tedbirler almalıdır.

AB üyesi bir ülke olan Yunanistan'ın, Kopenhag siyasi kriterlerinin gereği olarak Azınlık sorunlarına çözüm getirmesi gerekmektedir. Türkiye, Yunanistan'ın çözüme yanaşmadığını ve Kopenhag kriterlerini çiğnediğini, siyasiler buldukları her alanda dile getirmelidirler.

Türkiye ile bölgedeki Türklerin oluşturduğu sivil toplum örgütleri ve Türk partileri arasında sıkı ilişkiler geliştirilmelidir. Böylece hem bölgedeki Türklerin sorunları çözülebilir hem de Türkiye'nin bölgedeki sorunun çözümüne katkıları artabilir.

Türkiye ile Yunanistan ilişkilerinde gerek ekonomi, gerekse siyasi alanda birçok sorunun çözümü için aşama kaydedilmesi ve geleceğin daha da iyi olabileceği düşüncesi Batı Trakya'da yaşayan Türk Toplumuna ilişkin konularda da ilerleme kaydedileceği düşüncesini doğurmaktadır.

Türkiye Batı Trakyalı Türklerin yurtlarında mal ve kültür varlıklarının korunması ve sosyal gelişimlerinin sağlanması gerektiğine inanmaktadır.

Yunanistan'ın Azınlık ve vakıflar konusunda Lozan Antlaşması ile sağlanan dengeyi bozmaya yönelik girişimlerine, Türkiye'nin de karşılıklılık ilkesine göre tedbirler alma konusunda hak doğurduğu açıktır.

Yunan idarecilerinin istimlak vesaire şekillerle Türk eserlerini ortadan kaldırmalarına ve Batı Trakya bulunan Türk varlığının ispatı olan tarihi eserleri yok etmelerine karşı konulmalıdır.

Batı Trakya ve Türkiye'de yaşayan Batı Trakya Türklerinin eğitime önem verilmeli, yüksek lisans ve doktora çalışmaları teşvik edilerek, Batı Trakya tarihi, coğrafyası ve kültürel hayatıyla ilgili akademik çalışmalar yapılması önerilmelidir.

Türkiye, Batı Trakyalı öğrencilerin eğitim burslarını ve kontenjanlarını artırarak eğitim ve kültür düzeylerinin gelişmesine katkıda bulunmalıdır.

Türk Azınlığı eğitim seviyesi yüksek bir topluluk haline getirmek için, yetenekli ve gelecek vaat eden azınlık çocukları için burs verilerek gerek Türkiye'de gerekse yurt dışındaki gelişmiş üniversitelerde okutularak eğitimlerine katkıda bulunulabilir.

Bölgede Türkçe yayın yapacak radyo ve televizyon için Türkiye-Yunanistan arasında yapılacak bir mutabakatla bölge insanına yönelik Türkçe yayınlar başlatılması Türk kültürünün devamına katkı sağlayacaktır.

Batı Trakya Türk Azınlığının yasal hakları ve sorunları, Türk televizyonları vasıtasıyla kamuoyuna duyurularak o bölgede Türk kökenli insanların yaşadığının Türk halkı tarafından bilinmesi ve halkın onlara maddi ve manevi olması sağlanmalıdır.

Türkiye, gerek Yunanistan'daki, gerekse Türkiye'deki hakları uluslararası anlaşmalarla teminat altına alınmış azınlıkları iki ülke arasında dostluk köprüsü olarak gördüğünü her alanda dile getirmelidir.

İnancına, kimliğine gelenek ve göreneklerine sahip çıkan, gerek Yunanca, gerekse Türkçe'ye hakim, iyi eğitilmiş, müreffeh bir Batı Trakya Türk Azınlığı Yunanistan ile Türkiye arasındaki ilişkilere ciddi katkılar sağlayacağı kesindir (Erdoğan, 2009).

Batı Trakya meselesi aynı zamanda Türkiye'nin ve Türk Milleti'nin bir davasıdır. Batı Trakya, bölgenin istikrarı ve Türk kökenleri insanların medenice yaşamalarını sağlamak için önemlidir. Bu bakımdan Türkiye, bu sorunları her zaman gündemde tutmalı, gerçekleri dünya kamuoyu gündemine sık sık getirerek çözüm için çalışmalıdır. Şurası hiçbir zaman unutulmamalıdır ki, Türkiye'nin bu ve benzeri konularda tavizler vererek sonuç alması mümkün değildir (BAV, 2009).

VI BÖLÜM

6. SONUÇ

Çalışmanın beşinci bölümünde Azınlığa ait dernek ve birliklerin sorunları karşısında gerek Yunanistan'ın gerekse Türkiye'in yapabilecekleri dile getirilmiştir. Bu bölümde de araştırmadan elde edilen bilgiler doğrultusunda Azınlığın eğitiminin iyileştirilmesine yönelik teklifler yapılarak sorunun çözümüne müdahil olunmaya çalışılacaktır.

Şurası bir gerçek ki; Türkiye ve Yunanistan arasındaki kısır çekişmelerin çözüme ulaştırılmaması ve Yunanistan'ın art niyetli, şüpheli düşüncelerinin hükümetler defalarca değişmesine rağmen bir milli politika haline gelmesi sebebiyle BTTA'nın şu anki içler acısı durumda bulunduğu, konuya dışarıdan bakan her üçüncü göz için kabul edilebilir.

Çalışmanın temelini oluşturan ikili ve uluslar arası belgelerin varlığı ve azınlığın bunlardan doğan haklarının uluslar arası her alanda kabul gördüğü, 1990 sonrasında Yunanistan tarafından da kısmi olarak BTTA'nın asli haklarının verilmeye başlandığı açıklanmıştı.

Bunun yanında Türkiye-Yunanistan ikili sorunlarının, 1999 Depremi sonrası iki tarafça da kabul edilerek iyileştirilmeye gidilmesi düşüncesi ve bu alanda yol katedilmesi, BTTA'nın vatandaşı olduğu ülke Yunanistan ile anavatanı Türkiye arasındaki çekişmelerden sevindirici olarak artık etkilenmeyeceği düşünülebilir.

Bu olumlu çerçeve içinde, her şeyden önce eğitim sorununun bir an önce çözümü için, Lozan Antlaşması esas alınarak iki ülke arasında önceki yıllarda yapılan tüm kültür anlaşmaları ve eğitimle ilgili yasalar yeniden gözden geçirilmeli, yeni düzenlemelere gidilip yeni anlaşmalar yapılarak gaspedilen hakları verilmelidir

Batı Trakya Türkleri, artık buldukları yerleri terk ederek Türkiye'ye veya başka yerlere göç edip yerleşme konusundaki düşüncelerini olumlu gelişmelerle birlikte terk etmelidir. Gerek bölge halkı gerekse yurt dışına göç ederek yerleşen BTTA mensubu halk, yapacakları bilimsel ve siyasi yayınlarla ve kuracakları teşkilatlarla Yunanistan'ın düşünce ve önyargılarını

yıkmasına katkıda bulunarak haklarının iadesi için uluslar arası alanda çalışmalıdırlar.

Azınlık eğitiminin her kademesinde çağın ihtiyaçlarına göre anadilde müfredatı uygulayacak öğretmen yetiştiren bir eğitim fakültesi kurulması için Yunanistan ve Türkiye hükümetleri anlaşmalıdır.

BTTA, bu zamana kadar benliğini dinlerini muhafaza ederek sürdürmüşlerdir. Bu vesile ile Azınlığın geleceğini oluşturacak olan gençler, dinlerini muhafaza ederek yaşaya bilmeleri için, dinlerini iyi bilmeleri gerekir. Bu vesile ile gençlere iyi bir din eğitiminin verilmesi gerekmektedir

Halen eğitim ve öğretime devam eden çoktan çağdışı kalmış olan medreseler çağdaş din adamı yetiştiren okul statüsüne çevrilerek bu dönüşüm sonucunda toplum çağdaş din adamlarına kavuşacak ve toplumda sıkıntısı çekilmeye başlanan din adamı yetersizliği başından önlenmiş olacaktır (Kaşifoğlu, 2003).

Yunanistan, BTTA'nın antlaşmalardan doğan haklarını kabul edip anaokulları, ilköğretim okulları, lise ve dengi meslek okulları açılmasını sağlayarak toplumun eğitim seviyesi yükseltmek için devlet olarak maddi katkı sağlamalıdır.

Türk Azınlığı'nın yıllardır dile getirdiği ve Yunanistan'ın gözardı ettiği Türk Azınlığı'nın yoğun olduğu yerlerde Türkçe ve Yunanca öğretim yapacak anaokullarının açılması sağlanmalıdır.

Mevcut antlaşmalardan doğan haklar kullanarak Batı Trakya'daki mevcut vakıflar vasıtası ile (vakıf yönetimlerinin değişmesi şartı ile) Batı Trakya Türk Azınlık Üniversitesi kurularak faaliyete geçirilmeli ve azınlığın ihtiyaç duyduğu branşlarda yapılandırılacak fakültelerde gençlerin Batı Trakya'da yüksek öğrenim görmeleri sağlanmalıdır. Bu üniversite özel statüde olacağından öğretim üyesi ihtiyacı Yunanistan dışından sağlanabilmelidir. Bu vesileyle eğitimciler Türkçe eğitim veren fakültelerde yetiştirilebilir (Kaşifoğlu, 2003).

Okul-aile birliklerinin devamlılığı sağlanarak etkinleştirilmelidir.

Türkiye ve Batı Trakya arasında kardeş okul projesi yürürlüğe konulmalıdır.

Kültürün yaşatılması gayesiyle sosyal ve kültürel çalışmalar yaparak, Bati Trakya Türklerinin tarihi, coğrafyası, edebiyatı, töresi, sosyal yapısı, inançları, Türk Tarihinin, Türk folklorunun, Türk müziğinin Türk geleneklerinin öğretilmesi için Yunan Hükümetleri müsaade etmeli, Türk Hükümetleri de katkıda bulunmalıdır.

Okullarda verilen eğitimin yanında, toplumun bilinçlendirilmesinde basın yayın organlarına da çok önemli görevler düşmektedir. İlkeli ve programlı yayın politikaları ile topluma hakları ve hak arama yolları öğretilmelidir.

Çağın önemli bir haberleşme aracı olan internet aracılığıyla, ülkesinde azınlık olarak sorunlar yaşadığını, haklarının ihlal edildiğini ve bu durum için ülkesi Yunanistan'ın çözüm getirmesi gerektiği yönündeki haklı davasını tüm dünyaya ulaştırmalıdır.

Azınlığın ihlal edilen haklarına ilişkin Yunan iç hukukuna başvurulmalıdır.

Yunanistan'ın Avrupa Birliği üyesi olması gerçeğinden hareket ederek, Avrupa Parlamentosu, Bati Trakya' daki gelişmelerden haberdar edilmelidir.

Avrupa' daki azınlık haklarının en fazla gündeme gelebildiği Avrupa Konseyi nezdinde yapılan toplantılarda azınlık hakları ele alınabilmektedir. Bati Trakya Türk Toplumunun hak ve çıkarları konusunda çalışmalara ağırlık verilmelidir. Toplumun sesini duyurabileceği Avrupa Konseyi toplantılarına iştirak edilerek gündemde yer alabilmek için çaba sarf edilmelidir (Ayışığı, 1999).

Aynı şekilde Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilâtı (AGİT) tarafından düzenlenen azınlık ve insan hakları ile ilgili toplantılara katılmaya devam edilerek toplumun haklı davası dile getirilmelidir.

BTTA'nın hukuki meselelerini, Türk toplumuna yapılan baskıları ve siyasi engelleri, Avrupa'da yaşayan BTTA mensubu halk, bölgedeki büyükelçiliklere ve yaşadığı ülkelerin yetkililerine başvurarak Yunanistan'ın çözüme yanaşması, sınırlamaları kaldırması için ülkelerinin aracı olmalarının istenmesi ilgi uyandıracaktır.

Türk milleti olarak, kan dâvâsı gütmek, intikam almak gibi hareketlere başvurmak, ne inancımıza, ne de tarihî şeref ve asâletimize yaraşmaz, ancak BTTA'nın yaşadığı hakikatleri ortaya koymak, unutulmamalıdır ki, millî, insanî ve aynı zamanda bir ilmî görev ve sorumluluktur.

Özetle bu çalışma taraf olmak için değil, yansız olarak çözüm aramak için kaleme alınmıştır. Batı Trakya Türkleri'nin Yunan halkıyla hiçbir sorunu yoktur. Çünkü günlük hayatı onlarla yaşamakta, Yunanistan'ın en geri kalmış bölgesi olan Batı Trakya'nın zorluklarına onlarla birlikte göğüs germektedirler. Batı Trakya Türk Toplumunu olarak haklarını savunmanın yolu Yunanca'yı iyi bilmek ve Yunanistan'da iyi eğitim almaktan geçmektedir. Bu bağlamda, Yunanistan'ın politika, üniversite, basın, sanat çevreleriyle bire bir ilişkiler içinde olmaları ve meselenin bölgesel bir sorun değil Yunanistan'ın kanayan yarası olduğunu Yunan halkına anlatmaları gerekir. Batı Trakya Türkleri'nin bunu yapacak her türlü birikimi vardır. Yeter ki Yunanistan bu iyi niyetli çabalara kuşkuyla bakmasın ve Batı Trakya Türkleri'nin masum isteklerini Türkiye'nin provokasyonları olarak değil, Türk kökenli Yunan vatandaşlarının haklı talepleri olarak görsün (Ayışığı, 1999).

ÖZET

Batı Trakya Türk Azınlığı Hukuki Statüsü Çerçevesinde Eğitim Haklarının İhlali

Bu çalışmanın amacı; yüzyıllar boyu topraklarında hür olarak yaşayan Batı Trakya Türk Toplumunun bölgedeki Türk hakimiyeti sona erip Yunan hakimiyeti oluşunca düştüğü azınlık durumunda gerek ikili gerekse uluslar arası antlaşma ve belgelerle kabul görmüş ve azınlıklara verilmiş hakların Yunan hükümetlerince nasıl ihlal edildiğini ortaya çıkarmaktır.

Çalışmanın ilgili bölümlerinde; Batı Trakya Türk Azınlığı'nın bölgenin kaderini tayin edebilecek antlaşmalar ile uluslar arası çalışmalar çerçevesinde hazırlanmış (Yunanistan'ın imza koyduğu) antlaşma ve belgelerle hukuki statüsü belirlenmeye çalışılmıştır.

Batı Trakya Türk Azınlığı'nın doğdukları topraklarda ilelebet huzur içinde yaşamalarını meydana getirebilmek için en önemli konu olan eğitim alanındaki sorunlar incelenmeye alınmıştır. Sonuç olarak; Batı Trakya Türk Azınlığı bir asırlık hükmü altında yaşadığı Yunanistan tarafından kötü muameleye maruz kalmakta ve ikici sınıf vatandaş olarak görülmektedir. 1990'ların ortasından itibaren Yunan hükümetleri, iyileşme gösteren Türk-Yunan ilişkileri ve AB'nin azınlık politikaları sebebiyle Batı Trakya Türk Azınlığı'nın haklarını iade etmeye başlamış olmasına rağmen Türk Azınlığı hala en önemli hakkı olan eğitim hakkını tam olarak kullanamamaktadırlar.

Anahtar Sözcükler: Batı Trakya Türk Azınlığı (BTTA), BTTA'nın Eğitim Sorunu, BTTA'nın Hukuki Statüsü, BTTA'nın Maruz Kaldığı Sorunlar, Yunanistan'ın Azınlığa Hukuk Uygulamaları.

SUMMARY

The Breach of Education Rights From The Point of West Thrace Turkish Minoritiys' Juridical Statute

The aim of this study is to reveal how the given rights of West Thrace Turkish Society, which are both accepted by bilateral and international agreements and, documents given to the minorities, are violated by the Greek governments after the end of the Turkish sovereignty which enabled Turkish society to live in freedom over the centuries in this region, and start of the Grek control.

In studies related parts, I manage to determine the judicial statute of West Thrace Turkish Minority with the help of agreements and documents which are prepared according to the agreements (signed by Greek) and international studies that can be determinant factor in region's destiny.

The problems of education, which are most important subjects to make the West Thrace Turkish Minority live in peace forever in the lands where they born, are examined. As a result; West Thrace Turkish Minority is exposed to bad treatment by Greek who ruled them about a century and seen as a second-class citizen. Although from the middle of the 1990s Greek governments have started to give back the West Thrace Turkish Minority's rights because of EU's minority policies and improving Turkish-Greek relationships, Turkish minority stil can not use its education right which is its most important right.

Key Words: West Thrace Turkish Minority (WTTM), WTTM's Education Problem, WTTM's Judicial Statute, The Problems Which WTTM Is Exposed To, The Execution of Laws To Minority by Greece.

EKLER

Ek-1 : 1913 ATİNA ANTLAŞMASI 3 NUMARALI PROTOKOL MADDELERİ

1. Geçmişte camiye çevrilmiş ve savaş sırasında eski durumlarına getirilmiş olan eski Hıristiyan kilisesi hakkında hükümet yönünden her ne biçimde olursa olsun hiçbir istek ve iddia ileri sürülmeyecektir.
2. Kiliseye çevrilen camilerin geçmişte kilise olmadıklarına dair hükümetçe ileri sürülecek bir iddia, Yunan hükümetince incelenecektir.
3. Bununla birlikte, (1) sayılı fıkrada açıklanan camilere ait vakıf mallarının gelirleri varsa bunlar saklı kalacak ve asıl tahsis amaçlarına denk işlere serbestçe harcanmak üzere, yeni kazanılan yerlerdeki İslam cemaatine teslim edilecektir.
4. Krallık Hükümeti (Yunan Hükümeti) harcamaları kendisince karşılanmak üzere başkentte bir cami ve gerekli görülecek köylerde dört cami yaptıracaktır.
5. Geçmiş maddelerin yorum veya uygulanmasından kaynaklanan tüm uyuşmazlıklar düzenlenecek bir tahkimnameye göre Lahey'de bir hakem mahkemesi eliyle çözümlenecektir.
6. Kadı (Hakim) yetiştirmek üzere bir özel kuruluş da açılacaktır.
7. Baş müftü ve müftüler ve bir de bunların dairelerindeki memurlar ve hizmetliler Yunan memurlarının haiz oldukları hak ve görevleri haiz olacaklardır.
8. Baş müftü, seçilen müftülerin din kurallarına göre saptanacak tüm nitelikleri taşıyıp taşımadıklarını araştırır.
9. Müftüler, sadece Yunan Krallığı Anayasasının 88'inci maddesi hükümlerine göre görevden uzaklaştırılabilecektir.
10. İslam cemaatini gözetmek ve vakıfları yönetmekle yükümlü bulunan Baş müftünün başlıca görevlerinden biri de onlardan hesap isteyerek bunlara ait muhasebe cetvellerini hazırlatmaktır.
11. Kamu yararına olduğu anlaşılmadıkça ve önceden peşin ve yeterli bir ödeme yapılmadıkça hiçbir vakıf yeri kamulaştırılamayacaktır.
12. Tüm İslam mezarlıkları vakıf emlaki sayılacaktır.

13. İslam cemaatinin tüzel kişiliği tanınmıştır.

14. Müftülerce düzenlenen ilâm ve belgeler Baş müftü tarafından incelenecek ve Baş müftü bunları dinsel kurallara uygun bulduğu takdirde onaylayacaktır. Bu belge ve ilâmlar, Müslümanların vasiyetlerinden başka dinsel konulara veya özellikle maddi birtakım yararlar ile ilişkili olduğundan, gerek Baş müftü ve gerek ilgililer yüksek Şeyhülislamlık makamına başvurabileceklerdir.

15. Özel Müslüman okulları ve özellikle Selanik'teki Mithat Paşa Sanat Okulu tanınacak ve bunların kurulduğu günden beri kendi giderlerini karşılamak üzere malik oldukları gelir getirici mülkleri saklı kalacaktır. Aslında varolan veya tanınmış İslam kişilerden kurulu komisyonlarca yapılacak tüm özel İslam okulları hakkında da bu yönde işlem yapılacaktır. Baş müftü ile müftüler ve Yunan Hükümetinin müfettişleri bu okulları teftiş edebileceklerdir. Öğretim resmi programa göre Türkçe yapılacak ve Yunan dili zorunlu olacaktır (BTTADK, 2009).

Ek-2 : 24 TEMUZ 1923 LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI MADDELERİ (37-45)

Madde 37: Türkiye, 38'inci Maddeden 44'üncü Maddeye kadar olan Maddelerin kapsadığı hükümlerin temel yasalar olarak tanınmasını ve hiç bir kanunun, hiç bir yönetmeliğin (tüzüğün) ve hiç bir resmi işlemin bu hükümlere aykırı ya da bunlarla çelişir olmamasını ve hiç bir kanun, hiç bir yönetmelik (tüzük) ve hiç bir resmi işlemin söz konusu hükümlerden üstün sayılmamasını yükümlenir.

Madde 38: Türk Hükümeti, Türkiye'de oturan herkesin, doğum, bir ulusal topluluktan olma [milliyet, nationalité], dil, soy ya da din ayırımı yapmaksızın, hayatlarını ve özgürlüklerini korumayı tam ve eksiksiz olarak sağlamayı, yükümlenir.

Türkiye'de oturan herkes her inancın, dinin ya da mezhebin, kamu düzeni ve ahlak kurallarıyla çatışmayan gereklerini, ister açıkta isterse özel olarak, serbestçe yerine getirme hakkına sahip olacaktır.

Müslüman-olmayan azınlıklar, bütün Türk uyruklarına uygulanan ve Türk Hükümetince, ulusal savunma amacıyla ya da kamu düzeninin korunması için, ülkenin tümü ya da bir parçası üzerinde alınabilecek tedbirler saklı kalmak şartıyla, dolaşım ve göç etme özgürlüklerinden tam olarak yararlanacaklardır.

Madde 39: Müslüman-olmayan azınlıklara mensup Türk uyrukları, Müslümanların yararlandıkları aynı yurttaşlık [medenî] haklarıyla siyasal haklardan yararlanacaklardır.

Türkiye'de oturan herkes din ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşit olacaktır.

Din, inanç ya da mezhep ayrılığı, hiç bir Türk uyruğunun, yurttaşlık haklarıyla [medenî haklarıyla] siyasal haklarından yararlanmasına, özellikle kamu hizmet ve görevlerine kabul edilme, yükseltme, onurlanma ya da çeşitli mesleklerde ve iş kollarında çalışma bakımından, bir engel sayılmayacaktır. Herhangi bir Türk uyruğunun, gerek özel gerekse ticaret ilişkilerinde, din, basın ya da her çeşit yayın konularıyla açık toplantılarında, dilediği bir dili kullanmasına karşı hiç bir kısıtlama konulmayacaktır.

Devletin resmi dili bulunmasına rağmen, Türkçe'den başka bir dil

konuşan Türk uyruklarına, mahkemelerde kendi dillerini sözlü olarak kullanabilmeleri bakımından uygun düşen kolaylıklar sağlanacaktır.

Madde 40: Müslüman-olmayan azınlıklara mensup Türk uyrukları, hem hukuk bakımından hem de uygulamada, öteki Türk uyruklarıyla aynı işlemlerden ve aynı güvencelerden [garantilerden] yararlanacaklardır. Özellikle, giderlerini kendileri ödemek üzere, her türlü hayır kurumlarıyla, dinsel ve sosyal kurumlar, her türlü okullar ve buna benzer öğretim ve eğitim kurumları kurmak, yönetmek ve denetlemek ve buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak ve dinsel ayinlerini serbestçe yapmak konularında eşit hakka sahip olacaklardır

Madde 41: Genel [kamusal] eğitim konusunda, Türk Hükümeti, Müslüman-olmayan uyrukların önemli bir oranda oturmakta oldukları il ve ilçelerde, bu Türk uyruklarının çocuklarına ilk okullarda ana dilleriyle öğretimde bulunulmasını sağlamak bakımından, uygun düşen kolaylıkları gösterecektir. Bu hüküm, Türk Hükümetinin, söz konusu okullarda Türk dilinin öğrenimini zorunlu kılmasına engel olmayacaktır.

Müslüman-olmayan azınlıklara mensup Türk uyrukların önemli bir oranda buldukları il ve ilçelerde, söz konusu azınlıklar, Devlet bütçesi, belediye bütçesi ya da öteki bütçelerce, eğitim, din ya da hayır işlerine genel gelirlerden sağlanabilecek paralardan yararlanmaya ve pay ayrılmasına hak gözetirliğe uygun ölçülerde katılacaklardır.

Bu paralar, ilgili kurumların (établissements et institutions) yetkili temsilcilerine teslim edilecektir.

Madde 42: Türk Hükümeti, Müslüman-olmayan azınlıkların aile durumlarıyla [statüleriyle, aile hukukuyla] kişisel durumları [statüleri, kişi halleri] konusunda, bu sorunların, söz konusu azınlıkların gelenek ve görenekleri uyarınca çözümlenmesine elverecek bütün tedbirleri almağı kabul eder.

Bu tedbirler, Türk Hükümetiyle ilgili azınlıklardan her birinin eşit sayıda temsilcilerinden kurulu özel Komisyonlarca düzenlenecektir. Anlaşmazlık çıkarsa, Türk Hükümetiyle Milletler Cemiyeti Meclisi, Avrupalı hukukçular arasından birlikte seçecekleri bir üst-hakem atayacaklardır.

Türk Hükümeti, söz konusu azınlıklara ait kiliselere, havralara, mezarlıklara ve öteki din kurumlarına tam bir koruma sağlamayı yükümlenir. Bu azınlıkların Türkiye'deki vakıflarına, din ve hayır işleri kurumlarına her türlü kolaylıklar ve izinler sağlanacak ve Türk Hükümeti, yeniden din ve hayır kurumları kurulması için, bu nitelikteki öteki özel kurumlara sağlamış gerekli kolaylıklardan hiç birini esirgemeyecektir.

Madde 43: Müslüman-olmayan azınlıklara mensup Türk uyrukları, inançlarına ya da dinsel ayınlerine aykırı herhangi bir davranışta bulunmaya zorlanamayacakları gibi, hafta tatili günlerinde mahkemelerde hazır bulunmamaları ya da kanunun öngördüğü herhangi bir işlemi yerine getirmemeleri yüzünden haklarını yitirmeyeceklerdir.

Bununla birlikte bu hüküm, söz konusu Türk uyruklarını, kamu düzeninin korunması için, öteki Türk uyruklarına yükletilen yükümler dışında tutar anlamına gelmeyecektir.

Madde 44: Türkiye, bu Kesimin bundan önceki Maddelerindeki hükümlerin, Türkiye'nin Müslüman-olmayan azınlıklarıyla ilgili olduğu ölçüde, uluslararası nitelikte yükümler meydana getirmelerini ve Milletler Cemiyetinin güvencesi [garantis] altına konulmalarını kabul eder. Bu hükümler, Milletler Cemiyeti Meclisinin çoğunluğunca uygun bulunmadıkça, değiştirilemeyecektir. İngiliz İmparatorluğu, Fransa, İtalya ve Japon Hükümetleri, Milletler Cemiyeti Meclisinin çoğunluğunca razı olunacak herhangi bir değişikliği reddetmemeyi, işbu Antlaşma uyarınca kabul ederler.

Türkiye, Milletler Cemiyeti Meclisi üyelerinden her birinin, bu yükümlerden herhangi birine aykırı herhangi bir davranışı ya da böyle bir davranışta bulunma tehlikesini Meclise sunmağa yetkili olacağını ve Meclisin, duruma göre, uygun ve etkili sayacağı yolda davranabileceğini ve gerekli göreceği yönergeleri [talimatı] verebileceğini kabul eder.

Türkiye, bundan başka, bu maddelere ilişkin olarak, hukuk bakımından ya da uygulamada, Türk Hükümetiyle imzacı öteki Devletlerden herhangi biri ya da Milletler Cemiyeti Meclisine üye herhangi bir başka Devlet arasında görüş ayrılığı çıkarsa, bu anlaşmazlığın, Milletler Cemiyeti Misakının 14'üncü Maddesi uyarınca uluslararası nitelikte sayılmasını kabul eder. Türk

Hükümeti, böyle bir anlaşmazlığın, öteki taraf isterse, Milletlerarası Daimi Adalet Divanına götürülmesini kabul eder. Divanın kararı kesin ve Milletler Cemiyeti Misakının 13'üncü maddesi uyarınca verilmiş bir karar gücünde ve değerinde olacaktır.

Madde 45: Bu Kesimdeki hükümlerle, Türkiye'nin Müslüman-olmayan azınlıklarına tanımış olan haklar, Yunanistan'ca da, kendi ülkesinde bulunan Müslüman azınlığa tanınmıştır.(Oran, 1999)

Ek-3 : TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE YUNANİSTAN KRALLIĞI ARASINDA KÜLTÜR ANLAŞMASI (1951)

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yunanistan Krallığı Hükümeti, dostane bir işbirliği ve mübadele suretiyle fikir, güzel sanatlar ve bilim alanında kendi ülkeleri arasında olabildiğince tam bir uzlaşa elde etmek ve aynı zamanda ülkelerinin sosyal yaşamının ve kurumlarının karşılıklı olarak anlaşılmasını sağlamak amacıyla bir anlaşma akdini arzu ettiklerinden bu amaçla anılan Hükümetler tarafından usulüne uygun olarak yetkili kılınan temsilciler aşağıdaki hususlarda uzlaşmışlardır:

Madde-1: Her Akid Hükümet, kendi ülkesi üzerinde bulunan üniversitelerde veya diğer öğretim kurumlarında, diğer Akid Hükümet ülkesinin dil, edebiyat ve tarihinin veya bunlara ilişkin başka konular hakkında kürsüler kurulmasını, dersler veya konferanslar düzenlenmesini sağlamak için elinden geleni yapacaktır.

Madde-2: Her Akid Hükümet, diğerinin ülkesi üzerinde o ülkede kültür enstitüleri kurulmasını düzenleyen mevzuatın genel hükümlerine uymak koşuluyla bu gibi enstitüler kurulabilecektir.

Madde-3: Akid Hükümetler, kendi ülkeleri arasında, üniversite personeli, profesörler, öğrenciler, bilimsel araştırma yapanlar ve teknisyenlere diğer meslekler ve faaliyetler temsilcilerinin diğerini özendireceklerdir.

Madde-4: Eğer bir Akid Hükümet üniversite veya bilimsel enstitülerinin kayıt ve sair ücretleri bir ülkede diğerinden daha yüksek ise ücretleri daha yüksek olan Akid Hükümet, diğer ülkede okuyan kendi öğrenci sayısını göz önünde tutarak ücretleri belirli bir öğrenci sayısı için diğer Akid Tarafın ülkesinde cari meblağa indirmek olanağını öngörecektir.

Madde-5: Her Akid Hükümet, diğer Akid Hükümet ülkesinin öğrencilerinin ve üniversite mezunlarının (gradu ) araştırma ve incelemelerde bulunmalarına veya teknik bilgilerini geliştirmelerine olanak sağlamak amacıyla kendi ülkelerinde bir süre kalabilmelerini sağlamak için, inceleme bursları ve parasal yardım tahsisata ihdas edecektir.

Madde-6: Akid Hükümetler, fikir, sanatsal, bilimsel, medeni ve sosyal faaliyetleri alanında karşılıklı yardım amacıyla kendi ülkesinin bilim dernekleri arasında en sıkı işbirliğini alabildiğince özendireceklerdir.

Madde-7: Her Akid Hükümet, kendi ülkesi üzerinde diğer tarafın vatandaşları veya bir vatandaşlar grubu tarafından yapılan bilimsel ve kültürel araştırmalar, diğer tarafın talebi üzerine ve fiili imkan oranında kolaylaştıracaktır.

Madde-8: Akid Hükümetler, yasal bir akademik unvan verilmesi veya belirli durumlarda mesleki bir amaç ile bir veya diğer memleket ülkesinde yapılan sınavlara gerek giriş ve gerekse terfi imtihanlarına, öbür ülkede karşılıklı olan sınavların denkliğinin tanınması koşullarını inceleyecektir.

Madde-9: Her Akid Hükümet, (a) kendi ülkesinde diğer ülkenin (b) bu ülke de buna karşın kendi ülkesinde öbür ülkenin üniversite personeline, profesörlerine, yüksek ve aynı zamanda orta öğretim öğrencilerine mahsus tatil kursları düzenlemesini özendirecektir.

Madde-10: Akid Hükümetler, kültürel ve mesleki işbirliğini geliştirmek amacıyla bu maksatla seçilmiş, heyetlerin karşılıklı ziyaretlerini "davet ve parasal yardım yoluyla" özendireceklerdir.

Madde-11: Akid Hükümetler, eğitim amacı güden ve kendi ülkelerince tanınmış olan gençlik ve ergin kuruluşları arasında işbirliğini özendireceklerdir. Spor ve izcilik alanında yakınlaşma, temas ve karşılıklı yardımlara özendirmek ve geziler ve izcilik kampları düzenleyeceklerdir.

Madde-12: Akid Hükümetler, aşağıdaki araçlarla her ülkede diğerinin kültürünün daha iyi tanınmasını sağlamak amacıyla birbirlerine karşılıklı yardımda bulunacaklardır.

- a) Kitaplar, süreli yayınlar ve diğer yayınlar,
- b) Konferanslar ve konserler,
- c) Sanat sergileri ve kültürel nitelikli diğer sergiler,
- d) Tiyatro temsilleri,
- e) Radyo, filmler, plaklar ve diğer mekanik araçlar.

Madde-13: İki ülkenin fazla parçalarına sahip buldukları eski eserlerle müze eşyasını mübadele etmek, arkeolojik kazı ve araştırmalarına tarihsel

anıtların tamiri veya restorasyonu faaliyetlerinden komşu ülkenin ilgili uzmanlarını bilgilendirmek veya onları bu faaliyetlere katılmaya davet etmek, bu suretle gerek faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde, gerekse elde edilen sonuçların değerlendirilmesinde karşılıklı işbirliğini sağlamak,

Her Akid ülkesinin kendi mevzuatları çerçevesinde, eski eşya ile müze eşyasının kalıplarının alınmasına, kütüphanelerde muhafaza olunan elyazmalarının fotokopilerinin çıkarılmasına, bu el yazmalarının geçici öbür tarafa nakil ve fazla sayılarının mübadele olunmasına, tarih incelemeleri için (mahkeme ve kadastro arşivleri de dahil olmak üzere) her türlü Devlet arşivi sicil ve belgelerinden yararlanılmasına karşılık olarak izin vermek, hususlarında Akid Hükümetler yekdiğerine yardım edeceklerdir.

Madde-14: Akid Hükümetler, her iki ülkede yayınlanan okul kitaplarının iki ülkeden her biri hakkında yanlışlıklar içermemesine, kendi mevzuatlarının kabul ettiği sınırlar içinde özen göstereceklerdir.

Madde-15: İki ülkenin içinde buldukları coğrafi bölgeyi ilgilendiren kültürel ve bilimsel sorunları incelemek için uzman toplantılarıyla ve konferansları özendirmenin uygun olup olmayacağı hususunda Akid Hükümetler danışmada bulunacaklardır.

Madde-16: İşbu Anlaşmanın uygulanmasını teminen, behemehal Devlet memuru olmaları gerekmeyen dört üyeden oluşan bir sürekli karma komisyon kurulacaktır.

Bu komisyon, biri merkezi Ankara'da ve Türk üyeden, diğeri merkezi Atina'da ve Yunanlı üyeden oluşmak üzere ki şubeyi içerecektir. Her şubenin iki üyesi bulunacaktır. Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye Dışişleri Bakanlığı ile anlaşarak Türk şubesinin üyesini ve Yunan Eğitim Bakanlığı, Yunan Dışişleri Bakanlığı ile anlaşarak Yunan şubesinin üyesini atayacaktır.

Her liste, onay için diplomatik yolla diğeri Akid Hükümete sunulacaktır.

Madde-17: Karma sürekli komisyon her kez gerektiğinde ve yılda en az bir kez, sıra ile Türkiye'de ve Yunanistan'da genel heyet halinde toplanacaktır. Bu toplantılarda komisyonlar, başkentinde toplantının yapılacağı ülkenin hükümeti tarafından atanacak beşinci bir üye ile tamamlanacaktır.

Madde-18:

1- Karma komisyonun başlıca görevlerinden biri, bir genel heyet toplantısı sırasında, işbu Anlaşmanın uygulanmasına ilişkin ayrıntılı önerilerde bulunmak olacaktır. Akid Hükümetlerin onayından sonra, bu öneriler işbu Anlaşmayı eklenecek bir ek halinde toplanacaktır. Akid Hükümetlerin onayı nota teatisi suretiyle tebliğ edilecektir.

2- Bundan sonra, Karma Komisyon Anlaşmanın işleyişini inceleyecek ve ekte yapılması zorunlu görülecek her türlü değişikliği Akid Hükümetlere önerecektir.

3- Sürekli Karma Komisyon toplantıları arasında ekte değişiklik yapılması, şubelerden her biri tarafından diğer şubenin izniyle önlenebilecektir.

4- Ekte yapılacak değişiklik, Akid Hükümetlerin onayından sonra yürürlüğe girecektir. Bu onay nota teatisi suretiyle tebliğ edilecektir.

Madde-19: Her Akid Hükümet, işbu Anlaşmanın uygulama alanına giren hükümlerin yerine getirilmesine yardım edecek kuruluşlar veya kişileri atamak olanağına sahip olacaktır.

Madde-20: İşbu Anlaşma onaylanacak onay belgeleri Atina'da teatisinden 15 gün sonra yürürlüğe girecektir.

Madde-21: İşbu Anlaşma, en az beş yıl süreyle yürürlükte kalacaktır. Bundan sonra ve işbu sürenin sona ermesinden en az altı ay önce Akid Hükümetlerden biri tarafından feshedilmedikçe Akid Taraflardan birinin feshi ihbar ettiği tarihi izleyecek altı aylık sürenin sona ermesine kadar yürürlükte kalacaktır (BTTADK, 2009).

Yukarıdaki hükümleri onaylayan aşağıda imzaları bulunan temsilciler işbu Anlaşmayı imzaladılar ve mühürlediler.

20 Nisan 1951 tarihinde, Ankara'da iki örnek olarak düzenlenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına Faik Zihni Akdur

Yunanistan Krallık Hükümeti adına Alexandre Contoumas

Ek-4 : TÜRK-YUNAN KÜLTÜR KOMİSYONU ANKARA VE ATİNA TOPLANTILARI PROTOKOLÜ (1968)

GİRİŞ:

Türk ve Yunan Hükümetleri temsilcilerinin Raporunda yer alan ve 27 Haziran 1968 tarihinde Londra'da buluşmaları sırasında iki ülkenin Dışişleri Bakanları tarafından tasvib olunan teklifler uyarınca, 20 Nisan 1951 tarihli Türk-Yunan Kültür Anlaşmasının öngördüğü Karma Komisyon, önce 21 Ekim-9 Kasım 1968 tarihleri arasında Ankara'da, sonra 11 Aralık-20 Aralık 1968 tarihleri arasında Atina'da toplanmıştır.

Komisyon, çalışmaları sırasında, her iki azınlığa daha iyi ve modern bir eğitimin şart ve vasıtalarını sağlamak için, karşılıklı olarak, şimdiye kadar harcanan gayretler dolayısıyla takdirini ifade etmiştir. İki temsilcinin raporunda ifade edilen prensiplerden mülhem olan Komisyon, azınlık öğretiminin özel mahiyeti dikkate alınarak aşağıda belirtilmiş olan tavsiyelerin, her iki tarafça, iyi niyet anlayışı içinde uygulanacağı ümidini izhar eder.

Diğer yandan, Komisyon, aşağıdaki tavsiyelerin uygulanmasının, iki tarafça yakından izlenmesinin önemine işaret eder ve taraflardan birinin, uygun yollarda, her zaman, uygulanma tarzları ile ilgili tavsiyelerin gözden geçirilmesi telkininde bulunabileceği hususunda mutabık kalır.

Komisyon, bu tavsiyelerin, bir azınlığın zararına olarak diğer azınlığa daha fazla imkan sağlayacak nitelikte bulunmadığı hususundaki kanaatini ifade ile uygulamada müteakibliyete saygı göstermenin önemine işaret eder. Komisyon, aşağıdaki tavsiyeleri kabul etmiştir:

I- Azınlık Dili:

1. Komisyon, azınlık okullarında, azınlık dilinin ve resmi dilin kullanılması ile ilgili şimdiki uygulamaya, geçmişte olduğu gibi, gelecekte de devam olunmasını tavsiye eder. Özellikle:

a) Şimdiye kadar resmi dilde okutulan dersler, bundan sonra da bu dilde okutulacaktır.

b) Bütün diğer derslerin öğretimi, istisnasız olarak, azınlık dilinde yapılacaktır.

c) Yukarıdaki hususlarla ilgili olarak Komisyon, iki tarafın azınlık okullarında resmi dilde ve azınlık dilinde okutulan derslerin listelerinin, diplomatik teatisini tavsiye eder. Çeşitli derecelerdeki azınlık okullarının her sınıfı için ders saatlerinin sayısı bu listelerde gösterilecektir.

2. (1). paragrafın (a) fıkrası hükümleri saklı kalmak kaydıyla, azınlık dilinin, bu okullarda, öğretmen ve öğrenciler tarafından, teneffüsler; okul faaliyetleri, konferanslar, öğretmen toplantıları gibi bütün diğer vesilelerle kısıtlanmaksızın kullanılmasına müsaade olunacaktır.

II- Göze Hitabeden Eğitim Araçları:

3. İki ülkenin temsilcileri arasında Viyana'da evvelce varılan mutabakat gereğince (Viyana Raporu, Bölüm II, Paragraf 7) Komisyon, azınlık dilinde yazılmış göze hitaben eğitim araçlarının, azınlık okullarında, azınlık dilinde okutulan derslerin öğretimi sırasında, kontrolden sonra, kısıtlanmaksızın serbestçe kullanılmasını tavsiye eder.

4. Komisyon, iki tarafın verdiği, göze hitaben eğitim araçlarının gönderilmesi, kontrolü ve okullara dağıtım için aşağıdaki usulü tavsiye eder:

a) Taraflar, araçların listesi ile iki örneğini, diplomatik yoldan, karşılıklı olarak yetkili makamların tasvibine sunacaktır. Taraflar, aynı zamanda bu malzemenin dağıtımını ile ilgili olarak temennilerde bulunabileceklerdir. Yetkili makamların bu husustaki kararı, liste ve örneklerin alınışından sonra bir ay içinde, ilgili tarafa bildirilmelidir.

b) Taraflar tasvip olunmuş listelerde gösterilen araçları, kendi konsolosluk makamlarına göndereceklerdir.

c) Konsolosluk, söz konusu araçları, dağıtım için yetkili makamlara tevdi edeceklerdir. Bu makamlar, araçları istisnasız olarak, bütün azınlık okullarına dağıtacaklardır.

d) Listeye göre kontrol ve kontrol mührü taşıyan malzemenin okullara tevdi, yetkili makamlarca en geç bir ay içinde tamamlanacak ve dağıtım listesi, ilgili tarafa gönderilecektir.

5. Yukarıdaki paragrafta belirtilen süreler, mütekabiliyet esasına göre işleyecektir.

III- Okul Kitapları:

6. İki hükümetin temsilcilerinin raporu uyarınca, Komisyon taraflarca, azınlık okullarında sınıf kitaplıkları ve okul kitaplıkları kurulmasına müsaade edilmesini ve mevcut kitaplıkların zenginleştirilmesinin teşvikini tavsiye eder.

7. Bu tavsiyenin, mütakabiliyet esasına göre, iyi bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla, taraflar aşağıdaki usule uyacaklardır:

a) Söz konusu kitaplıklar için teklif edilen kitapların listesi ile birer örneği azınlık okulları müdürleri veya yokluklarında yerlerine bakanlar tarafından yetkili makamların tasvibine sunulacaktır.

b) Bu makamlar, en geç bir ay içinde, kararlarını okul müdürlerine veya yerlerine bakanlara yazılı olarak bildireceklerdir.

8. Halen mevcut okul ve sınıf kitaplıklarındaki kitapların tam bir listesi, azınlık okulları müdürleri tarafından yetkili makamların tasvibine sunulacaktır. Bu makamlar, uygun ve pratik bir yoldan kitapları inceleyecekler ve kararlarını okul müdürlerine, mümkün olan en kısa zamanda, yazılı olarak bildireceklerdir. Ancak, bu inceleme, kitaplıklardan öğretmen ve öğrencilerin serbestçe istifade etmelerini engellemeyecektir.

9. Her iki taraf, karşılıklı azınlık okullarına kendi konsoloslukları aracılığıyla kitap verebilir. Konsolosluklar bu kitapları, tasvip edilmeleri ve iki ay içinde dağıtılmaları için yetkili makamlara tevdi eyleyeceklerdir. Taraflar, kitapların dağıtımıyla ilgili arzularını, diplomatik yoldan, bildirebilirler. Kitaplar azınlık okullarına dağıtılır dağıtılmaz dağıtım listesi ilgili tarafa ulaştırılacaktır.

10. Kitaplıklar, öğretmen ve öğrencilerin istifadesine açık olacaktır.

IV- Ders Kitapları:

11. Ders kitapları sorununa geçici bir çözüm yolu bulmak amacıyla alınması gereken ivedi tedbirlerle ilgili olarak Viyana Raporunda yer alan tekliflere, her iki tarafın, geniş ölçüde riayet etmiş olduklarını Komisyon, memnunlukla müşahede eder. Bu ivedi tedbirlerin bundan sonraki uygulamasında, taraflar, azınlık okullarındaki eğitimin aksamamasına itina göstereceklerdir.

12. Bu tekliflerin uygulanmasını tamamlamak için Komisyon aşağıdaki hususları tavsiye eder:

a) Her iki heyet, ekli kitap listelerini Komisyona sunmuşlardır. Listelerde kayıtlı kitapların iki örneği, en kısa zamanda diplomatik yoldan verilecektir. Bu listeler, okulların kategorisini, sınıfları ve kitapların ait oldukları dersleri ihtiva eder.

b) Taraflar, kararlarını 1969 Şubat sonuna kadar karşılıklı olarak bildireceklerdir. Aynı süre içerisinde taraflar, metinleri kabul edilebilir görülmeyen ders kitaplarında değişiklik yapılmasını telkin edebilirler.

c) Bu kitapların telkin edilen değişikliklere uygun metni, ilgili tarafa, diplomatik yoldan, 1969 Mayıs ayı sonuna kadar tevdi olunacak ve bu kitapların nihai tasvibi 1968-69 ders yılı sonuna kadar verilecektir.

d) Bu usulün uygulanmasındaki şekil kusurları, iki tarafça, müsamaha ile karşılanacak ve bu gibi kusurla formalitelerin süratle tamamlanmasına engel teşkil etmeyecektir.

13. Azınlık okullarında öğretimin aksamaması amacıyla, taraflar, önceki paragrafta söz konusu edilen nihai tasvip verilinceye kadar, evvelce tasvip veya müsamaha olunan kitapların kullanılmasına engel olmayacaklardır.

14. Yetkili makamların tasvibine sunulmuş kitap taslakları varsa, gerekli müsaade işbu Protokolün imzası tarihinden itibaren 10 gün içinde verilecektir. Söz konusu taslaklar basılır basılmaz, kesin şeklini almış olan kitaplar, muhtevalarının taslağa uygunluğunun kontrolü ve kullanma müsaadelerinin verilmesi için yetkili makamlara sunulacaktır. Söz konusu kitapların tevdiinden itibaren 20 gün içerisinde kontrol tamamlanacak ve gerekli müsaade verilecektir. İşbu müsaade ilgili azınlık okulları müdürlerine yazılı olarak bildirilecek ve ilgili tarafa bu konuda bilgi verilecektir. Asıl kitapları baskıda bulunan dersler için ilgili taraflar bu geçici kitapların tasvibi için gerekli işlemleri kolaylaştıracaklardır. Bu kitapların tevdiinden itibaren 20 gün içerisinde bu tasvip verilecek, okul müdürleri durumundan yazıyla haberdar edilecek ve ilgili tarafa bu konuda bilgi verilecektir.

15. Taraflar, gerekli gördükleri takdirde, azınlık dilinde okutulan dersler için yeni kitaplar (taslak veya basılmış) teklif edebileceklerdir. Bu amaçla ve Viyana Raporuyla kendisine verilen görev uyarınca, Komisyon

azınlık okullarında okutulacak azınlık dilindeki kitapların (taslak veya basılmış) ilgili taraflarca gönderilmesi, kontrolü ve dağıtımı için aşağıdaki usulü tavsiye eder:

a) Kitaplar veya kitap taslakları yetkili makamlara diplomatik yoldan, her yılın 30 Eylül tarihine kadar ulaştırılacaktır. Resim ihtiva ediyorlarsa, taslaklara bu resimler de eklenecektir.

b) Kitaplar ve taslaklar, iki ülke arasındaki ilişkilere zarar verebilecek hiçbir husus ihtiva etmemelidirler. Yetkili makamlar, taslak metinlerinden veya resimlerinden bu esasa çatışan her hususu çıkartabileceklerdir.

c) Metinlerin incelenmesi, müteakip yılın Şubat ayı sonuna kadar tamamlanacak ve ilgili tarafa bildirilecektir. Çıkartılması istenen hususlar, bu duyurmada belirtilecektir.

d) Taraflar, kendi dillerinde yazılmış olan taslakları kendi ülkelerinde bastırmakta serbest olacaklardır.

e) Basılmış kitapların iki örneği, aynı yılın Temmuz ayı sonuna kadar kesin tasvip işlemi için diplomatik yoldan gönderilecektir.

f) Kesin tasvip 1 Eylül tarihine kadar bildirilecektir.

g) Tasvip edilen kitaplar, karşılıklı olarak, konsolosluklar aracılığıyla, yetkili makamlara gönderilecek ve bu makamlar kontrol mührünü kitaplara bastıktan sonra, 15 Eylül tarihine kadar kitapları bütün azınlık okullarının istifadesine sunacaktır. İlgili taraf yazılı olarak, haberdar edilecektir. Bu süreler, müteakibiye esasına göre işleyecektir.

16. Önceki paragrafta tesis edilen usul, uygulamanın kazandırdığı tecrübenin ışığında, daha etkili kılınmak amacıyla, iki taraftan birinin isteği üzerine, yeniden gözden geçirilebilir.

17. İlgili taraflar, daha önce tasvip edilmiş kitapların metinlerinde düzeltmeler ve değişiklikler yapılmasını sonradan teklif etme hakkına sahip bulunacaklardır. Bununla beraber, öğretimin aksamaması prensibine saygı gösterilecektir.

V- Din, Irk ve Milliyet Şuuruna Saygı Gösterilmesi:

18. Komisyon Türk ve Yunan halklarının dini ve milli şuuruna saygı gösterilmesi hakkında Raporun 10. paragrafında yer alan prensibin önemine işaret eder ve aşağıdaki tavsiyelerde bulunur:

a) Azınlık okullarındaki levhalar, resimler, portreler v.s. iki ülke arasındaki dostluk bağlarını kuvvetlendirecek nitelikte olmalıdır.

b) Taraflarca, bu prensibin uygulanmasına zarar verecek unsurların giderilmesi için uygun tedbirler alınmalıdır.

c) Kültürel nitelik taşıyan dekoratif malzeme dışında okul binalarının devamlı dekorunu, İstanbul'daki azınlık okullarında Atatürk'ün, Batı Trakya'daki azınlık okullarında Yunan Devlet Başkanının portreleri teşkil etmelidir. (Okulun bulunduğu ülkenin milli bayramları veya diğer istisnai haller vesilesiyle azınlık okullarının, donatmada her türlü aşırılıktan kaçınılarak, uygun bir şekilde süslenebileceği tabiidir.)

d) Yukarıda belirtilen prensibe uygun düşmeyen faaliyetlerin tertiplenmesine müsaade olunmamalıdır.

e) Azınlık okullarında, öğretmenlerin, öğrencilerin ırkı ve dini mensubiyetleri sebebiyle küçük düşürücü imalarda bulunmalarına müsaade olunmamalıdır.

f) Taraflarca, azınlık öğrencilerini din değiştirmeye sevk edici faaliyetlerde bulunmaktan kaçınılmalıdır.

Her iki delegasyon, imzası tarihinden itibaren yürürlüğe girecek olan bu Protokolde yer alan bütün tavsiyelerin Hükümetlerince kabul edildiğini beyana yetkilidir (BTTADK, 2009).

20 Aralık 1968 tarihinde Atina'da düzenlenmiştir.

Türk Heyeti adına M. Sıtkı BİLMEN

Yunan Heyeti Adına Ioannis KITSARAS

Ek-5 : TÜRK- YUNAN KÜLTÜREL İŞBİRLİĞİ ANTLAŞMASI(2000)

10.05.2000 Çarşamba
Sayı: 24045 (1. Mükerrer)

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ Milletlerarası Anlaşmalar

Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Arasında İmzalanan Kültürel İşbirliği
Anlaşması'nın Onaylanması Hakkında Karar Karar Sayısı: 2000/444

Bakanlar Kurulundan

4 Şubat 2000 tarihinde Atina'da imzalanan ekli "Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Arasında Kültürel İşbirliği Anlaşması'nın onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nın 10/3/2000 tarihli ve İKGY-II-1383 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu'nca 29/3/2000 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Süleyman DEMİREL
CUMHURBAŞKANI

Bülent ECEVİT
Başbakan

D.BAHÇELİ Devlet Bak.ve Başb.Yrd.	H.H.ÖZKAN Devlet Bak.ve Başb.Yrd.	M.C.ERSÜMER Enerji ve Tabii Kay. Bak.ve Başb.Yrd.	R.ÖNAL Devlet Bakanı
Prof.Dr.T.TOSKAY Devlet Bakanı	M.KEÇECİLER Devlet Bakanı	F.ÜNLÜ Devlet Bakanı V.	S.SOMUNCUOĞLU Devlet Bakanı
R.K.YÜCELEN Devlet Bakanı V.	M.YILMAZ Devlet Bakanı	Prof.Dr.R.MİRZAOĞLU Devlet Bakanı	R.K.YÜCELEN Devlet Bakanı
H.GEMİCİ Devlet Bakanı	Prof.Dr.Ş.ÜŞENMEZ Devlet Bakanı	E.S.GAYDALI Devlet Bakanı	F.ÜNLÜ Devlet Bakanı
Prof.Dr.A.ÇAY Devlet Bakanı	M.A.İRTEMÇELİK Devlet Bakanı	Prof.Dr.H.S.TÜRK Adalet Bakanı	Prof.Dr.R.MİRZAOĞLU Milli Savunma Bakanı V.
S.TANTAN İçişleri Bakanı	İ.CEM Dışişleri Bakanı	S.ORAL Maliye Bakanı	M.BOSTANCIOĞLU Milli Eğitim Bakanı
Prof.Dr.T.TOSKAY Bayındırlık ve İskan Bakanı V.	Doç.Dr.O.DURMUŞ Sağlık Bakanı	Prof.Dr.E.ÖKSÜZ Ulaştırma Bakanı	Prof.Dr.H.Y.GÖKALP Tarım ve Köyşleri Bakanı
Y.OKUYAN Çalışma ve Sos. Güv.Bakanı	A.K.TANRIKULU Sanayi ve Ticaret Bakanı	M.İ.TALAY Kültür Bakanı	
E.MUMCU Turizm Bakanı	Prof.Dr.N.ÇAĞAN Orman Bakanı	F.AYTEKİN Çevre Bakanı	

Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Arasında
Kültürel İşbirliği Anlaşması

Bundan böyle Taraflar olarak anılacak Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan; iki ülke halkları arasında mevcut dostane ilişkileri güçlendirmek ve daha da geliştirmek, aynı zamanda bilim ve eğitim, kültür ve sanat, spor, gençlik ve basın-yayın alanlarındaki işbirliğini zenginleştirmek arzusunun hareketle aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

MADDE 1

Taraflar, bilim ve eğitim alanlarındaki işbirliğini geliştirmek üzere gerekli tedbirleri alacaklardır.

Bu amaçla Taraflar:

- a) İki ülkenin yüksek öğretim kurumları ile bilim ve araştırma kuruluşları arasında doğrudan işbirliğini teşvik edecek ve güçlendirecekler,
- b) birbirlerinin dil ve edebiyatının öğretimini geliştirmek amacıyla ilgili üniversiteleri bünyesindeki çalışmalarını teşvik edecekler,
- c) üniversiteler ile yüksek öğretim ve teknoloji kuruluşlarının akademik ve bilimsel kadroları mensuplarının yanı sıra öğrencilerin, bilim adamlarının, uzmanların, okutmanların ve araştırmacıların değişimini gerçekleştirecekler,
- d) imkanlar ölçüsünde, yüksek lisans, doktora ve araştırma bursları tahsis edecekler,

e) ilk ve orta öğretim ile eğitim makamlarından öğretmen ve uzman değişiminde bulunacaklar,

f) ortak okul etkinliklerini, kardeş okul ilişkilerini ve öğrenci değişimini geliştirecekler,

g) düzenleyecekleri dil ve uygarlık konularındaki seminerlere ve eğitim programlarına katılımı destekleyecekler,

h) düzenleyecekleri konferans ve kongrelere katılımı teşvik edecekler,

i) eğitimin her düzeyinde bilgi ve tecrübe değişimini teşvik edecekler,

j) özellikle okul kitaplarında, diğer ülkenin tarihi, coğrafyası, kültürü ve ekonomisi hakkında bilgi sunumu konusunda işbirliği yapacaklardır. Bu amaçla, yanlışlıkların düzeltilmesine yönelik önerilerde bulunmak üzere okul kitaplarını inceleyecek ve mübadele edecek bir Karma Uzmanlar Komitesi oluşturacaklar,

k) taraflardan biri tarafından verilen akademik derece, diploma ve mezuniyet belgelerinin ne ölçüde ve hangi koşullar altında diğer tarafça verilen benzeri akademik derece, diploma ve mezuniyet belgelerine denk olarak kabul edilebileceğini incelemek üzere yetkili kuruluşları arasında işbirliğini teşvik edeceklerdir.

İşbu Anlaşma'da tanımlanan eğitim faaliyetleri ile bağlantılı diğer bütün konulara işbu Anlaşma'nın Uygulama Programlarında yer verilecektir.

MADDE 2

Taraflar, birbirlerinin devlet arşivleri ve kütüphaneleri arasında işbirliğini destekleyecekler, birbirlerinin araştırmacı ve uzmanlarının bahiskonu kurumlarında araştırma yapmalarını karşılıklı olarak kolaylaştıracaklar ve yukarıda belirtilen alanlarda uzman değişiminde bulunacaklardır.

MADDE 3

Taraflar, UNESCO, AGİT, Avrupa Konseyi ve diğer uluslararası kuruluşlar bünyesinde kültür, bilim ve eğitim alanlarında kendi aralarındaki etkin ve dostane işbirliğini ve karşılıklı yardımlaşmayı geliştirecekler ve yekdiğerinin çıkarlarına aykırı olabilecek eylemlerden kaçınacaklardır.

MADDE 4

Taraflar, iki ülkenin gençlik kuruluşları arasındaki işbirliğini teşvik edeceklerdir. Taraflar ayrıca, gençler arasında dostluk bağlarını güçlendirmek, dostane bir hava yaratmak ve barış idealini geliştirmek amacıyla, gençlikle ilgili konularda bilgi ve tecrübe değişiminde bulunacaklardır.

MADDE 5

Taraflar, kültür alanındaki işbirliğini geliştirecekler ve aşağıda belirtilen hususları özellikle teşvik edeceklerdir:

a) çeşitli sanat eserlerinin tanıtımını amaçlayan sergiler ile diğer kültürel etkinliklerin iki ülke yetkili makamları

aracılığıyla düzenlenmesine yönelik girişimler,

b) çeviriler, kitap değişimleri, yayınlar ve diğer kültürel malzeme dahil olmak üzere diğer Tarafın edebi eserlerinin tanıtılması,

c) diğer Tarafın kültürel konularda düzenleyeceği uluslararası konferanslar, yarışmalar, festivaller ve toplantılara temsilci göndererek katılım,

d) iki ülkenin sanatçı ve yazarları arasında bireysel veya kurumsal temasların geliştirilmesi, sanat ve sanat eğitimi alanlarında uzman, yazar, eleştirmen ve sanatçı değişimi,

e) tiyatro, opera, bale, müzik, sanat ve folklor grupları ile solist ve uzman değişimi,

f) film değişimi ve diğer ülke tarafından düzenlenen uluslararası film festivallerine katılım yoluyla sinema alanındaki temasların geliştirilmesi,

g) kültürel miras ve özellikle arkeoloji, sanat tarihi, müzecilik, güzel sanatlar, koruma, restorasyon, mimari, malzeme ve yapısal değerlendirme alanlarında bilgi ve uzman değişimi,

h) doğal, mimari, tarihi ve kültürel anıtlar, mahaller, sitler, nesnelere ve sanat eserlerinin korunması ve muhafazasına ilişkin çalışmalar hakkında bilgi değişimi,

i) kültürel mirasın korunmasına ilişkin konuların ele alınacağı ikili faaliyetler düzenlenmesi.

MADDE 6

Taraflar, fikri mülkiyet ve bununla bağlantılı haklar alanında işbirliğini teşvik edeceklerdir.

MADDE 7

Taraflar, dünya barışını güçlendiren ve halklar ile bireyler arasındaki kardeşlik ve dostluğu geliştiren bir araç olarak sporun önemini teyid ederler. Taraflar ayrıca, sporun eğitsel, toplumsal ve eğlendirici rolünün önemini ve özellikle halk sağlığına katkısını kabul ederler. Bu nedenle Taraflar, resmi spor kuruluşları arasında doğrudan temas kurulabilmesi amacıyla spor ve beden eğitimi alanlarında daha yoğun işbirliğini teşvik etmeye çaba göstereceklerdir. Tarafların spor teşkilatları arasındaki işbirliği imkanlarını içerecek sözkonusu işbirliğinin kapsamı ve ayrıntıları bahiskonusu devlet kuruluşları tarafından belirlenecektir.

MADDE 8

Taraflar, bir işbirliği Protokolü imzalanması amacıyla, TRT ve ERT S.A. dahil iki ülkenin radyo ve televizyon kuruluşları arasında doğrudan işbirliğini teşvik edeceklerdir.

Taraflar ayrıca, bir işbirliği Protokolü imzalanması amacıyla, ulusal haber ajansları (AA ve APE) arasında işbirliğini teşvik edeceklerdir.

MADDE 9

İşbu Anlaşma'nın uygulanması için bir Türk - Yunan Ortak Komitesi kurulacaktır. Bahiskonusu Komite, İşbu Anlaşma'nın Uygulama Programlarını hazırlamak, görüşmek ve sonuçlandırmak amacıyla her üç yılda bir dönüşümlü olarak taraflardan birinin başkentinde toplanacaktır.

MADDE 10

İşbu Anlaşma, Tarafların, ulusal mevzuatları uyarınca yerine getirilmesi gereken tüm onay işlemlerinin tamamlandığını diplomatik kanallardan birbirlerine bildirecekleri tarih itibarıyla yürürlüğe girecektir.

İşbu Anlaşma'nın yürürlüğe girmesini takiben, Taraflar arasındaki 1951 tarihli Kültür Anlaşması'nın işlerliğine son verilecektir.

İşbu Anlaşma, her iki tarafın 1952'den bu yana eğitim konularındaki azınlık hakları ile ilgili olarak daha önce üzerinde anlaşmaya vardıkları düzenlemelere halel getirmeyecektir.

MADDE 11

İşbu Anlaşma beş yıl süreyle yürürlükte kalacaktır. Anlaşma, sözkonusu sürenin sona ermesinden altı ay önce Taraflardan birince feshi ihbarda bulunmadığı takdirde, kendiliğinden beş yıl süreyle yenilenmiş sayılacaktır.

Atina'da 4 Şubat 2000 tarihinde her biri aynı derecede geçerli olmak üzere Türkçe, Yunanca ve İngilizce dillerinde iki özgün nüsha olarak düzenlenmiş ve imzalanmıştır. Yorumda farklılık olması halinde, İngilizce metin esas alınacaktır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ADINA
İSMAİL CEM
DIŞİŞLERİ BAKANI

YUNANİSTAN
ADINA
GEORGE A. PAPANDREOU
DIŞİŞLERİ BAKANI

Ek-6 : BM EVRENSEL İNSAN HAKLARI BEYANNAMESİ (1948)

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu;

İnsanlık topluluğunun bütün bireyleriyle kuruluşlarının bu Bildirgeyi her zaman göz önünde tutarak eğitim ve öğretim yoluyla bu hak ve özgürlüklere saygıyı geliştirmeye, giderek artan ulusal ve uluslararası önlemlerle gerek üye devletlerin halkları ve gerekse bu devletlerin yönetimi altındaki ülkeler halkları arasında bu hakların dünyaca etkin olarak tanınmasını ve uygulanmasını sağlamaya çaba göstermeleri amacıyla tüm halklar ve uluslar için ortak ideal ölçüleri belirleyen bu İnsan Hakları Evrensel Bildirgesini ilan eder.

Madde 1:

Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler, birbirlerine karşı kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar.

Madde 2:

Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir. Ayrıca, ister bağımsız olsun, ister vesayet altında veya özerk olmayan ya da başka bir egemenlik kısıtlamasına bağlı ülke yurttaşı olsun, bir kimse hakkında, uyruğunda bulunduğu devlet veya ülkenin siyasal, hukuksal veya uluslararası statüsü bakımından hiçbir ayırım gözetilmeyecektir.

Madde 3:

Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.

Madde 4:

Hiç kimse kölelik veya kulluk altında bulundurulamaz, kölelik ve köle ticareti her türlü biçimde yasaktır.

Madde 5:

Hiç kimseye işkence yapılamaz, zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz ve ceza verilemez.

Madde 6:

Herkesin, her nerede olursa olsun, hukuksal kişiliğinin tanınması hakkı vardır.

Madde 7:

Herkes yasa önünde eşittir ve ayırım gözetilmeksizin yasanın korunmasından eşit olarak yararlanma hakkına sahiptir. Herkesin bu Bildirgeye aykırı her türlü ayırım gözetici işleme karşı ve böyle işlemler için yapılacak her türlü kışkırtmaya karşı eşit korunma hakkı vardır.

Madde 8:

Herkesin anayasa yada yasayla tanınmış temel haklarını çiğneyen eylemlere karşı yetkili ulusal mahkemeler eliyle etkin bir yargı yoluna başvurma hakkı vardır.

Madde 9:

Hiç kimse keyfi olarak yakalanamaz, tutuklanamaz ve sürgün edilemez.

Madde 10:

Herkesin, hak ve yükümlülükleri belirlenirken ve kendisine bir suç yüklenirken, tam bir şekilde davasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından hakça ve açık olarak görülmesini istemeye hakkı vardır.

Madde 11 :

1. Kendisine bir suç yüklenen herkes, savunması için gerekli olan tüm güvencelerin tanındığı açık bir yargılama sonunda, yasaya göre suçlu olduğu saptanmadıkça, suçsuz sayılır.
2. Hiç kimse işlendiği sırada ulusal yada uluslararası hukuka göre bir suç oluşturmayan herhangi bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu sayılamaz. Kimseye suçun işlendiği sırada uygulanabilecek olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

Madde 12:

Kimsenin özel yaşamına, ailesine konutuna ya da haberleşmesine keyfi olarak karışılmaz, şeref ve adına saldırılamaz.

Herkesin bu gibi karışma ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır.

Madde 13 :

1. Herkesin bir devletin toprakları üzerinde serbestçe dolaşma ve oturma hakkı vardır.

2. Herkes , kendi ülkesi de dahil olmak üzere, herhangi bir ülkeden ayrılmak ve ülkesine yeniden dönmek hakkına sahiptir.

Madde 14 :

1. Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır.
2. Gerçekten siyasal nitelik taşımayan suçlardan veya Birleşmiş Milletlerin amaç ve ülkelerine aykırı eylemlerden doğan kovuşturma durumunda bu haktan yararlanılamaz.

Madde 15 :

1. Herkesin bir yurttaşlığa hakkı vardır.
2. Hiç kimse keyfi olarak yurttaşlığından veya yurttaşlığını değiştirme hakkından yoksun bırakılamaz.

Madde 16 :

1. Yetişkin her erkeğin ve kadının, ırk, yurttaşlık veya din bakımlarından herhangi bir kısıtlamaya uğramaksızın evlenme ve aile kurmaya hakkı vardır.
2. Evlenme sözleşmesi, ancak evleneceklerin özgür ve tam iradeleriyle yapılır.
3. Aile, toplumun, doğal ve temel unsurudur, toplum ve devlet tarafından korunur.

Madde 17 :

1. Herkesin tek başına veya başkalarıyla ortaklaşa mülkiyet hakkı vardır.
2. Hiç kimse keyfi olarak mülkiyetinden yoksun bırakılamaz.

Madde 18:

Herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne hakkı vardır.

Bu hak, din veya topluca, açık olarak ya da özel biçimde öğrenim, uygulama, ibadet ve dinsel törenlerle açığa vurma özgürlüğünü içerir.

Madde 19:

Herkesin düşünce ve anlatım özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak düşüncelerinden dolayı rahatsız edilmemek, ülke sınırları söz konusu olmaksızın, bilgi ve düşünceleri her yoldan araştırmak, elde etmek ve yaymak hakkını gerekli kılar.

Madde 20 :

1. Herkesin silahsız ve saldırısız toplanma, dernek kurma ve derneğe katılma özgürlüğü vardır.
2. Hiç kimse bir derneğe girmeye zorlanamaz.

Madde 21 :

1. Herkes, doğrudan veya serbestçe seçilmiş temsilciler aracılığı ile ülkesinin yönetimine katılma hakkına sahiptir.
2. Herkesin ülkesinin kamu hizmetlerinden eşit olarak yararlanma hakkı vardır.
3. Halkın iradesi hükümet otoritesinin temelidir. Bu irade, gizli veya serbestliği sağlayacak benzeri bir yöntemle genel ve eşit oy verme yoluyla yapılacak ve belirli aralıklarla tekrarlanacak dürüst seçimlerle belirlenir.

Madde 22:

Herkesin, toplumun bir üyesi olarak, sosyal güvenliğe hakkı vardır. Ulusal çabalarla ve uluslararası işbirliği yoluyla ve her devletin örgütlenmesine ve kaynaklarına göre, herkes onur ve kişiliğinin serbestçe gelişim için gerekli olan ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının gerçekleştirilmesi hakkına sahiptir.

Madde 23:

1. Herkesin çalışma, işini serbestçe seçme, adaletli ve elverişli koşullarda çalışma ve işsizliğe karşı korunma hakkı vardır.
2. Herkesin, herhangi bir ayırım gözetmeksizin, eşit iş için eşit ücrete hakkı vardır.
3. Herkesin kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır ve gerekirse her türlü sosyal koruma önlemleriyle desteklenmiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır.
4. Herkesin çıkarını korumak için sendika kurma veya sendikaya üye olma hakkı vardır.

Madde 24:

Herkesin dinlenmeye, eğlenmeye, özellikle çalışma süresinin makul ölçüde sınırlandırılmasına ve belirli dönemlerde ücretli izne çıkmaya hakkı vardır.

Madde 25 :

1. Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes, işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir.
2. Anaların ve çocukların özel bakım ve yardım görme hakları vardır. Bütün çocuklar, evlilik içi veya evlilik dışı doğmuş olsunlar, aynı sosyal güvenceden yararlanırlar.

Madde 26 :

1. Herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleksi eğitim herkese açıktır. Yüksek öğretim, yeteneklerine göre herkese tam bir eşitlikle açık olmalıdır.
2. Eğitim insan kişiliğini tam geliştirmeye ve insan haklarıyla temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olmalıdır. Eğitim, bütün uluslar, ırklar ve dinsel topluluklar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu özendirmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışı koruma yolundaki çalışmalarını geliştirmelidir.
3. Çocuklara verilecek eğitimin türünü seçmek, öncelikle ana ve babanın hakkıdır.

Madde 27 :

1. Herkes toplumun kültürel yaşamına serbestçe katılma, güzel sanatlardan yararlanma, bilimsel gelişmeye katılma ve bundan yararlanma hakkına sahiptir.
2. Herkesin yaratıcısı olduğu bilim, edebiyat ve sanat ürünlerinden doğan maddi ve manevi çıkarlarının korunmasına hakkı vardır.

Madde 28:

Herkesin bu Bildirgede öngörülen hak ve özgürlüklerin gerçekleşeceği bir toplumsal ve uluslararası düzene hakkı vardır.

Madde 29 :

1. Herkesin, kişiliğinin serbestçe ve tam gelişmesine olanak veren topluma karşı ödevleri vardır.

2. Herkes haklarını kullanırken ve özgürlüklerinden yararlanırken, başkalarının hak ve özgürlüklerinin tanınması ve bunlara saygı gösterilmesinin sağlanması ve demokratik bir toplumda genel ahlak ve kamu düzeniyle genel refahın gereklerinin karşılanması amacıyla yalnız yasayla belirlenmiş sınırlamalara bağlı olur.

3. Bu hak ve özgürlükler hiçbir koşulda Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkelerine aykırı olarak kullanılamaz.

Madde 30:

Bu bildirgenin hiçbir kuralı, herhangi bir devlet, topluluk veya kişiye, burada açıklanan hak ve özgürlüklerden herhangi birinin yok edilmesini amaçlayan bir girişimde veya eylemde bulunma hakkını verir biçimde yorumlanamaz.(BELGENET, 2009).

Ek-7 : İNSAN HAKLARININ VE TEMEL ÖZGÜRLÜKLERİNİN KORUNMASINA İLİŞKİN SÖZLEŞME (1950)

Avrupa Konseyi üyesi hükümetler,

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948'de ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ni,

Bu Bildiri'nin, metninde açıklanan hakların her yerde ve etkin olarak tanınmasını ve uygulanmasını sağlamayı hedef aldığını,

Avrupa Konseyi'nin amacının, üyeleri arasında daha sıkı bir birlik kurmak olduğunu ve insan hakları ile temel özgürlüklerinin korunması ve geliştirilmesinin bu amaca ulaşma yollarından birini oluşturduğunu göz önüne alarak,

Dünyada barış ve adaletin asıl temelini oluşturan ve sağlanıp korunabilmesi, her şeyden önce, bir yandan da insan hakları konusunda ortak bir anlayış ve ortaklığa saygı esasına bağlı olan bu temel özgürlüklere derin inançlarını bir daha tekrarlayarak,

Aynı inancı taşıyan ve siyasal gelenekler, idealler, özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü konularında ortak bir mirası paylaşan Avrupa devletlerinin hükümetleri sıfatıyla, Evrensel Bildiri'de yer alan bazı hakların ortak güvenceye bağlanmasını sağlama yolunda ilk adımları atmaya kararlaştırarak;

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1 : İnsan Haklarına saygı yükümlülüğü

Yüksek Sözleşmeci Taraflar, kendi yetki alanları içinde bulunan herkese bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlükleri tanırlar.

BÖLÜM I : Haklar ve Özgürlükler

Madde 2 : Yaşama hakkı

1. Herkesin yaşam hakkı yasanın koruması altındadır. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın yerine getirilmesi dışında hiç kimse kasten öldürülemez.

2. Öldürme, aşağıdaki durumlardan birinde kuvvete başvurmanın kesin zorunluluk haline gelmesi sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlali suretiyle yapılmış sayılmaz:

- a) Bir kimsenin yasadışı şiddete karşı korunması için;
- b) Usulüne uygun olarak yakalamak için veya usulüne uygun olarak tutuklu

bulunan bir kişinin kaçmasını önlemek için;

- c) Ayaklanma veya isyanın, yasaya uygun olarak bastırılması için.

Madde 3 : İşkence yasağı

Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.

Madde 4 : Kölelik ve zorla çalıştırma yasağı

1. Hiç kimse köle ve kul halinde tutulamaz.

2. Hiç kimse zorla çalıştırılmaz ve zorunlu çalışmaya tabi tutulamaz.

3. Aşağıdaki haller bu maddede sözü geçen "zorla çalıştırma veya zorunlu çalışma"dan sayılmazlar:

a) Bu Sözleşme'nin 5. maddesinde öngörülen koşullar altında tutuklu bulunan kimseden tutukluluğu veya şartlı salıverilmesi süresince olağan olarak yapılması istenen çalışma;

b) Askeri nitelikte bir hizmet veya inançları gereğince askerlik görevini yapmaktan kaçınan kimselerin durumunu meşru sayan ülkelerde bu inanca sahip kimselere zorunlu askerlik yerine gördürülecek başka bir hizmet;

c) Toplumun hayat veya refahını tehdit eden kriz ve afet hallerinde istenecek her hizmet;

d) Normal yurttaşlık yükümlülükleri kapsamına giren her türlü çalışma veya hizmet.

Madde 5 : Özgürlük ve güvenlik hakkı

1. Herkesin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır. Aşağıda belirtilen haller ve yasada belirlenen yollar dışında hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.

a) Kişinin yetkili mahkeme tarafından mahkum edilmesi üzerine usulüne uygun olarak hapsedilmesi;

b) Bir mahkeme tarafından, yasaya uygun olarak, verilen bir karara riayetsizlikten dolayı veya yasanın koyduğu bir yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamak için usulüne uygun olarak yakalanması veya tutulu durumda bulundurulması;

c) Bir suç işlediği hakkında geçerli şüphe bulunan veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olmak zorunluluğu inancını doğuran makul nedenlerin bulunması dolayısıyla, bir kimsenin yetkili merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulu durumda bulundurulması;

d) Bir küçüğün gözetim altında eğitimi için usulüne uygun olarak verilmiş bir karar gereği tutulu durumda bulundurulması veya kendisinin yetkili merci önüne çıkarılması için usulüne uygun olarak tutulu durumda bulundurulması;

e) Bulaşıcı hastalık yayabilecek bir kimsenin, bir akıl hastasının, bir alkoliğin, uyuşturucu madde bağımlısı bir kişinin veya bir serserinin usulüne uygun olarak tutulu durumda bulundurulması;

f) Bir kişinin usulüne aykırı surette ülkeye girmekten alı konmasını veya kendisi hakkında sınır dışı etme ya da geriverme işleminin yürütülmekte olması nedeniyle usulüne uygun olarak yakalanması veya tutulu durumda bulundurulması;

2. Yakalanan her kişiye, yakalama nedenleri ve kendisine yöneltile her türlü suçlama en kısa zamanda ve anladığı bir dille bildirilir.

3. Bu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullara uyarınca yakalanan veya tutulu durumda bulunan herkes hemen bir yargıç veya adli görev yapmaya yasayla yetkili kılınmış diğer bir görevli önüne çıkarılır; kendisinin makul bir süre içinde yargılanmaya veya adli kovuşturma sırasında serbest bırakılmaya hakkı vardır. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminata bağlanabilir.

4. Yakalama veya tutuklu durumda bulunma nedeniyle özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, özgürlük kısıtlamasının yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar vermesi ve yasaya aykırı görülmesi halinde kendisini serbest bırakması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

5. Bu madde hükümlerine aykırı olarak yapılmış bir yakalama veya tutulu kalma işleminin mağduru olan herkesin tazminat istemeye hakkı vardır.

Madde 6 : Adil yargılanma hakkı

1. Herkes, gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar, gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. Hüküm açık oturumda verilir; ancak, demokratik bir toplumda genel ahlak, kamu düzeni ve ulusal güvenlik yararına, küçüklerin korunması veya davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde, veya davanın açık oturumda görülmesinin adaletin selametine zarar verebileceği bazı özel durumlarda, mahkemenin zorunlu göreceği ölçüde, duruşmalar dava süresince tamamen veya kısmen basına ve dinleyicilere kapalı olarak sürdürülebilir.

2. Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır.

3. Her sanık en azından aşağıdaki haklara sahiptir:

a) Kendisine yöneltilen suçlamanın niteliği ve nedeninden en kısa zamanda, anladığı bir dille ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek;

b) Savunmasını hazırlamak için gerekli zamana ve kolaylıklara sahip olmak;

c) Kendi kendini savunmak veya kendi seçeceği bir savunmacının yardımından yararlanmak ve eğer savunmacı tutmak için mali olanaklardan yoksun bulunuyor ve adaletin selameti gerektiriyorsa, mahkemece görevlendirilecek bir avukatın para ödemeksizin yardımından yararlanabilmek;

d) İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında çağırılmasının ve dinlenmesinin sağlanmasını istemek;

e) Duruşmada kullanılan dili anlama dışı veya konuşma dışı takdirde bir tercümanın yardımından para ödemeksizin yararlanmak.

Madde 7 : Cezaların yasallığı

1. Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal ve uluslararası hukuka göre bir suç sayılmayan bir fiil veya ihmalden dolayı mahkum edilemez. Yine hiç kimseye, suçun işlendiği sırada uygulanabilecek olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.
2. Bu madde, işlendiği zaman uygar uluslar tarafından tanınan genel hukuk ilkelerine göre suç sayılan bir fiil veya ihmal ile suçlanan bir kimsenin yargılanmasına ve cezalandırılmasına engel değildir.

Madde 8 : Özel hayatın ve aile hayatının korunması

1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.
2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir.

Madde 9 : Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü

1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, açıkça veya özel tarzda ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir.
2. Din veya inancını açıklama özgürlüğü, ancak kamu güvenliğinin, kamu düzenin, genel sağlığın veya ahlakın, ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için demokratik bir toplumda zorunlu tedbirlerle ve yasayla sınırlanabilir.

Madde 10 : İfade özgürlüğü

1. Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir almak ve vermek özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir.

2. Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı biçim koşullarına, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir.

Madde 11 : Dernek kurma ve toplantı özgürlüğü

1. Herkes asayiş bozmayan toplantılar yapmak, demek kurmak, ayrıca çıkarlarını korumak için başkalarıyla birlikte sendikalar kurmak ve sendikalara katılmak haklarına sahiptir.

2. Bu hakların kullanılması, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla ve ancak yasayla sınırlanabilir. Bu madde, bu hakların kullanılmasında silahlı kuvvetler, kolluk mensupları veya devletin idare mekanizmasında görevli olanlar hakkında meşru sınırlamalar konmasına engel değildir.

Madde 12 : Evlenme hakkı

Evlenme çağına gelen erkek ve kadın, bu hakkın kullanılmasını düzenleyen ulusal yasalar uyarınca evlenmek ve aile kurmak hakkına sahiptir.

Madde 13 : Etkili başvuru hakkı

Bu Sözleşme'de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görev yapan kimseler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, ulusal bir makama etkili bir başvuru yapabilme hakkına sahiptir.

Madde 14 : Ayrımcılık yasağı

Bu Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.

Madde 15 : Olağanüstü hallerde askıya alma

1. Savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde her Yüksek Sözleşmeci Taraf, ancak durumun gerektirdiği ölçüde ve uluslararası hukuktan doğan başka yükümlülüklerle ters düşmemek koşuluyla bu Sözleşmede öngörülen yükümlülüklerle aykırı tedbirler alabilir.

2. Yukarıdaki hüküm, meşru savaş fiilleri sonucunda meydana gelen ölüm hali dışında, 2. madde ile 3. ve 4. maddeler (fıkra 1) ve 7. maddeyi hiçbir suretle ihlale mezun kılmaz.

3. Bu maddeye göre aykırı tedbirler alma hakkını kullanan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, alınan tedbirler ve bunları gerektiren nedenler hakkında Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tam bilgi verir. Bu Yüksek Sözleşmeci Taraf, sözü geçen tedbirlerin yürürlükten kalktığı tarihi de Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirir.

Madde 16 : Yabancıların siyasal etkinliklerinin kısıtlanması

10, 11 ve 14. maddelerin hiçbir hükmü, Yüksek Sözleşmeci Tarafların yabancıların siyasal etkinliklerini sınırlamalarına engel sayılmaz.

Madde 17 : Hakların kötüye kullanımının yasaklanması

Bu Sözleşme hükümlerinden hiçbiri, bir devlete, topluluğa veya kişiye, Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesine veya burada öngörüldüğünden daha geniş ölçüde sınırlamalara uğratılmasına yönelik bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkını sağlar biçimde yorumlanamaz.

Madde 18 : Hakların kısıtlanmasının sınırları

Bu Sözleşmenin hükümleri gereğince, sözü edilen hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar ancak öngörülen amaçlar için uygulanabilir.

BÖLÜM II : Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

Madde 19 : Mahkeme'nin kuruluşu

Bu Sözleşme ve protokollarına, Yüksek Sözleşmeci Taraflarca kabul edilen yükümlülüklerle uyulmasını sağlamak için; aşağıda "Mahkeme" olarak anılacak bir Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kurulur. Mahkeme devamlı görev yapar.

Madde 20 : Yargıç sayısı

Mahkeme, Yüksek Sözleşmeci Taraflar sayısına eşit sayıda yargıçtan oluşur.

Madde 21 : Görev için aranan koşullar

1. Yargıçlar üstün ahlaki vasıflara ve yüksek bir hukuki göreve atanmak için gerekli niteliklere sahip veya ehliyetleriyle tanınmış hukukçu olmalıdırlar.
2. Yargıçlar Mahkemeye kendi adlarına katılırlar.
3. Görev süreleri içerisinde, yargıçlar bağımsızlıkları, tarafsızlıkları ve daimi görevin gerekleri ile bağdaşmayan herhangi bir görev üstlenemezler; bu fıkranın uygulanmasından doğan sorunlar Mahkeme tarafından karara bağlanır.

Madde 22 : Yargıçların seçimi

1. Yargıçlar, her Yüksek Sözleşmeci Taraf için, o Yüksek Sözleşmeci Taraf tarafından gösterilen ve üç aday içeren bir liste üzerinden Parlamenterler Meclisi tarafından oy çokluğu ile seçilirler.
2. Yeni Yüksek Sözleşmeci Tarafların bu Sözleşme'ye katılmaları halinde Mahkeme'yi tamamlamak ve boşalan üyelikleri doldurmak için aynı usul izlenir.

Madde 23 : Görev süreleri

1. Yargıçlar altı yıl için seçilirler. Tekrar seçilmeleri mümkündür. Bununla beraber ilk seçilen yargıçlardan yarısının görev süresi üç yıl sonunda sona erecektir.
2. İlk üç yıllık sürenin sonunda görevleri sona erecek olan üyeler, ilk seçimlerin yapılmasından hemen sonra, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından kura çekmek suretiyle saptanır.
3. Yargıçların imkan ölçüsünde yarısının her üç yılda bir yenilenmesini sağlamak için, Parlamenterler Meclisi bir sonraki seçime geçmeden önce seçilecek yargıçlardan bir veya birkaçının görev süresinin veya sürelerinin üç yıldan az veya dokuz yıldan çok olmamak şartı ile, altı yıl dışında bir süre olmasına karar verebilir.
4. Birden fazla üyenin görev süresinin söz konusu olduğu durumlarda ve Parlamenterler Meclisi'nin yukarıdaki fıkrayı uygulaması halinde, görev

sürelerinin üyelere dağılımı, Genel Sekreter'in, seçimden hemen sonra yapacağı kura sonucu belirlenir.

5. Görev süresi bitmemiş bir yargıcın yerine seçilen yargıç, selefinin görev süresini tamamlar.

6. Yargıçların görev süreleri 70 yaşında sona erer.

7. Yargıçlar, yerlerine başkası seçilinceye kadar görev yaparlar. Yerlerine başkası seçildikten sonra da kendilerine havale edilmiş olan davalara bakmaya devam ederler.

Madde 24 : Görevden alınma

Bir yargıç ancak, artık gerekli koşulları taşıma dışına ilişkin diğer yargıçların üçte iki çoğunluk ile alacakları kararla görevden alınabilir.

Madde 25 : Yazı İşleri ve hukukçular

Mahkeme'de, görev ve kuruluşu Mahkeme içtüzüğünde belirlenen bir Yazı İşleri bulunur. Mahkeme'ye yazı işlerinde görevli hukukçular yardım eder.

Madde 26 : Mahkeme'nin genel kurul halinde toplanması

Genel Kurul halinde toplanan Mahkeme,

- a) Üç yıllık bir süre için Başkanını ve bir veya iki Başkan Yardımcısını seçer, bunların tekrar seçilmeleri mümkündür;
- b) belirli süreler için Daireler kurar;
- c) Mahkeme, Dairelerinin başkanlarını seçer, bunların tekrar seçilmeleri mümkündür;
- d) Mahkeme içtüzüğünü kabul eder;
- e) Yazı İşleri Müdürü ve bir veya birden fazla Müdür Yardımcısı seçer.

Madde 27 : Komite, Daireler ve Büyük Daire

1. Mahkeme, önüne gelen başvuruları incelemek üzere üç yargıçlı Komiteler, yedi yargıçlı Daireler ve onyediyar yargıçlı bir Büyük Daire şeklinde toplanır. Mahkemenin Daireleri belirli bir süre için Komiteleri oluşturur.

2. Başvuruya konu olan Taraf Devlet adına seçilmiş yargıç Daire ve Büyük Dairede vazifeten yer alır; bu yargıcın yokluğunda veya katılması mümkün olmayan durumlarda, anılan Devletin belirleyeceği bir kişi yargıç sıfatıyla Daire ve Büyük Dairede yer alır.

3. Büyük Daire ayrıca Mahkeme Başkanı, Başkan Yardımcıları, Daire Başkanları ve Mahkeme içtüzüğüne göre seçilecek diğer yargıçlardan oluşur. 43. madde uyarınca Büyük Daireye sevk edilen başvuruların incelenmesi sırasında, Daire Başkanı ve başvuruda konu edilen Devletin yargıcı dışında, bu kararı veren Daire yargıçları Büyük Dairede yer alamazlar.

Madde 28 : Komitelerin kabul edilemezlik kararları

Bir Komite, 34. madde uyarınca yapılan kişisel başvurunun, daha fazla incelemeyi gerektirmediği hallerde, oybirliği ile kabul edilemezliğine veya kayıttan düşürülmesine karar verebilir. Bu karar kesindir.

Madde 29 : Dairelerin kabul edilebilirlik ve esasa ilişkin kararları

1. 28. madde çerçevesinde karar verilmediği takdirde, bir Daire, 34. madde uyarınca yapılan kişisel başvuruların kabul edilebilirliği ve esası hakkında karar verir.

2. Bir Daire, 33. madde uyarınca yapılan devlet başvurularının kabul edilebilirliği ve esası hakkında karar verir.

3. Mahkeme'nin istisnai hallerde, aksine kararları hariç, kabul edilebilirlik konusundaki kararları ayrı olarak alınır.

Madde 30 : Yargılanmanın Büyük Daireye gönderilmesi

Daire önünde görülen dava, işbu Sözleşmenin ve protokollarının yorumu konusunda ciddi sorunlar doğuruyorsa ya da sorunun çözümü Mahkeme tarafından önceden verilmiş bir karar ile çelişkili olacak ise, Daire, hüküm vermediği süre içerisinde, taraflar itiraz etmedikçe, yargı yetkisinden Büyük Daire lehine vazgeçebilir.

Madde 31 : Büyük Dairenin yetkileri

Büyük Daire,

1. Daireler tarafından 30. madde uyarınca kendisine gönderilen veya 43. madde uyarınca önüne gelen, 33. veya 34. maddeler uyarınca yapılan başvuruları ve,

2. 47. maddede öngörülen görüş bildirme taleplerini inceler.

Madde 32 : Mahkeme'nin yargı yetkisi

1. Mahkeme'nin yargı yetkisi, 33., 34. ve 37. maddeler uyarınca kendisine intikal eden, işbu Sözleşmenin ve protokollarının yorumu ve uygulanmasına ilişkin tüm konuları kapsar.

2. Mahkeme'nin yargı yetkisinin olup olma dışı hakkında ihtilaf durumunda, karar Mahkemeye aittir.

Madde 33 : Devlet başvuruları

Her Yüksek Sözleşmeci Taraf işbu Sözleşme ve protokolları hükümlerine vaki ve kendisinin diğer Yüksek Sözleşmeci Tarafa isnat edilebileceğine kanaat getirdiği herhangi bir ihlalden dolayı Mahkeme'ye başvurabilir.

Madde 34 : Kişisel başvurular

İşbu Sözleşme ve Protokollarında tanınan hakların Yüksek Sözleşmeci Taraflardan biri tarafından ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek kişi, hükümet dışı her kuruluş veya kişi grupları Mahkeme'ye başvurabilir. Yüksek Sözleşmeci Taraflar bu hakkın etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir suretle engel olmamayı taahhüt ederler.

Madde 35 : Kabul edilebilirlik koşulları

1. Uluslararası Hukukun genel olarak kabul edilen prensiplerine göre, ancak iç hukuk yollarının tüketilmesinden sonra ve kesin karardan itibaren altı aylık süre içinde Mahkeme'ye başvurulabilir.

2. Mahkeme, 34. madde uyarınca sunulan herhangi bir kişisel başvuruyu aşağıdaki hallerde kabul etmez:

a) Başvuru imzasız ise veya;

b) Başvuru Mahkeme tarafından daha önce incelenmiş veya uluslararası diğer bir soruşturma veya çözüm merciine sunulmuş başka bir başvurunun konusuyla esas itibariyle aynı ise ve yeni olaylar içermiyorsa.

3. Mahkeme, 34. madde uyarınca sunulan herhangi bir kişisel başvuruyu işbu Sözleşme ve Protokolları hükümleri dışında kalmış, açıkça dayanaktan yoksun veya başvuru hakkının suistimali mahiyetinde telakki ettiği takdirde, kabul edilemez bulur.

4. Mahkeme işbu maddeye göre kabul edilemez bulduğu her başvuruyu reddeder. Yargılamanın her aşamasında bu karar verilebilir.

Madde 36 : Üçüncü tarafın müdahalesi

1. Daire ve Büyük Daire önündeki tüm davalarda, vatandaşlarından birinin başvuran taraf olması halinde, Yüksek Sözleşmeci Tarafın yazılı görüş sunma ve duruşmalarda bulunma hakkı vardır.

2. Mahkeme Başkanı, adaletin doğru sağlanabilmesi amacıyla, yargılamada taraf olmayan herhangi bir Yüksek Sözleşmeci Tarafı yazılı görüş sunma veya duruşmalarda taraf olmaya davet edebilir.

Madde 37 : Başvurunun kayıttan düşmesi

1. Yargılamanın herhangi bir aşamasında, Mahkeme, aşağıdaki sonuçlara varılması halinde başvurunun kayıttan düşürülmesine karar verebilir.

a) Başvuru sahibi başvurusunu takip etme niyetinde değilse; veya;

b) Sorun çözümlenmişse veya;

c) Başka herhangi bir nedenden ötürü, başvurunun incelenmesine devam edilmesi hususunda artık haklı bir gerekçe görmezse.

Ancak işbu Sözleşme ve Protokollarında tanımlanan insan haklarına riayet gerektiriyorsa, Mahkeme başvurunun incelenmesine devam eder.

2. Mahkeme koşulların haklı kıldığı kanısına varırsa, bir başvurunun eski haline döndürülmesini kararlaştırabilir.

Madde 38 : Davanın incelenmesi ve dostane çözüm süreci

1. Mahkeme, kendisine gelen başvuruyu kabul edilebilir bulduğu takdirde,

a) Olayları saptamak amacıyla, tarafların temsilcileriyle birlikte başvuruyu incelemeye devam eder ve gerekirse, ilgili Devletlerin, etkinliği için gerekli tüm kolaylıkları sağlayacakları bir soruşturma yapacaktır;

b) İşbu Sözleşme ve Protokollarında tanımlanan şekliyle İnsan Haklarına saygı esasından hareketle, davanın dostane bir çözüm ile sonuçlandırılması için ilgili taraflara hizmet sunmaya hazır olacaktır.

2. "1 .b" hükümlerine göre yürütülen süreç gizlidir.

Madde 39 : Dostane çözüme varılması

Dostane çözüme varılırsa, Mahkeme olaylarla ve varılan çözümle sınırlı kısa açıklamayı içeren bir karar vererek başvuruyu kayıttan düşürür.

Madde 40 : Duruşmaların kamuya açık olması ve belgelere ulaşabilme

1. Mahkeme istisnai durumlarda aksini kararlaştırmadıkça, duruşmalar kamuya açıktır.
2. Mahkeme Başkanı aksine karar vermedikçe, Yazı İşleri Müdürüne emanet edilen belgeler kamuya açıktır.

Madde 41 : Hakkaniyete uygun tatmin

Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollarının ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın i hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.

Madde 42 : Dairelerin kararları

Dairelerin kararları, 44. maddenin 2. fıkrası hükümleri uyarınca kesinleşir.

Madde 43 : Büyük Daireye gönderme

1. Bir Daire kararının verildiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, dava taraflarından her biri, istisnai durumlarda, davanın Büyük Daireye gönderilmesini isteyebilir.
2. Büyük Daire bünyesinde beş yargıçtan oluşan bir kurul, dava Sözleşme ve protokollarının yorumuna ya da uygulanmasına ilişkin ciddi bir sorun doğuruyorsa ya da genel nitelikli ciddi bir konu teşkil ediyorsa, istemi kabul eder.
3. Kurul istemi kabul ederse, Büyük Daire bir hüküm ile davayı sonuçlandırır.

Madde 44 : Kesin hükümler

1. Büyük Dairenin kararı kesindir.
2. Bir Dairenin kararı aşağıdaki durumlarda kesinleşir.
  - a) Taraflar davanın Büyük Daireye gönderilmesini istemediklerini beyan ederlerse veya;
  - b) Karardan üç ay içerisinde davanın Büyük Daireye gönderilmesi istenmezse veya;
  - c) Kurul 43. maddede öngörülen istemi reddederse.
3. Kesin karar yayınlanır.

Madde 45 : Hükümlerin ve kararların gerekçeli olması

1. Hükümler, başvuruların kabul edilebilirliğine veya kabul edilemezliğine ilişkin kararlar gerekelidir.

2. Hüküm, tamamen veya kısmen yargıçların oybirliğini içermediği takdirde, her yargıç kendi ayrı görüşünü belirtmek hakkına sahiptir.

Madde 46 : Kararların bağlayıcılığı ve uygulanması

1. Yüksek Sözleşmeciler Taraf, taraf oldukları davalarda Mahkemenin kesinleşmiş kararlarına uymayı taahhüt ederler.

2. Mahkemenin kesinleşmiş kararı, kararın uygulanmasını denetleyecek olan Bakanlar Komitesine gönderilir.

Madde 47 : Görüş bildirme

1. Mahkeme, Bakanlar Komitesi'nin istemi üzerine, Sözleşme ve protokollarının yorumlanması ile ilgili hukuki meseleler üzerinde görüş bildirebilir.

2. Ancak, bu görüşler, ne Sözleşmenin 1. bölümünde ve protokollarında belirlenen hak ve özgürlüklerin içeriği veya kapsamı ile ilgili sorunlara, ne de Mahkeme veya Bakanlar Komitesi'nin Sözleşmede öngörülen bir başvuru sonucunda karara bağlamak durumunda kalabileceği diğer sorunlara ilişkin bulunabilir.

3. Bakanlar Komitesinin Mahkeme'den görüş bildirme talep etmek kararı Komiteye katılmak hakkına sahip temsilcilerin çoğunluğuyla alınır.

Madde 48 : Mahkeme'nin görüş bildirme yetkisi

Bakanlar Komitesi tarafından yapılan talebin, 47. maddede belirtilen görüş bildirme yetkisine girip girmediğini Mahkeme kararlaştırır.

Madde 49 : Bildirilen görüşün gerekçeli olması

1. Mahkemenin verdiği görüş gerekçelidir.

2. Mütalaa, tamamen veya kısmen yargıçların oybirliğini içermediği takdirde, her yargıç kendi ayrı görüşünü belirtmek hakkına sahiptir.

3. Mahkemenin mütalaa Bakanlar Komitesi'ne bildirilir.

Madde 50 : Mahkeme'nin masrafları

Mahkemenin masrafları, Avrupa Konseyi tarafından karşılanır.

Madde 51 : Yargıçların ayrıcalık ve dokunulmazlıkları

Yargıçlar vazifelerinin ifasında Avrupa Konseyi Statüsünün 40. maddesinde ve bu madde uyarınca akdedilen anlaşmalarda öngörülen ayrıcalık ve dokunulmazlıklardan yararlanırlar.

BÖLÜM III : Çeşitli Hükümler

Madde 52 : Genel Sekreter tarafından yapılan incelemeler

Her Yüksek Sözleşmeci Taraf, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'nin istemesi üzerine, bu Sözleşme'nin bütün hükümlerinin fiilen uygulanmasının kendi iç hukukunca nasıl sağlandığı konusunda açıklamalarda bulunur.

Madde 53 :Tanınan insan haklarının korunması

Bu Sözleşme hükümlerinden hiçbiri, herhangi bir Yüksek Sözleşmeci Tarafın yasalarına ve onun taraf olduğu başka bir Sözleşmeye göre tanınabilecek insan haklarını ve temel özgürlüklerini sınırlayamaz, ya da onlara aykırı düşecek şekilde yorumlanamaz.

Madde 54 : Bakanlar Komitesi'nin yetkileri

Bu Sözleşme'nin hiçbir hükmü, Avrupa Konseyi Statüsü'nün Bakanlar Komitesi'ne tanıdığı yetkileri olumsuz yönde etkilemez.

Madde 55 : Diğer çözüm yollarının dışlanması

Yüksek Sözleşmeci Taraflar, bu Sözleşme'nin yorum veya uygulamasından doğan bir anlaşmazlığı, başvuru yoluyla bu Sözleşmede öngörülenlerin dışında bir çözüme bağlamak hususunda aralarında mevcut anlaşma, sözleşme veya bildirimlerden, özel uzlaşma halleri dışında yararlanmaktan karşılıklı olarak vazgeçmeyi kabul ederler.

Madde 56 : Ülkesel uygulama

1. Her devlet, onaylama sırasında veya daha sonra herhangi bir zamanda, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne göndereceği bir bildirimle bu Sözleşme'nin, uluslararası ilişkilerinden sorumlu bulunduğu bütün ülkelere veya bunlardan herhangi birine, işbu maddenin 4. Fıkrası saklı kalmak kaydıyla, uygulanacağını beyan edebilir.

2. Sözleşme, bildirimde belirtilen ülke veya ülkelerde, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'nin bu bildirimini aldığı tarihten itibaren otuz gün sonra uygulamaya konur.

3. Bu Sözleşmenin hükümleri sözü geçen ülkelerde yerel şartlar dikkate alınarak uygulanır.

4. Bu maddenin birinci fıkrası uyarınca bildirimde bulunmuş olan her devlet, sonradan herhangi bir zamanda, bildiriminde belirtmiş olduğu ülke veya

ülkelerdeki gerçek kişilerin, hükümet dışı kuruluşların veya kişi gruplarının başvuruları konusunda bu Sözleşme'nin 34. maddesine uygun olarak Mahkeme'nin yetkisini kabul ettiğini beyan edebilir.

Madde 57 : Çekinceler

1. Bu Sözleşme'nin imzası ve onaylama belgesinin sunulması sırasında her devlet, Sözleşme'nin belirli bir hükmü hakkında, o sırada kendi ülkesinde yürürlükte olan bir yasanın bu hükme uygun olmaması ölçüsünde bir çekince kaydı koyabilir. Bu madde genel nitelikte çekinceler konmasına izin vermez.

2. Bu maddeye uygun olarak konulacak her çekince, sözü edilen yasanın kısa bir açıklamasını içerir.

Madde 58 : Feshi ihbar

1. Bir Yüksek Sözleşmeci Taraf, bu Sözleşme'yi ancak Sözleşme'ye taraf olduğu tarihten itibaren geçecek beş yıllık bir süre sonunda ve Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne altı ay önceden haber verilecek bir ihbarla feshedebilir. Genel Sekreter bunu, diğer Yüksek Sözleşmeci Tarafalara bildirir.

2. Bu fesih işlemi, feshin geçerli sayıldığı tarihten önce işlenmiş ve yükümlülüklerin ihlali niteliğinde sayılabilecek olan bir fiil dolayısıyla, ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın bu Sözleşme'den doğan yükümlülüklerinden kurtulması sonucunu doğurmaz.

3. Aynı şartlarla, Avrupa Konseyi üyeliğinden çıkan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, bu Sözleşme'ye de taraf olmaktan çıkar.

4. Sözleşme, 56' ncı madde gereğince uygulanacağı beyan edilmiş olan ülkelerle ilgili olarak, yukarıdaki fıkraların hükümleri uyarınca feshedilebilir.

Madde 59 : İmza ve onay

1. Bu Sözleşme, Avrupa Konseyi üyelerinin imzalarına açıktır. Sözleşme onaylanacaktır. Onaylama belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne verilecektir.

2. Bu Sözleşme, on onaylama belgesinin verilmesinden sonra yürürlüğe girecektir.

3. Sözleşmeyi daha sonra onaylayacak olan imzacılar için Sözleşme, onaylama belgesinin verilmesinden itibaren yürürlüğe girecektir.

4. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Söleşmenin yürürlüğe girdiğini, Söleşme'yi onaylayan Yüksek Söleşmeci Tarafların adlarını ve daha sonra gelecek olan onaylama belgelerinin verilişini bütün Avrupa Konseyi üyelerine bildirecektir.

Bu Söleşme, Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanmak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere Fransızca ve İngilizce tek bir nüsha halinde 4 Kasım 1950'de Roma'da düzenlenmiştir. Genel Sekreter bunun tasdikli örneklerini imza eden bütün devletlere gönderecektir.(ADALET, 2009)

Ek-8 : AGİK HELSİNKİ SONUÇ BELGESİ BİRİNCİ BÖLÜM (1975)

Sonuç Belgesinin I/VII.maddesinde,"insan hakları ve temel özgürlüklere saygı" başlığı altında şu ilkelere yer verilmiştir:

Madde 1: Katılan devletler, insan hakları ve temel özgürlüklere saygı gösterecek, ırk, cinsiyet, dil ve din ayrımı yapmaksızın herkese düşünce, din ve vicdan hürriyeti tanıyacaklardır. Devletler, insan haysiyetinden kaynaklanan ve insanın kendisini özgürce ve tam olarak geliştirmesi için zaruri olan, medeni, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel ve diğer hakların etkin bir şekilde kullanılmasını teşvik edip cesaretlendireceklerdir.

Madde 2: Katılan devletler bu çerçevede, bireyin tek başına veya diğerleriyle topluca, kendi inançlarına uygun olarak, din veya inançlarını açığa vurma ve ibadet haklarını tanıyıp saygı göstereceklerdir.

Madde 3: Bölgesinde milli azınlıklar olan devletler, bu gibi azınlıklara dahil olan kişilerin kanun önünde eşit olma haklarına saygı gösterecekler ve onların insan hakları ve temel özgürlüklerden gerçekten yararlanabilmeleri için kendilerine tam fırsat sağlayacak, bu alandaki meşru çıkarlarını koruyacaklardır.

Madde 4: Katılan devletler insan hakları ve temel özgürlüklerin evrensel niteliğini tanıyarak, onlara saygının, barış ve adalet ve iyiliğin bir unsuru, kendileri ile bütün devletler arasındaki işbirliğinin bir gereği olduğunu kabul ederler.

Madde 5: Devletler, karşılıklı ilişkilerinde temel hak ve özgürlüklere saygı gösterecekler, onlara evrensel düzeyde etkin bir şekilde saygı gösterilmesi için, birlikte veya BM ile işbirliği yapacaklardır.

Madde 6: Devletler, bireyin, bu alandaki hak ve görevlerini bilmek ve ona göre hareket etmek hakkı olduğunu teyit ederler.

Madde 7: Katılan devletler, insan hakları ve temel özgürlükler alanında, BM Şartı ve İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin amaç ve ilkelerine uygun olarak hareket edecekler ve keza onayladıkları uluslar arası bildirilerde öngörülen yükümlülüklerini yerine getireceklerdir. (ÜNAL, 2001)

Ek-9 : 1990 AGİK YENİ BİR AVRUPA İÇİN PARİS YASASI

Yeni Bir Demokrasi, Barış Ve Birlik Dönemi

Biz, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'na taraf Devletlerin Devlet ya da Hükümet Başkanları, köklü değişikliklerin ve tarihi beklentilerin yer aldığı bir dönemde Paris'te biraraya geldik. Çatışma dönemi ve Avrupa'nın bölünmüşlüğü artık sona ermiş bulunuyor. İlişkilerimizin bundan böyle saygı ve işbirliği üzerine kurulacağını ilan ederiz.

Avrupa, kendisini geçmişin mirasından kurtarıyor. İnsanların cesareti, halkların iradelerinin gücü ve Helsinki Nihai Senedi'ndeki fikirlerin kuvveti Avrupa'da yeni bir demokrasi, barış ve birlik dönemi açmıştır.

Bugün, halklarımızın onlarca yıldır besledikleri umut ve beklentilerin gerçekleştirilmesi; insan haklarına ve temel hürriyetlere dayalı demokratik sisteme kesin bağlılık, ekonomik özgürlük ve sosyal adalet yoluyla refah ve tüm ülkeler için eşit güvenlik zamanıdır.

Nihai Senedin On İlkesi, son onbeş yıldan bu yana daha iyi ilişkiler kurulması için bize nasıl ışık tuttuysa, arzuladığımız bu gelecekte de bize rehber olacaktır. Bütün AGİK yükümlülüklerinin tam olarak uygulanması, ülkelerimizin emellerinin gerçekleştirilmesine imkan sağlayacak girişimler için temel teşkil etmelidir.

Milletlerimizin tek yönetim sistemi olarak demokrasiyi kurmayı, sağlamlaştırmayı ve güçlendirmeyi taahhüt ederiz. Bu çabamızda aşağıdaki hususlara sadık kalacağız;

İnsan hakları ve temel hürriyetler, tüm insanların doğumlarıyla birlikte iktisap ettikleri vazgeçilmez haklardır ve kanunlarla garanti altına alınmışlardır. Bunların korunması ve geliştirilmesi devletin başta gelen görevidir. Bunlara saygı, zorba bir devlete karşı asıl güvenceyi oluşturur. Bunlara uyulması ve tam olarak uygulanması hürriyetin, adaletin ve barışın temelidir.

Demokratik yönetim, düzenli olarak yapılan hür ve adil seçimlerle ifadesini bulan halk iradesine dayalıdır. Demokrasinin temelinde insana saygı ve hukukun üstünlüğü yatar. Demokrasi, ifade hürriyetinin, toplumun her kesimine karşı hoşgörünün ve herkes için fırsat eşitliğinin en iyi güvencesidir.

Temsili ve çoğulcu karakteriyle demokrasi, seçmene karşı sorumluluğu, kamu görevlilerinin kanunlara uyma yükümlülüklerini ve tarafsız bir şekilde dağıtılan adaleti kapsar. Kimse kanunların üzerinde olamaz.

Ayrım gözetmeksizin herkesin düşünce, vicdan, din ya da inanç hürriyetine, ifade hürriyetine, örgütlenme ve toplantı düzenleme hürriyetine, seyahat etme hürriyetine sahip olduğunu; hiç kimsenin; keyfi tutuklama ya da gözaltına alınmaya, işkenceye veya diğer zalimane, insan onuruyla bağdaşmayan ya da aşağılayıcı muameleye veya cezaya tabi tutulama yacağını; yine herkesin; haklarını bilmeye ve kullanmaya, hür ve adil seçimlere katılmaya, herhangi bir suçla itham edilmeleri halinde adil ve açık yargılanmaya, tek başına ya da topluca mülk edinmeye ve ferdi teşebbüse, ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan yararlanmaya hakkı olduğunu teyit ederiz.

Ulusal azınlıkların etnik, kültürel, dil ve dini kimliklerinin korunacağını, ulusal azınlıklara mensup kişilerin bu kimliklerini ayrıma tabi tutulmaksızın ve korumaya ve geliştirmeye hakları olduğunu teyit ederiz.

Herkesin, haklarının ihlali halinde, ulusal ve uluslararası alanda, yasal yollara başvurma hakkını garanti altına alacağız.

Bu ilkelere tam saygı, yeni Avrupa'yı üzerinde inşa etmeyi amaçladığımız temeli oluşturmaktadır.

Ülkelerimiz, demokratik kazanımları vazgeçilmez hale dönüştürebilmek amacıyla işbirliği yapacaklar ve birbirlerini destekleyeceklerdir.

Ekonomik hürriyet, sosyal adalet ve çevre sorumluluğu refah için vazgeçilmez unsurlardır.

Demokrasi içinde kullanılan ve hukukun üstünlüğü çerçevesinde korunan kişinin hür iradesi, başarılı bir ekonomik ve sosyal gelişme için gerekli temeli oluşturur. İnsan haysiyetine saygı gösterip, üstün tutan ekonomik faaliyeti teşvik edeceğiz.

Hürriyet ve siyasi çoğulculuk, dengeli ekonomik gelişmeye, refaha, sosyal adalete, istihdamı artırmaya, ekonomik kaynakların verimli kullanılmasına zemin hazırlayacak pazar ekonomilerinin geliştirilmesi olan

ortak hedefimizin zorunlu unsurlarıdır. Pazar ekonomisine geçiş yönünde çaba harcayan ülkelerdeki değişimin başarısı önem taşımakta olduğu kadar hepimizin de çıkarınadır. Bu bize, ortak amacımız olan daha yüksek bir refah seviyesini paylaşma imkanını verecektir. Bu amaçla işbirliği yapacağız.

Çevrenin korunması ülkelerimizin paylaşımları gereken bir sorumluluktur. Bu alandaki ulusal ve bölgesel çabaları desteklerken, daha geniş kapsamlı ortak hareket ihtiyacına da eğilmek mecburiyetindeyiz.

Avrupa'da artık yeni bir çağ açılırken, Avrupa Devletleri, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada arasında dostane ilişkiler ile işbirliğini geliştirmeye ve pekiştirmeye, halklarımız arasındaki dostluğu teşvik etmeye kararlıyız.

Avrupa'da demokrasiyi, barışı ve birliği desteklemek ve geliştirmek için Helsinki Nihai Senedi'nin On İlkesine tam bir sadakatle uyacağımızı taahhüt ederiz. On ilkenin geçerliliğinin devam ettiğini ve bu ilkelerin yürürlükte tutulması hususundaki kararlılığımızı teyit ediyoruz. Tüm ilkeler, her biri öteki ilkeler gözönünde tutularak yorumlanmak suretiyle, eşit değerde ve çekincesiz uygulanır. Bu ilkeler ilişkilerimizin temelini oluştururlar.

Birleşmiş Milletler Yasası ile yüklendiğimiz mükellefiyetler ve Helsinki Nihai Senedi'nin getirdiği taahhütlere uygun olarak, herhangi bir ülkenin toprak bütünlüğüne ya da siyasi bağımsızlığına karşı kuvvet kullanmaktan veya kuvvet kullanma tehdidinde bulunmaktan ya da bu belgelerin ilke ve amaçlarıyla bağdaşmayan bir tarzda eylemde bulunmaktan sakınacağımız taahhüdünü tekrarlarız. Birleşmiş Milletler Yasası ile yüklenen mükellefiyetlere uymamanın, uluslararası hukukun ihlali olduğunu hatırlatırız.

Anlaşmazlıkları barışçı yollarla çözüme taahhüdümüzü teyit ederiz. Taraf Devletler arasındaki çatışmaların önlenmesi ve çözümü için mekanizmalar geliştirmeyi kararlaştırmış bulunuyoruz.

Avrupa'nın bölünmüşlüğü sona ererken, güvenlik ilişkilerimize, birbirimizin bu alandaki tercih hürriyetine tam anlamıyla saygı göstererek, yeni bir nitelik kazandırmak yönünde çaba harcayacağız. Güvenlik bölünemez ve her taraf Devletin güvenliği ayrılmaz bir şekilde diğer Devletlerinkine bağlıdır. Dolayısıyla aramızda güveni ve güvenliği

güçlendirmek ve silahların kontrolü ve silahsızlanmayı teşvik etme yolunda işbirliği yapacağımızı taahhüt ediyoruz.

İlişkilerinin geliştirilmesi konusunda Yirmiiki Ülkenin Ortak Deklarasyonu'nu memnuniyetle karşılıyoruz.

İlişkilerimizin temelinde demokratik değerlere, insan haklarına ve temel hak ve hürriyetlere ortak sadakatimiz yatacaktır. Devletlerimiz arasında barış ve güvenliği güçlendirmek için demokrasinin ileriye götürülmesinin, insan haklarına saygı ve riayetın elzem olduğuna eminiz. Halkların eşit haklara sahip olduklarını ve Birleşmiş Milletler Yasası ile uluslararası hukukun, devletlerin toprak bütünlüklerini konu alanlar dahil, ilgili normlarına uygun olarak, kendi kaderlerini tayin hakkına sahip bulduklarını tekrar teyit ederiz.

Siyasi danışmayı artırmak ve ekonomik, sosyal, çevresel, kültürel ve insani sorunları çözümlmek amacıyla işbirliğini genişletmeye kararlıyız. Bu ortak amaç ve aramızda giderek artan karşılıklı bağımlılık onlarca yıldan bu yana devam eden güvensizliğin üstesinden gelinmesinde, istikrarın güçlendirilmesinde ve birleşik Avrupa'nın inşasında bize yardımcı olacaktır.

Avrupa'nın, bir barış kaynağı olmasını, diğer ülkelerle görüş alışverişine, diyaloga ve işbirliğine açık bulunmasını ve ilerideki tehlikelere karşı ortak mukabele arayışlarına katılmasını istiyoruz.

Demokrasinin güçlendirilmesi ve güvenliğin artırılması aramızdaki dostane ilişkilere katkı sağlayacaktır.

Yirmiiki taraf Devlet arasında silahlı kuvvetlerde indirimine gidilmesini sağlayacak Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvetler Antlaşması'nın imzalanmasını memnuniyetle karşılıyoruz. Taraf Devletler arasında saydamlığı ve güvenin artmasına yol açacak yeni bir dizi güven ve güvenlik artırıcı önlem-lerin kabulünü onaylıyoruz. Bunlar Avrupa'da istikrarın ve güvenliğin güçlendirilmesi yönünde önemli adımlardır.

AGİK süreci çerçevesinde güvenliğe ve işbirliğine getirilen yeni yaklaşımların yanısıra Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvetler Antlaşması'nın sonucu olarak, silahlı kuvvetlerde şimdiye değin görülmemiş ölçülerde indirimine gidilmesi, Avrupa'da güvenliğin yeni bir anlam kazanmasına ve ilişkilermize yeni bir boyut getirilmesine yol açacaktır. Bu çerçevede

devletlerin kendi güvenlik düzenlemelerini seçme özgürlüklerini bütünüyle tanıyoruz.

Yekvücut ve hür Avrupa yeni bir başlangıç aşamasındadır. Halklarımızı bu büyük çabaya katılmaya davet ederiz.

Almanya konusunda 12 Eylül 1990 tarihinde Moskova'da imzalanan Nihai Çözüm Antlaşmasını büyük bir memnuniyetle kaydediyor ve Alman halkının Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Nihai Senedi ilkelerine uygun olarak ve komşularının tam mutabakatıyla tek bir Devlet altında birleşmiş olmasını samimi bir memnuniyetle karşılıyoruz. Almanya'nın ulusal birliğinin sağlanması, istikrar, barış ve işbirliği yolundaki sorumluluklarını müdrük birleşik ve demokratik bir Avrupa'da adil ve kalıcı barış düzeninin tesisine önemli bir katkıdır.

Hem Kuzey Amerika ve hem de Avrupa ülkelerinin katılmış olmaları AGİK'in temel niteliğidir; bu husus, geçmişte elde edilen başarıları gözler önüne serdiği gibi AGİK sürecinin geleceği için de elzemdir. Ortak değerlere vazgeçilmez bağlılığımız ve ortak mirasımız bizi birbirimize kenetleyen bağlardır. Uluslarımızın zengin çeşitliliği ile tüm alanlarda işbirliğini genişletmek taahhüdümüzde birlik içindeyiz. Önümüzdeki engeller ancak ortak hareket, işbirliği ve dayanışma ile aşılabılır.

Uluslarımızın kaderi diğer tüm ulusların kaderine bağlıdır. Birleşmiş Milletler'i ve onun uluslararası barışın, güvenliğin ve adaletin tesisi yönündeki rolünün güçlendirilmesini bütünüyle destekliyoruz. Birleşmiş Milletler'in, Yasasında kutsallaşan ilke ve amaçlarına bağlılığımızı bir kez daha teyit ediyor ve bu ilkelerin ihlalini kınıyoruz. Birleşmiş Milletler'in dünya olaylarındaki artan rolünü ve devletlerimiz arasındaki ilişkilerin iyileşmesine koşut olarak etkinliğinin artmasını hoşnutlukla karşılıyoruz.

Dünyanın büyük bir bölümünde korkunç boyutlara ulaşan ihtiyaçları müdrük olarak, kendimizi diğer tüm ülkelerle dayanışmaya adıyoruz. Dolayısıyla bugün Paris'ten dünyanın tüm uluslarına çağrıda bulunuyoruz. Temel insani değerler manzumesini korumak ve yüceltmek yolundaki ortak çabalarda her ülkeye ve tüm ülkelere katılmaya hazırız.

Gelecek İçin Rehber İlkeler

AGİK'in tüm ilke ve hükümlerinin bütünüyle uygulanması yönündeki kesin taahhüdümüzden hareket ederek, halklarımızın ihtiyaç ve emellerine cevap vermek üzere, işbirliğimizin dengeli ve kapsamlı bir şekilde geliştirilmesine yeni bir ivme kazandırmaya karar vermiş bulunuyoruz.

İnsan haklarına ve temel hürriyetlere duyduğumuz saygının vazgeçilmez olduğunu beyan ederiz. AGİK'in insani boyutla ilgili hükümlerini bütünüyle uygulayacak ve geliştireceğiz.

İnsani Boyut Konferansı Kopenhag Toplantısı Belgesi'nden hareketle demokratik kurumların güçlendirilmesi ve hukukun üstünlüğü uygulamasının geliştirilmesi için işbirliği yapacağız. Bu amaçla, Oslo'da 4-15 Kasım 1991 tarihlerinde bir uzmanlar semineri düzenlenmesini kararlaştırmış bulunuyoruz.

Ulusal azınlıkların toplumlarımızın hayatına zengin katkılarını artırmak azmiyle, durumlarının daha da iyileştirilmesine çalışacağız. Barış, adalet, istikrar ve demokrasinin yanısıra halklarımız arasındaki dostane ilişkilerin de ulusal azınlıkların etnik, kültürel, dil ve dini kimliklerinin korunmasını ve bu kimliğin kuvvetlendirilmesi için gerekli şartların yaratılmasını gerektirdiğine ilişkin derin inancımızı teyit ederiz. Ulusal azınlıklarla ilgili sorunların ancak demokratik bir siyasi çerçevede tatminkar olarak çözümlenebileceğini beyan ederiz. Ulusal azınlıklara mensup fertlerin haklarına, evrensel insan haklarının bir parçası olarak, bütünüyle saygı gösterilmesi gerektiğini de kabul ediyoruz. Ulusal azınlıkların daha iyi korunması ve ulusal azınlıklar konusundaki işbirliğinin artırılması yönündeki acil gereksinmeyi müdrik azınlıklar Cenevre'de 1-19 Temmuz 1991 tarihlerinde ulusal azınlıklar konusunda bir uzmanlar toplantısı düzenlenmesini kararlaştırmış bulunuyoruz.

Her çeşit ırkçı ve etnik nefret, Yahudi düşmanlığı, yabancı düşmanlığı, ayrımcılık ile dini ve ideolojik gerekçelere dayanan zulümle mücadeleye kararlı olduğumuzu ifade ederiz.

AGİK yükümlülüklerine uygun olarak seyahat özgürlüğü ve vatandaşlarımız arasındaki temaslar ile serbest bilgi ve fikir akışının özgür

toplumların ve serpilerek kültürlerin idamesi ve gelişmesi için zaruri olduğunu vurgularız. Ülkelerimiz arasında turizmin ve ziyaretlerin artmasını memnuniyetle karşılıyoruz.

İnsani boyut mekanizması yararlılığını ispatlamıştır ve bunun bir sonucu olarak bu mekanizmanın, diğer hususlar meyanında, uzmanların ya da insan hakları konularında tecrübe sahibi tanınmış şahsiyetlerin hizmetlerinden yararlanılmasını öngören yeni usulleri içerecek şekilde genişletilmesinde kararlıyız. Bu mekanizma çerçevesinde fertlerin, haklarının korunması sürecine katılmasını sağlayacağız. Dolayısıyla, bu alandaki taahhütlerimiz özellikle İnsani Boyut Konferansı Moskova toplantısında, devletlerimizin taraf bulunabileceği mevcut uluslararası anlaşmalardaki yükümlülükleri sınırlamaksızın, geliştirmeyi üstleniyoruz.

Avrupa'da değişmekte olan siyasi ve askeri ortam, askeri güvenlik alanındaki ortak çabalar için yeni imkanlar yaratmaktadır. Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvetler Antlaşması ile Güvenlik ve Güvenlik Artırıcı Önlemler Görüşmeleri'nde sağlanan önemli gelişmeleri daha da ileri götüreceğiz. Güven ve Güvenlik Artırıcı Önlemler Görüşmeleri'ni, aynı görev yönergesiyle sürdürmeyi ve Helsinki'de 1992'de yapılacak AGİK izleme Toplantısı'ndan önce sonuçlandırma yollarını aramayı taahhüt ederiz. İlgili taraf Devletlerin Avrupa'da konvansiyonel kuvvetler müzakerelerini aynı görev yönergesiyle sürdürme ve Helsinki İzleme Toplantısı'ndan önce sonuçlandırma kararlarını da memnuniyetle karşılıyoruz. Ulusal bir hazırlık döneminden sonra taraf Devletler arasında güvenlik alanında daha kapsamlı bir işbirliğine gidilmesi ve Helsinki İzleme Toplantısı'nı takiben 1992 yılına kadar bütün taraf Devletlere açık yeni silahsızlanma ve güven ve güvenlik artırıcı önlemler müzakerelerine başlanması amacına yönelik olarak otuzdört taraf Devlet arasında görüşme ve danışmalarda bulunulmasını bekliyoruz.

Mümkün olan en kısa zamanda toplanacak ve kimyasal silahları yasaklayacak denetlenebilir, global ve kapsamlı bir Sözleşme'nin sonuçlandırılması çağrısında bulunuyor ve bu Sözleşme'yi imzalayan ilk Devletler olma arzumuzu izhar ediyoruz.

Serbest Semalar girişiminin önemini teyit ediyor ve görüşmelerin mümkün olan en kısa zamanda başarıyla sonuçlandırılması çağrısında bulunuyoruz.

Avrupa'da çatışma tehdidi azalmış olmamakla birlikte, diğer tehlikeler toplumlarımızın istikrarını tehdit etmektedir. Taraf Devletlerin bağımsızlıklarını, egemen eşitliklerini ya da toprak bütünlüklerini ihlal eden faaliyetlere karşı demokratik kurumları savunmada işbirliği yapmaya kararlıyız. Bunlar içinde dış baskı, zorlama ve yıkıcılık gibi yasadışı faaliyetler de vardır.

Terörizmin her eylemini, metodunu ve tatbikini caniyane olarak tanımlayarak kayıtsız şartsız kınıyor ve terörizmin hem ikili ve hem de çok taraflı işbirliği yoluyla yok edilmesi için çalışmaktaki kararlılığımızı ifade ediyoruz. Uyuşturucu madde kaçakçılığına karşı mücadelede de yine ortak hareket edeceğiz.

Devletlerin kuvvete başvurmadan veya kuvvete başvurma tehdidinde bulunmaktan kaçınma görevlerini tamamlayan temel unsurlardan birini de uyuşmazlıkların barışçı yollardan çözümünün oluşturduğunu ve her ikisinin de uluslararası barış ve güvenliğin korunması ve güçlendirilmesi için zorunlu faktörleri teşkil ettiğini müdrik olarak, doğması muhtemel çatışmaları siyasi yollarla etkin biçimde önleme yollarını aramakla kalmayacak, aynı zamanda, ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkları barışçı yollardan çözmek için uluslararası hukuka uygun mekanizmalar geliştireceğiz. Dolayısıyla, bu alanda yeni işbirliği yolları ve özellikle üçüncü tarafların zorunlu katılımını da içeren uyuşmazlıkların barışçı yollardan çözümü yöntemleri geliştirmeyi üstleniyoruz. 1991 yılı başında Valetta'da yapılacak uyuşmazlıkların barışçı yollardan çözümü toplantısının yarattığı imkandan bu çerçevede tam olarak yararlanılması gerektiğini vurgularız. Dışişleri Bakanları Konseyi, Valetta toplantısı raporunu dikkate alacaktır.

Pazar ekonomisine dayanan ekonomik işbirliğinin ilişkilerimizin vazgeçilmez bir unsuru olduğunu ve bunun müreffeh ve birleşik Avrupa'nın kurulmasında araç teşkil edeceğini vurgularız. Sonuçlarını kuvvetle desteklediğimiz Ekonomik İşbirliği Bonn Konferansı Belgesi'nde de ifadesini

bulduğu gibi demokratik kurumlar ve ekonomik özgürlük, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırır.

Ekonomik, bilimsel ve teknolojik alanlardaki işbirliğinin AGİK'in temel direklerinden biri haline geldiğine dikkat çekeriz. Taraf Devletler bu alandaki gelişmeleri periyodik olarak gözden geçirmeli ve bu sürece yeni katkılarda bulunmalıdırlar.

Aramızdaki genel ekonomik işbirliğinin genişletilmesi, hür teşebbüsün teşvik edilmesi ve ticaretin GATT kurallarına göre artırılması ve çeşitlendirilmesi gerektiğine inanıyoruz. Sosyal adaleti ve gelişmeyi güçlendirecek, halklarımızın refahını daha da ileriye götüreceğiz. Bu çerçevede, işsizlik sorununa karşı etkin politikalar geliştirilmesinin önemini müdrükiz.

24'ler Grubunun esasen üstlenmiş olduğu gibi, demokratik ülkelerin pazar ekonomisine geçiş ve kendine yeten ekonomik ve sosyal büyüme ortamının yaratılması çabalarını desteklemeyi sürdürme gereğini teyit ederiz. Bu ülkelerin uluslararası ekonomik ve mali sistemle, faydalarının yanısıra kurallarını da kabul edecek şekilde bütünleşmeleri gereğine dikkat çekeriz.

AGİK sürecinde ekonomik işbirliğinin artan önemi çerçevesinde kalkınmakta olan taraf Devletlerin çıkarlarının göz-önüne alınması gerektiğini düşünüyoruz.

İnsan haklarına saygı, insan hakları ve temel hürriyetlerin geliştirilmesi ile bilimsel gelişme arasındaki bağlantıyı hatırlatırız. Bilim ve teknoloji alanındaki işbirliği ekonomik ve sosyal kalkınmada temel bir rol oynayacaktır. Dolayısıyla taraf Devletler arasındaki mevcut teknolojik uçurumun üstesinden gelebilmek maksadıyla bu alandaki işbirliği uygun bilimsel ve teknolojik enformasyon ile bilginin daha büyük oranda paylaşılması yönünde seyretmelidir. Taraf Devletleri insan potansiyelini ve hür teşebbüs ruhunu geliştirmek için birlikte çalışmaya teşvik ederiz.

Ekonomik ve sosyal kalkınma için ülkelerimiz arasında enerji, nakliye ve turizm alanlarında işbirliği yapılmasına gerekli hızı kazandırmaya kararlıyız. Çevre sorunlarına dikkat edilmek kaydıyla, enerji kaynaklarının

ekonomik ve akılcı bir şekilde geliştirilmesi için en uygun şartların yaratılması yolundaki pratik adımları bilhassa memnuniyetle karşılıyoruz.

Avrupa Topluluğu'nun siyasi ve ekonomik gelişmesindeki önemli rolünü kabul ediyoruz. Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (ECE/UN), Bretton Woods Kurumları, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) ve Uluslararası Ticaret Odası (ICC) gibi uluslararası ekonomik örgütlerin de, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası'nın (EBRD) kurulmasıyla güçlenecek olan ekonomik işbirliğinin daha da ileriye götürülmesinde önemli görevleri olacaktır. Hedeflerimize ulaşabilmek için bu örgütlerin faaliyetlerinde etkin bir eşgüdümüne gidilmesi gerekliliğini vurgular ve bütün ülkelerin bu faaliyetlere katılmaları için yöntemler bulunması ihtiyacına işaret ederiz.

Çevre sorunlarının ivedilikle üstesinden gelinmesi gereğini ve bu alanda tek tek ve birlikte çaba gösterilmesinin taşıyacağı önemi müdrükiz. Hava, su ve toprakta sağlam bir ekolojik dengenin yeniden tesisi ve idamesi için çevremizi korumak ve geliştirmek maksadıyla çabalarımızı yoğunlaştırmayı taahhüt ederiz. Bu amaçla, çevreye ilişkin ortak yükümlülükler ve hedeflerin oluşturulmasında AGİK sürecinden azami ölçüde yararlanmaya ve böylelikle Sofya Çevre Koruma Toplantısı Raporu'nda öngörülen faaliyetleri sürdürmeye kararlıyız.

Çevrenin geliştirilmesinde fertlere ve kamuya teşebbüs imkanı sağlayacak iyi bilgilendirilmiş bir toplumun rolünün önemine dikkat çekeriz. Bu amaçla, uygulanan politika, proje ve programların çevre üzerindeki etkilerinin halka açıklanmasının yanısıra, çevreyle ilgili toplum bilincini ve eğitimi geliştireceğimizi beyan ederiz.

Gerekli önlemleri alabilmek için imkanları yetersiz kalan ülkeleri destekleme zaruretinin bilinciyle temiz ve düşük atık teknolojisine geçilmesine öncelik veriyoruz.

Çevre konusundaki politikaların etkin bir şekilde uygulanabilmeleri için bunların uygun yasal önlemler ve idari düzenlemelerle desteklenmesi gerektiğini belirtiriz.

Mevcut taahhütlere uyulup uyulmadığını düzenli bir şekilde değerlendirecek ve ayrıca, çevrenin durumu ile çevreye yönelebilecek muhtemel tehlikeler konusunda bilgi vermeyi ve bilgi alış verişini mümkün kılacak daha iddialı yükümlülüklerin geliştirilmesi için yeni önlemler alınması gerektiğini vurgularız. Avrupa Çevre Ajansı'nın (EEA) kurulmasını da memnuniyetle karşılıyoruz.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (ECE/UN) ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) gibi çevrenin korunmasıyla ilgilenen uluslararası örgütlerde izlenecek politikaların gözden geçirilmesi, sorunlara yönelik çalışmalar yapılmasını ve tatbiki faaliyetlerde bulunulmasını memnuniyetle karşılıyoruz. Bu örgütler arasındaki işbirliğinin geliştirilmesinin ve etkin bir koordinasyona gidilmesinin gerekliliğini de vurgularız.

Ortak Avrupa kültürümüzün ve paylaştığımız ortak değerlerin kıtanın bölünmüşlüğüne son verilmesindeki önemli katkısını takdir ediyoruz. Bu itibarla, yaratıcı özgürlüğe ve tüm zenginliği ve çeşitliliğiyle kültürel ve manevi mirasımızın korunmasına ve güçlendirilmesine bağlılığımızı vurgularız.

Avrupa'daki son değişikliklerin ışığı altında Krakow Sempozyumu'nun taşıdığı artan önemi vurguluyor ve kültür alanında daha yoğun bir işbirliğine gidilmesi için bu sempozyumca rehber ilkeler belirlenmesini bekliyoruz. Avrupa Konseyi'ni bu Sempozyuma katkıda bulunmaya davet ediyoruz.

Halklarımız arasında daha fazla yakınlık oluşturmak amacıyla taraf Devletlerin birbirlerinin şehirlerinde kültür merkezleri açmalarını ve aynı zamanda audio-vizuel alanda yoğun işbirliği yapılmasını ve müzik, tiyatro, edebiyat ve sanat alanlarında daha geniş temaslarda bulunulmasını destekliyoruz.

Kültürel mübadelede, eğitimin her alanında işbirliği ve diğer taraf Devletlerin dillerinde eğitim ve öğretim yoluyla, özellikle gençler arasında karşılıklı anlayışı güçlendirmek üzere ulusal politikalarımız çerçevesinde özel çaba harcamaya kararlıyız. Bu çabaların ilk sonuçlarını 1992'de yapılacak Helsinki İzleme Toplantısı'nda gözden geçireceğiz.

Misafir oldukları ülkelerde kanunlara uygun olarak ikamet eden göçmen işçiler ve ailelerinin sorunlarının ekonomik, kültürel ve sosyal yönleri kadar insani bir boyutu bulunduğunu da kabul ediyoruz. Haklarının korunması ve geliştirilmesi ile ilgili uluslararası yükümlülüklerin yerine getirilmesinin ortak kaygımız olduğunu teyit ediyoruz.

Avrupa'da meydana gelen temel siyasi değişikliklerin Akdeniz bölgesine olumlu bir yansımada bulunacağını düşünüyoruz. Dolayısıyla, Avrupa'nın istikrarı için önemli bir faktör oluşturan Akdeniz'de, işbirliği ve güvenliği güçlendirme çabalarını sürdüreceğiz. Sonuçlarını hepimizin desteklediği Akdeniz Palma de Mallorca Toplantısı Raporu'nu memnuniyetle karşılıyoruz.

Bölgede devam eden gerginliklerden endişe duyuyor ve belirgin önemli sorunlara Nihai Senet İlkelerine saygıya dayalı, barışçı yollarla adil, geçerli ve kalıcı çözümler bulunması için çabalarımızı artırma kararlılığımızı tekrarlıyoruz.

Taraf olmayan Akdeniz ülkeleriyle ilişkilerimizi çeşitlendirmek ve ahenkli bir şekilde geliştirmek için uygun şartlar yaratmak istiyoruz. Bu ülkelerle yoğunlaştırılmış işbirliği, ekonomik ve sosyal gelişmeyi teşvik etmek ve böylelikle istikrarı pekiştirmek amacıyla yürütülecektir. Bu sonuca ulaşmak için, Avrupa ve onun Akdeniz'deki komşuları arasındaki refah uçurumunu büyük ölçüde kapatmaya yönelik olarak bu ülkelerle birlikte çalışacağız.

Hükümet-dışı kuruluşların, dini ve diğer grupların ve fertlerin AGİK hedeflerine ulaşılmasındaki önemli rollerini hatırlatır ve faaliyetlerini, taraf Devletlerin, AGİK çerçevesindeki yükümlülüklerini yerine getirmeleri amacıyla, kolaylaştırmaya çalışacağımızı açıklarız. Bu kurumlar, gruplar ve fertler, önemli görevlerini yerine getirebilmek için, AGİK'in faaliyetlerine ve yeni yapılarına uygun bir şekilde katılmalıdırlar.

AGİK Sürecinin Yeni Yapı Ve Kurumları

İnsan haklarına, demokrasiye ve hukukun üstünlüğüne saygıyı pekiştirmek, Avrupa'da barışı güçlendirmek ve birliği geliştirmek yönündeki

ortak çabalarımız, siyasi diyaloga yeni bir vasıf kazandırmaya ve işbirliğine, dolayısıyla AGİK yapılarının geliştirilmesine bağlıdır.

Gelecekteki ilişkilerimizin şekillendirilmesi için her seviyedeki danışmaların artırılması büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla aşağıdaki kararları almış bulunuyoruz:

Biz, Devlet ya da Hükümet Başkanları, bundan sonra 1992'de Helsinki'de yapılacak AGİK İzleme Toplantısı vesilesiyle buluşacağız. Ondan sonra da müteakip izleme toplantılarında biraraya geleceğiz.

Dışişleri Bakanlarımız, Konsey olarak, her yıl asgari bir defa düzenli olarak toplanacaklardır. Bu toplantılar AGİK süreci içindeki siyasi danışmaların merkezi forumunu teşkil edecektir. Konsey, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'yla ilgili konuları gözden geçirecek ve gerekli kararları alacaktır.

Konsey'in ilk toplantısı Berlin'de yapılacaktır.

Kıdemli Memurlar Komitesi, Konsey toplantılarını hazırlayacak ve kararlarını yürütecektir. Komite, güncel sorunları gözden geçirecek, Konsey'e tavsiyede bulunmak dahil, uygun kararları alabilecektir.

Acil sorunları görüşmek üzere taraf Devletler temsilcilerinin katılacakları toplantılar düzenlenmesi kararlaştırılabilecektir.

Konsey, aciliyet kesbeden konularda Kıdemli Memurlar Komitesi'nin toplanması için kurallar geliştirilmesini inceleyecektir.

Diğer bakanların toplanmalarına da taraf Devletlerce karar verilebilir.

Bu danışmalara idari destek sağlamak amacıyla Prag'da bir Sekretarya kuruyoruz.

İzleme toplantıları, taraf Devletlerin gelişmeleri değerlendirebilmeleri, taahhütlerinin uygulanmasını gözden geçirmeleri ve AGİK süreci içinde atılacak diğer adımları incelemelerine imkan hazırlamak üzere, kural olarak, iki yılda bir yapılacaktır.

Çatışma riskini azaltma Konsey'e yardımcı olmak üzere Viyana'da Çatışma Önleme Merkezi kurulmasını kararlaştırmış bulunuyoruz.

Taraf Devletler arasında seçimler konusunda temasları kolaylaştırmak ve bilgi değişimini sağlamak amacıyla Varşova'da bir Hür Seçimler Bürosu kurmaya karar vermiş bulunuyoruz.

Parlamentelerin AGİK sürecinde oynayabilecekleri önemli rolü göz önünde tutarak, özellikle bütün taraf Devletler parlamento üyelerini kapsayan bir AGİK parlamenter assamblesi kurulması yoluyla, parlamenterleri AGİK'e daha geniş katılımında bulunmaya davet ediyoruz. Bu amaçla, bu alandaki mevcut deneyimlerden ve mevcut çalışmalardan da yararlanarak, böyle bir AGİK parlamento yapısının faaliyet alanlarını, çalışma yöntemlerini ve iç tüzüğünü görüşmek üzere parlamenterler seviyesinde temaslara yapılmasını bekliyoruz.

Dışişleri Bakanlarımızdan bu konuyu Konsey'in ilk toplantısında ele almalarını istiyoruz.

Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı'nda bulunan bazı hükümlerin usul ve organizasyonuna ilişkin yöntemler, Paris Şartı ile birlikte kabul edilen Tamamlayıcı Belge'de belirtilmiştir.

Konseyi, Tamamlayıcı Belge'nin yanısıra, mevcut belgedeki kararların uygulanmasını temin için gerekli olabilecek tedbirleri almakla ve Avrupa'da güvenlik ve işbirliğinin güçlendirilmesi için yeni çabaları incelemekle görevlendiriyoruz. Konsey, Tamamlayıcı Belge'de gerekli gördüğü her değişikliği yapabilir.

İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rusça ve İspanyolca dillerinde yazılan Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı'nın aslı, arşivlerinde saklanmak üzere Fransız Cumhuriyeti Hükümeti'ne verilecektir. Taraf Devletler Fransız Cumhuriyeti Hükümeti'nden Paris Şartı'nın aslına uygun nüshasını alacaklardır.

Paris Şartı'nın metni, dağıtımı ve mümkün olan en yaygın şekilde öğrenilmesi için bütün taraf Devletlerce yayınlanacaktır.

Fransız Cumhuriyeti Hükümeti'nden, Birleşmiş Milletler Yasası'nın 102. maddesi gereği kayda alınmasına imkan olmayan Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı'nın metnini, Birleşmiş Milletler'in resmi belgesi olarak örgüt üyesi

tüm üyelere dağıtılması için Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne göndermesi istenmiştir.

Fransız Cumhuriyeti Hükümetinden, Paris Şartı'nın metninin, metinde adı geçen diğer tüm uluslararası örgütlere göndermesi de rica edilmiştir.

Biz, taraf Devletlerin aşağıda belirtilen yüksek temsilcileri, Zirve Toplantısı'nın sonuçlarına verdiğimiz büyük siyasi önemi müdrik olarak ve kabul ettiğimiz kararlar uyarınca hareket etme kararlılığımızı beyan ederek, aşağıya imzalarımızı atıyoruz.

21 Kasım 1990'da Paris'te imzalanmıştır(BELGENET, 2009).

Ek-10 : AVRUPA KONSEYİ ULUSAL AZINLIKLARIN KORUNMASI İÇİN ÇERÇEVE SÖZLEŞME (1995)

Avrupa Konseyine üye Devletler ile bu çerçevede Sözleşmeyi imzalayan diğer Devletler, Avrupa Konseyi'nin amacının, üyeleri arasında, ortak mirasları olan idealleri ve prensipleri korumak ve gerçekleştirmek için daha yoğun bir birlik meydana getirmek olduğunu dikkate alarak;

Bu amacın yerine getirilmesi için izlenebilecek metotlardan birinin insan haklarını ve temel özgürlükleri korumak ve daha fazla gerçekleştirmek olduğunu dikkate alarak;

Avrupa Konseyine üye Devletlerin, 9 Ekim 1993 tarihinde Viyana'da kabul edilen Devlet ve Hükümet Başkanları Bildirisi'ni izlemeyi arzu ederek;

Kendi ülkeleri içindeki ulusal azınlıkların varlığını korumaya karar vererek;

Avrupa tarihinde yaşanan felaketlerin, bu kıtadaki istikrar, demokratik güvenlik ve barış için ulusal azınlıkların korunmasının temel bir unsur olduğunu gösterdiğini dikkate alarak;

Çoğulcu ve gerçek bir demokratik toplumun, ulusal bir azınlığa mensup olan kimselerin sadece etnik, kültürel, dilsel ve dinsel kimliklerine saygı göstermekle kalmayıp, ama aynı zamanda bu kimliklerini ifade edebilmeleri, korumaları ve geliştirmeleri için gerekli şartları yaratması gerektiğini dikkate alarak;

Kültürel çeşitliliğin bölünme değil toplumların zenginliği için bir kaynak ve faktör olabilmesi için, hoşgörü ve diyalog ortamının yaratılmasının gerekli olduğunu dikkate alarak;

Hoşgörülü ve zengin bir Avrupa'yı gerçekleştirmenin, sadece Devletler arasındaki işbirliğine değil, ama aynı zamanda Devletlerin anayasalarına ve ülke bütünlüğüne zarar vermeksizin yerel ve bölgesel makamlar arasında sınır ötesi işbirliğine de dayandığını dikkate alarak;

İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Sözleşme'yi ve Protokollerini göz önünde tutarak; !!!!!!!!!!!!!Birleşmiş Milletler sözleşmeleri ve bildirimleri ile Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı belgelerinden özellikle 29

Haziran 1990 tarihli Kopenhag Belgesi'nde ulusal azınlıkların korunması ile ilgili taahhütleri göz önünde tutarak;

Üye Devletlerde ve bu belgeye Taraf olabilecek diğer Devletlerde ulusal azınlıkların ve bu azınlıklara mensup olan kişilerin haklarının ve özgürlüklerinin hukukun üstünlüğüne, ülke bütünlüğüne ve devletlerin ulusal egemenliğe saygı göstererek etkili bir biçimde korunmasını sağlamak üzere, uygun davranılması gereken prensipleri ve yükümlülükleri tanımlamaya karar vererek,

Bu çerçeve Sözleşmede düzenlenen prensipleri ulusal mevzuat yoluyla ve gerekli siyasi kararlar vasıtasıyla uygulamayı karar altına alarak,

Aşağıdaki hükümlerde anlaşmışlardır:

Birinci Bölüm

Madde 1:

Ulusal azınlıkların ve bu azınlıklara mensup olan kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunması, insan hakları korunmasının bütünleyici bir parçasını oluşturur ve uluslararası işbirliği kapsamına girer.

Madde 2:

Bu çerçeve Sözleşme'nin hükümleri iyi niyetle, anlayış ve hoşgörü ruhu içinde ve iyi komşuluk, dostane ilişkiler ve Devletler arasında işbirliği prensiplerine uygun olarak uygulanır.

Madde 3 :

1. Bir ulusal azınlığa mensup olan kişi, ulusal azınlığa mensup muamelesi görmeyi veya görmemeyi serbestçe seçme hakkına sahip olup, yaptığı seçimden ötürü veya bu seçimle bağlantılı olarak haklarını kullanması nedeniyle bir dezavantajla karşılaşmaz.

2. Ulusal azınlığa mensup olan kişiler, bu çerçeve Sözleşmede yer alan prensiplerden doğan hakları ve özgürlükleri tek başlarına veya başkalarıyla birlikte kullanabilir ve bunlardan yararlanabilir.

İkinci Bölüm

Madde 4:

1. Taraf Devletler, ulusal azınlıklara mensup olan kişilerin hukuk önünde eşitlik ve hukukun korunmasından eşit olarak yararlanma haklarını

güvence altına almayı taahhüt eder. Bu konuda ulusal azınlığa mensup olmaya dayanan her türlü ayrımcılık yasaklanır.

2. Taraf Devletler, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yaşamın her alanında, ulusal azınlığa mensup olanlar ile çoğunluğu mensup olanlar arasında tam ve etkili bir eşitlik sağlamak için gerekli ve yeterli tedbirleri almayı taahhüt eder. Devletler bu konuda tedbir alırken, ulusal azınlıklara mensup olan kişilerin özel şartlarını dikkate alır.

3. İkinci fıkra gereğince alınan tedbirler, ayrımcılık niteliğinde tasarruflar sayılmaz.

Madde 5:

1. Taraf Devletler, ulusal azınlıklara mensup olan kişilerin sahip oldukları kültürlerini korumaları ve geliştirmeleri ve dinleri, dilleri, gelenekleri ve kültürel mirasları gibi kimliklerinin temel unsurlarını sürdürmeleri için gerekli şartları sağlamayı taahhüt eder.

2. Taraf Devletlerin, ulusal azınlıkları toplumun geneli ile bütünleştirme politikaları gereğince aldıkları tedbirler saklı kalmak kaydıyla, bu kişilerin iradeleri hilafına onları asimile etmeyi amaçlayan politika ve uygulamalardan kaçınır ve asimilasyonu amaçlayan tasarruflara bu kişileri karşı korur.

Madde 6 :

1. Taraf Devletler, kendi ülkeleri üzerinde yaşayanların etnik, kültürel, dilsel, dinsel kimlikleri ne olursa olsun, bu kişiler arasında özellikle eğitim, kültür ve kitle iletişim alanında bir hoşgörü ve kültürler arası diyalog ortamı kurulmasını teşvik eder ve karşılıklı saygı ve anlayışı ve işbirliğini geliştirmek için etkili tedbirler alır.

2. Taraf Devletler, etnik, kültürel, dilsel veya dinsel kimlikleri nedeniyle ayrımcılık, düşmanlık ve şiddet tehditlerine veya eylemlerine maruz kalabilecek kişileri korumak için gerekli tedbirleri almayı taahhüt eder.

Madde 7 :

Taraf Devletler, bir ulusal azınlığa mensup olan kişilerin barışçıl bir biçimde toplanma özgürlüğüne, örgütlenme özgürlüğüne, ifade özgürlüğüne, ve düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne saygı gösterilmesini sağlar.

Madde 8 :

Taraf Devletler, bir ulusal azınlığa mensup olan kişilerin dinini veya inancını açığa vurma ve dinsel kurumlar, teşkilatlar ve örgütler kurma hakkını tanımayı taahhüt eder.

Madde 9 :

1. Taraf Devletler, bir ulusal azınlığa mensup olan kişilerin ifade özgürlüğü hakkını, fikirlere sahip olmayı ve kamu makamlarının bir müdahalesiyle karşılaşmaksızın ve ulusal sınırlarla kısıtlanmaksızın azınlık dilinde haber ve düşünceleri edinme ve ulaştırma özgürlüğünü de içerecek şekilde tanımayı taahhüt eder. Taraf Devletler kendi hukuk sistemleri içinde, bir ulusal azınlığa mensup olan kişilerin iletişim araçlarına ulaşmada ayrımcılığa maruz kalmamalarını sağlar.

2. Birinci fıkra Taraf Devletlerin radyo ve televizyon yayıncılığı, veya sinema girişimciliği için ayrımcılık yapmadan ve objektif ölçülere dayanan bir ruhsat alma şartı getirmesini engellemez.

3. Taraf Devletler azınlıklara mensup olan kişiler tarafından yazılı iletişim araçları kurulmasını ve kullanılmasını engellemez. Taraf Devletler, birinci fıkra hükümlerini dikkate alarak, radyo ve televizyon yayıncılığının hukuki çerçevesi içinde, ulusal azınlıklara mensup olan kişilere mümkün olduğu kadar kendilerine ait iletişim araçları kurma ve kullanma imkanı verilmesini sağlar.

4. Taraf Devletler kendi hukuk sistemleri içinde, ulusal azınlıklara mensup olan kişilerin iletişim araçlarına ulaşmalarını kolaylaştırmak ve hoşgörüyü geliştirmek ve kültürel çoğulcuğa imkan sağlamak için gerekli tedbirleri alır.

Madde 10 :

1. Taraf Devletler, bir ulusal azınlığa mensup olan herkesin, azınlık dilini özel olarak ve aleni bir biçimde, sözlü veya yazılı olarak kullanma hakkına sahip olduğunu tanımayı taahhüt eder.

2. Ulusal azınlıklara mensup olan kişilerin geleneksel olarak yaşadıkları veya çok sayıda buldukları yerlerde, bu kişilerin talep etmeleri

ve böyle bir talebin gerçek bir ihtiyacı yansıtmaması halinde, Taraf Devletler, azınlığa mensup olan kişiler ile idari makamlar arasında mümkün olduğu kadar azınlık dilinin kullanılmasına imkan verecek şartları sağlamak için çaba gösterir.

3. Taraf Devletler, bir ulusal azınlığa mensup olan herkesin gözetimine alınmasının nedenleri ile kendisine yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebepleri hakkında anlayabileceği bir dilde derhal bilgilendirilme ve kendisini bu dilde savunma, gerektiği takdirde bir çevirmenin yardımından ücretsiz olarak yararlanma hakkını güvence altına almayı taahhüt eder.

Madde 11 :

1. Taraf Devletler, ulusal bir azınlığa mensup olan herkesin, azınlık dilinde adını ve soyadını (aile adını) kullanma ve hukuk düzeninde öngörülen uyarlamalara uygun olarak bunun resmen tanınmasını isteme hakkını tanımayı taahhüt eder.

2. Taraf Devletler, ulusal bir azınlığa mensup olan kişinin, kendi azınlık dilindeki imzasını, yazısını ve herkes tarafından görülebilir nitelikteki diğer bir özel bilgiyi kullanma hakkına sahip olduğunu tanımayı taahhüt eder.

3. Bir ulusal azınlığa mensup olan çok sayıda kişinin geleneksel olarak yaşadıkları yerlerde, Taraf Devletler kendi hukuk sistemleri içinde, gerektiği takdirde diğer Devletlerle anlaşmalar da yaparak ve özel koşulları dikkate alarak, geleneksel yerel adları, sokak adları ve halkın kullandığı diğer coğrafi bölge adları, bu tür adların azınlık dilinde kullanılması için yeterli talep olduğunda, bunların azınlık dilinde de kullanılması için çaba gösterir.

Madde 12:

1. Taraf Devletler, gerektiği takdirde kendi ülkelerindeki ulusal azınlıkların ve çoğunluğun kültürü, tarihi, dili ve dini hakkındaki bilgileri geliştirmek için, eğitim ve araştırma alanlarında tedbirler alır.

2. Taraf Devletler bu bağlamda, başka imkanlarla birlikte, öğretmenlerin eğitimi ve ders kitaplarının edinilmesi için yeterli imkanlar sağlar, ve farklı kültürlerden olan öğretmenlerin ve öğrencilerin ilişki kurmalarını kolaylaştırır.

3. Taraf Devletler ulusal azınlıklara mensup olan kişilerin her düzeyde eğitim alabilmeleri için eşit fırsatlar yaratmayı taahhüt eder.

Madde 13:

1. Taraf Devletler, kendilerinin eğitim sistemlerinin içinde, bir ulusal azınlığa mensup olan kişilerin kendi özel eğitim ve öğretim kurumlarını kurma ve işletme haklarını tanır.

2. Bu hakkın kullanılması, Taraf Devletler bakımından her hangi bir mali yükümlülük doğurmaz.

Madde 14 :

1. Taraf Devletler, bir ulusal azınlığa mensup olan herkesin kendi azınlık dilini öğrenme hakkını tanımayı taahhüt eder.

2. Ulusal azınlıklara mensup olan kişilerin geleneksel olarak yaşadıkları veya çok sayıda buldukları yerlerde yeterli talep olması halinde, Taraf Devletler kendi eğitim sistemleri içinde mümkün olduğu kadar, bu azınlıklara mensup olan kişilerin azınlık dilinin öğrenmeleri veya bu dilde eğitim almaları için yeterli imkanlara sahip olmalarını sağlamak üzere çaba gösterir.

3. Bu maddenin ikinci fıkrası, resmi dilin öğretilmesini veya bu dilde eğitim verilmesini engellemeyecek şekilde uygulanır.

Madde 15:

Taraf Devletler, ulusal azınlıklara mensup olan kişilerin, kültürel, sosyal ve ekonomik yaşama ve özellikle kendilerini ilgilendiren kamusal işlere etkili bir biçimde katılmaları için gerekli şartları yaratır.

Madde 16:

Taraf Devletler, ulusal azınlıklara mensup kişiler tarafından yerleşilmiş olan bölgelerde nüfus oranını değiştiren ve bu çerçevede Sözleşmede yer alan prensiplerden kaynaklanan hakları ve özgürlükleri kısıtlamayı amaçlayan tedbirler almaktan kaçınır.

Madde 17:

1. Taraf Devletler, ulusal azınlıklara mensup olan kişilerin, diğer Devletlerde hukuka uygun olarak yaşayan ve özellikle etnik, kültürel, dinsel veya dinsel kimliği veya ortak bir mirası paylaştıkları kişilerle özgürce ve

barışçıl nitelikte sınır ötesi ilişkiler kurma ve sürdürme haklarına müdahale etmemeyi taahhüt eder.

2. Taraf Devletler, ulusal azınlıklara mensup olan kişilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde hükümet dışı örgütlerin faaliyetlerine katılma haklarına müdahale etmemeyi taahhüt eder.

Madde 18 :

1. Taraf Devletler gerektiği takdirde, ilgili ulusal azınlıklara mensup kişilerin korunmasını sağlamak için diğer Devletlerle ve özellikle komşu Devletlerle iki taraflı ve çok taraflı anlaşmalar yapmak üzere çaba gösterir.

2. Taraf Devletler gerektiğinde, sınır ötesi işbirliği yapılmasını teşvik etmek için tedbirler alır.

Madde 19 :

Taraf Devletler bu çerçevede Sözleşmede yer alan prensipleri, gerektiği takdire sadece sözü edilen prensiplerden kaynaklanan haklar ve özgürlüklerle ilgili oldukları ölçüde uluslararası hukuk belgelerinde ve özellikle İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Korumaya dair Sözleşme'de belirtilen sınırlamaları, kısıtlamaları ve yükümlülük azaltmaları yaparak, saygı göstermeyi ve uygulamayı taahhüt eder.

Üçüncü Bölüm

Madde 20:

Bir ulusal azınlığa mensup olan kişiler bu çerçevede Sözleşmede yer alan prensiplerden kaynaklanan hakları ve özgürlükleri kullanırken, ulusal mevzuata ve başkalarının haklarına ve özellikle çoğunluğa veya diğer azınlıklara mensup olan kişilerin haklarına saygı gösterirler.

Madde 21 :

Bu çerçevede Sözleşmedeki hiç bir hüküm, uluslararası hukukun temel prensiplerine ve özellikle Devletin egemen eşitliğine, ülke bütünlüğüne ve siyasal bağımsızlığına aykırı faaliyetlere girişme veya bu yönde bir eylemde bulunma hakkı verdiği anlamı çıkaracak şekilde yorumlanamaz.

Madde 22:

Bu çerçevede Sözleşmedeki hiç bir hüküm, bir Sözleşmeci Taraf Devletin kendi yasalarında veya bu Devletin taraf olduğu bir anlaşmada güvence

altına alınan insan haklarını ve temel özgürlükleri kısıtlayacak veya bu haklara karşı yükümlülük azaltacak şekilde yorumlamaz.

Madde 23 :

Bu çerçeve Sözleşmede yer alan prensiplerden çıkan haklar ve özgürlükler, [Avrupa] İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi'nin veya Protokollerin benzer hükümlerinin konusuna girdiği ölçüde, bu çerçeve Sözleşmedeki haklar İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'ne uygun olacak tarzda anlaşılır.

Dördüncü Bölüm

Madde 24 :

1. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, bu çerçeve Sözleşmenin, Sözleşmeci Devletler tarafından uygulanmasını izler.

2. Avrupa Konseyi üyesi olmayan Taraf Devletler, belirlenecek usullere göre uygulama mekanizmasına katılırlar.

Madde 25 :

1. Bir Sözleşmeci Devlet bakımından bu çerçeve Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıllık bir dönem içinde bu Devlet, çerçeve Sözleşmede yer alan prensiplerin uygulanmasını sağlamak için aldığı yasal ve diğer tedbirler hakkında Avrupa Konseyi Genel Sekreterine tam bir bilgi iletir.

2. Bundan sonra her Taraf Devlet, düzenli aralıklarla ve Bakanlar Komitesi ne zaman isterse, bu çerçeve Sözleşmenin uygulanması ile ilgili daha fazla bilgiyi Genel Sekretere iletir.

3. Genel Sekreter bu maddeye gereğince aldığı bilgileri Bakanlar Komitesine gönderir.

Madde 26 :

1. Bakanlar Komitesi, Sözleşmeci Devletlerin bu çerçeve Sözleşmede yer alan prensiplerin uygulanmasını sağlamak için aldıkları tedbirlerin yeterli olup olmadığını değerlendirirken, bir danışma komitesinin yardımından yararlanır; bu komite, ulusal azınlıkların korunması alanında tanınmış uzmanlardan oluşur.

2. Bu danışma komitesinin oluşumu ve çalışma usulü, bu çerçeve Sözleşmesinin yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıllık bir dönem içinde Bakanlar Komitesi tarafından belirlenir.

Beşinci Bölüm

Madde 27:

Bu çerçeve Sözleşme, Avrupa Konseyine üye Devletlerin imzasına açıktır. Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar, Bakanlar Komitesi tarafından imzaya davet edilen Devletlerin de imzasına açıktır. Sözleşme onaya, kabule veya uygun bulmaya tabidir. Onay, kabul veya uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine tevdi edilir.

Madde 28 :

1. Bu çerçeve Sözleşme, Avrupa Konseyi üyesi Devletlerden on iki tanesinin yirmi yedinci madde hükümlerine göre bu Sözleşmeyle bağlanma iradelerini açıklamalarından itibaren üç ay geçtikten sonra gelen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

2. Bundan sonra bu Sözleşmeyle bağlanma iradesini açıklayan üye Devletler bakımından bu çerçeve Sözleşme, onay, kabul veya uygun bulma belgelerini tevdi etmelerinden itibaren üç ay geçtikten sonra gelen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Madde 29 :

1. Bu çerçeve Sözleşmenin yürürlüğe girmesinin ardından Bakanlar Komitesi, Sözleşmeci Devletlerle istişarede bulunduktan sonra Avrupa Konseyi Statüsü'nün yirminci maddesinin d) bendinde öngörülen çoğunluğa göre alınacak bir kararla, Sözleşmenin yirmi yedinci maddesine göre imzaya davet edilip de henüz imzalamamış bulunan Avrupa Konseyine üye olmayan Devletler ile diğer üye olmayan Devletleri bu Sözleşmeye katılmaya davet edebilir.

2. Katılan Devlet bakımından bu çerçeve Sözleşme, Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine katılma belgesini tevdi etme tarihinden itibaren üç ay geçtikten sonra gelen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Madde 30 :

1. Bir Devlet, Sözleşmeyi imza sırasında veya onay, kabul, uygun bulma veya katılma belgesini tevdi ederken, uluslararası ilişkiler bakımından sorumlu olduğu ülke veya ülkelerden hangisi için bu Sözleşmenin uygulanacağını belirtebilir.

2. Bir Devlet daha sonraki bir tarihte, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine hitaben göndereceği bir bildirimle, bu çerçevede Sözleşmenin bildirimde belirttiği diğer ülkelerde de uygulanacağını bildirebilir. Bu ülkeler bakımından çerçeve Sözleşme, Genel Sekreter tarafından böyle bir bildirimde aldığı tarihten itibaren üç ay geçtikten sonra gelen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

3. Önceki iki fıkraya göre ülke bakımından yapılan bir bildirim, Genel Sekretere hitaben gönderilecek bir tebliğ ile geri alınabilir. Bu geri alma tebliği, Genel Sekreterin bu tebliği aldığı tarihten itibaren üç ay geçtikten sonra gelen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Madde 31:

1. Bir Taraf Devlet her hangi bir zamanda, Genel Sekreter hitaben göndereceği bir bildirimle, bu çerçevede Sözleşmeden çıktığını bildirebilir. 2. Böyle bir çıkma bildirimini, Genel Sekreterin bu bildirimini aldığı tarihten itibaren altı ay geçtikten sonra gelen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Madde 32:

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Konseye üye Devletlere, diğer imzacı Devletler ile bu çerçevede Sözleşmeye katılan bir Devlete aşağıdaki konuları bildirir.

- a) Bir imzayı;
- b) Bir onay, kabul, uygun bulma veya katılma belgesinin tevdi edilmesini;
- c) Yirmi sekiz, yirmi dokuz ve otuzuncu maddelere göre bu çerçevede Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihi;
- d) Bu çerçevede Sözleşme ile ilgili başka her hangi bir tasarrufu, bildirimini veya tebliği.

Aşağıda imzası bulunanlar, usulüne göre yetkilendirilmiş olarak, tanıkların huzurunda bu belgeyi imzalamışlardır.

1 Şubat 1995 tarihinde Strasbourg' ta her ikisi de aynı ölçüde geçerli olmak üzere İngilizce ve Fransızca olarak düzenlenen bu metin tek bir kopya halinde Avrupa Konseyi arşivinde saklanır. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri bu metnin onaylı birer örneğini Avrupa Konseyine üye her Devlete ve bu çerçevede Sözleşmeyi imzalamaya ve katılmaya davet edilen Devletlere gönderir. (Çeçen, 1999)

Ek-11 : TÜRK KÖYLERİNDE YUNANİSTAN'IN AÇTIĞI ANAOKULLARI

Türk Köylerine Yunanistan'ın açmış olduğu anaokulu sayısı 65'tir. Bunların listesi aşağıdaki gibidir (BAKEŞ, 2009).

KÖY	OKUL SAYISI	AÇIKLAMA
Kozlukebir	1	
Basırlıköy	1	
Satıköy	1	
Çelebiköy	1	
Karacaoğlan	1	
Kalfa	1	
Melikli	1	
Bayatlı	1	Karma
Şapçı	1	
Hacımustafaköy	1	
Evrenköy	1	
Yassıköy	1	
Susurköy	1	
Hacıören	1	
Keziren	1	
Yahyabeyli	1	
Demirbeyli	1	
Yalımlı	1	
Büyük Müsellim	1	
Arabacıköy	1	Türk ve Yunan karışık olmasına rağmen devam eden öğrencilerin tamamı Türk
Karakurcalı	1	
Ircan	1	

RODOP İLİ ANAOKULU DAĞILIMI

KÖY	OKUL SAYISI	AÇIKLAMA
Ketenlik	2	
Gökçepınar	1	
Mustafçova	1	
Dolaphan	1	
Agnila	1	
Basaykova	1	
Güney Mahalle	1	
Yenice	1	Karma
Sünnetçiköy	1	
Mizanlı	1	
Kireççiler	1	
Elmalı	1	
Bratankova	1	
Koçina	1	
Şahin	1	
Yassıören	1	
Gökçeler	1	
Karaçanlar	1	
Koyunköy	2	
Gazhane	1	
Drosere (Yeni Mahalle)	1	
Büyük Öksüzlü	1	
Göynüklü	1	
Gencerli	1	
İnhanlı	1	
Kurthasanlı	1	
Ilıca	1	
Cami Mahalle (Sinikova)	1	
Eski Mahalle (Sinikova)	1	
Kozluca	1	
Paşevik	1	
Demircik	1	
Kırköy	1	
Kır Mahalle	1	
Sakarkaya	1	Türk ve Yunan karışık olmasına rağmen devam eden öğrencilerin tamamı Türk

İSKEÇE İLİ ANAOKULU DAĞILIMI

KÖY	OKUL SAYISI	AÇIKLAMA
Büyük Dervent	1	
Demirören	1	
Ruşanlar	1	
Ahrenpınar	1	
Avantos Mahallesi (Dedeğaç)	1	
Dimetoka	1	Karma

EVROS (MERİÇ) İLİ ANAOKULU DAĞILIMI

KAYNAKLAR

- AARBAKKE, V.(2000). The Muslim Minority of Greek Thrace. Ph.D. Thesis, University of Bergen, Norway.
- ABD DIŞ İŞLERİ BAKANLIĞI(2002). 2001 Yılında Ülkelerde İnsan Hakları Uygulamaları Raporu. Erişim: [http://www.ogretmeninsesi.org/r_inhak.asp]. Erişim Tarihi:10.03.2009.
- ACHMET, İ.K.(2005). Yunanistan'da İkidilli Eğitim Veren Azınlık Okullarında Türkçe ve Yunanca Öğretim Gören Öğrencilerin Okuduklarını Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi
- ADALET(2009). İnsan Haklarının Ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme Erişim: [<http://www.inhak-bb.adalet.gov.tr/aihs/aihsmetni.htm>]. Erişim Tarihi: 12.01.2009.
- AHMET, F.(2009). Batı Trakya Türk Azınlığı Yüksek Kurulu Yürütme Komitesi Danışma Kurulu 1984-2005 Belgeleri. Gümölcine: BTTADK Yayınları. Erişim: [<http://www.fehimahmet.tk>]. Erişim Tarihi: 10.03.2009.
- AKALIN, S.H.(2008). Yunanistan'da Azınlık Haklarının Son Durumu. Erişim: [<http://www.strateji.cukurova.edu.tr/Balkanlar/01.htm>] . Erişim Tarihi: 11.03.2009.
- AKYÜZ, B.(2007). Batı Trakya Türk Toplumunu Eğitim Sorunları. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi.
- ALİOĞLU, C.(2005). Dünden Bugüne Batı Trakya. Bursa:Dizayn Ofset.
- ALİOSMAN. C.(2006). Batı Trakya Türk Azınlığı Eğitim Durumu. *IV.Batı Trakya Türkleri Kurultayı, Londra, 16-18 Haziran 2000*. Erişim: [<http://www.batitrakya.info/btt/content.asp>]. Erişim Tarihi: 11.03.2009.
- ARMAOĞLU, F.(1982). Batı Trakya. İstanbul: Alkim Yayınları.
- AVRUPA BATI TRAKYA TÜRKLERİ FEDARASYONU(2009). Lozan'ın Geçerliliği. Erişim: [<http://www.abttf.org/html/index.php>]. Erişim Tarihi: 11.03.2009.
- AYDINLI, A.(1971). Batı Trakya Faciasının İç Yüzü. İstanbul: Akın Yayınları
- AYIŞIĞI, M.(2003). Batı Trakya Türklerine Yönelik İnsan Hakları İhlalleri. *Dokuncu Askeri Tarih Semineri Bildirileri*. Erişim: [<http://www.kutuphane.tbmm.gov.tr:8088/2006/200600753.pdf>]. Erişim Tarihi: 10.02.2009.
- BAKEŞ (03.06.2009). [pekem.pekem@yahoo.com]. Batı Trakya Azınlığı Kültür ve Eğitim Şirketi(PEGEM)-Gümölcine. Alıcı: [ertugrulcizmaz03@yahoo.com].
- BALKAÇ, Z.(2002). Türkler, Cilt 20. Ankara:Yeni Türkiye Yay., ss.:470-479.
- BATI TRAKYA TÜRK BİRLİĞİ(2009). Batı Trakya Türkleri Sorunları. Erişim: [<http://www.westtrakien.com/batitrakya/sorunlari/index.html>]. Erişim Tarihi: 10.03.2009.
- BATI TRAKYA TÜRK ÖĞRETMENLER BİRLİĞİ VE BATI TRAKYA AZINLIĞI YÜKSEK TAHSİLLİLER DERNEĞİ(2002). Trakya'da Azınlık Eğitimi: 2002 Yılında Çözüm Arayışları İçin Yeni Bir Perspektif, Gümölcine.
- BATI TRAKYA TÜRK ÖĞRETMENLER BİRLİĞİ VE BATI TRAKYA AZINLIĞI YÜKSEK TAHSİLLİLER DERNEĞİ(2005). Batı Trakya Türk Azınlığı Birinci Eğitim Şurası Sonuç Bildirisi. Erişim: [<http://www.ogretmeninsesi.org/dergi/89/ayinicinden.asp>]. Erişim Tarihi: 10.03.2009.

- BATI TRAKYA TÜRK AZINLIĞI DANIŞMA KURULU(2009). Antlaşmalar. Erişim: [http://www.bttadk.org.tr]. Erişim Tarihi: 10.03.2009.
- BATI TRAKYA TÜRKLERİ DAYANIŞMA DERNEĞİ(2006). Kamu Görevine Girenken Ayrımcılık. Erişim: [http://www.bttdd.com/as-kamu-grv-ayrimi.html]. Erişim Tarihi: 10.03.2009.
- BATI TRAKYA TÜRKLERİ DAYANIŞMA DERNEĞİ(2006). Demografik Baskı. Erişim: [http://www.bttdd.com/as-demografik-baski.html]. Erişim Tarihi: 10.03.2009.
- BATI TRAKYA TÜRK KURULTAYI(2006). V.Batı Trakya Türk Kurultayı Sonuç Bildirisi, İstanbul, 15-17 Eylül 2006. Erişim: [http://www.batitrakya.info/btt/content.asp]. Erişim Tarihi: 11.03.2009.
- BATI TRAKYA VAAZ VE İRŞAD HEYETİ(2006). Batı Trakya'da İnanç ve İbadet Özgürlüğü. *IV.Batı Trakya Türkleri Kurultayı, Londra, 16-18 Haziran 2000*. Erişim: [http://www.batitrakyahaber/kurultay43.html] Erişim Tarihi:10.01.2009.
- BELGENET(2009). BM Evrensel İnsan Hakları Beynamesi. Erişim: [http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/iheb.html]. Erişim Tarihi: 11.01.2009.
- BELGENET(2009). AGİK Yeni Bir Avrupa İçin Paris Yasası. Erişim: [http://www.belgenet.com/arsiv/parissarti.html]. Erişim Tarihi: 11.01.2009.
- BIYIKLIOĞLU, T.(1955).Trakya'da Milli Mücadele, I.Cilt. Ankara:Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- BİLİM ARAŞTIRMA VAKFI(2009). Batı Trakya ve Balkanlar. Erişim: [http://www.bilimarastirmavakfi.org/Turkiye_ve_Balkanlar/Turkiye_ve_Balkanlar_04.html]. Erişim Tarihi: 10.03.2009.
- ÇİHAN, S.(2009). Batı Trakya Türk Azınlığı Eğitim Sorunu. Erişim: [http://www.21yyte.org/tr/yazigoster.asp]. Erişim Tarihi: 10.03.2009.
- ÇİN, T.(2004). Lozan ve Batı Trakya Gerçeği. *Batı Trakya Türk Birliği Dergisi, Sayı:4*. Ankara: Afşaroğlu Matbaası, ss.:11-25.
- ÇAVUŞOĞLU, A.(2006). Medresenin Dünü Bugünü. *IV.Batı Trakya Türkleri Kurultayı, Londra, 16-18 Haziran 2000*. Erişim: [http://www.batitrakya.info/btt/content.asp]. Erişim Tarihi: 11.03.2009.
- ÇEÇEN, A.(1995). İnsan Hakları Rehberi. Ankara: Bilim Yayınları.
- DIŞ İŞLERİ BAKANLIĞI(2009). Batı Trakya Türk Azınlığı. Erişim:[http://www.mfa.gov.tr/bati-trakya-turk-azinligi.tr.mfa]. Erişim Tarihi: 10.03.2009.
- DUBAN, A.(1994). Human Rights and Democratization. İstanbul: World Academy Human Rights Service, p.:48.
- EMİN, H.(2004). Antlaşmalarla Batı Trakya Türkleri. Erişim: [http://www.gundemgazetesi.com/news/bt_13.php]. Erişim Tarihi: 11.03.2009.
- EMİN, H.(2004). Batı Trakya Türkleri Müftülük Sorunu. Erişim: [http://www.gundemgazetesi.com/news/bt_21.php]. Erişim Tarihi: 11.03.2009.
- ERDOĞAN, R.T.(2009). Amacımız Soydaşlarımızın Haklarını Korumak. *V.Batı Trakya Türk Kurultayı, İstanbul, 15-17 Eylül 2006*. Erişim: [http://www.haber7.com/2006-09-16]. Erişim Tarihi: 11.03.2009.

- ERHAN, T.(2008). Batı Trakya Türkleri Dertli. Erişim: [<http://www.asam.org.tr/tr/yazigoster.asp>]. Erişim Tarihi: 10.03.2009.
- FEDARAL UNION OF EUROPEAN NATIONALITIES(2007). The Right to Education. Germany: FUEN, pp.:5-10.
- GÜNDEM GAZETESİ(2009). Yunan Vatandaşlık Yasası 10.Madde. Erişim: [http://www.gundemgazetesi.com/news/bt_24.php]. Erişim Tarihi: 10.03.2009.
- GÜNER, Z.(1998). Trakya-Paşaali Müdafa-i Hukuk Cemiyeti Kuruluşu ve Faaliyetleri. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- HALİL, İ.(1998). Batı Trakya'da Lozan'dan Günümüze Kadar Ortaokul ve Liselerde Türkçe Eğitim Öğretiminin Tarihi Gelişimi. *Balkan Ülkelerinde Türkçe Eğitimi ve Yayın Hayatı Bilgi Şöleni, Bursa, 20-26 Nisan 1998*. Ankara: TDK Yay., s.:401-416.
- HALİL, İ.(2009). Batı Trakya Türk Okullarında 1923'ten günümüze Eğitim ve Öğretim. Erişim: [http://www.ogretmeninsesi.org/s_egitim.asp]. Erişim Tarihi: 11.03.2009.
- KAÇAR, B.(2005) Türk-Yunan İlişkilerinde Azınlıklar Sorunu ve İkili Çok Taraflı Hukuksal Metinlerden Doğan Sorumlulukların İhlali. Erişim: [<http://www.bulentkacar.net/ulu/ui-tyi-azi.htm>]. Erişim Tarihi:11.03.2009.
- KARA, A.(2009). Dünden Bugüne Azınlık Eğitimi. Erişim: [<http://www.millet.gr/makale.php>]. Erişim Tarihi: 10.03.2009.
- KARA, T.(2005). Avrupa Birliği Azınlık Politikası Çerçevesinde Batı Trakya Sorunlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi.
- KAŞIFOĞLU, E.(2006). Batı Trakya Eğitim Gerçeği ve Çözüm Önerilerimiz. *IV.Batı Trakya Türkleri Kurultayı, Londra, 16-18 Haziran 2000*. Erişim: [<http://www.batitrakya.info/btt/content.asp>]. Erişim Tarihi: 11.03.2009.
- KOCA, M.(2001). Yunanistan Anayasası. Bursa: Görsel Medya.
- KURTULUŞ, Ü.(1979). Batı Trakya'nın Dünü Bugünü. Ankara: Sincan Matbaası.
- MERÇİL, E.(1966). Batı Trakya Türklerinin Eğitim Meselesi ve Yunan Baskısı. Türk Kültürü IV, Sayı 44, s.:27.
- OFFICE OF THE HIGH COMMISSION NATIONAL MINORITIES(1996). Azınlıkların Eğitim Haklarına İlişkin Lahey Tavsiyeleri ve Açıklayıcı Not. İstanbul: Etnik Gruplar Arası İlişkiler Vakfı, ss.:8-15.
- ORAN, B.(1986). Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları.
- ORAN, B.(1992). Türkiye Azınlıkları. Ankara: İletişim Yayınları.
- ORAN, B.(1998). Türk Dış Politikası ve Batı Trakya. *Türk Dış Politikasının Analizi*. SÖNMEZOĞLU, F. İstanbul: Der Yayınları.
- ORAN, B.(1999). Yunanistan'ın Lozan İhlalleri. Ankara:Ankara Üni. Basımevi.
- ORAN, B.(2000). Küreselleşme ve Azınlıklar. Ankara:İmaj Yayınları.
- ÖMEROĞLU, A.(1998). Batı Trakya Türklerinin Bölge Ekonomisindeki Yeri ve Geleceği. İstanbul: Diyalog Yayınları.

- RODOPLU, İ.(2006). Batı Trakya'nın Ekonomik Kalkınması. *IV.Batı Trakya Türkleri Kurultayı, Londra, 16-18 Haziran 2000*. Erişim:[<http://www.batitrakya.info/btt/content.asp>]. Erişim Tarihi: 11.03.2009.
- SÖNMEZOĞLU,F.(1998). Uluslar Arası Politikada Yeni Alanlar Yeni Bakışlar. İstanbul: Der Yayınları.
- ŞENTÜRK, C.(2005). Yunanistan'da Azınlık Eğitim Sorunları. Almanya: ABTTF Yayınları.
- ŞENTÜRK, C.(2006). Avrupa Batı Trakya Türkleri Federasyonu:Batı Trakya Türk Azınlığı Siyasal Örgütlenme Sürecine İlişkin Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.
- ŞERAFETTİN, H.(2008). Batı Trakya Türklerinin Eğitim Raporu. Erişim: [<http://www.muhammed.blogcu.com/bati-trakya-turkleri-egitim-raporu-8601811.html>] Erişim Tarihi: 11.03.2009.
- TAY, E.(2008). Batı Trakya Türkleri. Erişim:[<http://www.tasam.org/images/tasam/tay.pdf>]. Erişim Tarihi: 10.03.2009.
- TBMM İNSAN HAKLARI KOMİSYONU(2005). İnsan Hakları ve Batı Trakya Türkleri Konulu Çalışma Toplantılarına Ait Basın Açıklaması. Erişim: [http://www.ogretmeninsesi.org/r_tbmm.asp]. Erişim Tarihi: 12.03.2009.
- TILIÇ, D.L.(1998). Utanıyorum Ama Gazeteciyim. İstanbul:İletişim Yayınları.
- TRİANDAFYLLİDOU, A. ve ANAGNASTOU, D.(2007). Yunanistan'ın Batı Trakya Müslümanları: Bölgesel Kalkınma Stratejileriyle İlgili Tavsiyeler.*Yunan Avrupa ve Dış Politika Vakfı*. Erişim: [http://www.eliamp.gr/eliamp/files/policy_report_Thrace_Turkish.pdf]. Erişim Tarihi: 11.03.2009.
- ULUSLAR ARASI HELSİNKİ İNSAN HAKLARI FEDARASYONU(2009). İnsan Hakları İhlalleri Raporu. Erişim:[<http://www.tumgazeteler/haber/insan-haklari-federasyonu/>]. Erişim Tarihi: 10.03.2009.
- ÜNAL, Ş.(2001). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi. Ankara: TBMM Yayınları.
- ÜNAY, B.(2006). Türk-Yunan İlişkilerinde Temel Sorunlar ve 1999 Sonrası Yumuşama Dönemi. Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi.
- YILMAZ, T.(2002). Tarihi Perspektif İçinde Batı Trakya ve Batı Trakya Türk Azınlığı'nın Haklarını Koruyan Anlaşmalar. Erişim: [http://www.akader.info/KHUKA/5_99_ekim/tarihi_perspektif_icinde.htm]. Erişim Tarihi: 10.03.2009.